

JÓZSEF
ATTILA
ÖSSZES
MŰVEI

JÓZSEF ATTILA
ÖSSZES MŰVEI II.

JÓZSEF ATTILA

ÖSSZES MŰVEI

1955

JÓZSEF ATTILA

ÖSSZES MŰVEI

II.

VERSEK
1929—1937

ZSENGÉK
TÖREDEKEK
RÖGTÖNZÉSEK

1955

KÉSZÜLT
A BUDAPESTI EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN

Sajtó alá rendezte:
WALDAPFEL JÓZSEF
és
SZABOLCSI MIKLÓS

Lektorok:
BÓKA LÁSZLÓ
és
NÉMETH ANDOR

Második, javított és bővített kiadás

A második kiadást gondozta:
SZABOLCSI MIKLÓS

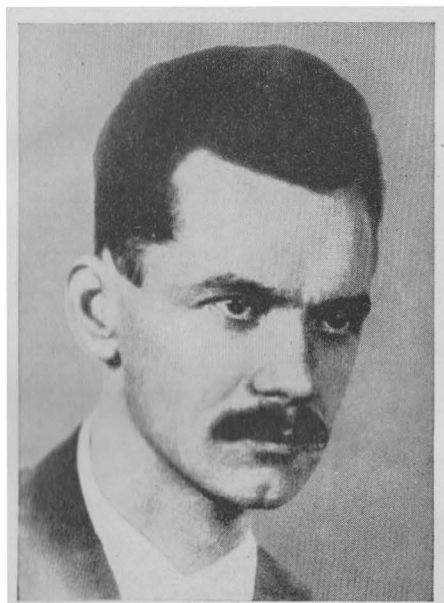
Lektorálta:
PÉTER LÁSZLÓ

*Ez a mű a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság között
létrejött közös könyvkiadási egyezmény keretében készült*

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Vezér Erzsébet Műszaki felelős: Fülöp Antal
A kézirat beérkezett: 1955. II. 8. Példányszám: 4700. Terjedalom: 337,4 (A/5) iv + 15 melléklet

35980/55 — Akadémiai Kiadó, V., Gerlóczy u. 2. — Felelős vezető: Ifj. Puszkás Ferenc

József Attila arcképe

1929

1. KÉT KESERVES

Csin-bin

— Hoppsz, hopp! Mint bő parasztleányok
szoknyába suttyant adomája,
elszállsz az ég alól, vagányok
félíg lúdtalpú Attilája ;
5 s tűnő, foltozott fenekedre,
hol aranygyapjas rended hordod,
tátva bámulnak kecske, medve,
s szűzek! anyókák! napraforgók!

Medália

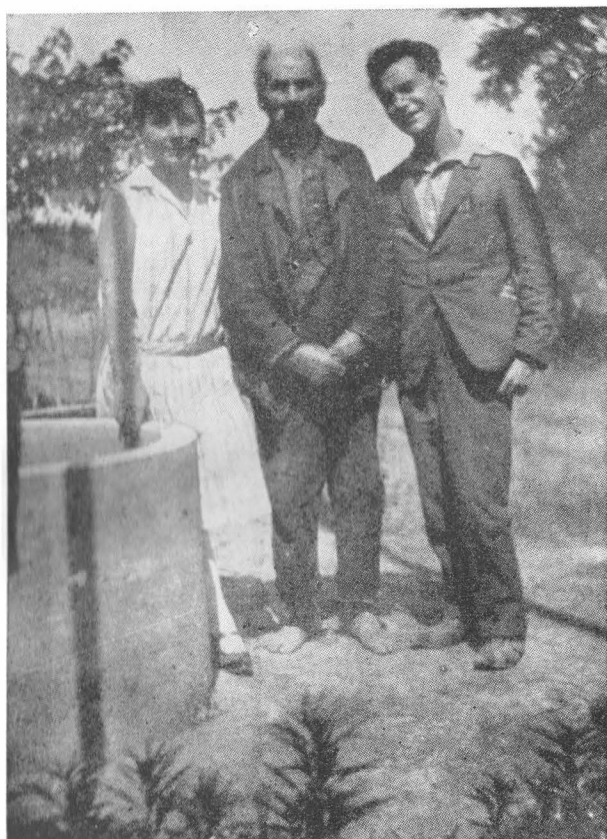
Hiába, hogy tegnap sem ettem,
evett az ördög énhelyettem
csülköket, országot, jövődöt.
S bár ő töltötte meg a beldöt —
8 helyén a holdaknak, napoknak,
vad állólécekim ragyognak,
pecsétei disznó halálnak!
Hancúroznak és muzsikálnak .

2. LACI BÁ'

Kopaszodsz és őszülsz te!
Bölcsőbb korod előtt hajolj!
Zsandár sandít, böszülsz-e?
Ne bánd, jó vagy, derülj, danolj!

5 Pipabagó nem ország,
ne bomolj, ha szutyka csorog!
Ebed szeret, vihar vág,
kell-e más, ha meggondolod?

10 Forg a világ! csakhogy lenn,
miként a megnyomott darázs,
dong a napban, szívemben — —
dehát ez is csak hallomás.

A Dörmögő unokáival, József Attilával és Etussal

3. ESİK

Állok, lábamnál tócsa nő
a pocsolyához — az a dolga.
Bevont farokkal bú elő
az eb, hogy lábam megszagolja.
Kövér az ég, az üdv a gondja,
pislog, dagad a püspök dombja,
fütyülnék s számra pára jó —
hát megfontoltan, mind a dudva,
gőzölgök szépen, komolykodva,
10 révedek én is, révedő.

Fütyültem könnyedébb koromba
Esik, hogy nőjön sár meg bodza,
csak egy hűvösen heverő
répa, egy jámbor meszelő
15 meg én hallgatjuk gondolkodva.

Lassudad, országos eső
hulló hajamat panaszolja.

Dörmögő vagyok, dörmögő.
Meg ballagó, hisz evező
20 nem kell soha az országútra!

És dünyög, motyog a cipő,
hogy csizmának is elég volna.

Ijeszeng a tök, busong a boglya,
esik a meztlábásokra,
25 a munkátalan munkásokra,
esik a remegő toronyra,
a lány tulajra, tulajdonra,
gőldőlakó kubikosokra,
párnás, polgári lakásokra,
30 esik, esik, hisz az a dolga.

Lassudad, országos eső,
nehézkedve és panaszkodva.

4. DÖRMÖGŐ

Avas szalonnán élt, mint az idő.
Telt-mult naponta, sárgán görbülő ;
szalmát számolt, vagy nézte az eget,
a csillagokban szíve zizegett.

5 Tudta, nagy nap kél a hegyek mögött.
Hosszan pipált és lassan köpködött.
Ha förgeteg csapkodta, ballagott —
zúgó vízárnál ült és hallgatott.

Hát így. És most e gyűlő hajnalon
10 odatopog egy bokor hajadon
s dönög, donog. Hát elbosszankodott
s markos bajszába mormolt, mormogott.

— Ejh, dudorássz csak, míg a szerelem
hulló levélen hajadon pihen ;
15 míg fürtödre a giz-gaz rátapad,
karod rángasd és ringasd derekad!

Könnyen becsípi proletár-ludak
tapadó bőrod, majd ha meglohad.
S csimbókba barnul, mint a naspolya,
20 két ringó melled ringló mosolya.

Fortyos fazekad gögben szenvedő?
Megnyugszik minden csapkodó fedő.
S a tollas karalábé görcseit
a fejedén új ifjak föllelik.

25 No, dalolj, rózsaromboló leány!
(Így feledte a lángos lány után,
hogy zokszava bár vág, akár a sás —
erős a sorsunk, mint a csikarás!)

5. HARMATOCSKA

Guggolva ringadoz
a málnató, meleg
karján buggyos, zsiros
papiros szendereg.

5 Lány a táj, gyöngy az est ;
tömött, fonott falomb.
Hegyek párája rezg
a halmokon s dalom.

10 Hát dolgoztam híven,
zűmmögve, mint a rét.
Milyen könnyű a menny!
A műhely már sötét.

15 Fáradt meg együgyű,
vagy tán csak jó vagyok
n rezeketek, mint a fű
én mint a csillagok.

6. TISZAZUG

A báránybunda árnyakat
tülevelű fák fércelik.
Szalad a puli pillanat,
fagyon koppantja körmeit.

- 5 Hümmögőn áhítgat a nép
s házacsákak gondolkodnak, ím
zsuppjának zsíros süvegét
lehúzza ablakára mind.

- Kárál a tyúk keservesen
10 az eresz alatt, mintha már
vénasszony lelke volna, mely
rimáncodóan visszajár.

- Belül is pöttyös állatok,
ütődött, kékes öregek
15 guggolnak, mordulnak nagyot,
csupán hogy ne merengjenek.

- Mert sok a révülni való,
ha már az ember nem kapál.
Szép, puha gond a pipaszó,
20 tört ujjak közt pamutfonál.

S mit ér a vén? A kanalat
elejti, csöppent, etetik
s ha ő etet, a malacok
habos vödöröstül fellökik.

- 25 És lágyn a tanya, langy az ól.
Csillagra akasztott homály!
Kemény a menny. A gally alól
bicegő cinke sírdogál.

7. MARGARÉTA

Itt kuksolok a szilvafák között,
kakukkolgat a hamvas szerelem,
kakukkolgat. A berekháti köd
pamutpapucsban lépked szívemen.

- 5 Elültem, mint az öreg szúnyogok.
Összébb simul a szittyó meg a nád,
hever lábamnál a szél és morog ;
borzas a szőre. Sóhajt a világ.

- Tégla a boglyán, öklöm fejemen, —
10 egy margarétán búsulnék magam,
tőkés világ kamatja életem
s — vén görbe bú! — munkám is lombtalan.

- Csak bámul göbbedő hodály alól
a barna kapu hűvöslő nyele —
15 Ökörnyál után ugrik a bokor,
zsilongva rebben száraz levele.

8. ÁKÁCKHOZ

Száz göbbedő odvas falunkba'
homokot kötözni magunkba'
— ákácok, vigyázzunk magunkra! —
az úri szélben ez a föladat.

5 Zizegni minden bizalomra
keserülő e marxi munka,
de kössünk, kössünk lágyan zsongva,
a homok elfut, a föld megmarad.

Törzs vagyok-e, vagy már csak torzsa?
10 Nem sors az egyes ember sorsa!
Fogom én, lám kötöm ujjongva,
a jó fa zúg, az édes táj dagad. —

Recseg az ég odvas falunkba',
csikorogva hordja halomba
15 tört águnkat, csörög a lombja, —
de meleg földet fogunk föld alatt.

A napba bámul sebtiben —
Hül már a langyos Balaton, —
árnyéka hosszabb a vizen,
mint ő maga a szárazon.

5 Rólunk nem tud, hisz rá sem ér!
S még száznál többen is vagyunk!
És értetlenül ér a dér:
savanyú szőlő az agyunk.

Elhullunk, mint az ő haja.
10 Hisz ott is, hol nem vágta gép,
földünk kopasz. Idestova
jöhet az új, parókanép.

Ízt, mikor éhen összecstem,
tízten bonzúból verselém,
15 mert meghalok, de ő e versben
örökké él e mártékén.

10. FAVÁGÓ

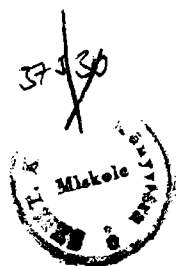
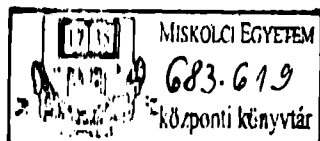
Vágom a fát hűvös halomba,
fényesül a görcse sikongva,
zúzmara hull szárnyas hajamra,
csiklándani benyúl nyakamba —
5   bársonyon futnak perceim.

Fönn, fönn a fagy baltája villog,
szikrádzik föld, ég, szem, a homlok,
hajnal suhint, forgács-fény röppen —
10   amott is vág egy s dörmög közben:
          tövit töröm s a gallya jut.

— Ejh, döntsд a tőkét, ne siránkozz,
ne szisszenj minden kis szilánkhöz!
Ha odasujtsz körül a sorshoz,
az úri pusztaság rikoltoz —
15   a széles fejsze mosolyog.

A gyolcs ködökben puha varjak ülnek,
csüggedt borókán fészkel a homály.
Tömpe szobácska vert földjére dülnek
két botos pásztor és három király.

- 9 Az asszony leszáll a kamrai létrán, —
Mennyből az angyal! — zeng őt atyafi.
Az öreg kapás az ólban ganét hány,
kántálunk sírva lompos tyúkjai.
10 Pulyok szalmában sáros krumpli gubbaszt,
borostás állal komorul a zsupp
■ fodor leveske szaga áraszt vigaszt,
mely a danával mennyezetre fut.
Jézus, kinek szállása sárga irka,
heverő papírbarmok közt örül
11 ■ a tisz fényénél a jámborok mintha
ugrádoznának a jászol körül.
De en nem igaz. Rézszen-szalmát hajszol
■ a tisz mel én gözlik a magyar
■ a két pásztor fonott kalácsot majszol
12 ■ a három király pálinkát nyakal.

12. BETLEHEMI KIRÁLYOK

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta — biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.
Menyhárt király a nevem.
Segíts, édes Istenem!

Istenfia, jónapot, jónapot!
10 Nem vagyunk mi vén papok.
Úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
15 Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
20 Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.
Én vagyok a Boldizsár,
aki szerecseny király.

25 Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
30 Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

1930

13 FÜST

Kis, nyurga füst virágzik hold előtt.
Ézisztel köt meg old, hajlong, ledől.
Áttetszel rajta, égi hűvösség.

Sokat szenvedtem, hát sovány vagyok,
elszállok, mint a köznapi bajok,
áttetszel rajtam, égi hűvösség.

Élszállok, de vad vörös remegés
az életért, világot ringat és
áttetszik rajtad, égi hűvösség.

14. NYÁR

Aranyos lapály, gólyahír,
áramló könnyűségű rét.
Ezüst derűvel ráz a nyír
egy szellőcskét és leng az ég.

5 Jön a darázs, jön, megszagol,
dörmög s a vadrózsára száll.
A mérges rózsza meghajol —
vörös, de karcsú még a nyár.

10 Ám egyre több lágy buggyanás.
Vérbő eper a homokon,
bóbiskol, zizzen a kalász.
Vihar gubbaszt a lombokou.

Ily gyorsan betelik nyaram!
Ördögsekéren jár a szél —
15 csattan a menny és megvillan,
elvtársaim : a kaszaél.

15. ADY EMLÉKEZETE

— Meghalt? Hát akkor mért ölik naponta
szóval, tettel és hallgatással is?
Mért békitik a símák alattomba'
lány-duzzogássá haragvásait?
5 Földön a magyar és földben a költő,
dühödtt markába rököket szorít,
melléről égre libben föl a felhő,
de tovább vívja forradalmait.

A televény titokzatos honában
10 izgat tovább, nem nyugszik, nem feled.
Ezer holdon kiált és haragjában
szeleket úz a Hortobágy felett.
Szeleket, melyek úri passzióból
a begyűjtött kis szénát szétszedik
15 s a süllyedt falun fölkapják a hóból
Dózsa népének zsuppfedeleit.

Tudte a földé. Földművesé lelke,
szét koppan a kapa néhanap.
Stájn három millió koldus telke,
20 hol házat épít, vet majd és arat.
Verse törvény és édes ritmusában
kő hull s a kastély ablaka zörög, —
eke hasít barázdát új husában,
mert virágzás, mert élet és örök.

16. EGY KÖLTŐRE

Sakált kiált, hollót hörög,
ki jól dalolni restel ;
és idenyög a Dala-dög,
az éveire mester.

5 Nem a szipolyt, ő azt gyalázza,
kinek nem álma pálmaháza.

Pálmáját öntözzék ebek,
álljon közibük ő is.

Kertésszen őszi kerteket,
10 hol megtrágyázzák őt is.
És orrát vájván, mint a vermet,
csak higgye azt, hogy elmerengett.

Mit koslat ködgyűrők körül
szárnyaska szamarával,

15 ha nem vivódik emberül
a népek nyomorával!
S a poshadt ködöket habossá,
ha nem habarja viharossá!

Ha nem bú, nem baj őneki,

20 hogy oszladozó felhő
az édes nép, mert szétszedi
az úri szél, a dörgő.
Míg sorsunk rongy és alatt szárnyal,
tapogatódzó ökörnyállal!

25 Kóró a lelke, ül azon
kis varasbéka ékül ;
vartyog s míg zizzen a haszon,
vénebb békákkal békül.

30 Ha hitted messziről smaragdnak,
csak fogd meg, ujjaid ragadnak.

Olcson adódott el, hiszen
szerény, akár a kórság.
Adjuk rá néki iziben
ezt a jószagu rózsát.

35 'sz künn azért zúg nemes viharja,
mert benn a hasikát csikarja.

17. EGERES

Megy a mező, mint a víz.
Cincog a fűszál is.
Egér lett a búza is,
egér a bogár is.

Egymás vállán kis kezük,
táncre kerekednek.
Fölrúgják az életünk
arany porfellegnek.

10 Nyűzsög, izog, föltolul,
ráncolódó bunda.
Akasztotta fene úr
ide, a nyakunkba.

15 Szegény paraszt reményét
megeszi a kórság,
tántorodó kéményét
megüti a grófság.

- Koromorrú bikát fejtem,
rege, róka, rejtem,
sorsot nézni bikatejben,
rege, róka, rejtem.
- 5 Hét csöböröm jó vasában,
rege, róka, rejtem,
lobot vetött habosában,
rege, róka, rejtem.
- Lángos csöbörim befödni,
10 rege, róka, rejtem,
szertefuttam rózsaszedni,
rege, róka, rejtem.
- Nép rozsa ring a rózsában,
rege, róka, ejtem,
- 15 kasznár szíve káposztában,
rege, róka, ejtem.
- Keni urát oly kenőccsel,
rege, róka, ejtem,
fizeti a népet löccsel,
20 rege, róka, ejtem.
- Váljon szénájuk szalmává,
rege, róka, ejtem,
tányér tészta piócává,
rege, róka, ejtem.
- 25 Láng legyen kecskéjük szarva,
rege, róka, ejtem,
böködjön a paplanukba!
Rege, róka, ejtem.

19. BÁNAT

Futtam, mint a szarvasok,
lány bánat a szememben.
Famardosó farkasok
úznak vala szivemben.

5 Agancsom rég elhagyám,
törötten ing az ágon.
Szarvas voltam hajdanán,
farkas leszek, azt bánom.

Farkas leszek, takaros.
10 Varázs-üttön megállok,
ordas társam mind habos ;
mosolyogni próbálok.

S ünőszóra fülelek.
Hunyom szemem álomra,
15 setét eperlevelek
hullanak a vállamra.

Munkát! kenyeret!

Munkát! kenyeret!

Jön a tömeg, a tömeg!

Mint a megriadt legyek

5 röpülnek róla a kövek.

Szálló szikla apró szikra,

mint ki a szemét kinyitja,

ha vasdorong ütötte meg.

A tömeg

10 járó erdő rengeteg,

ha megáll, vér a gyökere.

Termőföld talpa, tenyere.

Százezer hegy a kenyere,

itala nem férne ködnek

15 s a ködök bár hegyet fődnek,

a tömegnek nincs kenyere.

Kenyértésztaként dobódik,

hánykolódik, dagasztódik,

a tömeg.

20 Tömény összejt, püffeteg

tapogatót kibontja,

nyúlik, válik amőbaként,

más dudorait bevonja.

Világ, bekap a tömeg!

25 Pelleget fú orralika,

odvas foga

bérmaszárnyák görbe sora.

Kapkod, nyúl, ahova ér,

esűrért, gyárért, boglyáért,

30 hétórai munkáért,

a Göncölért, Fiastyúkért,

bővizű alföldi kútért —

Nyirkos, görbedő atyáim,
édes, sovány leánykáim
35 a tömeg.
Körötte füstölő csövek.
Folyót piszkál a szalmaszál, —
ni, kapja, viszi már az ár!
és sodorja a padokat,
40 a kiszniket, a kocsikat,
a csákókat, a lovakat,
a fölmutatott kardokat —

Óh!
Minden más hiábavaló,
45 az alku, az átok, a csönd, a szó!
Ő
az épület s az építő,
lenn alapkő és fönn tető,
a dolgozó, a tervező —
50 Éljen a munkásság, parasztság,
nem fogja polgári ravaszság,
fölrúgja milliónyi láb, —
hú! tömegek, tovább, tovább!

1931

**DÖNTSD A TŐKÉT,
NE SIRÁNKOZZ**

JÓZSEF ATTILA ÚJ VERSEI

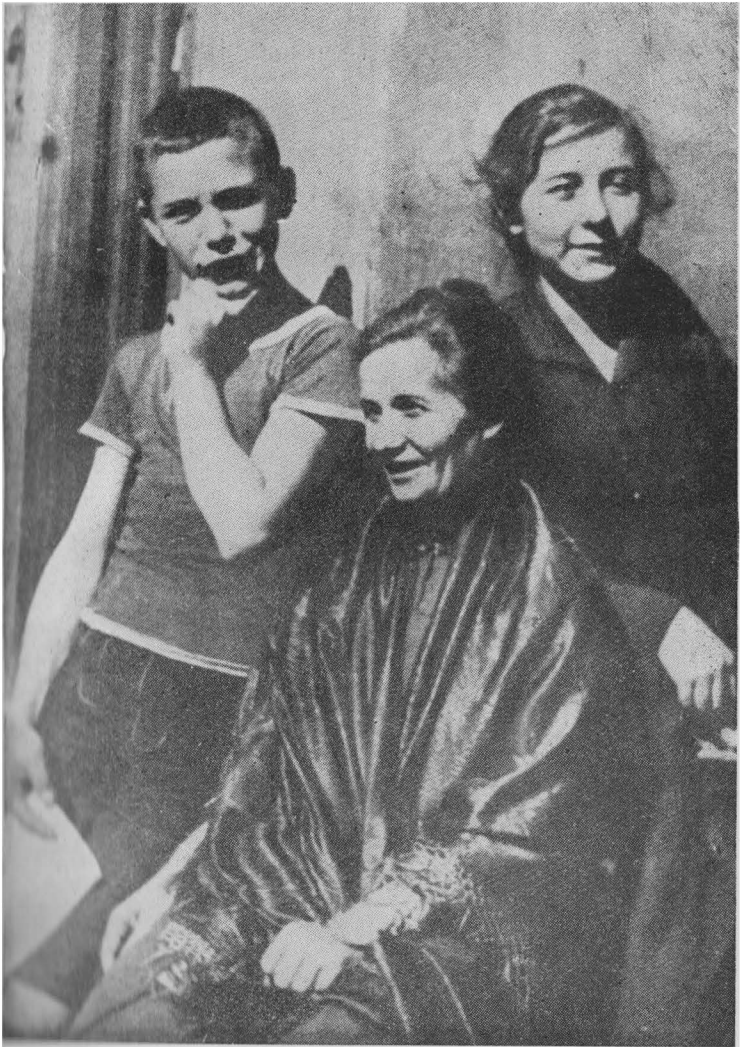
új európai könyvtár

---

k i a d á s a

A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz külső címlapja

A mama, József Áronné gyermekeivel, Attilával és Etussal

Szállt a daru. Tüntén
révedtél mereven.
S csak mormolgattad ülven :
az ott a szerelem.

5 A tömör földeken
dünnyögtél tétován.
Tünődöttél, mért hagy el
a jó módú leány.

A faj, a faj szavát
10 gyúrte össze a szád.
S nem tudtad, hogy a fajt
megosztja a világ.

Hogy tuskó kezü munka
s nyúlt ujju élvezet
15 igazít utunkra.
Tied hová vezet?

Nyúlós, tömött e táj,
hájás homály dereng.
Hüllők hona. Megállj!
20 A víz tompán mereng.

Vékonyulsz, elhajolsz
e puszta szélínél
s széjjelkapkod a sors,
mint a füstöt a szél.

22. ANYÁM

A bögrét két kezébe fogta,
úgy estefelé egy vasárnap
csöndesen elmosolyodott
s ült egy kicsit a félhomályban —

5 Kis lábaskában hazahozta
kegyelmeséktől vacsoráját,
lefeküdtünk és eltűnődtem,
hogy ők egész fazékkal esznek —

Anyám volt, apró, korán meghalt,
10 mert a mosónők korán halnak,
a cipeléstől reszket lábuk
és fejük fáj a vasalástól —

S mert hegyvidéknek ott a szennyes!
Idegnyugtató felhőjáték
15 a gőz s levegőváltásul
a mosónőnek ott a padlás —

Látom, megáll a vasalóval.
Törékeny természet a tőke
megtörte, mindig keskenyebb lett —
20 gondoljátok meg, proletárok —

A mosástól kicsit meggörnyedt,
én nem tudtam, hogy ifjú asszony,
álmában tiszta kötényt hordott,
a postás olyankor köszönt néki.

Vihar

Mint gyerek a páncélos bogarat,
két ujjal megfogtam hóna alatt,
imígy morogván: Ez hát a vihar!
S kapálódzott kis villámaival.

Eperfa

Öreg eperfa áll az út felén,
zömök, tömött, mint hős paraszti dajka.
Úrvezető, vigyázz! a törzs kemény!
S óh koldus, nézd, mily lágy a gyümölcs rajta.

Keresztény

Kövér kazlak közt éhen sorvadok,
meg-megsimít a bú.
Fejem körül csillagos ég ragyog,
mint töviskoszorú.
Kedvem ellen keresztény így vagyok,
míg nem lesz háború!

(Szél)

Szél csapta égi rózsabokromat,
kerengve száll a fonnyadt alkonyat,
elnyomott népre hull a levele,
játsszik a bánat szellője vele!

Írásjel

Éz mind csak játék. Ceruzával írom,
uraktól kapott pénzen vett papíron.
Még nem gépfegyver-züm-züm e betű.
Váj, mint a nyomor, csíp, mint a tetű.

24. BESZÉL, A TEJ

Csöpp, gyenge, csetlő-botló reggel.
Guggolok lim-lomok között.
Lágyan elülünk, komoly szemmel.
Ájtatosak a teli köcsögök.

5 Alszom s a világ szelíd máza
alélva sárgul szívemen.
Várom a Vörös Óriásra!
S vár sonka, kolbász, kamra hűsiben.

Vár föld és gyár — óh éhes, jösszte!
10 (A tömött tejszín megremeg,
álmában érinti csöpögve
a bajusztörő, tuskódad kezét.)

3 ARANYBOJTÚ

Aranybojtú nyár lóg vállamon,
fontolgom vastag dühömet ;
darázslepte tarkóm vakarom —
hetven öregasszony körbe hümmöget.

5 — Csimbókos a bútól, úgy bizony!
de harcos e dal, mint a tömeg!
Uszít is a tőkés nép-iszony
ellenforradalmi kis ördögöket!

10 — Hogy' fondorkodnak! Csak hallgatom
a lócs lábú, sáfrány dögöket.
Piszkafával, barna bivalyon,
bőködik vöröslő énekeimet!

Uszuj föl, uszító nép-iszony!
Forgóst köpök, mint a fürgeteg —
15 — Eldöngöljük, elvtárs — el bizony! —
az álkulturáért mind a dögöket!

26. FARSANGI LAKODALOM

*Tőke és Fasizmus jegyesei.
Minden külön értesítés helyett.*

Kuka kakuk mekegett,
kis göndör domb röhögött,
    mosoly szállt az érre
s a kiázott fák töve
sárga foggal röhögött
    a lakzi hírére. Lám, lám.

»— Édes úrnőnk házassul!
Hé munkás! Hé bércseléd!
    Meghívott a tőke!
19 Itt a levél, legalul
napszám-pengő a pecsét —
    kétség nincs felőle!« Lám, lám.

»— Görbe karónk meghízott!
Kolbász lesz belőle, ám
15   paraszi bendőbe!
Napszamos is inni fog —
sárga bor a láthatár,
    pezsdiül erjedőbe!« Lám, lám.

»— Kiki ezer egeret
20 kap a mezőn — fogja meg!
    Jó lesz egyelőre,
az idén, hogy spájz legyen
s hogy ne álljon üresen
    a kamra jövőre!« Lám, lám.

»— Mert a tőkés uraság
25 nem az ördögök menyé;
    ég a főkötőjel
Ezért áll a napvilág
helybe, mint a jegenye
30   viharos időbe.« — Lám, lám.

— Hé, emberek, hova, hova?
 — Ahol munkát, dolgot kapnánk,
 tág világban ide s tova,
 puszta hat hét a tarisznyánk.
 5 Sztrájkoltunk, most kutunk sincsen.
 Penész legel az álláson,
 családjaink csúrgós csűrben,
 hogy is volna maradásunk?

Az égen ha felhő volna,
 10 égő kendőként lobogna.
 A síkon ha dinnye volna,
 sisteregne és ugorna.
 — E patakban megfürödnénk,
 megöblítenők az inget,
 15 azután meg továbbmennénk.
 Megcsinálnánk mi már mindent.

De rivall a csermely csősze,
 békák botosa bottal mondja,
 vicsorogja víz vitéze,
 20 ordas inas, úr bolondja.
 — Eltakarodj, öt tekergő!
 Kotródj innen, kujtorogó!
 Fattyúnak itt nincsen fürdő!
 csavargónak nincs csobogó!

Világ valamennyi vizét
 hazatereld, víz juhásza!
 Csíbor húzzon tücsök-zenét
 undok urad udvarába!
 Holott rakjon tanyát, aklot,
 30 nagyobb uraságra vallót —
 feje fölé vízből zsuppot,
 talpa alá vízből pallót!

Habos tengert egyengessen
a vasfogú boronával!
35 Hosszúszárú esőt vessen,
gyűjtse boglyába fiával.
Ha már van elég halpénze,
kárászoknak nyisson kocsmát!
Örvény-süveg a fejére!
40 Húzzon vizi-gödör csizmát!

Paplana csendes folyóvíz —
legyen a bolhája béka!
Azt szedje a szoknyából is
édes lánya-ivadéka!
45 Álmat kotró kotorja fel!
Zöld legyen a virradatja!
Elsodorja — sodorja el! —
a szegények áradatja!

Proletárok, hova, hova?
50 S ni amott is, kettő, három,
s ezer! ezrek millioma!
Habokba kél a világon.
Vérrel habzik, vassal zuhog,
osztott földünket előnti
55 s az osztatlan pillanatot
dördül ahogy felköszönti.

III PÁRBESZÉD

- Hurzsóá* : Szép proletár, hova mégy? No fiam, nézd,
állj meg a szóra!
- Proletár* : Nem fogsz úgyse becsapni, minek tartasz
föl utamban!
- Hurzsóá* : Áll, jaj a drága üzem, jöjj, dolgozz, nagy
fizetést kapsz!
- Proletár* : Öntudatos munkás, amíg él, nem tör
soha sztrájkot!
- Hurzsóá* : Öntudatos munkásról szólsz s az csak
te magad vagy!
- Proletár* : Én magam-é? Nem társim tettek-e ön-
tudatossá?
- Hurzsóá* : Társaid eljönnek munkát könyörögni
maholnap!
- Proletár* : Majd mikor eljönnek könyörögni, velük
jövök én is!
- Hurzsóá* : Gondold meg, hogy az asszony vár az
üres fazekakkal!
- Proletár* : Eddig is úgy várt, szűnig üres fazekával
az asszony!
- Hurzsóá* : Kölyköd is elpatkol, már most oly deszka-
soványka!
- Proletár* : Arra felelj, mért vékony, hogyha töröm
magam érte!
- Hurzsóá* : Visszaveszek mindenkit, téged újra kidoblak!
- Proletár* : Együtt tettük le, föl is együtt vesszük
a munkát!
- Hurzsóá* : Járhat a szád, egyedül csavarogsz majd
éhen az uccán!
- Proletár* : Bíz egyedül, kereken tizenöt millió
proletárral!
- Hurzsóá* : Látom már, te valál üzememben a fő-
fő uszító!
- Proletár* : Én, mikor én s amikor nem, akkor a másik,
a többi!

Burzsoá : Még tréfálsz, te bitang? Besoroztatlak
katonának!

20 *Proletár* : Éppen jó, katonáéknál kell most agitátor!

Burzsoá : Elvetemült uszító! Fegyházba vitetlek
azonnal!

Proletár : Torkodat, ejh, használd, mielőtt a kötélre
kerülne!

Így sietett el a burzsuj a rendőrségre haraggal,
hozni a csizmás andrisokat, hogy a drága üzembe

25 sortűz hajtsa a munkások seregét haloványan
s elsietett proletártestvérünk is, hogy a géppel
megfoutolja, miként vihetik vérszín lobogóval
társaik ősi ügyét a cipész szakmában is addig,
bérletörés ellen harcolván, béremelésre,

30 míg okulón eme harcból is belátja a többség,
hogy csak az öntudatos proletárok diktaturája
vethet véget a burzsikizsákmányolásnak örökre.

Le a kapitalizmussal! Hatalmat, húst a dolgozóknak! .
 A tőke szennyében gázolunk, kedves fegyverünk
 böködi tomporunkat —
 Böködj, böködj csak szüntelenül, kedves fegyverünk,
 hadd tudjuk meg újra és újra, hogy véletlenül,
 tusa nélkül csatát nem nyerünk.

II Nem sietünk, erősek vagyunk, rengeteg az elevenünk,
 a halottunk,
 tanácsot állunk a dombon, melyre pincéből,
 bányából, kubikos gödörből feljutottunk —
 viszi az idő a ködöt, tisztán meglátni csúcsainkat.

Viszi a ködöt az idő s az időt mi hoztuk magunkkal,
 hoztuk harcunkkal, tartalék nyomorunkkal,

III a kenyérrrel, mely megpenészedett, amíg a munkás
 megszeghetette,

a kásával, mely megdohosodott, amíg a munkás
 megfőzhette,

a tejjel, amely megsavanyodott, amíg a munkás
 köcsögébe belecsozott,

a csókkal, amelyből cafróság lett, amíg a munkás
 fiatalába beledobbant,

a házzal, amelyből omladék lett, amíg a munkás
 beleköltözött,

a ruhával, amelyből rongy lett, amíg a munkás
 beleöltözött,

a szabadsággal, mely elnyomás lett, amíg a munkás
 megszületett,

a bórshivarral, mely bagó lett, amíg a munkás
 felnövekedett, —

a tőkével, mely munka lesz, míg megnő az inas

a kalapácsával odavág,
 világ!

ahol a legfehérebben izzik a vas!

Vers, credj, légy osztályharcos! a tömeggel együtt
 majd felszállsz!

Te délre mégy, te nyugatra, én pedig északra, Elvtárs!

30. LEBUKOTT

- Megvallattak, hogy vérzett a husunk.
Eltársunk, ki még sétálsz, mint a fény,
gondolj reánk, kik fel-le futkosunk
és messze nézünk cellánk szögletén.
- 5 Lányult az izmunk, fekhelyünk kemény,
eledelünket kiköpi a szánk,
gyomor- s tüdőbajt ítétek reánk
s ha nem pusztulunk, elpusztítanak.
Még harcolunk, de testünk oly sovány.
- 10 Testvér, segítsd a lebukottakat.

- Otthon a tűzhely hűvös és repedt.
Hideg fazékban készül az ebéd :
a csarnok nyirkos kövéről szedett
kis káposztalevél és hulladék.
- 15 Az asszony szédül, szidja gyermekét
s a szomszédné a gangon kiabál,
hogy tőlünk sose kapja vissza már
az ujjnyi kevés lámpaolajat.
Tél lesz, ragyog a fagy s az éhhalál :
- 20 Testvér, segítsd a lebukottakat.

- Gondoljatok a bűdös küblire,
mely ködgomolyban küld új nyavalyát.
Küldjétek szappant, lóhúst s télire
apadt testünkre adjatok ruhát.
- 25 Küldjétek könyvet, bármily ostobát,
mert megőrjít a patkánypuha éj,
az asszony nélkül gyötrő szenvedély.
Enyhítsd kínunk, ha munkás vagy s szabad,
elvtárs, hisz te vagy a Vörös Segély.
- 30 Testvér, segítsd a lebukottakat.

- Küzdünk híven a forradalomért,
nem halhatunk meg, élnünk kell tovább,
zizegve várnak a röpcsik, a hék
s éhbérre várnak mind a burzsoák.
- 35 A mozgalom vár, munka és család
míg megbukik a kizsákmányolás,
a sarló villan, sujt a kalapács
s börtönről, gyárról lehull a lakat.
Éljen a Szovjet, a munkástanács!
- 40 Testvér, segítsd a lebukottakat.

31. MUNKÁSOK

Forgolódnak a tőkés birodalmak,
csattog világot szaggató foguk.
Lágy Ázsiát, borzolt Afrikát falnak,
s mint fészket ütik le a kis falut.
5 Egy nyál a tenger! Termelő zabálás, —
kis, bűvő országokra rálehel
a tátott tőke sárga szája. Párás
büdösség-felhő lep bennünket el.

S hol zápfog rág, a város érdes része,
10 hol a vasbányák fuvallata ing,
gép rugdal, lánc zúg, jajong ládák léce,
lendkerék szíja csetten és nyalint,
hol a fémkeblü dinamókat szopják
a sivalkodó transzformátorok,
15 itt élünk mi. És sorsunk összefogják
a nők, gyermekek, agitátorok.

Itt élünk mi! Idegünk rángó háló,
vergődik benn' a mult síkos hala.
A munkabér, a munkaerő ára,
20 cincog zsebünkben, úgy megyünk haza.
Újságpapír az asztalon kenyérrrel
s az újságban, hogy szabadok vagyunk —
poloskát úzunk lámpával s a kéjjel
s két deci fröccsel becsüljük magunk'.

Elvtárs és spicli jár a csöndben erre,
részeg botlik, legény bordélyba lóg,
mert hasal az éj s pörsenéses melle,
mint szennyes ingből, füst alól kilóg.
Így élünk mi. Horkolva alszunk s törten
30 egymás hátán, mint odvas farakás
s hazánk határát penész jelzi körben
a málló falon; nedves a lakás.

De — elvtársaim! — ez az a munkásság,
mely osztályharcban vasba öltözött.

15 Kiállunk érte, mint a kémény: lássák!
És búvunk érte, mint az üldözött.

A történelem futószallagára
szerelve ígyen készül a világ,
hol a munkásság majd a sötét gyárra

40 szegi az Ember vörös csillagát!

1932

Füstöl a víz, lóg a káka
kókkadón a pusztaságba.
Dunnába bútt fönn a magas.
Sűrű csönd ropog a havas
5 mezőben.

Kövér homály, zsíros, csendes ;
lapos lapály, kerek, rendes.
Csak egy ladik, mely hallhatón
kotyog még a kásás tapon
10 magában.

Jeges ágak között zörgő
időt vajudik az erdő.
Csattogó fagy itt lel mohát
s ideköti csontos lovát
15 pihenni.

És a szőlő. Közbul szilva.
A tőkéken nyirkos szalma.
Sorakozó sovány karók,
öreg parasztoknak valók
20 járkálni.

Tanya, — körülötte körbe
fordul e táj. A tél körme
oldaláról egy keveset
repezstgeti még a meszet ;
25 eljátszik.

Az ól ajtaja kitarva.
Lóg, nyikorog, szél babrálja.
Hátha betéved egy malac
s kukoricatábla szalad
30 csövestül!

Kis szobában kis parasztok.
Egy pipázik, de harasztot.
Ezeken nem segít ima.
Gondolkodva ülnek im a
sötétben.

35

Uraságnak fagy a szőlő.
Neki durrog az az erdő.
Övé a tó s a jég alatt
neki bujnak a jó halak
iszapba.

40

Töprengett ősszel szilajon,
havazna gondolkodva most
s kemény fagy tiszta ablakán
dobol az ingerült idő.

- 5 Bankárok és tábornokok
ideje ez, jelen idő,
ez a kovácsolt hideg,
e villanó, e kés-idő.

- A csördülő ég vasban áll.
10 Ez a fagy átszúr, dőf tüdőt,
rongy mögött meztelen kebelt —
kőszőrűn sikoltó idő.

- Mögötte mennyi hallgatag
hideg kenyér és pléhdoboz,
15 megdermedt dolgok halmaza —
kirakat-üvege-idő.

- És kiáltoznak: »Hol a kő,
hol az a deres vasdarab?
Vágd bele! Zúzd be! Lépj belé! . . !«
20 — Milyen idő — milyen idő —

34. ORDAS

Éles a szeme a vadnak,
ragadozónak, szabadnak.
Mint a kék tél s a gyötrelem,
világos és könnyörtelen.

- 5 Ordas kapál az ugaron ;
ugassatok az udvaron.
Vonítsatok, de ne nagyon,
meghallja az árny a fagyon.

- 10 Zúzmara-lógókkal illan,
jég fénye közt tovavillan ;
a kín csattogó hercege,
álmunk házórzője, ebe!

- Friss havat zabál még s érzi
húshotok, amint bevérti.
15 Eltűnődik, száját nyalja
s morog, de maga se hallja.

A mellékudvarból a fény
hálóját lassan emeli,
mint gödör a víz fenekén,
konyhánk már homállyal teli.

5 Csönd, — lomhán szinte lábrakap
s mászik a súroló kefe ;
fölötte egy kis faldarab
azon tűnődik, hulljon-e.

S olajos rongyokban az égen
10 megáll, sóhajt az éj ;
leül a város szélénél.
Megindul ingón át a téren ;
egy kevés holdat gyújt, hogy égjen.

Mint az omladék, úgy állnak
15 a gyárok,
de még
készül bennük a tömörebb sötét,
a csönd talapzata.

S a szövőgyárok ablakán
20 kötegbe száll
a holdsugár,
a hold lágy fénye a fonál
a bordás szövőszékeken
s reggelig, míg a munka áll,
25 a gépek mogorván szövik
szövőnők omló álmait.

S odébb, mint boltos temető,
vasgyár, cementgyár, csavargyár.
Visszhangzó családi kripták.

30 A komor föltámadás titkát
őrzik ezek az üzemek.
Egy macska kotor a palánkon
s a babonás éjjeli ő
lidércet lát, gyors fényjelet, —
35 a bogárhátú dinamók
hűvösen fénylenek.

Vonatfütty.

Nedvesség motoz a homályban,
a földre ledőlt fa lombjában
40 s megnehezíti
az út porát.

Az úton rendőr, motyogó munkás.
Röpcédulákkal egy-egy elvtárs
iramlik át.
45 Kutyaként szimatol előre
és mint a macska, fülel hátra ;
kerülő útja minden lámpa.

Romlott fényt hány a korcsma szája,
tócsát okádik ablaka ;
50 benn fuldokolva leng a lámpa,
napszámos virraszt egymaga.
Szundít a korcsmáros, szuszog,
ő nekivicsorít a falnak,
búja lépcsőkön fölbuzog,
55 sír. Élteti a forradalmat.

Akár a hült érc, merevek
a csattogó vizek.
Kóbor kutayként jár a szél,
nagy, lógó nyelve vizet ér
60 és nyeli a vizet.
Szalmazsákok, mint tutajok,
úsznak némán az éjjel árján —

A raktár megfeneklett bárka,
az öntőműhely vasladik
65 s piros kisdedet álmodik
a vasöntő az ércformákba.

KÜLVÁROSI ÉJ

JÓZSEF ATTILA
ÚJABB KÖLTEMÉNYEIBŐL

Attila öreg akárc nyugt. sz. hulló levelet
a fiatal hársnak
ifj. adom a Könyvet Kármán Ernőnek, az
ifj. Költőtársnak

Bp. 1947.
febr. 11.

József Attila

BUDAPEST, 1932

A Külvárosi  j külső címlapja József Attila dedikációjával

Minden nedves, minden nehéz.
A nyomor országairól
térképet rajzol a penész.
70 S amott a kopár réteken
rongyok a rongyos füveken
s papír. Hogy' mászna! Mocarog
s indulni erőtlén .

Nedves, tapadós szeled mása
75 szennyes lepedők lobogása,
óh éj!
Csüngsz az egen, mint kötelen
foszló perkál s az életen
a bű, óh éj!
80 Szegények éje! Légy szemem,
füstölögj itt a szívemen,
olvaszd ki bennem a vasat,
álló üllőt, mely nem hasad,
kalapácsot, mely cikkan pengve,
85 — síkló pengét a győzelemre,
óh éj!

Az éj komoly, az éj nehéz.
Alszom hát én is, testvérek.
Ne üljön lelkünkre szenvedés.
90 Ne csípje testünket féreg.

36. ESŐ

Kaszák villanak az egen,
suhogó rendekben dől a zápor.
Nagy nyalábokban, szélesen
borul a szál, zizeg, aláhull.
5 És búzaszemekként a cseppek
tetőkön pattognak, peregnek.

Kaszák villognak? Szuronyok.
Golyók kopognak, csörögnek boltok,
futók sortüze vet lobot,
10 porzik a füst, összeszorított
foggal a föld tömege zendül.
Setét lé bugyog az erekből.

Vagy csak motor zúg? S gép szövi
az aláomló puha kelmét?
15 S a kínozott talajt befödi,
mint orsózaj a fáradt elmét? . . .
Ősz anyó, — kerek tükröt vágott.
Mit láttok benne, proletárok?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
akinek nem jut kapanyél;
kinek bajszán nem billeg morzsa,
ki setét gondok közt henyél;
5 ültetne krumplit harmadába
s nincs szabad föld egy kapa se,
s csomókban hull a hajszála
s nem veszi észre maga se?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
10 akinek öt holdja terem;
lompos tyúkjá kárál a torsra
s gondoljai fészke a verem;
s igája nem zörög, sem ökre
nem bög elnyújtva — nincs neki —
15 s mélyéről párolog a bögre,
ha kis családját eteti?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki maga él, maga keres;
levesének nincs sava-borsa,
20 hitelt nem ad a fűszeres;
egy tört széke van, hogy begyűjtson,
repedt kályháján macska ül,
ritmust lóbál az ajtókulcson,
néz, néz, s lefekszik egyedül?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki családjáért dolgozik;
veszekszenek, kié a torzsa,
és csak a nagy lány néz mozit;
a nő mindig mos — lucsok holtja —
30 szájíze mint a főzelék,
s a szigor a lámpát ha eloltja,
csend fülel, motoz a setét?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki a gyár körül ógyeleg ;
35 helyén a kapszlit nő kapdossa
s elfakult fejű kisgyerek ;
s a palánkon hiába néz át,
hiába cipel kosarat,
szatyrot — ha elalszik, fölrázzák
40 s lebukik, hogyha fosztogat?

Mondd, mit érlel annak a sorsa,
ki sót mér, krumplit, kenyeret,
hozomra, újságpapirosba
s nem söpri le a mérleget ;
45 s ritkás fény közt morogva rámol
— az adó hosszú, nagy a bér —
s mi haszna sincs, hiába számol
többet a petróleumért?

S mondd, mit érlel annak a sorsa,
50 ki költő s fél és így dalol ;
felesége a padlót mossa
s ő másolás után lohol ;
neve, ha van, csak áruvédjegy,
mint akármely mosóporé,
55 s élete, ha van élte még egy,
a proletár utókoré?!

38. HATÁR

Dongó ődöng az erdő szélénél.
Harkály kopog, gyík ragyog. Marha bög.
S tovaringatja fodrosan a szél
a tűnődve zümmögő időt.

- 5 Gyúrt, sárga táj, az égi mellig ér,
muharmező, kemény kötény, nehéz —
mi van benne? Amott fut egy kis ér
s itt ház ül. Kisfia, az ól, idenéz.

- 10 Poros a víz, nincs kedve kékleni.
Zörrenő fák közt pikkelylik az út —
és gomolygón új korunk vénjei,
kik elhagyták az omladó falut.

- Hátha kenyér nő idegen igán.
Lassan ügetnek, barnák s csontosak.
15 Csöpp cókókjuk gunnyaszt a taligán.
Fönn felhők lágy batyui bomlanak.

- S sziszeg a por, rájuk locsog a sár —
na, ki ád nektek munkát, kenyeret?
Tétova szúnyog sír és a határ
20 száraz szemekkel magába mered.

39. A HETEDIK

E világon ha útsz tanyát,
hétszer szűljön még az anyád!
Egyszer szűljön égő házban,
egyszer jeges áradásban,
5 egyszer bolondok házában,
egyszer hajló, szép búzában,
egyszer kongó kolostorban,
egyszer disznók közt az ólban.
Fölsír a hat, de mire még?
10 A hetedik te magad légy!

Ellenség ha elődbe áll,
hét legyen, kit előtalál,
Egy, ki kezdi szabad napját,
egy ki végzi szolgálatját,
15 egy, ki népet ingyen oktat,
egy, kit úszni vízbe dobtak,
egy, ki magva erdőségnek,
egy, kit őse bőgve védett,
csellel, gánccsal mind nem elég, —
20 a hetedik te magad légy!

Szerető után ha járnál,
hét legyen, ki lány után jár.
Egy, ki szívet ad szaváért,
egy, ki megfizet magáért,
25 egy, ki a merengőt adja,
egy, ki a szoknyát kutatja,
egy, ki tudja, hol a kapocs,
egy, ki kendőcskére tapos, —
dongják körül, mint húst a légy!
30 A hetedik te magad légy.

Ha költenél s van rá költség,
azt a verset heten költsék.
Egy, ki márványból rak falut,
egy, ki mikor szűlték, aludt,

35 egy, ki eget mér és bólint,
egy, kit a szó nevéen szólít,
egy, ki lelkét üti nyelvbe,
egy, ki patkányt boncol élve.
Kettő vitéz és tudós négy, —
40 a hetedik te magad légy.

S ha mindez volt, ahogy írva,
hét emberként szállj a sírba.
Egy, kit tejes kebel ringat,
egy, ki kemény mell után kap,
45 egy, ki elvet üres edényt,
egy, ki győzni segít szegényt,
egy, ki dolgozik bomolva,
egy, aki csak néz a Holdra :
Világ sírköve alatt mégy!
50 A hetedik te magad légy!

40. RITKÁS ERDŐ ALATT

Ritkás erdő alatt a langy tó,
lukba búvik piros bogárka,
fű biccen szürke csöpp varangytól
és a szántón borong a nyárfa.

- 5 Magos muharban hasán horkol
odvas dorong, a végén gomba.
Nézi teltkeblű öreg hordó ;
puha moha meg zsíros donga.

- Lebeg a hosszú szél lebontva,
10 — késő, szép délután ez, késő —
fodraiból a levelet
fésüli zümmögő fésű.

- S a köd szoptatós melle buggyan
a ráncos szoknyájú hegyek közt, —
15 így volt. Egy ember ült a porban
s eltűnt a kifeslő jegyek közt.

Apró, kemény kontyú ángyom
 réz-homloka fénybe clikkan,
 réz-hajlással földet érint,
 búzát kötöz csörögve a nyomainkban.

- 5 Ki kél pergő, könnyű hintón?
 Arany haja sétál, mászkál.
 Mi mint búza s ő pirosló
 napernyővel, mint a pipacs, fölöttünk száll.

- Ángyikám mint rézből öntött,
 10 áll a zizegő mezőben.
 Por lombjai hajladoznak.
 Bogár szemén piros villog eltűnőben.

- Majd áttetsző krumplicsöszlött,
 hűtötte a csendes este.
 15 Ángyom sóhajtott s elvillant
 a sűrűlő szürkületben még egy fecske.

- S jóéjszakát szólt a szalma.
 Jóságaink ciripelgettek
 s jószágunk volt a föld, az ég,
 20 a tücsköknek a csillagok felelgettek.

42. MĚDVETÁNC

Fürtös, láncos, táncos, nyalka,
aj de szép a kerek talpa!
Hova vánszorogsz vele?
Fordulj a szép lány fele!
5 Brumma, brumma, brummadza.

Híres, drága bunda rajtam,
hús körömmel magam varrtam.
Nyusztból, nyestből, mókusból,
kutyából meg farkasból.
10 Brumma, brumma, brummadza.

Gyöngyöt őszig válogattam,
fogaimra úgy akadtam.
Kéne ott a derekam,
ahol kilenc gyerek van.
15 Brumma, brumma, brummadza.

Azért járom ilyen lassún,
aki festő, pingálhasson.
A feje a néninek
éppen jó lesz pemszlinek.
20 Brumma, brumma, brummadza.

Kinek kincse van fazékkal,
mér a markosnak marékkal.
Ha nem azzal, körömmel,
a körmösnek örömmel.
25 Brumma, brumma, brummadza.

Szép a réz kerek virága,
ha kihajt a napvilágra!
Egy kasznárnak öt hete
zsebe nőtt a két keze.
30 Brumma, brumma, brummadza.

Állatnak van ingyen kedve,
aki nem ad, az a medve.

Ha megfázik a lába,
takarózzék deszkába.

35

Brumma, brumma, brummadza.

43. A KANÁSZ

Az én falkám olyan falka,
ondolálva van a farka.
Orrukban csak magyar mód
csillog egy kis aranydrót.

5 Van egy pösze kis malacom,
fővárosi grófkisasszony.
Sóhajtott is egy ízbe,
nézi magát a vízbe.

Van nekem egy oly kis kanom,
10 szelíd szóra kezes nagyon.
Az ha fogja s egyet túr,
a kőkastély felfordul.

Van egy semmi kis furulyám,
nem nőtt az, csak datolyafán.
15 Azt ha fúvom, hull a makk,
a fák táncra állanak.

S ahány felhő, összeszalad,
ha csördítem ustoromat.
Réz a nyele, szikrázik.
20 De sok szoknya megázik!

44. A CIPŐ

Költő vett föl, pici lábán
egy ilyen tapos,
két megtörött, szelíd orcám
azért bánatos.

- 5 Fény deszkázhat, ég füstölhet.
Lekvár lesz a sár?
Neki mindegy. Fűzőből meg
kanócot csinál.

- Sziszeghetek, ügyet se vet
10 rám, a marcona.
Kiadhatom a lelkemet, —
ennek nincs hona.

- S ha szívemet künn, az utcán
elébe teszem,
15 elpirul ugyan, de aztán
döfköd mérgesen.

- Nyelvem néha rája öltöm ;
visszanéz csunyán
s ő is, az én morcos költőm
20 nyelvét ölti rám.

Volt fényes és szép életem.
Hordott egy huszár
s váltogatott, a hűtelen.
Ennek vége már.

- 25 Nem tartott vón ilyen árra,
vetett volna ki
Észak homályló havára
dérrel porlani,

vagy Dél izzadt erdejében
30 tigris tépne szét,
vagy gyík fülelné belőlem
az éj gyors neszét,

vagy egy éjjel hordanának
szét a természetek, —
35 vagy tengeri zöld homálynak,
ahol elleszek

virágállatok közt csendben,
mint cipő-virág
míg belepnek puha testtel
40 izamos csigák.

Oh, sudarán fa lombjának,
szagolna maki,
vagy csak mocsári gólyának
vetett volna ki!

45 Az is befűzne kígyóval,
szállana velem,
lassút lépne s állva tollal
fedné egy felem.

Rab vagyok a költő lábán,
50 két éve tapos,
két megtörött, szelíd orcám
azért bánatos.

45. FÁK

Puha szántások esővert, leves
gerezdjei között
csüggedten várják a fák a sebes,
apadt mellú ködöt.

- 5 Sárga levelük lefele konyul,
törzsük vizes, ragyog.
Kisírtan állnak — gyorsan alkonyul
s e fák magányosok.

- Még gallyas, vágatlan, sudár alak
10 mind : hántatlan dorong.
Fényes gyümölcsük helyén hallgatag,
zömök varjú borong.

- Görcsösen fogja ijedt gyökerük
az elmálló talajt.
15 Nedvük sebesen kering, tüdejük
még zörren, még sohajt.

- Rügyre gondolnak mormolva e fák.
S a tág ég tiszta, nagy —
20 reggel az erkölcs hívös, kék vasát
megvillantja a fagy.

46. BÁNAT

Hát kijöttem ide, az erdőbe.
Lágy libegés, — a levelek zizegnek,
mint a röpcédulák. A föld csöndje

5 fekszik, nehéz. Ágak, karok nyulnak :
Minden hatalmat! . Lombos hajamba
száraz ág hull. A száraz ágak hullnak.

Csak egy pillanatra martak ki, csak.
Zúgj, erdő elvtárs! Szinte csikorgok.
Egy pillanatra se martak ki, csak

10 az az elvaduló csahos rám támadt
s kijöttem, hogy erőm összeszedje,
mint a néni a gallyat, a bánat.

Könnycsepp, — egy hangya ivott belőle,
eltűnődve nézi benne arcát
15 és mostan nem tud dolgozni tőle.

Handwritten header or title at the top of the page.

Lästel s'ie, loq n'kika
Kokkaton, p'urtaläp'oa.
Su n'näba heft förn s' noja.
S'ieä sönd ropog a savas
neit'ben.

Köiv köivly, vios, usudes,
loqer lapog, k'evk, v'endes.
Lok a' ladiq, neby hallkaton
k'otog n'ig a k'isäs tavon
majaban.

S'egs loq k'it' i'ogä
idät vajudik a' v'edö.
S'atloq' f'og it' b'le n'obät,
id'eläti v'onts löväs
p'ih'e u'is.

S' a' n'illo. k'it'it' n'ilon.
A' lök'el'v' v'ij'k'os n'alma.
L'ocal'ro, noväny k'orok,
öq' parantol'nak v'el'v'
j'ö'k'el'v'is.

Kis ~~h'od'el'v'is~~ ban kis parantok;
öq' pip'ar'ik, de harantot.
S'ull'v' n'ev s'epit' l'una,
L'ond'alk'od'v'as ä't'v'ok im a
s'tät'ben.

V'ar'is'v'rak f'og a' n'illo.
N'iki d'ev'or'og, a' a' v'edö.
F'ol a' to s' a' j'it' s'el'v'
n'iki h'ej'v'rak a' j'ö' halak
inap'ba.

Vertical handwritten notes on the left margin, possibly a list or commentary.

Small handwritten mark or signature at the bottom right.

József Attila kézírata : Holt vidék

47. HÁLÓ

Hull a hajam, nincs kenyerem,
tollam vásik,
halász bátyám így veszett el,
Él így más is.

5 Idegeim elmerítem,
mint a hálót,
húst fogni s a nehéz vizen
könnyű álmot.

Szakadt lehet — gondolkozom, —
10 az én hálóm.
Kiaggatom, megfoltozom.
S íme, látom —

Kiterített fagyos hálóm
az ég, ragyog —
15 jeges bogai szikrázón
a csillagok.

48. INVOKÁCIÓ

Énekelni oly nehéz, hol kíváncsi szemek figyelnek,
mégis, elfogódva bár,
fújd el dalod, zengd a munkások dalát.
Föl vagy húzva az életre s végül minden óramű lejár.
5 Nyisd meg szived, a világ alázatosan ül a kapunál.
Ez itt körül mind ellenség, gondold meg jól, az
nyugalmat ad.
Énekelni oly nehéz itt, énekelj a munkások dalát!

Tekints körül e tört sikon, melyre kövér falkában
épp betör a homály.
Nincs ideje vigadásnak, ládd, a nap is feldöntött pohár.
10 Mi már nyugtalan álmunkhoz készülődünk
— drága a világ, —
cirpelni kezd a fáradtság; énekelj a munkások dalát!

Óh hogy fetreng a nagy este! Erdős öléből
sötéten dől a vér.
Az orvos szerint százhusz milliának nem jut egy
falat kenyér.
Ama százhusz millióban, mely a hold-zsupp fődte
ólban rongyaiba váj,
15 megszületett az a Gyermekek, kít nem véd sem
Isten, sem Király —
Egész világ ege alatt
emeld föl műszered, szavadat, —
ismered a modern pszichológiát, —
szived előtt nincs menekvés. Énekelj a munkások dalát!

20 Rebbentsd meg a kíváncsiak gúnyos csapatát.
Hölgyek, urak, ismerősök. Mosolyogni akarsz, mint
barát.
Rájuk vagy utalva. S mintha néznétek egymást
ablakon át.
— Csörrenjen meg az az üveg! Énekelj a
munkások dalát!

1933

49. EGY KISGYEREK SÍR

A sötét szoba sarkában zokog
egy tehetetlen, guggoló gyerek.
Sír, mint a cipő alatt a homok.
Vergődik, mint a nehéz tengerek.

- 5 Könnyes, miként északra nyíló völgy.
Könnyes, mint könnyes a szem ürege.
Könnyes, miként a kő alatt a föld.
Könnyes, miként az ablak üvege.

- Sír, mint ahogy a vízben sír a méz.
10 Sír, mint a víz sír a fedő alatt.
Sír, mint a holt fa, melyet tűz emészt.
Sír, mint csarnokban a futószalag.

- Melybe az ember, állat és növény
belehelt minden élő meleget
15 s jegesen porlik sziklák peremén —
sír, mint a szél az Érchegység felett.

- Sikolt, mint ölben újév malaca.
Sikolt, mint kés-él, ha köszörülük.
Sikolt, mint rozs, ha szeli a kasza.
20 A tepsiben a hús nyöszörög így.

. .Mint könyvelő, ki csendben hazatér,
ruháját rendben székére teszi,
ágy szélén mereng, morog, útrakél —
puffannak apró, gyors lépései —

- 25 egy síkra, havat kóstolva üget
a zöld holdfényben, merev éjszakán,
kotor, vakog, nyálná a sós eget, —
így vonít ő; a pusztán a magány

Vinnyog, mint hántott kukoricacső.
30 Vinnyog, mint szalma az alvó alatt.
Vinnyog, mint hülye, kit nyom az idő.
Vinnyog, mint eb, mely ostorba harap.

A sötét szoba sarkában zokog
egy tehetetlen, guggoló gyerek.
35 Szaporáz, mint a könnyű motorok,
ellustul, mint a nehéz tengerek.

50. TÉLI ÉJSZAKA

Légy fegyelmezett!

A nyár
ellobbant már.

A széles, szenes göröngyök felett
5 egy kevés könnyű hamu remeg.
Csendes vidék.

A lég
finom üvegét
megkarcolja pár hegyes cserjeág.
10 Szép embertelenség. Csak egy kis darab
vékony ezüstrongy — valami szalag —
csüng keményen a bokor oldalán,
mert annyi mosoly, ölelés fönnakad
a világ ág-bogán.

15 A távolban a bütykös vén hegyek,
mint elnehezült kezek,
meg-megrebbenve tartogatják
az alkonyi tüzet,
a párolgó tanyát,
20 völgy kerek csöndjét, pihegő mohát.

Hazatér a földmíves. Nehéz,
minden tagja a földre néz.
Cammog vállán a megrepedt kapa,
vérvik a nyele, vérvik a vasa.
25 Mintha a létből ballagna haza
egyre nehezebb tagjaival,
egyre nehezebb szerszámaival.

Már fölszáll az éj, mint kéményből a füst,
szikrázó csillagaival.

30 A kék, vas éjszakát már hozza hömpölyögve
lassúdad harangkondulás.
És mintha a szív örökről-örökre
állna s valami más,
talán a táj lüktetne, nem az elmulás.

35 Mintha a téli éj, a téli ég, a téli érc
volna harang
s nyelve a föld, a kovácsolt föld, a lengő nehéz.
S a szív a hang.

Csengés emléke száll. Az elme hallja :
40 Ülőt csapott a tél, hogy megvasalja
a pántos égbolt lógó ajtaját,
amelyen a gyümölcs, a búza, fény és szalma,
csak dőlt a nyáron át.

Tündöklik, mint a gondolat maga,
45 a téli éjszaka.

Ezüst sötétség némasága
holdat lakatol a világra.

A hideg úrön holló repül át
s a csönd kihív. Hallod-e, csont, a csöndet?
50 Összekoccannak a molekulák.

Milyen vitrinben csillognak
ily téli éjszakák?

A fagyra tört emel az ág
s a pusztaság
55 fekete sóhaja lebben —
varjúcsapat ing-leng a ködben.

Téli éjszaka. Benne,
mint külön kis téli éj,
egy tehervonat a síkságra ér.
60 Füstjében, tengve
egy ölnyi végtelenbe,
keringenek, kihúnynak csillagok.

A teherkocsik fagyos tetején,
mint kis egérke, surran át a fény,
65 a téli éjszaka fénye.

A városok fölött
a tél még gőzölög.
De villogó vágányokon,
városba fut a kék fagyon
70 a sárga éjszaka fénye.

A városban felüti műhelyét,
gyártja a kínok szűrő fegyverét
a merev éjszaka fénye.

A város peremén,
75 mint lucskos szalma, hull a lámpafény,
kissé odább
a sarkon reszket egy zörgő kabát,
egy ember, üldögél,
összehúzódik, mint a föld, hiába,
80 rálép a lábára a tél.

Hol a homályból előhajol
egy rozsdalevelű fa,
mérem a téli éjszakát.
Mint birtokát
85 a tulajdonosa.

51. REMÉNYTELENŰL

Lassan, tünődve

Az ember végül homokos
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.

5 Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játsszik a nyárfa levelén.

10 A semmi ágán ül szívem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden
s nézik, nézik a csillagok.

52. VAS-SZÍNŰ ÉGBOLTBAN

Vas-színű égboltban forog
a lakkos, hűvös dinamó.
Óh, zajtalan csillagzatok!
Szikrát vet fogam közt a szó —

- 5 Bennem a múlt hull, mint a kő
az úrön által hangtalan.
Elleng a néma, kék idő.
Kard éle csillan : a hajam —

- 10 Bajszom mint telt hernyó terül
elillant ízű számra szét.
Fáj a szívem, a szó kihül.
Dehát kinek is szólanék —

53. SÁRGA FÜVEK

Sárga füvek a homokon,
csontos öreg nő ez a szél,
a tócsa ideges barom,
a tenger nyugodt, elbeszél.

5 Dúdolom halk leltáromat.
Hazám az eladott kabát,
buckákra omlott alkonyat,
nincs szívem folytatni tovább.

Csillan a nyüzsgő idő
10 korálszirtje, a holt világ,
a nyírfa, a bérház, a nő
az áramló kék égen át.

54. BÚZA

Zúdul a szél a rétekre,
sóhajunkkal keveredve.
Dohog a föld, zúg a búza,
zeng a búza.

5 Verejtékünk egy-egy cseppje
száraz földdel gyúrva egybe
búzaszem a búzaszáron.
Zúg a búza.

10 Kenyér magva, tőke magva,
megy a csűrbe, fut a bankba.
Hozzánk nem ér, csak a hangja
zúg a búza.

15 Nő a búza, nő az ínség.
Fegyverkezik az ellenség.
Csöndet kíván a fasizmus!
S zúg a búza.

— Ahol nővök, táborom van,
hadirend a táboromban,
golyó, sortűz kalászsomban
20 (zúg a búza).

— Ide, aki földet szántott!
Ide, aki traktort gyártott!
Segítsetek, proletárok!
Zúg a búza!

55. A VÁROS PEREMÉN

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
5 s lerakódik, mint a g u a n ó,
keményen, vastagon.

Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
10 a csorba pléhtetőt —
hiába törli a bú szívünkről
a rákövesedőt.

Moshatja vér is — ilyenek vagyunk.
Új nép, másfajta raj.
15 Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az ész, hanem
a szén, vas és olaj,

a való anyag teremtett minket
20 e szörnyű társadalom
öntőformáiba lötytyintve
forrón és szilajon,
hogy helyt álljunk az emberiségért
az örök talajon.

25 Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hű
meghallói a törvényeknek ;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
30 mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlant annyian,
mióta kialakult
naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult :
35 szállásainkon éhínség, fegyver,
vakhit és kolera dúlt.

Győzni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
40 ti megaláztatok :
a földre sütöttük szemünk. Kinyílt
a földbe zárt titok.

Csak nézzétek, a drága jószág
hogyan elvadult, a gép!
45 Törékeny falvak recsennek össze,
mint tócsán gyöngye jég,
városok vakolata omlik,
ha szökken ; s döng az ég.

Ki inti le? — talán a földestír? —
50 a juhász vad ebét?
Gyermekkora gyermekkorunk. Velünk
nevelkedett a gép.
Kezes állat. No, szóljatok rá!
Mi tudjuk a nevét.

55 És látjuk már, hogy nemsoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok.
De ő csak ahhoz húz, ki néki
60 enni maga adott .

Ím itt vagyunk, gyanakvón s együtt,
az anyag gyermekei,
Emeljétek föl szívünket! Azé,
aki fölemeli.
65 Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvel, az üzemek fölé!
Ily kormos, nagy szívet
az látott-hallott, ki napot látott
70 füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a föld
sok tárnás mélyeinek!

Föl, föl! . . . E fölosztott föld körül
sír, szédül és dülöng
75 a léckerítés leheletünktől,
mint ha vihar dühöng.
Fujjunk rá! Föl a szívvel,
füstöljön odafönt!

Míg megvilágosul gyönyörű
80 képességünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint s az
ösztönöket idebent . .

85 A város peremén sivft e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi, hull, csak hull a
kővér, puha korom,
s lerakódik, mint a g u a n ó,
90 keményen, vastagon.

A költő — ajkán csörömpöl a szó,
de ő, (az adott világ
varázsainak mérnöke),
tudatos jövőbe lát
95 s megszerkeszti magában, mint ti
majd kint, a harmóniát.

Ó D A

A város peremén, ahol élek,
beomló alkonyokon,
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint a guanó,
lassúdan, vastagon.

Lelkünkre így ül ez a kor.
És mint nehéz esők
vastag rongyai mosogatják
a csorba pléhtetőt,
hiába törli a bú szívünkről
a rákövesedőt.

Moshatja vér is: Ilyenek vagyunk.
Új nép, másfajta raj,
Másként ejtjük a szót, fejünkön
másként tapad a haj.
Nem isten, nem is az Esz, hanem
a szén, vas és olaj,

a Való Anyag teremtett minket,
e szörnyű társadalom
öntöformáiba lötytyintve
forrón és acilajon,
hogyan helyt álljunk az emberiség-
az örök talajon

Papok, katonák, polgárok után
így lettünk végre mi hü
meghallói a törvényeknek;
minden emberi mű
értelme ezért bűg mibennünk,
mint a mélyhegedű.

Elpusztíthatatlan annyian,
mióta kialakult
Naprendszerünk, nem pusztítottak
eddig, bár sok a mult, —
szállásainkon éhínség, fegyver,
vakhit és kolera dult.

Gyözni fogó még annyira
meg nem aláztatott,
amennyire a csillagok alatt
li megalázatok.
A földre sütöttük szemünk s ki-
nyilt nekünk
a földbe zárt titok.

Csak néztek — a drága jószág
hegy elvadult! — a gép.
Türelkeny falvak recosonnek össze,

mint tócsán gyöngye jég,
városok vakolata omlik,
ha szökken; s döng az ég.

Ki inti le, talán a földesur,
a juhász vad ebét?
Gyermekkora gyermekkorunk
(Velünk

nevelkedett a gép;
kezes állat. Na, szóljatok rá!
Mi tudjuk a nevét.

Mi tudjuk a törvényt! Nemsoká
mind térdre omlotok
s imádkoztok hozzá, ki pusztán
a tulajdonotok!
De ő csak ahhoz húz, ki néki
enni maga adott...

Im itt vagyunk, gyanakvón s
együtt,

az Anyag gyermekeiél
Emeljétek föl szívünket — az.
aki fölemeli!
Ilyen erős csak az lehet,
ki velünk van teli.

Föl a szívvel a gyarak fölé!
Ily kormos, nagy szivet
az létott, hallott, ki napot látott
füstjében fulladni meg,
ki lüktetését hallotta a Föld
sok-tárnás mélyeinek!

Föl! Föl! A fölöstott Föld körül
szédül és düllong
a léckerítés leheletünkötől,
mint ha vihar dühöng.
Fujjunk rá! Föl a szívvel
Füstöljön odafönt!

Míg megvilágosul gyönyörű
képeiségünk, a rend,
mellyel az elme tudomásul veszi
a véges végtelent,
a termelési erőket odakint a az
ösztrökeket debent...

A város peremén sivít e dal.
A költő, a rokon,
nézi, csak nézi: hull, csak hull a
kövér, puha korom
s lerakódik, mint a guanó,
keményen, vastagon.

A költő, — ajkán oszörömpöl a szó;

»A város peremén« korábbi szövege a Korunkból József Attila javításaival

56. ELÉGIA

Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten,
füst száll a szomorú táj felett,
úgy leng a lelkem,
alacsonyán.

5 Leng, nem suhan.

'Te kemény lélek, te lány képzelet!
A valóság nehéz nyomait követve
önnönmagadra, eredetedre
tekints alá itt!

10 Itt, hol a máskor oly híg ég alatt
szikárló tűzfalak
magányán a nyomor egykedvű csendje
fenyegetően és esengve
földoldja lassan a tömény
15 bánatot a tűnődők szívé-
n s elkeveri
milliókéval.

Az egész emberi
világ itt készül. Itt minden csupa rom.

20 Ernyőt nyit a kemény kutyatej
az elhagyott gyárudvaron.
Töredezett, apró ablakok
fakó lépcsein szállnak a napok
alá, a nyirkos homályba.
25 Felelj —
innen vagy?
Innen-e, hogy el soha nem hagy
a komor vágyakozás,
hogy olyan légy, mint a többi nyomorult,
30 kikbe e nagy kor beleszorult
s arcukon eltorzul minden vonás?

Itt pihensz, itt, hol e falánk
erkölcsi rendet a sánta palánk
rikácsolva
35 őrzí, óvja.

Magadra ismersz? Itt a lelkek
egy megszerkesztett, szép, szilárd jövőt
oly üresen várnak, mint ahogy a telkek
köröskörül mélán és komorlón
40 álmodoznak gyors zsbongást szövő
magas házakról. Kínlódó gyepüket
sárba száradt üvegcserepek
nézik fénytelen, merev szemmel.
A buckákról néha gyűszünyi homok
45 pereg alá . . s olykor átcikkan, donog,
egy-egy kék, zöld, vagy fekete légy,
melyet az emberi hulladék,
meg a rongy,
rakodtabb tájakról idevont.
50 A maga módján itt is megterít
a kamatra gyötört,
áldott anyaföld.
Egy vaslábanban sárga fű virít.

Tudod-e,
55 milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek,
60 kit idegenben löknek, vernek.
Igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
Magaddal is csak itt bírhatasz,
óh lélek! Ez a hazám.

1

Itt ülök csillámló sziklafalon.
 Az ifjú nyár
 könnyű szellője, mint egy kedves
 vacsora melege, száll.
 Szoktatom szívemet a csendhez.
 Nem oly nehéz —
 idesereglik, ami tovatúnt,
 a fej lehajlik és lecsüng
 a kéz.

- 10 Nézem a hegyek sörényét —
 homlokod fényét
 villantja minden levél.
 Az úton senki, senki,
 látom, hogy meglebbenti
 15 szoknyád a szél.
 És a törékeny lombok alatt
 látom előrebiccenni hajad,
 megrezzenni lágy emléidet és
 — amint elfut a Szinva-patak —
 20 ím újra látom, hogy fakad
 a kerek fehér köveken,
 fogaidon a tündér nevetés.

2

- Óh mennyire szeretlek téged,
 ki szóra bírtad egyaránt
 25 a szív legmélyebb üregeiben
 cseleit szövő, fondor magányt
 s a mindenséget.

Ki mint vízesés önnön robajától,
elválsz tőlem és halkan futsz tova,
30 míg én, életem csúcsai közt, a távol
közelében, zengem, sikoltom,
verődve földön és égbolton,
hogy szeretlek, te édes mostoha!

3

Szeretlek, mint anyját a gyermek,
35 mint mélyüket a hallgatag vermek,
szeretlek, mint a fényt a termék,
mint lángot a lélek, test a nyugalmat!
Szeretlek, mint élni szeretnek
halandók, amíg meg nem halnak.

40 Minden mosolyod, mozdulatod, szavad
őrzöm, mint hulló tárgyakat a föld.
Elmémbe, mint a fémbe a savak,
ösztoneimmal belemartalak,
te kedves, szép alak,
45 lényed ott minden lényeket kitölt.

A pillanatok zörögve elvonulnak,
de te némán ülsz fülemben.
Csillagok gyúlnak és lehullnak,
de te megálltál szememben.
50 Ízed, miként a barlangban a csend,
számban kihűlve leng
s a vizes poháron kezed,
rajta a finom erezet,
fől-földereg.

4

55 Óh, hát miféle anyag vagyok én,
hogy pillantásod metsz és alakít?
Miféle lélek és miféle fény
s ámulatra méltó tünemény,
hogy bejárhatom a semmiség kódén
60 termékeny tested lankás tájait?

S mint megnyílt értelemben az Ige,
alászálhatok rejtelseiben . .

Vérköreid, miként a rózsabokrok,
reszketnek szüntelen.

65 Viszik az örök áramot, hogy
orcádon nyíljon ki a szerelem
s méhednek áldott gyümölcse legyen.
Gyomrod érzékeny talaját

70 hímézi, finom fonalát
csomóba szőve, bontva bogját —
hogy nedűid sejtje gyűjtse sok raját
s lombos tüdőd szép cserjéi saját
dicsőségüket susogják!

75 Az örök anyag boldogan halad
benned a belek alagútjain
és gazdag életet nyer a salak
a buzgó vesék forró kútjain!

Hullámzó dombok emelkednek,
80 csillagképek rezegnek benned,
tavak mozdulnak, munkálnak gyárok,
sűrűg millió élő állat,
bogár,
hlnár,

85 a kegyetlenség és a jóság ;
nap süt, homályló északi fény borong —
tartalmaidban ott bolyong
az öntudatlan örökkévalóság.

5

Mint alvadt vérdarabok,
90 úgy hullnak eléd
ezek a szavak.
A lét dadog,
csak a törvény a tiszta beszéd.
De szorgos szerveim, kik újjászülnek
95 napról napra, már fölkészülnek,
hogy elnémuljanak.

De addig mind kiált —
Kit két ezer millió embernek
sokaságából kiszemelnek,
100 te egyetlen, te lágy
bölcső, erős sír, eleven ágy,
fogadj magadba! . . .

(Milyen magas e hajnali ég!
Seregek csillognak érceiben.
105 Bántja szemem a nagy fényesség.
El vagyok veszve, azt hiszem.
Hallom, amint fölöttem csattog,
ver a szívem.)

6

(Mellékdal)

(Visz a vonat, megyek utánad,
110 talán ma még meg is talállak,
talán kihűl e lángoló arc,
talán csendesen meg is szólalsz :

Csobog a langyos víz, fürödj meg!
Ime a kendő, törülközz meg!
115 Sül a hús, enyhítse étvágyad!
Ahol én fekszem, az az ágyad.)

58. BÉRMUNKÁS-BALLADA

Hordunk vinnyogó kosarat,
kapálunk reszkető salátát,
vályognak dagasztunk sarat,
szabjuk a divathölgy ruháját,
5 fejtjük a sertés-oldal háját,
zsírt olvasztunk, libát tömünk
s az est ha bontja lengő táját,
bérünk van, nincsen örömünk.

Hiába emelünk falat
10 és rakjuk sorsunk kaszárnyáját,
fiúnk utcán, üveg alatt
nézi csak építőkockáját,
s ha lányunk babaruhácskáját
kéri — hisz szövetet szövünk —
15 összeszorítja puha száját —
bérünk van, nincsen örömünk.

Szemünk előtt csak szlj szalad,
csinálunk kocsit, hozzá pályát,
földben, föld fölött, föld alatt
20 elültetjük a világ fáját,
begyűjtjük a rét gabonáját
és még büszkék se lehetünk —
tűzbe vetik, vízbe dobálják.
Bérünk van, nincsen örömünk.

25 A krumpfli úgy nő, ha kapálják !
Ott nincs hiba, hogy küzködünk,
nem az rágja az ember máját.
Bérünk van, nincsen örömünk.

59. A TÖKÉSEK HASZNÁRÓL

Dagassz gázlágnál kenyeret,
vagy égecs lukas, vörös téglát ;
törje kapa a tenyered ;
áruld magad, míg leng a szoknyád ;
5 fekdj hanyatt és deszkázz aknát ;
cipelj zsákot a piacon ;
tanulj, vagy ne tanulj ki szakmát, —
a tökéseké a haszon.

Öblíts benziben selymeket ;
10 szedd guggolva a vöröshagymát ;
ölj kecskét, amely rád megeg ;
jól szabj, hogy álljon jól a nadrág ;
csak rajta, mikor abbahagynád !
Kírágnak s mit nyerhetsz azon ?
15 Koldulsz? betörsz? A rend lecsap rád, —
a tökéseké a haszon.

Kölsél epedő verseket ;
pácolj prágai módra sonkát ;
gyűjts gyógynövényt, fejts kőszemet ;
20 vezess főkönyvet s rejtse a titkát ;
viselj aranyzsinóros sapkát ;
élj Párizsban vagy Szatymazon, —
mire a béredet kikapnád,
a tökéseké a haszon.

Ajánlás

25 Proletár! folytatnám, de unnád,
tudod, hogy nem élsz lazacon, —
amíg a tökések adnak munkát,
a tökéseké a haszon.

Bagassz szilánagnál
Bajassz mészánagnál kanyerát;
vagy éppes Lukas; vörös téglat;
törpe kapa a tanyerát;
fakind; kanyak is deokarr aknát;
árudd magad, míg lunga s soknydd;
árudd; vakkat a piaccon; am
tanulj; vagy ne tanulj ki szakmát, -
a tőkéséké a Kaszrn.

Többször becsinben sejt meket;
Független ~~szó~~ szoddla vörös kanyerát;
élj kacsakit, amíg rád meket;
jól szoty, hogy álljon jól a nadrág;
csak rajta, mikor abbahagyád! -
Kisúgnak s mit nyertek az arm?
Koldulok? Retörök? A stand lecsap rád, -
a tőkéséké a Kaszrn.

Kölkölj epedő vörösket;
pácolj magad mészán szokat;
szüjtsz gőgnyest, fajtó kősemet;
vöröss fókonyult s sejtad a tükkel;
vissel; aranysejnéss szokat;
élj, Póviretan, vagy Szatymaron, -
míg a bányát kikapád,
a tőkéséké a Kaszrn.

Ajánlás

Proletár! foglalkozni, de unnod;
tudod, hogy nem lesz laccon, -
amíg tőkésék adnak munkát,
a tőkéséké a Kaszrn.

J. K. M. K.

József Attila kézírata, A tőkések hasznáról

Ne hadd el magad, öregem,
 bőröd ne bízd kereskedőre,
 ki elád felhőt az egen
 s a földön telket vesz belőle.
 5 Inkább segít a kutya szőre
 a teríthető betegen,
 semhogy magát miértünk törje,
 aki sorsunktól idegen.

Magának rág mind, aki rág,
 10 a fogacskák azért fogannak.
 S mert éhes rongy vagy, a fogát
 elkoldulhatod-e a kannak?
 Fázol. Hát mondd, hihetsz-e annak,
 ki fűtve lakik öt szobát,
 15 falain havas tájak vannak,
 meztelen nők meg almafák?

Hihetsz-e? Szagos kis dorong
 édes szivarja s míg mi morgunk,
 ő langyos vízben ül s borong,
 20 hogy óh, mi mennyire nyomorgunk!
 Ha pincéjébe szemet hordunk,
 egy pakli »balkánt« is kibont!
 Szívére veszi terhünk, gondunk.
 Vállára venni nem bolond .

Bús jószág, ne vetéld magad!
 25 Együtt vágunk a jeges télnek,
 A jégből csak lucsok fakad,
 de hú társ — éhezők kísérnek.
 S ha most a tyúkszemünkre lépnek,
 30 hogy lábunk cipőnkbe dagad,
 rajtad is múlt. Lásd, harc az élet,
 ne tékozold bizalmadat.

61. (TEHERVONATOK TOLATNAK. .)

Tehervonatok tolatnak,
a méla csörömpölés
könnyű bilincseket rak
a néma tájra.

- 5 Oly könnyen száll a hold,
mint a fölszabadult.

- A megtört kövek
önnön árnyukon fekszenek,
csillognak
10 maguknak,
úgy a helyükön vannak,
mint még soha.

- Milyen óriás éjszaka
szilánkja ez a súlyos éj,
15 mely úgy hull le ránk,
mint a porra a vasszilánk?

- Napszülte vágy!
Ha majd árnyat fogad az ágy,
abban az egész éjben
20 is ébren
maradnál ?

- A raktár
előtt poros lámpa ég.
Csak látszik, nem világít,
25 ilyen az ész, ha áhít.
Pislog élénken, holott
nagy halott
fény az ég.

62. EGY IFJÚ PÁRRA

Úgy érzem, hogy múlik az idő, hogy bonyolultabb
örömök várnak reám és egyszerűbb,
de nem dísztelenebb szomorúság, mint a multak,
melyeknek lágý s erős szövédéke most kiterült

előttem, — ím, e zümmögő kávéházban várok reátok
óvatosan, lassan, s figyelve (multba? jövőbe? nem tudom)
de vizsgán, mint a kutya, ki bár szemmel
tartja a gyanúsán nyüzsgű világot,
félig ügyel csak, mert másfelől gazdáját várja
jelenni a néma uton —

ily félálomszerű figyelemben, mely egy, noha ketté irányul,
10 kifelé multa-jövőre, befelé rátok, kis asszony
s te kedves barát,
érezem, hogy ti vagytok a gazdám (vagyis illő arányul
veszem e magányos várakozáshoz kettős mosolyotok sugarát).

Érzem, hogy ti vagytok a gazdám, mert
egyetlenegy vagytok ti ketten,
15 kikre várok e sanda jelen gyanús jelenései közt,
míg vöröshajú jellemszínészek kártyákat osztanak felettem,
mérgeket hordanak szerte-körül, nyelik a füstöt, a gőzt .

Lám-lám, nevetve jöttök, nem tudva, hogy ti
vagytok Az, ki eligazította
az üres keretekben a képeket, melyek hanyag
alakzatai alighogy élnek, máris tubusaikba
surrannának vissza a festékek, a nem-lelt multba az ősi anyag.

Úljetek csak ide mellém, hadd legyünk együtt
újra a hármak,
viduljunk, vonjunk határokat a térben s az óra
szerint —
ez a félálom visszahúzódik szívembe, máris úgy
rémlik, mint az a gyarmat,
melyet nem láttam s amelynek partján a
kenyérfa koronája lágyan meging.

63. (HOVÁ FORDULJON AZ EMBER)

Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a harcosok
közé,
nem dob be ablakot, nem tép föl uccaköveket?
Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a
harcosok közé
és nem elégedetlen, bár nem elégedett?

- 5 Hová forduljon az ember? ismétli megint az ismerős.
Borostás arca mintha látna, de a szeme•semmit se
néz, akár a halé,
Milyen gyöngé és bánatos! És bánata mily alapos,
erős!
Meghalni semmiért sem tudna, de ha villamos
ütné el, bátran állna a halál elé.

Tudja mindazt, mit én tudok, de nem onnan tudja
ahonnan én.

- 10 Észét külön, szívét külön szárnyalja be az egyröptű
szó.
Madarat lát? — pihe suhan s a csontváz ott áll
messzi kopasz ág zörgő tetején —
néki a fogalmak hideg vasak, miket csak messziről
szemlélni jó.

Nézd! szólnék, de mit kis mondjak? Meghallgat, de
legbelül egy öregre figyel,
ki szomorúan mosolyogva őszi esőben lebontott
hajjal bolyong —

- 15 hűvös szelét már én is érzem s megrendülök.
El innen, el —
Ellenség ő, ellenségünk páralepte szemeivel —
nekünk vaskörmével kívül, a hideg kályhán
csörömpöl, guggol a gond.

1934

64. NYÁRI DÉLUTÁN

Cseveg az olló. Néne
nyesi a pázsitot,
s megáll. Hátulról nézve
is látni, ásitott.

5 Rádió nyüzsög. Szárnyak
dongnak az üvegen
s a szellők táncot járnak
a puha füveken.

Az idő semmit játszik,
10 langy tócsa most, megállt.
Hogy elleng, abból látszik,
hogymeg a virág.

Én sem tudom már régen,
alszom? vagy dolgozom?
15 Megterít feleségem
szép fehér abroszon.

Az eget is e tájon
vászongfény lepi el
s csillog, mert üvegtálon
20 ül, a földi eper.

Boldog vagyok. A kedves
mellettem varrogat
s hallgatjuk, amint elmegy
egy vén tehervonat.

65. A SZIGETEN

Margitsziget, hol joghurtot söröztem,
hol csókolóztam állva, séta közben —

Mily drága vagy, lágy röptű lombjaiddal,
polgári áron enyhült gondjaiddal!

- 5 Mint egeret a macska, a melegben
csak lestem, egy levélke hátha lebben.

Úgy ízlett már a levegő is régen,
mint állott sör, habja se volt az égen.

- 10 Kiléptem hát, hogy enyhülésre leljek, —
de »Hoch!«-ok zúgtak és rekedtebb »Heil!«-ek,

csámpás Wotánok téglavörös arccal,
több mecklenburgi kisiparos dalkar

zajongva, hogy csak ő van a világon
és megvalósul a keleti álom!

- 15 Barna szmokingban húzták a zenészek —
de kinek húzták? melyik nép a részeg?

Ezt ők döntsék el, a felsőbb hatalmak,
akik nem adtak egy picit nyugalmat.

- 20 Mert én azon tűnődtem meglepetve,
mért mentem éppen a Margitszigetre?

66. ALKAMI VERS A SZOCIALIZMUS ÁLLÁSÁRÓL
IGNOTUSNAK

1

Fák közt,
virág közt
ülök egy padon.
Kotyogok mint elhagyott csolnak,
5 sok lány levegő locsolgat —
a szabadság nagy csendjét hallgatom.
S valami furcsa módon
nyitott szemmel érzem,
hogy testként folytatódom
10 a külső világban —
nem a fűben, a fában,
hanem az egészben.

2

Ahogy fölvetem boldog szememet,
mind följebb oszlanak az egek
15 s egyszerre elém suhannak itt
gólyákként lengő szavaid,
te hamvadthajú öreg.
És mint a tájon, mosolygok rajtad.

3

Nem érzem én, csak értem aggodalmad.
20 S azért tolom el a csendet, hogy belásd,
öreg vagy és nem az elmúlást
siratod, mint helyedben én siratnám,
hanem a munkát, a fölszabadulást,
magát az emberi alkotást,
25 a láthatatlant, mert rátipornak hitvány
és látható hatalmak.

4

Ha beomlanak a bányát
 vázázó oszlopok,
 a kincset azért a tárnák
 30 őrzik és az lobog.
 És mindig újra nyitnák
 a bányászok az aknát,
 amíg szívük dobog.

5

A dolgos test s az alkotó szellem,
 35 mondd, hogy törhetne egymás ellen?
 Az elme, ha megért, megbékül,
 de nem nyughatik a szív nélkül.
 S az indulat múló görcsökbe vész,
 ha föl nem oldja eleve az ész.

40 Azt hiszem, fáj sok fölgyúlt éved és
 azért a szerető tévedés.
 S jobb is volna, ha most elnéznéd velem,
 hogy' köt hálót szellő faleveleken.

6

Már karcsú idomaira
 45 pongyolát ölt a lég.
 Az alkony a felhőn fészű
 ülünk együtt, mint kedves és fia .

A fűben gyepeként sarjad a sötét.
 a homály pamutlombjai ingnak.

50 S mi várjuk, hogy mikor lesz
 látható reszketésű
 bennünk az első csillag.

67. ESZMÉLET

I.

Földtől eloldja az eget
a hajnal s tiszta, lágy szavára
a bogarak, a gyerekek
kipörögnek a napvilágra ;
5 a levegőben semmi pára,
a csilló könnyűség lebeg!
Az éjjel rászálltak a fákra,
mint kis lepkék, a levelek.

II.

Kék, piros, sárga, összekent
képeket láttam álmaimban
és úgy éreztem, ez a rend —
egy szálló porszem el nem hibbant.
5 Most homályként száll tagjaimban
álmom s a vas világ a rend.
Nappal hold kél bennem s ha kinn van
az éj — egy nap süt idebent.

III.

Sovány vagyok, csak kenyeret
eszem néha, e léha, locska
lelkek közt ingyen keresek
bizonyosabbat, mint a kocka.
5 Nem dörgölődzik sült lapocka
számhoz s szívemhez kisgyerek —
ügyeskedhet, nem fog a macska
egyszerre kint s bent egeret.

IV.

Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat
5 s így mindenik determinált.
Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra.

V.

A teherpályaudvaron
úgy lapultam a fa tövéhez,
mint egy darab csönd; szürke gyom
ért számhoz, nyers, különös-édes.
Holtan lestem az őrt, mit érez,
s a hallgatag vagonokon
árnyát, mely ráugrott a fényes,
harmatos szénre konokon.

VI.

Ím itt a szenvedés belül,
ám ott kívül a magyarázat.
Sebed a világ — ég, hevül
s te lelkedet érzed, a lázat.
5 Rab vagy, amíg a szíved lázad —
úgy szabadulsz, ha kényedül
nem raksz magadnak olyan házat,
melybe háziúr teleptül.

VII.

Én fölnéztem az est alól
az egek fogaskerekére —
csilló véletlen szálaiból
törvényt szőtt a mult szövőszéke
5 és megint fölnéztem az égre
álmaim gőzei alól
s láttam, a törvény szövedéke
mindíg fölfeslik valahol.

VIII.

Fülett a csend — egyet ütött.
Fölkereshetnéd ifjúságod ;
nyirkos cementfalak között
képzelhetsz egy kis szabadságot —
5 gondoltam. S hát amint fölállok,
a csillagok, a Göncölök
úgy fénylenek fönt, mint a rácsok
a hallgatag cella fölött.

IX.

Hallottam sírni a vasat,
hallottam az esőt nevetni.
Láttam, hogy a mult meghasadt
s csak képzetet lehet feledni ;
5 s hogy nem tudok mást, mint szeretni,
görnyedve terheim alatt —
minek is kell fegyvert veretni
belőled, arany öntudat!

X.

Az meglett ember, akinek
szívében nincs se anyja, apja,
ki tudja, hogy az életet
halálra ráadásul kapja
s mint talált tárgyat visszaadja
bármikor — ezért őrzi meg,
ki nem istene és nem papja
se magának, sem senkinek.

XI.

Láttam a boldogságot én,
lány volt, szőke és másfél mázsa.
Az udvar szigorú gyöpen
imbolygott göndör mosolygása.
5 Ledől a puha, langy tócsába,
hunyorogott, röfönt még felém —
ma is látom, mily tétovázva
babrált pihéi közt a fény.

XII.

Vasútnál lakom. Erre sok
vonat jön-megy és el-elnézem,
hogy' szállnak fényes ablakok
a lengedező szosz-sötétben.

5 Így iramlanak örök éjben
kivilágított nappalok
s én állok minden fülke-fényben,
én könyöklök és hallgatok.

68. ANYA

Az őszi eső szürke kontya
arcomba lóg zilálva, bontva.
Harmadik napja sírja, mondja,
mint tébolyult anya motyogja
5 — mert csecsre vágyom — rám meredve ;
Reátaláltam gyermekemre,
aludj el, édes kedvesem, te,
csitt, csitt, kicsikém, tente, tente

A fán a levelek
lassan lengenek.
Már mind görbe, sárga
s fonnyadt, puha .

5 Egy hallgatag madár
köztük föl-le jár,
mintha kalitkája
volna a fa

Ó, kedves, ránk tekint,
10 zeng az ősz megint.
Esz mormog s rá a
nép nyomora .

A szomszédban szegény
mészároslegény
15 ajkán sír, mint árva,
egy furulya .

JÓZSEF ATTILA

MEDVETÁNC

VÁLOGATOTT KÖLTEMÉNYEK 1922—1934

*

RÉVAI KIADÁS

A Medvetánc külső címlapja

70. A FÁN A LEVELEK...

A fán a levelek
lassan lengenek.
Már mind görbe, sárga,
s konnyadt, puha.

5 Egy hallgatag madár
köztük föl-le jár.
Míntha kalitkája
volna a fa.

Így csinál lelke is.
10 Jár-ke bennem is,
ágról-ágra lépked
egy némaság.

Szállhatnék — nem merek.
Meghajlik, remeg
15 a galy, vár és lépked
a némaság.

71. MAMA

Már egy hete csak a mamára
gondolok mindig, meg-megállva.
Nyikorgó kosárral ölében,
ment a padlásra, ment serényen.

5 Én még őszinte ember voltam,
ordítottam, toporzékoltam.
Hagyja a dagadt ruhát másra.
Engem vigyen föl a padlásra.

10 Csak ment és teregetett némán,
nem szidott, nem is nézett énrám
s a ruhák fényesen, suhogva,
keringtek, szálltak a magosba.

Nem nyafognék, de most már késő
most látom, milyen óriás ő —
15 szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.

72. SZAPPANOSVÍZ

Ím, — a hús udvar téglakocka
vörösén előbb meglapul,
majd óvatosan, ágra-bogra
oszolván előrenyomul

5 a szappanosvíz, de megtorpan
s kis kék fején hol ott, hol itt,
szinte meglátni láthatatlan,
reszkető, apró csápjait,

amint az akadályt leméri.
10 Fel-alá futkos, mint a rab.
A szappanosvizet eléri
a halál és továbbhalad.

Most még rázza habos sörényét,
színe reszket, mint ideges
15 állatok bőre. Sárga fény ég
zöld-kék testén, melyet az est

hamvas ujjával nem talál már.
Nem lesz. De amig ott remeg,
semmicske borzongása átjár, —
20 az én furakvó lelkemet

is megrezegteti vergődése,
én is szállnék s szállna az ág,
a ház, a szalma, felhő és e
sok egymáshoz kötött világ!

73. SZÁMVETÉS

Ettem-ittam fekete, undok
mocskot és csípős trágyalevet ;
ember vakmerőbb nem lehet.
Ám eddig sohasem voltam boldog.

- 5 Ebben a megváltott világban
egy pillanatom nem volt nemes ;
sem langyos, édes, kellemes,
mint disznónak a pocsolyában.

- Engem sunyiságra oktat
10 az erkölcs. (Rólad is ezt hiszem.)
Huszonnyolc éve éhezem.
Rajtam már csak a fegyver foghat.

- Ezért ülnek oly sötét dolgok,
oly hatalmak a szívemen,
15 hogy szorong lány arcú kedvesem,
ha ránézek ; pedig mosolygok.

- Komor ég alatt üldögélek,
mint hajléktalan a híd alatt.
Mindentől fölmentem magamat,
20 mert nem lesz utolsó ítélet.

74. FALU

Mint egy tányér krumplipaprikás,
lassan gőzölög lusta,
langy estében a piros palás,
rakás falucska.

- 5 Itt is, ott is karcsú füst — remény —
tünődni, merre szálljon,
áll kicsit a kémény küszöbén
és int a tájon.

- Akácocskát babrál a homály.
10 A fa telt, kicsi keble
belérezket, csöpp sóhaja száll —
levegő-lepke.

- S körülem, míg elfed hallgatag
a lány borongás bokra,
15 ugatások némán hullanak
nagy bársonyokra .

- .Lámpát gyújtanak az asszonyok.
És erőlködve, rángva,
égbe röppenne, mint elnyomott
20 lélek, a lángja.

El is lobban mind . . . Egy fény a rét.
Az anyás hold-világa
elé nyújtja kövér tenyerét
egy bodza-ága.

- 25 Örök boldogság forrása mos
egy repedt, csorba téglát.
Smaragd Buddha-szobrok harmatos
gyepben a békák.

A vadzab, ki kardot vont elő,
 30   fejét mélyen lehajtja.
 Most a dicsőség és az erő
       a repedt pajta .

      .Benne csend van. Mintha valami
       elhangzott volna csengve.
 35 Fontolni lehet, nem hallani.
       Nincs, csak a csendje.

S ahogy földerül az értelem,
       megérti, hogy itt más szó
       nem eshetett, mint ami dereng :
 40   eke és ásó.

Szó, mert velük szólal a paraszt
       napnak, esőnek, földnek.
 Szó, mint szóval mondom én el azt
       gondos időnek.

45 Szó, mint csecsemőnek a mosoly.
       Veregetés a lónak.
 Szó. De tiszta értelmű, komoly
       tagja a szónak .

      .Hallgatom az álmodó falut.
 50   Szorongó álmok szállnak ;
       meg-megrebbentik az elaludt
       árnyú fűszálat.

Alszanak az egek, a mezők.
       Ostorok, csizmák, kések.
 55 Lombok közt a tiszta, tág közök.
       S a levélrések.

Alszanak a nyers, nehéz szavú,
       kiszikkadó parasztok.
 Dombocskán, mint szívükön a bú,
 60   ülök. Virrasztok.

75. ISZONYAT

A szobakonyhán félhomály van.
Az alkóv mögött szendereg
csücsörgő szájjal, rongy pólyában
s fölnyög néha egy kisgyerek.

- 5 Rezeg, rándul, mint őszi szélben
tócsa a rideg köveken.
Egy kislány, gondolkodva mélyen,
ül a sarokban félszegen.

- Csak ketten élnek az alkóvban,
10 kiket vágy éltet s gyűlölet.
Bundás kutyával, megkopottan,
Rákóczi-árvy az ágy felett.

- A kislány hétéves. Kiszökne
s itt benn ugrálni sem lehet.
15 A mama lelkére kötötte
ezt a dögöt, a gyermeket.

- Futna! . . . Ám oly nagyon tünődik,
hogy majdnem elalszik bele.
Érőt is érez, hogy a földig
20 egy várost lerontson velé.

. . . Ám dagadt szemét nyitja s menten
fölsír a csöpp fiúgyerek.
A lányka végigméri; csendben
megmelegíti a tejet.

- 25 A kékülő arcú gyerekre
mereven néz és hallgatag.
Fakó haján, mint halott lepke,
lógatja szárnyát a szalag.

Majd az ordító szájba tolja
30 a tejes üveg cucliját.
A fiú köhög fuldokolva
s mint bot, ha törik, úgy kiált.

Mint tenger, ráng az apró termet ;
a cucli csöpög, mint a csap ;
35 a lány elveszi és a gyermek
nyel, vonít és utánakap.

Majd ismét a szájába nyomja,
mert már csak tátog és feszül
s mire az szopva megnyugodna,
40 kiveszi ajkai közül.

A gyermek nem tudja, örüljön,
vagy sírjon véghetetlenül ;
haragja rázza. A tej följön
kis gyomrából s ajkára ül.

45 Akárha most született volna,
oly vörös ; fején az erek,
mint pondrók, másznak vonagolva ;
lába nagyujja megmered.

Üvölt és hápog ; szopna s retteg.
50 Inyével a homályba kap.
Csak mikor istenek születtek,
szülőkbⁿ kélt ily iszonyat.

A gyermek irtózáttól nyirkos, —
ha adja, miért veszi el?
55 A leány hideg, mint a gyilkos.
Az udvaron vak énekel.

Így játszik egy félóra hosszat,
némán és mosolytalanul.
Mikor egy szomszéd nő kopogtat,
60 megreppen, mégis válaszul

lágyan szól ki a hasadékon :
»Tán most kap szegényke fogat!«
Aztán az alkóvba ül s vékony
tíz kis ujjával játszogat.

65 Az anya este — hetek óta
így van ez — ölébe veszi
fiát, az őt marokra fogja
s az édes tejet nem eszi.

Az üveg láttán sírni kezd el ;
70 csak az öl erős melegét
kéri s mint roskadt öregember,
reszketve húnyja le szemét.

Az anya nem tudja, mi lelte,
(kendőjét ekkor veti le).
75 A kisleánynak perg a nyelve :
»Időben adtam ennie.«

»Mama, engedjen főzni engem!«
Már frissen, vidoran nyafog.
A mama fáradtan, esetlen
80 érzi, aludni volna jobb .

Éjjel a csillagok nem égnek,
évszakok sírnak és egek.
Álmában sír az anya s ébred,
azt hiszi, sír a kisgyerek.

85 Azon néma vinnnyogás dermed.
Az anya ágyából kikel —
úgy látja, mosolyog a gyermek,
és megnyugodva alszik el .

Mikor munkába siet reggel,
90 készít egy kis tízórait
s indul. A kisleány is felkel
s míg ruhát ölt, fogadkozik.

De nyomja nagy magánya itt benn,
kín löki — játsszék odakint.
95 Ismét fölsír a gyermek s minden
előlről kezdődik megint.

76. (MAGAD EMÉSZTŐ .)

Magad emésztő, szikár alak!
Én megbántottalak.

Botot faragtál, ábrákkal tele,
Beszért a nyele,
5 aztán megúntad. Így volt?
S eldobtad, ahogy az égbolt
az únt csillagot ejti le.
Én fölvettem és rádhúztam vele.

Így volt?
10 Sajnálom, kár volt.

Világomon, mint üvegen át
hallgattam új álmod madara dalát.
Azt hittem, annyi az ének,
amennyi a magány üvegének
15 vastag tábláin átszüremlik.

S hallottam, említ
az a szó isteneket,
kik nem hajolnak ezután neked.
Pedig
20 *te* nem szolgálsz többé nekik.

— —
Most már értelek.
Pörös felek
szemben álltunk, de te szintén
más ügyben, más talaj felett
25 tanuskodtál, mint én.

Már értelek. Mit érsz velem? A mult
tüntető menete elvonult,
a lomb lehullt
s a fájdalom ágai benned,
30 mint mindenkiben, elkövesednek
az aláomló évek, évadok,
rétegek, szintek és tagok
óriási nyomása alatt.

Akár egy halom hasított fa,
35 hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat,
és így mindegyik determinált.
Így él a gazdag is, szegény is,
40 így szenvedünk te is meg én is
s még jó, ha az ember harapja
nem az embert magát harapja,
hanem valaki mást,
dudás a fuvolást,
45 én téged és engemet te, —
mert mi lenne, mi történhetne,
ha mindig magunkba marna
az értelem iszonyu karma?

S ha már szólok, hát elmesélem, —
50 villamoson
egy este a Széna téren
találkoztunk. Kalapot emeltem,
talán nyeltem,
köszöntem és te
55 csodálkozva vettél észre.

S még ottan
egy pillanatig szórakozottan
eltűnődtem — hiszen lehetnénk
jóbarátok, együtt mehetnénk
60 a kávéházba s teát kavarva
szépet, jót, igazat akarva
beszélgethetnénk irodalomról,
vagy más ily fontos emberi lomról
és telt szavadra,
65 mit óvatosan vetnél a latra,
utalván a tapasztalatra,
indulatom messze ragadna,
te — hozzátéve: »Szivedre ne vedd« —
leintenél, mint az öregebb,
70 mint az apám
s én bosszankodnék, de nem mondanám.

1935

77. (MI EMBEREK .)

Mi emberek, sötét erők,
érezzük, napjaink letelnek.
S ha érezzük, a vég előtt,
mint dögöt légy, a világ ellep.
5 Eszmék északi fénye mellett
mért őriznök hát az időt?
Miért piszkálnánk hunyt szerelmet?
Én fölgyujtom a temetőt.

*

Most már nem tudom, mit tegyek,
10 öljek-e, vagy olvassak ponyvát.
Ösztöneim az életet,
bármily kegyetlen, meg nem únnák.
Jobb szeretik a bő uzsonnát,
mint én a tűnő felleget,
15 egy lány mosolyát, mint a munkát
én és a tündér képzelet

*

Szépen beszélsz! Fogalmad úgy
világft, mint ott kinn a nyers tél
s igazad van! De most aludj,
20 ma éheztél és nem kerestél,
egész nap új világra lestél.

*

78. (A KÖVEZETEN .)

A kövezeten kis csatak hunyorgott,
megszállták a várost az árnyak
s a sok veréb, mely fölcsipogva forgott,
némán, erősen markolta az ágat,
5 mert jobban ragaszkodik, aki alszik,
mint az éber, ki tovaszállni kész,
az emberek, a villamosok, taxik
sürögtek, mint az ösztön meg az ész.

Egy kapu alatt egy lányt csókoltam szájon
10 s a többi nép közt elvegyültem én,
majd kiváltam, hogy azután kiváljon
sok gondom közül ez a költemény.
Már megformálta lassú tünődésem,
15 hogy állati bűm értelmes emberi
bánat, amely magát e tündöklésben
hirdetményekben is fölismeri.

79. AJTÓT NYITOK

Ajtót nyitok. Meglódul lombhán
a főzelék fagyott szaga
és végigvicsorog a konyhán
a karmos tűzhely. A szoba

5 üres, senki. Tizenhat éve
ennek, mit sosem feledek.
Viaszkos vásznu konyhaszékre
ültem, nyafognék, nem lehet.

10 Értem, hogy anyám eltemették,
de nincs és nyugtalan vagyok,
ezt nem értem. Felnőtt lehetnék.
(A mosogatótál ragyog).

15 Nem fáj, de meg sem érinthettem,
nem láttam holtában anyám,
nem is sírtam. És érthetetlen,
hogy mindig így lesz ezután.

80. OSZTÁS UTÁN

A kártya ki van osztva. Reszketünk,
Észak, Kelet, Nyugat és Dél kezében,
bubik, királyok, dámák jelmezében
s szótlánul várjuk, mit tesz végzetünk.

- 5 Ki vagyunk osztva. Megvan helyzetünk.
Mít tehetnénk a szabály ellenében?!
Mint mozdulatlan csillagok az égen,
változhatatlan rajzunk, jellemünk.

- Vörösek és feketék, vérben, gyászban,
10 fényesre lakkozottan, lámpalázban
így kell kinek-kinek sorsára várni,

hogy boldogságunkat, mit rejt szerelmünk,
a gyönyörű sikert, mely megvan bennünk,
ki tudja-e a végzet licitálni. —

81. MODERN SZONETT

Az ember él, habár üres a kamra
s a dobozokban semmi élelem.
Életben tart a halálfélelem.
(E nehéz percben ismerek magamra).

- 5 Most sajnálom (de ezt is lenyelem),
hogy nincs isten, ki gondoljon káromra
és azok szemét ujjával kinyomja,
kik elnézik, hogy nincsen kenyerem.

- 10 Büszke nyomorult voltam én! Ma már
belátom, csak a csökönyös számár
büszke, amikor szaggatja az ostor,

meg az újonc, ki első ízben posztol,
meg a gyermek, kit dícsér a tanár
és otthon édes meggybefőttet kóstol.

82. (LEÜLEPSZIK . . .)

Leülepszik, nem illan el bajom.
Bár munkát fogni, noha mit se tud már,
a szerencsétlen ember ugrabugrál,
mint ketrecében az ijedt majom.

- 5 Így eladott lány töpreng a hajón,
ha ráeszmél, hogy pártfogója foglár
s azért a ruha meg a durva boglár,
hogyan enyhítsen a brazil óhajon.

- Tudja : táncol majd s gépiesen apróz,
10 alája nyúlhat öklendező matróz,
ölelgethetik, ő már nem ölel.

Néki a gólya síró, tiszta úrt hoz,
azt is csak addig, míg a csend fülel
s majd nem vágyik és vágyat nem öl el.

83. EMBEREK

Családunkban a jó a jövevény.
Az érdek, mint a gazda, úgy igazgat, —
ezt érte rég, de ostobán, ki gazdag
s ma már sejteni kezdi sok szegény.

- 5 Kibomlik végül minden szövevény.
Csak öntudatlan falazunk a gaznak
kik dölyffel hisszük magunkat igaznak.
A dallam nem változtat szövegén.

- De énekelünk mind teli torokkal
10 s edzzük magunkat borokkal, porokkal,
ha kedvünk fanyar, szánk pedig üres.

Erényes lény, ki csalódni ügyes.
Úgy teli vagyunk apró, maró okkal,
mint szűnyoggal a susogó füzes.

84. ÉN NEM TUDTAM

Én úgy hallgattam mindig, mint mesét,
a bűnről szóló tanítást. Utána
nevettem is — mily ostoba beszéd!
Bűnről fecseg, ki cselekedni gyáva!

- 5 Én nem tudtam, hogy annyi szörnyűség
barlangja szívem. Azt hittem, mamája
ringatja úgy elalvó gyermekét,
ahogy dobogva álmait kínálja.

- 10 Most már tudom. E rebbentő igazság
nagy fényében az eredendő gazság
szívemben, mint ravatal, feketül.

S ha én nem szólnék, kinyögné a szájam :
bár lennétek ily bűnösök mindnyájan,
hogy ne maradjak egész egyedül.

85. BOLDOG HAZUG

Boldog hazug, kinek van Istene,
ki rettenetes, de maga a jóság,
kinek sebet kap reszkető keze,
ha leszakítja a tilalmas rózsát.

- 5 Boldog hazug — értetlen szelleme
a meg nem fogant, ártatlan valóság,
mert pihen rajta a mindenség szeme,
bámulja őt, az öröklét lakóságát.

- 10 Én nem leltem szivemben, sem az égben
s e halott-fényű istentelenségben
szívdobogással ringatom magam,

Kit más-gyötörte anyám azért vert meg,
mert sápadt kézzel loptam én, a gyermek,
jól tudva már, hogy minden odavan.

86. TEMETÉS UTÁN

A láng ellibbent a sötétben,
amint betört a szélroham,
de mi már hallgattunk is régen,
mint az öregek, komolyan,
5 nekünk nem mondott semmi újat
ez a hirtelen zivatar,
belénk nem csapkodtak a gallyak,
minékünk nem volt ravatal
az elfeketült föld s a mennybolt,
10 mely oszladozni fölfakadt
(csak most emlékszem rá, milyen volt!
Még csak biztató szavakat
sem szóltunk, nem néztünk egymásra,
mint munka után ki leül.
15 Csak ültünk ott, mi három árva,
kiki magában, egyedül.

87. MINT GYERMEK . .

Mint gyermek, aki bosszút esküdött
és felgyújtotta az apai házat
s most idegenség lepi, mint a köd,
s csak annak mellén, aki ellen lázadt,

- 5 tudná magát kisírni, elfödött
arcát mutatni szabad mosolyának, —
oly reménytelenül erőlködök,
hogy könnyeimre : erényre találjak.

- 10 Világot hamvasztottam el szivemben
és nincs jó szó, mely megríkasson engem,
kuporogva csak várom a csodát,

hogy jöjjön el már az, ki megbocsát
és meg is mondja szépen, micsodát
bocsát meg nékem e farkasveremben!

88. A BŰN

Zord bűnös vagyok, azt hiszem,
de jól érzem magam.
Csak az zavar e semmiben,
mért nincs bűnöm, ha van.

5 Hogy bűnös vagyok, nem vitás.
De bármit gondolok,
az én bűnöm valami más.
Tán együgyű dolog.

Mint fösvény eltűnt aranyát,
10 e bűnt keresem én ;
elhagytam érte egy anyát,
bár szívem nem kemény.

És meg is lelem egy napon
az erény hősein ;
15 s hogy gyónjak, kávézni hívom
meg ismerőseim.

Elmondom : Öltem. Nem tudom
kit, talán az apám —
elnéztem, amint vére folyt
20 egy alvadt éjszakán.

Késsel szúrtam. Nem színezem,
hisz emberek vagyunk
s mint megdöföttek, hirtelen
majd mi is lerogyunk.

25 Elmondom. S várom (várni kell),
ki fut, hogy dolga van ;
megnézem, ki tűnődik el ;
ki retteg boldogan.

És észreveszek valakit,
30   ki szemmel, melegen
jelez csak ennyit   Vannak itt
          s te nem vagy idegen .

Ám lehet, bűnöm gyermekes
          és együgyű nagyon.
35 Akkor a világ kicsi lesz
          s én játszani hagyom.

Én istent nem hiszek, s ha van,
          ne fáradjon velem ;
majd én föloldozom magam ;
40   ki él, segít nekem.

89. EMBERISÉG

Óh emberiség, kit törött anyám
szerven szaporított és nem értett!
Nem rettenek születni újra érted,
te két milliárd párosult magány!

- 5 Láttalak sírni a folyók fagyán,
mint gyermeket, kit a jég tüze sértett
láttalak ölni, halni s mint nem életet,
tündökölni nagy egyházak falán.

- 10 Hegyen láttalak és lapulni ólnál —
szerencsétlen, ki úgy élsz, mintha volnál,
megérdemled, hogy atyád a halál!

Vértelen arra vársz, hogy véred ontsák
s föl-fölmutat a társuló bolondság,
mely téged minden kínban megtalál.

Tar ágak-bogak rácsai között
kaparásznak az őszi ködök,
a vaskorláton hunyorog a dér.

- 5 Fáradtság üli a teherkocsit,
de szuszogó mozdonyról álmodik
a vakvágányon, amint hazatér.

Itt-ott kedvetlen, lompos, sárga lomb
tollázkodik és hosszan elborong.
A kövön nyirkos tapadás pezseg.

- 10 Batyuba szedte rongyait a nyár,
a pirosító kedvű oda már,
oly váratlanul, ahogy érkezett.

- Ki figyelte meg, hogy, míg dolgozik,
a gyár körül az ősz ólálkodik,
15 hogy nyála már a téglákra csorog?

Tudtam, hogy ősz lesz s majd fűteni kell,
de nem hittem, hogy itt van, ily közel,
hogy szemembe néz s fülembé morog.

91. LEVEGŐT!

Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott
hazafelé menet?

A gyepre éppen langy sötétség szállott,
mint bársony-permeteg

5 és lábom alatt álmatlan forogtak,
ütött gyermekként csendesen morogtak
a sovány levelek.

Fürkészsze, körben guggoltak a bokrok
a város peremén.

10 Az őszi szél köztük vigyázva botlott.

A hűvös televény
a lámpák felé lesett gyanakvóan ;
vadkácsa riadt hápogva a tóban,
amerre mentem én.

15 Épp azt gondoltam, rám törhet, ki érti,
e táj oly elhagyott.

S ím váratlan előbukkan egy férfi,
de tovább baktatott.

Utána néztem. Kifoszthatna engem,
20 hisz védekezni nincsen semmi kedvem,
míg nyomorult vagyok.

Számon tarthatják, mit telefonoztam
s mikor, miért, kinek.

Aktába írják, miről álmodoztam,
25 s azt is, ki érti meg.

És nem sejthetem, mikor lesz elég ok,
előkotorni azt a kartotékot,
mely jogom sérti meg.

30 És az országban a törékeny falvak
— anyám ott született —
az eleven jog fájáról lehulltak,
mint itt e levelek
s ha rájuk hág a felnőtt balszerencse,
mind megcsörren, hogy nyomorát jelentse
35 s elporlik, szétpereg.

Óh, én nem így képzeltem el a rendet.
Lelkem nem ily honos.
Nem hittem létet, hogy könnyebben tenghet,
aki alattomos.
40 Sem népet, amely retteg, hogyha választ,
szemét lesütve fontol sanda választ
és vidul, ha toroz.

Én nem ilyennek képzeltem a rendet.
Pedig hát engemet
45 sokszor nem is tudtam, hogy miért, vertek,
mint apró gyermeket,
ki ugrott volna egy jó szóra nyomban.
Én tudtam — messze anyám, rokonom van,
ezek idegenek.

50 Felnöttem már. Szaporodik fogamban
az idegen anyag,
mint szívemben a halál. De jogom van
és lélek vagy agyag
még nem vagyok s nem oly becses az irhám,
55 hogy érett fővel szótlánul kibírnám,
ha nem vagyok szabad!

Az én vezérem bensőmből vezérel!
Emberek, nem vadak —
elmék vagyunk! Szívünk míg vágyat érlel,
60 nem kartoték-adat.
Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet,
jó szóval oktasd, játszani is engedd
szép, komoly fiadat!

92. MAJD EMLÉKEZNI JÓ LESZ

Rimánkodik az éghez sok bolond,
hogy bújjanak beléjük hars erények.
De ők alattomosak és szerények,
suttymban élnek, harangjuk kolomp.

- 5 Én ilyen gyermek nem vagyok. Fogamban
szaporodik az idegen anyag,
mint a halál is szívemben. Hanyag
társadalmunkra szabatos szavam van.

- 10 Mert hordtam téglát kínnal s jól tudom,
a kín teszi, hogy lett belőle börtön,
melyben időm oly egykedvűen töltöm,
mint fáradt utas pihen féluton.

- De majd fölállok s zúgom nemsokára —
adjátok meg a munka örömét,
15 adjátok kedvet, nékem nem elég
a munkabér, a munkaerő ára!

- Közeledik az én időm. Ha már
ennyi a kín, világot vált valóra —
én nem csalódom — minden szervem óra,
20 mely csillagokhoz igazítva jár.

Majd a kiontott vértócsa fakó lesz
s mosolyra fakaszt mind, ami ma bánt,
majd játszunk békés állatok gyanánt
és emlékezni s meghalni is jó lesz.

93. MÁRCIUS

A föld alól a gyors csirák
kidugják fejüket,
a fák, mint boltos áruját,
kirakják a rügyet,
kamaszok arcán pattanás,
férfiajkon a csók,
mind egy repeső kapkodás,
a szoknyák lobogók,
s már itt és ott fölhangzanak,
elűzve kint, fagyot,
a szívbe húzódott szavak,
eszmék és kardalok.

94. MÁJUS

A rengő lomb virágban ég,
és készül a gyümölcsre,
a nyílt utcá a lép a nép,
hogy végzetét betöltse.
5 Iramlanak a bogarak,
friss jelszavak röpülnek.
S az aranyba vont ég alatt,
— mert beköszönt az ünnep, —
a szabadság sétára megy.
10 Hős népe ágat lenget,
s ő kézenfogva vezeti
szép gyermekét, a rendet!

95. KÉSEI SIRATÓ

Harminchat fokos lázban égek mindig
s te nem ápolsz, anyám.
Mint lenge, könnyű lány, ha odaintik,
kinyújtóztál a halál oldalán.
Lány őszi tájból és sok kedves nőből
5 próbállak összeállítani téged ;
de nem futja, már látom, az időből,
a tömény tűz eléget.

Utoljára Szabadszállásra mentem,
a hadak vége volt
s ez összekuszálódott Budapesten
kenyér nélkül, üresen állt a bolt.
10 A vonatetőn hasaltam keresztben,
hoztam krumplit ; a zsákban köles volt már ;
neked, én konok, csirkét is szereztem
s te már sehose voltál.

Tőlem elvetted, kukacoknak adtad
édes emléőd s magad.
Vigasztaltad fiad és pirongattad
15 s lám, csalárd, hazug volt kedves szavad.
Levesem hűtötted, fujtad, kavartad,
mondtad : Egyél, nekem nősz nagyra, szentem!
Most zsíros nyirkot kóstol üres ajkad —
félrevezettél engem.

Éttelek volna meg! . . Te vacsorádat
hoztad el — kértem én?
20 Mért görbítetted mosásnak a hátad?
Hogy egyenged egy láda fenekén?
Lásd, örülnék, ha megvernél még egyszer!
Boldoggá tenne most, mert visszavágnék :
haszontalan vagy! nem-lenni igyekszel
s mindent elrontsz, te árnyék!

- 25 Nagyobb szélhámos vagy, mint bármelyik nő,
ki csal és hiteget!
Suttyomban elhagytad szerelmeidből
jajongva szült, eleven hitedet.
Cigány vagy! Amit adtál hízelegve,
mind visszaoptad az utolsó órán!
- 30 A gyerekek kél káromkodni kedve —
nem hallod, mama? Szólj rám!

Világosodik lassacskán az elmém,
a legenda oda.

- A gyermek, aki csügg anyja szerelmén,
észreveszi, hogy milyen ostoba.
Kit anya szült, az mind csalódik végül,
35 vagy így, vagy úgy, hogy maga próbál csalni.
Ha küzd, hát abba, ha pedig kibékül,
ebbe fog belehalni.

1936

96. HA A HOLD SÜT . . .

Ha a hold süt, a néma, siron tuli fény,
álmomba' kinyílnak a termek.
kioson, kenyeret szel a konyha kövén
s majszolja riadtan a gyermek.

- 5 Csak a léghuzat ismeri — alszik a ház.
Les nagy szeme, reszket a térde.
Zsirok és köcsögök teje közt kotorász,
surránva, mint az egérke.

- 10 Ha belé-belereccsen a szörnyü kredenc
ajkára repül kicsiny ujjá :
könyörögne az irgalomért, de a csend
zord kürtje a zajt tovaűjja.

- Ez a zaj, ez a kín, e világrecsegés
nem szűnve, dühöngve növekszik.
15 Belesáppad a gyermek, elejti a kést
és visszalopódzva lefekszik . . .

- Mire ébredek, ég a nap, olvad a jég,
szétfreccsen iromba szilánkja,
mint déligyümölcs kirakat üvegét
20 öklével a vágy ha bevágja.

Elalél a fagy istene, enged az ég.
Már únja az ördög a poklot,
ideönti a földre kövér melegét —
zöld lángba borulnak a bokrok.

97. HARAG

Búsulsz-e Pista? . . . A tépett esőben
szél vergődik, mint hálóban a hal . . .
Búsulsz-e, mondd? És játszol-e merően
az utcák lucskos csillámaival?

- 5   Én fázom s búsulok. Arcomba támad
a híg nedvesség s nem hevít harag.
A harag tüzet kér s ellép. A bánat
jön aztán, kémlel és velünk marad.

- 10   Figyelmeztet-e munka közben téged
e bánat, mely énhozzám sír, eseng, —
hogy eltávozott, lassan, mint a vénnek,
barátod és helyébe ült a csend?

- 15   Én is dacolni fogok, attól félek,
hisz nem ismerem eléggé magam.
De sajnálnám, ha elveszítenélek
s nem kérdezhetném : hát veled mi van?

- 20   Tudtam, hogy örökre összeveszhet
egy semmiségen két örök barát,
de nem hittem, hogy vélem is megeshet,
ami a halálnál ostobább.

98. ALTATÓ

Lehúnyja kék szemét az ég,
lehúnyja sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét —
aludj el szépen, kis Balázs.

5 Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
vele alszik a zümmögés —
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
10 s még szendereg a robogás,
álmában csönget egy picit —
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
15 máma már nem hasad tovább —
aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a lapda, meg a síp,
az erdő, a kirándulás,
a jó cukor is aluszik —
20 aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveg-
golyót, megkapod, óriás
leszel, csak húnyd le kis szemed —
aludj el szépen, kis Balázs.

25 Tűzoltó leszel s katona!
Vadakat terelő juhász!
Látod, elalszik anyuka —
aludj el szépen, kis Balázs.

99. BIZTATÓ

Csomagodat ne bontsd ki,
ha véginségre jutsz.
Azért véredet ontsd ki,
amiért sírni tudsz.

- 5 A késő fordulású
 eget míg nézheted,
 te lassú jajdulású,
 alkosd meg végzeted.

- 10 Amit szemeddel sejtessz,
 sziveddel várd ki azt,
 amit szivedbe rejtesz,
 szemednek tárd ki azt.

- »Hol csavarogsz, te vásott?«
 Aggódva vár reád,
 15 megvetvén elmulásod,
 csendes édesanyád:

100. AMIT SZIVEDBE REJTESZ

Freud nyolcvanadik születésnapjára.

Amit szivedbe rejtész,
szemednek tárd ki azt ;
amit szemeddel sejtész,
sziveddel várd ki azt.

5 A szerelembe — mondják —
belehal, aki él.
De úgy kell a boldogság,
mint egy falat kenyér.

S aki él, mind-mind gyermek
10 és anyaölbé vágy.
Ölnek, ha nem ölelnek —
a harctér nászi ágy.

Légy, mint a Nyolcvan Éves,
akit pusztítanak
15 a növekvők s míg vérez,
nemz millió fiat.

Már nincs benned a régen
talpadba tört tövis.
És most szivedből szépen
20 kihull haláloed is.

Amit szemeddel sejtész,
kezeddél fogd meg azt,
Akit szivedbe rejtész,
öld, vagy csókold meg azt!

101. GYERMEKKÉ TETTÉL

Gyermekké tettél. Hiába növesztett
harminc csikorgó télen át a kín.
Nem tudok járni s nem ülhetek veszteg.
Hozzád vonszolnak, löknek tagjaim.

- 5 Számban tartalak, mint kutya a kölykét
s menekülnék, hogy meg ne fojtsanak.
Az éveket, mik sorsom összetörték,
reám zúdítja minden pillanat.

- Etess, nézd — éhezem. Takarj be — fázom.
10 Ostoba vagyok — foglalkozz velem.
Hiányod átjár, mint huzat a házon.
Mondd, — távozzon tőlem a félelem.

- Reám néztél s én mindent felejtettem.
Meghallgattál és elakadt szavam.
15 Tedd, hogy ne legyek ily kérlelhetetlen;
hogy tudjak élni, halni egymagam!

- Anyám kivert — a küszöbön feküdtem —
magamba bujtam volna, nem lehet —
alattam kő és üresség fölöttem.
20 Óh, hogy alhatnék! Nálad zörgetek.

Sok ember él, ki érzéketlen, mint én,
kinek szeméből mégis könny ered.
Nagyon szeretlek, hisz magamat szintén
nagyon meg tudtam szeretni veled.

102. AZT OLVASTAM, HOGY PERLI A NEPET

Azt olvastam, hogy perli a Nepet
a »D-osztály« ügyes megfigyelője.
Az akit ez kis hír meglepett,
én nem hiszem, hogy okulna belőle.

5 Az ilyen hír csak azt lepheti meg,
ki ma is vár, csak vár még a reformra,
ki felül a Nep ígéretinek,
s nincs sértett önérzete, amely forna.

Nem kérdés, szép-e vagy milyen dolog
10 besúgó-haddal figyeltetni Bethlent,
lesni Zsüinszkyt, mint aki lopott,
s erkölcsöt venni, megfizethetlent.

Pénzét, ha jár, megkapja majd a kém,
de megkapja-e az ország, ami járna
15 azért mit lát a magyar földtekén :
lehull-e már a Nep megfigyelt járma?

A Nep-besúgó suttogva jelent,
hanem e sűgás hangosan kiáltja :
az elzalogolt, suttogó jelent
20 közel jövűben fennhangon kiváltja

az ország, mely ma — mit tehetne? — tűr
s eszmél, hogy talán már akkor lenne boldog,
ha téglahordók stűlusán belül
nem sűlnének ki épűletesb dolgok.

I.

A rakodópart alsó kövén ültem,
 néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
 Alig hallottam, sorsomba merültem,
 hogy fecseg a felszín, hallgat a mély.
 5 Mintha szivemből folyt volna tova,
 zavaros, bölcs, és nagy volt a Duna.

Mint az izmok, ha dolgozik az ember,
 reszel, kalapál, vályogot vet, ás,
 úgy pattant, úgy feszült, úgy ernyedett el
 10 minden hullám és minden mozdulás.
 S mint édesanyám, ringatott, mesélt
 s mosta a város minden szennyesét.

És elkezdett az eső cseperészni,
 de mintha mindegy volna, el is állt.
 15 És mégis, mint aki barlangból nézi
 a hosszú esőt — néztem a határt :
 egykedvű, örök eső módra hullt,
 szintelenül, mi tarka volt, a múlt.

A Duna csak folyt. És mint a termékeny,
 20 másra gondoló anyának ölen
 a kisgyermek, úgy játszadoztak szépen
 és nevetgéltek a habok felém.
 Az idő árján úgy remegtek ők,
 mint sírköves, dülöngő temetők.

II.

Én úgy vagyok, hogy már százezer éve
 nézem, amit meglátok hirtelen.
 Egy pillanat s kész az idő egésze,
 mit százezer ős szemlélget velem.
 5 Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak,
 öltek, öleltek, tették, ami kell.

S ők látják azt, az anyagba leszálltak,
mit én nem látok, ha vallani kell.

- Tudunk egymásról, mint öröm és bánat.
10 Enyém a mult és övék a jelen.
Verset írunk — ők fogják ceruzámat
s én érzem őket és emlékezem.

III.

- Anyám kún volt, az apám félig székely,
félig román, vagy tán egészen az.
Anyám szájából édes volt az étel,
apám szájából szép volt az igaz.
5 Mikor mozdulok, ők ölelik egymást.
Elszomorodom néha emiatt —
ez az elmúlás. Ebből vagyok. »Meglásd,
ha majd nem leszünk!...« — megszólítanak.

- Megszólítanak, mert ők én vagyok már ;
10 gyenge létemre így vagyok erős,
ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál,
mert az összejtig vagyok minden Ős —
az Ős vagyok, mely sokasodni foszlik :
apám- s anyámmá válok boldogon
15 s apám, anyám maga is ketté oszlik
s én lelkes Eggyé így szaporodom !

- A világ vagyok — minden, ami volt, van :
a sok nemzetség, mely egymásra tör.
A honfoglalók győznek velem holtan
18 s a meghódoltak kínja meggyötör.
Árpád és Zalán, Werbőczy és Dózsa —
török, tatár, tót, román kavarog
e szívben, mely e multnak már adósa
szelíd jövővel — mai magyarok!

- 25 ... Én dolgozni akarok. Elegendő
harc, hogy a multat be kell vallani.
A Dunának, mely mult, jelen s jövőendő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vívtak,
28 békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk ; és nem is kevés.

104. EGY SPANYOL FÖLDMÍVES SÍRVERSE

Franco tábornok besorolt ádáz katonának,
nem szöktem meg, mert félttem, agyonlövet úgy.
Félttem — azért harcoltam a haddal a jog s a szabadság
ellen Irun falain. S így is elért a halál.

105. IRGALOM

Bizony nem voltam én sem az,
akit a családfők kegyelnek.
És időm sem volt — az igaz —
kikönyörögnöm a kegyelmet.

- 5 S bár hűvös, örökkévaló
dolgozók közt muszáj ügyeleggem,
a palánkok közt szárnyaló
munkát nem lehet elfelednem.

- Mit oltalmaztunk, nincs jelen,
10 azt most már támadóink védik.
Elejtem képzelt fegyverem,
mit kovácsoltam harminc évig.

- És hallgatom a híreket,
miket mélyemből enszavam hoz.
15 Amíg a világ ily veszett,
én irgalmas leszek magamhoz.

106. (A HULLÁMOK LÁGY TÁNCA . .)

A hullámok lágy tánca s odaát
a lombok gyenge lejtése az éjjelt
lassudan hozták s csillagok raját
hívták reszketni az egekre széjjel.

- 5 Így ők. S az érzelmek is csendesen
mozdulnak benn a szívben ringatóan,
emlékezés visszfénye, szerelem
hatalma ring, mint a nagy víz a tóban.

- 10 Én nem értem, csak érzem az egészet.
Itt tangót jár a sok lány és fiú,
a sok számító, kedves és hiú.

Mert ez itt egy divatos nyári fürdő.
De némán, hiszen ráér a természet,
a zene mögött zúg az örök erdő.

I.

Zúg már az ősz, gyűlik és kavarog,
fehér habokba szaggatja a zöldet.
Fogócskázna az apró viharok,
az ablakban a legyek megdögölnek.

- 5 Nyafog a táj, de néha némaság
jut az eszébe s új derűt lel abban.
Tollászkodnak a sárga lombu fák,
fállábon állván a hunyorgó napban.

- 10 Kell már ahhoz a testhez is az ágy,
mely úgy elkapott, mint a vizek sodra.
Becsomagoljuk a vászonruhát
s beöltözünk szövetbe, komolykodva.

II.

Míg nyugtalanul forgott nagy, lágy habokon az az éj,
a csónak alatt hűvös öblögetési kotyogván,
én nyugtomat ott leltem piros ölben, amint a szeszély
meg a természet gyönyörűn lecsapott rám.

- 5 Én fáztam előbb, mert ősz volt már s aki emberi lény,
az mind szomorúbb, mikor újra tanulna remegni ;
kettős remegés tölt : vágy s hűvös árnyak így ősz elején,
mikor elkezdnek a szelíd öregek köhögetni.

III.

Je n'ai point de thème,
excepté que je t'aime —

költeni csak ezt tudtam,
mert mindig elaludtam,

5 hisz annyiszor öleltem,
ahányszor rája leltem.

Szemüveg volt az orrán,
az alól nézett énrám,

s amikor magamhoz szorítottam, a szemüveg alatt
10 húnnya le a szemét. Pedig mindig zavarják az embert.

Szivemben bizony kín dúlt,
mikor a vonat indult,

de nem sokat merengtem,
esett, hát hazamentem.

15 Száz gramm dohányt hagyott rám,
hogy legyen cigarettám.

S nem álmat, hanem alvást.
Nem látjuk többé egymást.

108. JAJ, MAJDNEM .

Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem.
Jaj, majdnem összenyom a félelem.
Egy ölelésben, asszonyok,
ki halna meg velem?

5 Oly gyors a nyaram s lassú a telem --
az ősz kockája kit mutat nekem?
A lesi-csósz idő elől
ki szállna el velem?

Csillagok rácsa csillog az egen :
10 ilyen pincében tart az értelem!
A mindenséget, asszonyok,
ki vetné szét velem?

109. JUDIT

Fosztja az őszt a fákat, hűvösödik már,
be kell gyűjtani.

Lecipeled a kályhát, egyedül hozod,
mint a hajdani

- 5 hidegek idejében, még mikor, kedves,
nem öleltelek,
mikor nem civakodtam s nem éreztem, hogy
nem vagyok veled.

Némább a hosszabb éjjel, nagyobb a világ
s félelmetesebb.

Ha varrsz, se varrhatod meg közös takarónk,
ha már szétesett.

Hideg csillagok égnek tar fák ága közt.
Merengsz még? Aludj :

- 15 Egyedül alszom én is. Huzódkodj össze
s rám ne haragudj!

110. AZ A SZÉP, RÉGI ASSZONY

Azt a szép, régi asszonyt szeretném látni ismét,
akiben elzárkózott a tünde, lágy kedvesség,
aki a mezők mellett, ha sétálgattunk hárman,
vidáman s komolyan lépett a könnyű sárban,
5 aki ha rám tekintett, nem tudtam nem remegni,
azt a szép, régi asszonyt szeretném nem szeretni.
Csak látni szeretném őt, nincs vele semmi tervem,
napozva, álmodozva amint ott ül a kertben,
s, mint ő maga, becsukva, egy könyv van a kezében
10 s körül nagy, tömött lombok zúgnak az őszi szélben.
Élnézném, amint egyszer csak tétozva, lassan
mint aki gondol egyet a susogó lugasban,
fönláll és szertepillant és hirtelen megindul
és nekivág az útnak, mely a kert bokrain túl
15 ott lappang elvezetni a távolokon által
két oldalán a búcsút integető fákkal ;
csak úgy szeretném látni, mint holt anyját a gyermek,
azt a szép, régi asszonyt, amint a fényben elmegy.

111. VILÁGOSÍTSD FÖL

Világosítsd föl gyermekeid :

A haramiák emberek ;

a boszorkák — kofák, kasok.

— Csahos kutyák nem farkasok!

- 5   Vagy alkudoznak, vagy bölcselnek,
de mind-mind pénzre vált reményt ;
ki szemet árul, ki szerelmet,
ki pedig ilyen költeményt.

És vigasztald meg, ha vigasz

- 10 a gyermeknek, hogy így igaz.

Talán dűnnyögj egy új mesét,

fasiszta kommunizmusét —

    mivelhogy rend kell a világba,

    a rend pedig arravaló,

- 15   hogy ne legyen a gyerek hiába
s ne legyen szabad, ami jó.

S ha száját tátja a gyerek

és fölnéz rád, vagy pityereg,

ne dőlj be néki, el ne hidd,

- 20 hogy elkábtják elveid :

    nézz a furfangos csecsemőre :

    bömböl, hogy szánassa magát,

    de míg mosolyog az emlőre,

    növeszti körmét és fogát.

112. KOSZTOLÁNYI

A kínba még csak most fogunk, mi restek,
de te már aláírtad művedet.

Mint gondolatjel, vízszintes a tested.
Téged már csak a féreg fal, szeret,

5 mint mi a csirkét, bort . . . Senkim, barátom!
Testvérünk voltál és lettél apánk.

Gyémánt szavaid nem méred karáton :
nincs egyéb súly, ha föld zuhog reánk.

10 Ezt onnan tudom, hogy letörtem vágyva,
ahogy letört a halál tégedet.

Reméltél ; én is. Tudtuk, hogy hiába,
mint tudja, ki halottat költöget.

Te rongy, aki szeretni gyáva vagy,
 akinek több a biztosító munka,
 melyet a tetves ég taszít nyakunkba,
 küldvén máris a külső fagyokat, —
 5 fordított ringyó, ki a kötelesség
 aranyát gyűjtöd élő nap alatt:
 a gyermek rimánkodhat, hogy szeressék,
 én nem tehetem; elpusztítalak.

Én férfi vagyok, nemes és konok,
 10 nincs vigaszom s nem erényem a bánat,
 csak szenvedek, mint akit megnyomott
 ásás közben a föld; káromkodok —
 ringyó! — hogy rólad ilyen szavam támadt!
 Rajtad a komolyság is kellemes,
 15 nő létedre erős vagy s érdemes,
 hogy lábod csámpás mivoltán ne vess —
 én nem jártatom hiába a számat,
 de kín sem űzhet hiába utánad.

Már elrebbent a férfias szemérem
 20 nyoma orcámról és csak sáppadok.
 Dolgaim is úgy hallgatják személyem,
 mint bolond tanárt az üres padok.
 Nem éreznéd, mily veszély fenyeget,
 téged, életem s engem is, ki vágyom,
 25 ha másra nem, hát hogy veled legyek
 s ha másutt nem, hát a halálos ágyon?

Add kezembe e zárt világ kilincset,
 könnyű kezedet — vár kinn a szabad.
 Gyülekező halottaimat intsd szét,
 30 szólj s hízelegjen körül jószavad.
 Ismersz engem, kit szemed megviselt,
 lehetetlen, hogy ne szeressél, kedves!
 Egykor egy sejt a tengerben kikelt,
 hadd jusson el már örökös öledhez!

114. NAGYON FÁJ

Kívül-belől
leselkedő halál elől
(mint lukba megriadt egérke)

amíg hevülsz,
5 az asszonyhoz úgy menekülsz,
hogy óvjon karja, öle, térde.

Nemcsak a lágý,
meleg öl csal, nemcsak a vágy,
de odaszít a muszáj is —

10 ezért ölel
minden, ami asszonyra lel,
míg el nem fehérül a száj is.

Kettős teher
s kettős kincs, hogy szeretni kell.
15 Ki szeret s párra nem találhat,

oly hontalan,
mint amilyen gyámoltalan
a szükségét végző vadállat.

Nincsen egyéb
20 menedékünk, a kés hegyét
bár anyádnak szegezd, te bátor!

És lásd, akadt
nő, ki érti e szavakat,
de mégis ellökött magától.

25 Nincsen helyem
így, élők közt. Zúg a fejem,
gondom s fájdalmam kicifrázva

mint a gyerek
kezében a csörgő csereg,
ha magára hagyottan rázza.

Mit kellene
tenni érte és ellene?
Nem szégyenlem, ha kitalálom,

hisz kitaszít
35 a világ így is olyat, akit
kábit a nap, rettent az álom.

A kultúra
úgy hull le rólam, mint ruha
másról a boldog szerelemben —

40 de az hol áll,
hogy nézze, mint dobál halál
s még egyedül kelljen szenvednem?

A csecsemő
is szenved, ha szül a nő.
45 Páros kint enyhíthet alázat.

De énnekem
pénzt hoz fájdalmas énekem
s hozzám szegődik a gyalázat.

Segítsetek!
50 Ti kisfiúk, a szemetek
pattanjon meg ott, ő ahol jár.

Ártatlanok,
csizmák alatt sikongjatok
és mondjátok neki: Nagyon fáj.

55 Ti hú ebek,
kerék alá kerüljetek
s ugassátok neki: Nagyon fáj.

Nők, terhetek
viselők, elvetéljetek
60 és sírjátok neki: Nagyon fáj.

Ép emberek,
bukjatok, összetörjétek
s motyogjátok neki : Nagyon fáj.

Ti férfiak,
65 egymást megtépve nő miatt,
ne hallgassátok el : Nagyon fáj.

Lovak, bikák,
kiket, hogy húzzatok igát,
herélnék, ríjjátok : Nagyon fáj.

70 Néma halak,
horgot kapjatok jég alatt
és tátogjatok rá : Nagyon fáj.

Elevenek,
minden, mi kintől megremeg,
75 éjjen, hol laktok, kert, vadon táj —

s ágya körül,
üszkösen, ha elszenderül,
vakogjatok velem : Nagyon fáj.

Hallja, míg él.
80 Azt tagadta meg, amit ér.
Elvonta puszta kénye végett

kivül-belől
menekülő élő elől
a legutolsó menedéket.

117. ZÖLD NAPSÜTÉS HINTÁLT

Zöld napsütés hintált a tenger lágy, habos vizén,
meztelenül vigan, nagy messzi beúsztam biz én,
a fényes ég, a csipke víz pólyája testemen,
bölcsőben fekve ringtam ott, behunyva két szemem.

- 5 Én nem tudom, hogyan, mi volt, A locska őselem,
a víz kihült és nagy hideg zuhant rám hirtelen.
Szívemből rémület szökellt, mint bokorból a vad
kiáltottam vón s keserűn szájon vágott a hab.

- A hátam mögött szüntelen valami ordított.
01 Iszonyúbb volt, mint óriási tarajos gyikok
csordája, az a tenger ott s én küzdöttem vele,
elfeledtem, hogy mit sem ér az ember élete.

Úsztam, vagy úsztam volna, ám úgy értem partot ott,
hogy vert a hullám s végül egy hatalmas kidobott.

118. INDIÁBAN, HOL ÉJJEL, A VADAK

Indiában, hol éjjel a vadak
zöld szeme cikkan át a dzsungelen, —
mikor dédapa is kicsi volt még,
élt egy nagy fejedelem.

- 5 Parancsot adott, büszkét, szigorút :
»Fogjon mindenki szerszámot! Oda,
hol a lombzenére táncot lejt a hold,
épüljön hétszáz ékes palota!«

- Hétszáz ékes palota közé
10 kincstárat vasból rakatott
s a napot akarta ráveretni,
mint óriás, tüzes lakatot.

- Hiába szörnyedt el a nép
s kérelték vének és papok :
15 »Ami égi, ne hozd a földre!«
A kapu pántja kérte a napot.

- Feszült a létra a felhő szélihez.
Megbillent az ; a létra leszakadt.
Fogtak sasokat könnyű szekérbé.
20 A hámat szétszedték dalos madarak.

S míg sürgött irtózva, serénykedett
a dolgoz népek megdöbbsent zöme,
kisült a vetés, kigyult a város ;
kicsordult a nap lángos özöne.

- 25 Mint a zuhatag, hullt alá a tűz.
Állva száradt el a fejedelem.
S a hétszáz palota helyét elfoglalta
az őserdő egy hűvös éjjelen.

119. SZÁLLJ KÖLTEMÉNY

Szállj költemény, szólj költemény
mindenkihez külön-külön,
hogy élünk ám és van remény, —
van idő, csípjük csak fülön.

- 5 Nyugtasd a gazdagok riadt
kis lelkét — lesz majd kegyelem.
Forrást kutat, nem vért itat
a szabadság s a szerelem.

- 10 Szólítsd, mint méla borjúszejt
a szorgalmas szegényeket —
rágd a szivükbe — nem muszáj
hősnek lenni, ha nem lehet.

120. NE BÁNTSD

Ne bántsđ a gyenge nőt, ha már szeretted,
magadat érte kínokba veretted
s nem adtál két pofont neki.
Telefirkáltad a falat vele.

- 5 Vesd le magadról! Mint ruhád is épen,
gyámoltalanul lóg alá a széken —
annak karján, ki szereti,
csüngjön, míg foszlik kéje éjjele!

- 10 Dobd le — a háta legyen újra görbe,
lába csámpás, bujjon az álla szőrbe!
Bibircsók nőjjön a hasán!
Gyúrje e verset kapzsi tenyere!

- 15 Te fuss vissza a szép növésű, kedves
lányok ölébe — oly illőt ölelgesz,
ki kapkod, fül vágyad után,
mint zivatarban zengő jegenye!

121. MAGÁNY

Bogár lépjen nyitott szemedbe. Zöldes
bársony-penész pihézze melledet.
Nézz a magányba, melybe engem küldesz.
Fogad morzsold szét ; fald föl nyelvedet.

- 5 Száraz homokként peregjen szét arcod,
a kedves. S ha cirógnál nagyon,
mert öled helyén a tiszta úrt tartod :
dolgos ujjaid kösse le a gyom.

- Lásd, ez vagy, ez a förtelmes kívánság.
10 Meg se rebbennél, ha az emberek
némán körülkerülnének, hogy lássák :
ilyen gonosszá ki tett engemet.

- Kit szorongatsz most? Ha szülsz, a fiadnak
öröme az lesz, hogy körbe forog,
15 te meg rápislogsz, míg körülhasalnak
telibendőjű aligátorok.

- Mozdulatlan, hanyatt fekszem az ágyon,
látom a szemem : rám nézel vele.
Halj meg! Már olyan szótlánul kívánom,
20 hogy azt hihetném, meghalok bele.

122. LÉGY OSTOBA!

Légy ostoba! Ne félj ; a szép szabadság
csak ostobaság. Eszméink között
rabon ugrálunk, mint az üldözött
majom, ki tépi ketrecének rácsát.

- 5 Légy ostoba! A jóság és a béke
csak ostobaság. Ami rend lehet,
majd így ülepszik le szíved felett,
mint medrében a folyó söpredéke.

- 10 Légy ostoba! Hogy megszólnak, ne reszkess,
bár nem győzhetsz, nem is lehetsz te vesztes.
Légy oly ostoba, mint majd a halál.

Nem lehet soha nem igaz szavad —
Jó leszel, erős, békés és szabad
vendég mult s jövő asztalainál.

123. KIÁLTOZÁS

Jaj, szeressetek szilajon,
hessentsétek el nagy bajom!
Eszméim közt, mint a majom
a rácsok közt le és föl,
5 vicsorgok és ugrándozom,
mert semmit nem hiszek s nagyon
félek a büntetéstől.

Halandó, hallod-e dalom,
vagy zúgod csak, mint a vadon?
10 Ölelj meg, ne bámulj vakon
a kifent rohamkéstől —
nincs halhatatlan oltalom,
akinek panaszolhatom :
félek a büntetéstől.

15 Mint fatutaj a folyamon,
mint méla tót a tutajon,
száll alá emberi fajom
némán a szenvedéstől —
de én sírok, kiáltozom :
20 szeress : ne legyek rossz nagyon —
félek a büntetéstől.

124. KI-BE UGRÁL .

Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem.
Ha megbolondulok, ne bántsatok.
Erős karokkal fogjatok le szépen ;

5 ha majd egész valómmal kancsitok —
ne mutassatok öklöt, úgyse látom.
A semmiből vissza ne rántsatok.

Gondoljátok meg : Ezen a világon
nincs senkim, semmim. S mit úgy hívtam : én,
az sincsen. Utolsó morzsáit rágom,

10 amíg elkészül ez a költemény . .
Mint úrt a fényező, csupasz tekintet
kutatja bennem : Mit vétettem én,

15 hogy nem felelnek, akárhogyan intek,
hogy nem szeret, ki jog szerint enyém.
Ne higgyetek értetlen bűneimnek,

míg föl nem ment az odvas televény.

125. KÉT HEXAMETER

Mért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis!
Mért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis.

126. AZT MONDJÁK

Mikor születtem, a kezemben kés volt —
azt mondják, ez költemény.

Biz tollat fogtam, mert a kés kevés volt :
embernek születtem én.

- 5 Kiben zokogva bolyong heves hűség,
azt mondják, hogy az szeret.
Óh hívj öledbe, könnyes egyszerűség!
Csupán játszom én veled.

- Én nem emlékezem és nem felejték.
10 Azt mondják, ez hogy lehet?
Ahogy e földön marad, mit elejtek, —
ha én nem, te megleled.

- Eltöm a föld és elmorzsol a tenger :
azt mondják, hogy meghalok.
15 De annyi mindenfélét hall az ember,
hogy erre csak hallgatok.

127. KÉSZ A LETTÁR

Magamban bíztam eleitől fogva —
ha semmije sincs, nem is kerül sokba
ez az embernek. Semmiképp se többbe,
mint az állatnak, mely elhull örökre.
5 Ha félttem is, a helyemet megálltam —
születtem, elvegyültem és kiváltam.
Meg is fizettem, kinek ahogy mérte,
ki ingyen adott, azt szerettem érte.
Asszony ha játszott velem hitegetve :
10 hittem igazán — hadd teljen a kedve!
Sikáltam hajót, rántottam az ampát.
Okos urak közt játszottam a bambát.
Árultam forgót, kenyeret és könyvet,
ujságot, verset — mikor mi volt könnyebb.
15 Nem dicső harcban, nem szelíd kötélben,
de ágyban végzem, néha ezt remélem.
Akárhogy lesz, immár kész a leltár.
Éltem — és ebbe más is belehalt már.

128. ELMARADT ÖLELÉS MIATT

Úgy vártalak, mint a vacsorát este,
ha feküdtem s anyám még odajárt.
Úgy reméltelek, mint kétségbeesve,
hülyén, (még ifjan) hívtam a halált —
5 nem jött, hálisten. Látod, ilyen boldog
vagyok, ha most meggondolom a dolgot.
De az még ostobább,
hogyanem jöttél, bár jönni fogsz tovább!

Makacs elmúlás tolja a világot
10 maga előtt, mint bányász a szenet,
melyet kifejtett, darabokra vágott.
De mélyben, egyben él, aki szeret.
Milyen tűzvész, miféle kivont kardok
káprázata volt, ami visszatartott,
15 hogy míg a hold haladt,
nem fogózhattam beléd azalatt?

Hogy a holt csillagvilággal, esengve,
csak szálltam tehetlen, mint a kövek —
20 s nem is úszhattam a sodorral szembe
kedves öledben! . . . Hol volt az öled?
Míg itt hadart s hazudott az óra,
te fölbáméskodtál egy dobógóra
s a szétterült ütem
hálójában remegtél nélkülem.

25 Ugye sopánkods, milyen kellemetlen,
harisnyádon ha egy szem leszalad!
Most szerelmünkből kivált s kellemedben
egy ölelés örökre szétszakadt.
Az a művész pörölt az elmúlással —
30 tanuskodj néki! De velem, ne mással.
Tudd meg már, mi a gond.
Hogyanem csinálsz. Én nem vagyok bolond.

A pályaudvar hídja még remeg,
de már a kényes őszi szél dorombol
és kiszáradt hasábfák döngenek,
amint dobálják őket a vagonból.

- 5 Ha fordul is egy, a lehullt halom
néma . Mi bánt? Úgy érzem, mintha félnék,
menekülnék, hasáb a vállamon.
A kisgyerek, ki voltam, mégis él még.

- A kis kölyök, ki voltam, ma is él
10 s a felnőttest a bánat fojtogatja ;
de nem könnyezik, egy dalt zöngicsél
s ügyel, hogy el ne szálljon a kalapja.

- Töletek féltém, kemény emberek,
ti fadobálók, akiket csodáltam?
15 Most mint lopott fát, viszlek titeket
ez otthontalan, csupa-csösz világban.

1937

Mint gyermek, aki már pihenni vágyik
 és el is jutott a nyugalmas ágyig,
 még megkérel, hogy »Ne menj el, mesélj« —
 (így nem szokik rá hirtelen az éj)
 5 s míg kis szive nagyon szorongva dobban,
 tán ő se tudja, mit is kíván jobban,
 a mesét-e, vagy azt, hogy ott legyél:
 így kérünk: Ül le közénk és mesélj.
 Mondd el, mit szoktál, bár mi nem feledjük,
 10 mesélj arról, hogy itt vagy velünk együtt
 s együtt vagyunk veled mindannyian,
 kinek emberhez méltó gondja van.
 Te jól tudod, a költő sose lódit:
 az igazat mondd, ne csak a valót,
 15 a fényt, amelytől világlik agyunk,
 hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.
 Ahogy Hans Castorp madame Chauchat testén,
 hadd lássunk át magunkon itt ez estén.
 Párnás szavadon át nem üt a zaj —
 20 mesélj arról, mi a szép, mi a baj,
 emelvén szívünk a gyásztól a vágyig.
 Most temettük el szegény Kosztolányit
 s az emberségen, mint rajta a rák,
 nem egy szörny-állam iszonyata rág
 25 s mi borzadozva kérdezzük, mi lesz még,
 honnan uszulnak ránk új ordas eszmék,
 fő-e új méreg, mely közénk hatol —
 meddig lesz hely, hol fölolvashatol? . . .
 Arról van szó, ha te szólsz, ne lohadjunk,
 30 de mi férfiak férfiak maradjunk
 és nők a nők — szabadok, kedvesek
 s mind ember, mert ez egyre kevesebb . . .
 Foglald helyet. Kezdd el a mesét szépen.
 Mi hallgatunk és lesz, aki csak éppen
 35 néz téged, mert örül, hogy lát ma itt
 fehérek közt egy európaít.

131. ARANY

Lombozott a por még, ám elült a zaj,
elfult a homokban a sziklamoraj.

Köt a karcsú füst is, e szelíd virág
s gond érleli termőn a puszta fiát.

- 5 Édes burgonyát föld darabos talaj —
Téged is földött így a gond meg a baj
s gondoltad, mit gondolt csendjében a táj —
a hős el van vetve, teremni muszáj.

- S míg szél nyalta, tépte a rét bokrait,
10 lassan lépve hoztad komoly ökreid.
Verseidre raktál szép cseréptetőt
s homokot kötöttél, a futó időt.

Hadd csellengünk hozzád, vagyonos Atyánk!
Házhelyünk a pusztá, kóbor a kutyánk.

- 15 Hadar a szárazság, pusztít az egér
s göggel fortyog kásánk, de hát az mit ér?

1

Hexaméterek

Roskad a kásás hó, cseperészget a bádogeresz már,
 elfeketült kupacokban a jég elalél, tovatűnik,
 buggyan a lé, a csatorna felé fodorul, csereg, árad.
 Illan a könnyű derű, belereszket az égi magasság
 5 s boldog vágy veti ingét pírral a reggeli tájra.

Látod, mennyire, félve-ocsúdva szeretlek, Flóra!
 E csevegő szép olvadozásban a gyászt a szívemről
 mint sebről a kötést, te leoldtad — újra bizsergek.
 Szól örökös neved árja, törékeny bájú verőfény,
 10 és beleborzongok, látván, hogy nélküled élttem.

2

Rejtelmek

Rejtelmek, ha zengenek
 őrt állok, mint mesékbe'.
 Bebujtattál engemet
 talpig nehéz hűségbe.

5 Szól a szellő, szól a víz,
 elpirulsz, ha megérted.
 Szól a szem és szól a szív,
 folyamodnak teérted.

Én is from énekem :
 10 ha már szeretlek téged,
 tedd könnyűvé énekem
 ezt a nehéz hűséget.

Már két milliárd

Már két milliárd ember kötöz itt,
 hogy belőlem hú állatuk legyen.
 De világuktól délre költözik
 a szép jószág s a szelid érzélem.

- 8 Mindenségüket tartani a fénybe,
 mint orvos, ha néz az üvegedénybe,
 már nem tudom, megadom magam kényre,
 ha nem segítesz nékem, szerelem.

- Úgy kellesz, mint parasztnak a föld,
 10 a csendes eső és a tiszta nap.
 Úgy kellesz, mint a növénynek a zöld,
 hogy levelei kiviruljanak.
 Úgy kellesz, mint a dolgos tömegeknek,
 kik daccal s tehetetlenül remegnek,
 15 mert kínjukból jövőnk nem született meg,
 munka, szabadság, kenyér s jószavak.

- Úgy kellesz nekem, Flóra, mint falun
 villanyfény, kőház, iskolák, kutak ;
 mint gyermekeknek játék, oltalom,
 20 munkásoknak emberi öntudat.
 Mint minta, mint az erény a szegénybe,
 s ez össze-vissza kusza szövevénybe,
 társadalmunkba, elme kell, nagy fénybe',
 mely igazodni magára mutat.

Buzgóság

- Ha olyan buzgó volnék, mint szerelmes
 s megbékülne e háborús család,
 az emberek, keresném engedelmes
 szívvel
 5 az örökös ifjúság italát.
- Nehezülök már, lelkem akkor boldog,
 ha pírban zöldel a fiatal ág —
 bár búcsút int nekem. E fura dolgot
 úzném,
 10 az örökös ifjúság italát.
- Fecseghetnének nyelves tudományok —
 mind pártfogolna, ki szívébe lát:
 legalább keressem, amire vágyok,
 bár nincs,
 15 az örökös ifjúság italát.

Megméressél!

- Már nem képzelt ház üres telken,
 csinosodik, épül a lelkem,
 mivel az árnyakkal beteltem
 a nők között Flórára letem.
- 5 Ő a mezőn a harmatosság,
 kétes létben a bizonyosság,
 lábai kígyóim tapossák,
 gondjaim mosolyai mossák.
- Ízét adja a tiszta víznek,
 10 száját adja a tiszta íznek,
 hazaszólít, amikor íznek,
 szemében csikó legelészget.

Ó az okmány, kivel a kellem
a porráomlás ellen, a szellem
15 az ólálkodó semmi ellen
szól, pöröl, szorongó szerelmem.

Érdekeimből megértettél,
bátorrá vakmerőből tettél,
kínlódtál, amíg nem szeretted,
20 egész világom ege lettél, —

hát dicsértessél s hirdettessél,
minden korokon át szeressél
s nehogy bárkiben alább essél,
mindig, mindenütt megméressél!

133. NEM EMEL FÖL

Nem emel föl már senki sem,
belenehezültem a sárba.
Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva.

- 5 Fogj ösaze, formáló alak,
s amire kényszerítnek engem,
hogy valljalak, tagadjalak,
segíts meg mindkét szükségemben.

- Tudod, szívem mily kisgyerek —
10 ne viszonzod a tagadásom ;
ne vakítsd meg a lelkemet,
néha engedd, hogy mennybe lásson.

- Kinek mindegy volt már a kín,
hisz gondjaid magamra vettem,
15 az árnyékvilág árkain
most már te őrködj énefelettem.

- Intsd meg mind, kiket szeretek,
hogy legyenek jobb szívvel hozzám.
Vizsgáld meg az én ügyemet,
20 mielőtt magam feláldoznám.

I.

Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni,
erényeidből épül-e szerencse,
hogy mind a kint, mit nem lehet feledni,
hú szeretőd munkáján elfelejtse?

- 5 Tudnál-e engem új világra hozni,
iparkodván szerelmes türelemmel,
hogy legyen erőm ismét adakozni
s eltölteni a gonoszt félelemmel?

- Lennél-e nyugtom mindenütt a rosszban?
10 Fontold meg jól, szíved mily terhet vállal.
Én, aki vele mind csak hadakoztam,
kibékülnék a haragvó halállal.

II.

Félek, nem tudod megbocsájtani
eltékozolt, ostoba, könnyű multam,
és majd ezerszeresen fáj, ami
ezerszer fáj, míg szeretni tanultam.

- 5 Félek, nem ér majd annyit életem,
törekvésem és vágyam, testem, lelkem,
hogy megbecsülj, ha el nem érhetem
önnön jóságom útján győzedelmem.

- Nehéz a szívem, hiszen bút fogam :
10 örömök tán a büntetésem hozzák,
hogy sírva nézem majd ha boldogan
sétálsz azzal, ki méltóbb lesz tehozzád.

135. REGGELI FÉNY

Ha reggeli fényben elindul a táj
remegése, fuvalma, a kecs puha bolyha,
s mert még teli szender, rajzik a báj
és mintha folyónknak a mélye se folyna,

5 úgy játszik a felszín — szedd össze magad,
botor emberkém, hiszen én se gyanítnám,
hogy épp nem a hajnali mennybe ragad
e jól sikerült angyal-hamisítvány.

Csupa, csín, csupa pír, csupa kár,
10 csupa csel, csupa nyíl, csupa rontás.
Most érted: ha reggel a csürhe kijár,
mért káromkodik mindig a koudás.

Beh megölelnéd! Ámde ne vedd
kebledbe e tündét — mire maradsz, ha
15 ártatlanul fölfalja szived,
mint zsenge buzát a szóke malacka!

Most azon muszáj elmerengnem :
 hogy ha te nem szeretnél engem,
 kiolthatnám drága szemem,
 lehunyhatnám fáradt szemem.

- 5 Mert jó meghalni. Tán örülnék,
 ha nem szeretnél így. Kiülnék
 a fehérhabú zöld egek,
 fecsegő csillagfellegek

- mellé a nyugalom partjára,
 10 a nem üres úr egy martjára,
 szemlélni a világokat,
 mint bokron a virágokat.

- Hajósinas koromban, nyáron,
 a zörgő, vontató Tatáron,
 15 egy szép napon munkátlanul,
 mint aki örömet tanul,

- bámultam a Dunát, megáradt,
 libegtetett leveles ágat,
 úgy kanyarított sok fodort,
 20 deszkát harapdált és sodort

olyan sok szép villogó dinnyét
 a sárga ár, hogy el se hinnéd
 és én se hinném el talán,
 ha nem tenéked mondanám.

- 25 Piros almák is ringatóztak,
 zöld paprikák bicegve úsztak,
 most ez, majd az lett volna jó.
 S állt és bólintott a hajó.

ilyen nép!
bolintva

meg

"
L M

akár

L en

Ilyen lesz majd az ~~szemle~~ szemle.
Csak bólogatván ~~or~~ mindenre,
~~szem~~ látnám, mily kéken ég
az ég, mely hozzád illenék.

X a mindenség ráadás csak,
az élet mint az áradás csap
a halál partszegélyein
túl, örök, szívek mélyein

túl, túl a hallgatag határon,
mint a Duna ~~szél~~ nyáron.
Mert szeretsz s nyugton alhatom,
nedek ~~él~~ be is vallhatom

az elmúlástól tetten érten,
hogy önmagamba én se fértem,
a lelke azért közvagyon
s azért szeretlek ily nagyon.

JOZSEF ATILA

l lenne

"
Hüvi

L en

X Ment

akkor

József Attila korrektúrája Flórának

Gom

Béla

Ars poetica

Németh Andor-nak

Költő vagyok, - mit érdekelne
engem a költészet maga?
Nem volna szép, ha égrekelne
az éji folyó csillaga.

Az idő lassan elszivárog,
nem lógoz a mesék tején,
hőrpintek valódi világot,
habzó éggel a tetején.

Szép a forrás - fürödni abban!
A nyugalom a remegés
egymást öleli s kél a habban
kecsesen okos csevegés.

Más költők - mi gondom ezekkel?
Mocskólván magukat szegyig,
koholt képekkel és szeszekkel
míméljen mámort mindegyik.

En tullepek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolgálk estobát.

Kness, ihass, ölhelő, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegye se szolgálk alja,
nyomorító hatalmakat.

Nincs alku - én hadd legyek boldog!
Másként akárki meggyaláz
s megjelölnek pirosló foltok,
elissza nedveim a láz.

En nem fogom be pürös számat.
A tudásnak teszek panaszt.
Rám tekint, pártfogón, e század;
rám gondol, szántván, a paraszt,

Engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között;
rám vár a mozi előtt este
suharc, a rosszul öltözött.

En utánam repes a hűség,
En értem sir, kit esz a rök.
Enbenem öleli meg hűség
az éjnek közűlő világ

József Attila gépirata : Ars poetica

Ilyen lenne az úri szemle.

- 30 Milyen szép! — bólintva mindenre,
meglátnám, milyen kéken ég
az ég, mely hozzád illenék.

- Mert a mindenség ráadás csak,
az élet mint az áradás csap
35 a halál partszegélyein
túl, örök, szivek mélyein

- túl, túl a hallgatag határon,
akár a Duna akkor nyáron . .
Mert szeretsz s nyugton alhatom,
40 neked én be is vallhatom

az elmúlástól tetten érten,
hogy önmagamba én se fértem,
a lélkem azért közvagyon
s azért szeretlek ily nagyon.

I.

Langy, permeteg eső szemerkél,
 új búza pelyhe ütközik.
 Kéményre gólya s a levert tél
 jeges csúcsokra költözik.
 5 Zöld robbanásokkal kitört
 a kikeleti víg erőszak.
 Asztalos műhelye előtt
 remény legyint meg, friss fenyőszag.

Mit ír a hírlap? Dúl a banda
 10 Spanyolhonban és fosztogat ;
 Kínában elúzi egy bamba
 tábornok a parasztokat
 kis telkükről. Had fenyeget,
 vérben áznak a tiszta vásznak.
 15 Kínozzák a szegények.
 Hadi uszítók hadonásznak.

Boldog vagyok : gyermek a lelkem ;
 Flóra szeret. S lám, álnokul,
 meztelen, szép szerelmünk ellen
 20 tankkal, vasakkal fölvonul
 az ember alja, Megriaszt
 a buzgóság e söpredékben.
 S csak magunkból nyerek vigaszt,
 erőt az élet érdekében.

II.

Zsoldos a férfi, a nő szajha,
szivüket el nem érhetem.
Gonoszságuk is föl van fujva,
mégis félttem az életem.

- 5 Hisz nincs egyebem e kívül.
Számol ezzel a gondos elme.
A megbántott Föld ha kihül,
ég Flórám és szívem szerelme.

- Mert mi teremtünk szép, okos lányt
10 és bátor, értelmes fiút,
ki őriz belőlünk egy foszlányt,
mint nap fényéből a Tejút, —
és ha csak pislog már a Nap,
sarjaink bizóan csacsogva
15 jó gépen tovább szállanak
a művelhető csillagokba.

138. ÉN, KI EMBERKÉNT

Én, ki emberként vagyok, élve, boldog,
mint olyan dolgok, mik örökre szólnak,
hadd kiáltom szét az egeknek újból —
Flóra, szeretlek!

5 Ajkaidról lágy lehü, száz varázslat
búvöl el, hogy hú kutyaként figyeljem
könnyű intését okos ujjaidnak,
mint leszek ember.

10 Flóra, karcsú, szép kehely, állsz előttem,
mint csokor van tűzve beléd a mennybolt,
s napvirág felhők, remegő levél közt
hajlik az estnek.

Lelkem szöktet, paripán, a képed,
épp csak érintvén vizeket, mezőket.
15 Két szemedből füre, bogárra, tiszta
értelem árad.

Este van, mindent körüláll a csillag,
lásd, a mindenség aranyos kalitka,
benne itt vagy, én csevegőm, óh itt vagy,
20 rabmadaracskám!

139. MEGHALT JUHÁSZ GYULA

Szól a telefon, fáj a hír,
hogy megölted magad, barátom,
hogy konokul fekszel az ágyon.
A bolondok között se bírt

- 5 szíved a sorssal. Sehol írt
nem leltél arra, hogy ne fájjon
a képzelt kín e földi tájon,
mely békén nyitja, lám, a sírt.

- Mit mondjak most? Hogy ég veled?
10 Hogy rég megölt a képzelet?
Még nő szép szakállad s hajad.

Fölmondjuk sok szép versedet.
Mosdatnak most. Anyád sírat
s társadtól jön egy sírirat.

Költő vagyok — mit érdekelne
engem a költészet maga?
Nem volna szép, ha égre kelne
az éji folyó csillaga.

- 5 Az idő lassan elszivárog,
nem lógok a mesék tején,
hörpintek valódi világot,
habzó éggel a tetején.

- Szép a forrás — fürödni abban!
10 A nyugalom, a remegés
egymást öleli s kél a habban
kecseesen okos csevegés.

- Más költők — mi gondolom ezekkel?
Mocskolván magukat szegyig,
15 koholt képekkel és szeszekkel
mímeljen mámort mindegyik.

- Én túllépek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
20 módon a szolga ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgálók aljas,
nyomorító hatalmakat.

- 25 Nincs alku — én hadd legyek boldog!
Másként akárki meggyaláz
s megjelölnek pirosló foltok,
elissza nedveim a láz.

Én nem fogom be pörös számat.
30 A tudásnak teszek panaszt.
Rám tekint, pártfogón, e század :
rám gondol, szántván, a paraszt ;

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között ;
35 rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol táborokba gyűlt bitangok
verseim rendjét üldözik,
fölıindulnak testvéri tankok
40 szertedübögni rímeit.

Én mondom : Még nem nagy az ember.
De képzeli, hát szertelen.
Kísérje két szülője szemmel :
a szellem és a szerelem!

141. SZÜLETÉSNAPOMRA

Harmickét éves lettem én —
meglepetés e költemény
csecse
becse :

5 ajándék, mellyel meglepem
e kávéházi szegleten
magam
magam.

Harminkét évem elszelelt
10 s még havi kétszáz sose telt.
Az ám,
Hazám!

Lehettem volna oktató,
nem ily töltőtoll-koptató
15 szegény
legény.

De nem lettem, mert Szegeden
eltanácsolt az egyetem
fura
20 ura.

Intelme gyorsan, nyersen ért
a »Nincsen apám« versemért,
a hont
kivont

25 szablyával óvta ellenem.
Ideidézi szellemem
hevét
s nevét :

A földesúr, ahinek sereg
emelték tönköt, gabnát,
csakánnyosokkal - jóga tét nyit -
névelést falut, kistanyát.

A jondra bátor, okos főfőit,
ki vidte menthetlen hómát,
mint állást terelni éltik
békéjéi békékatnák.

Aicárnak a nép csendőtollak,
nepszolgának és nevatalnak,
négyezák, ki bék a követ,

hik "nyiltan" dönt, ki erés ére,
majával kátol, mint a kéve,
seregít, vagy parancsot követ

József Attila kézírata : A Hazám két része

I. mégis, magának sáundivertus,
ülkem sikatton félriad -
sádtis Kacám, fópadi sívedds,
hadd legyek túséges fiad!

Tatpogjón, aki buksi medve,
láncos, nekem ezt nem szabad,
költő rapok - sőt, ügyesedre,
ki ne tépje a tollamat!

Attól földművelést a tengermel,
adaj, surbességet az embernek!
hadj magyarázatot a magának,

huff, mi ne legyünk vérselt garmat
Hadd igazak népet, jót - nekem
add meg boldogabb énekem!

»Ön, amíg szóból értek én,
30 nem lesz tanár e féltéken« —
gagyog
s ragyog.

Ha örül Horger Antal úr,
35 hogy költőnk nem nyelvtant tanul,
sekély
e kéj —

Én egész népemet fogom
nem középiskolás fokon
taní-
40 tani!

142. (ŐS PATKÁNY TERJESZT KÓRT .)

Ős patkány terjeszt kórt miköztünk,
a meg nem gondolt gondolat,
belezabál, amit kifőztünk,
s emberből emberbe szalad.

5 Miatta nem tudja a részeg,
ha kedvét pezsgóbe öli,
hogy iszonyodó kis szegények
üres levesét hörpöli.

S mert a nemzetekből a szellem
10 nem facsar nedves jogokat,
hát egymás ellen új gyalázat
serkenti föl a fajokat.

Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre, mint dögre száll —
15 s a földgolyón nyomor szivárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

Lógatják szárnyuk az ínségnek
gombostűjére szúrt nyarak.

Bemásszák lelkünket a gépek,
20 mint aluvót a bogarak.

Belsőnk odvába bútt a hálás
húség, a könny lángba pereg —
úzi egymást a bosszuállás
vágya s a lelkiismeret.

25 S mint a sakál, mely csillagoknak
fordul kihányni hangjait,
egünkre, hol kínok ragyognak,
a költő hasztalan vonít . . .

30 Óh, csillagok, ti! Rozsdás, durva
vastőrökül köröskörül,
hányszor lelkembe vagytok szúrva —
(itt csak meghalni sikerül).

S mégis bírom. Könnyezve intlek,
szép jövőnk, ne légy ily sivár!
35 Bírom, hisz, mint elődeinket,
karóba nem húznak ma már.
Majd a szabadság békesége
is eljön, finomul a kín —
s minket is elfelednek végre
40 lugasok csendes árnyai.

143. (MÁR RÉGESRÉG .)

Már régesrég rájöttem én,
kétéltű vagyok, mint a béka.
A zúgó egek fenekén
lapulok most, e költemény
5 szorongó lelkem buboréka.

Gonosz gazdáim nincsenek,
nem les a parancsomra féreg.
Mint a halak s az istenek,
tengerben és egekben élek.

10 Tengerem ölelő karok
meleg homályú, lágy világa.
Egem az ésszel fölfogott
emberiség világossága.

144. BUKJ FÖL AZ ÁRBÓI,

Ijessz meg engem, Istenem,
szükségem van a haragodra.
Bukj föl az árból hirtelen,
ne rántson el a semmi sodra.

5 Én, akit föltaszít a ló,
s a porból éppen hogy kilátszom,
nem ember szívébe való
nagy kínok késeivel játszom.

10 Gyúlékony vagyok, s mint a nap,
oly lángot lobbantottam — vedd el!
Ordíts reám, hogy nem szabad!
Csapj a kezemre mennyköveddel.

És verje bosszúd vagy kegyed
belém: a büntelenség vétek!
15 Hisz hogy ily ártatlan legyek,
az a pokolnál jobban éget.

Vad, habzó nyálú tengerek
falatjaként forgok, ha fekszem,
s egyedül. Már mindent merek,
20 de nincs értelme semminek sem.

Meghalni lélekzetemet
fojtom vissza, ha nem versz bottal,
és úgy nézek farkasszemet,
emberarcú, a hiányoddal!

145. (JÖN A VIHAR .)

Jöu a vihar, tajtékja ében,
haragos bírák feketében,
villámok szelnek át az égen,
mint fájó fejen a kinok,
utánuk bársony nesz inog,
megremegnek a jázminok.

Almaszirmok — még ép a roucs ág --
igyekszenek, hogy szállni bontsák
kis lepkeszárnyuk — mily boldonság!
10 S ameddig ez a lanka nyúl,
a szegény fűszál lekonyúl,
fél, hogy örökre alkonyúl.

Borzongásuk a nem remélt vád —
így adnak e kicsinyek példát,
15 hogy fájdalmad szerényen éld át,
s legyen oly lágy a dallama
mintha a fű is hallana,
s téged is fűnek vallana.

1

Az éjjel hazafelé mentem,
éreztem, bársony nesz inog,
a szellőzködő, lágy melegben
tapsikoltak a jázminok,

5 nagy, álmos dzsungel volt a lelkem
s háltak az utcán. Rám csapott,
amiből eszméletem, nyelvem
származik s táplálkozni fog,

a közösség, amely e részeg
10 ölbecsáló anyatermészet
férfitársként él, komor

munkahelyeken káromkodva,
vagy itt töpreng az éj nagy odva
mélyén : a nemzeti nyomor.

2

Ezernyi fajta népbetegség,
szapora csecsemőhalál,
árvaság, korai öregség,
elmebaj, egyke és sivár

5 bűn, öngyilkosság, lelki restség,
mely, hitetlen, csodára vár,
nem elegendő, hogy kitessek :
föl kéne szabadulni már!

S a hozzáértő, dolgozó
10 nép okos gyülekezetében
hányini-vetni meg száz bajunk.

Az erőszak bűvöletében
mit bánja sok törvényhozó,
hogy mint pusztul el szép fajunk!

3

A fő desúr, akinek sérvig
emeltek tönköt, gabonát,
csákányosokkal pusztá tért nyit,
szétveret falut és tanyát.

- 5 S a gondra bátor, okos férfit,
ki védte menthetlen honát,
mint állatot terelni értik,
hogy válasszon bölcs honatyát.

Cicáznak a szép csendőrtollak,
10 mosolyognak és szavatolnak,
megírják, ki lesz a követ,

hisz »nyiltan« dönt, ki ezer éve,
magával kötve, mint a kéve,
sunnyít vagy parancsot követ.

4

Sok urunk nem volt rest, se kába,
birtokát óvni ellenünk,
s kitántorgott Amerikába
másfél millió emberünk.

- 5 Szíve szorult, rezgett a lába,
acsargó habon tovatűnt,
emlékezően és okádva,
mint aki borba fojt be bűnt.

Volt, aki úgy vélte, kolomp szól,
10 s társa, kit tudta, ily bolondtól
pénzt eztán se lát a család.

Multunk mind össze van torlódva
s mint szorongó kivándorlókra,
ránk is úgy vár az új világ.

A munkásnak nem több a bére,
mint amit maga kicsikart,
levesre telik és kenyérre
s fröccsre, hogy csináljon ricsajt.

- 5 Az ország nem kérdi, mivégre
engedik meggyűlni a bajt
s mért nem a munkás védelmére
gyámolítják a gyáripart.

- Szövőlány cukros ételekről
10 álmodik, nem tud karteletekről.
S ha szombaton kezébe nyomják

a pénzt s a büntetést levonják :
kuncog a krajcár : ennyiért
dolgoztál, nem épp semmiért.

Retteg a szegénytől a gazdag
s a gazdagtól fél a szegény.
Fortélyos félelem igazgat
minket s nem csalóka remény.

- 5 Nem adna jogot a parasztnak,
ki rág a paraszt kenyéréen
s a summás sárgul, mint az asztag,
de követelni nem serény.

- Ezer esztendő távolából,
10 hátán kis batyuval, kilábol
a népségből a nép fia.

Hol lehet altiszt, azt kutatja,
holott a sírt, hol nyugszik atyja,
kellene megbotoznia.

S mégis, magyarnak számkivetve,
 lelkem sikoltva megriad —
 édes Hazám, fogadj szivedbe,
 hadd legyek hűséges fiad!

- 5 Totyogjon, aki buksi medve,
 láncon — nekem ezt nem szabad!
 Költő vagyok — szólj ügyészedre,
 ki ne tépje a tollamat!

- 10 Adtál földmívest a tengernek,
 adj emberséget az embernek.
 Adj magyarságot a magyarnak,

hogy mi ne legyünk német gyarmat.
 Hadd írjak szépet, jót — nekem
 add meg boldogabb énekem!

Csak az olvassa versemet,
ki ismer engem és szeret,
mivel a semmiben hajóz,
s hogy mi lesz, tudja, mint a jós,

- 5 mert álmaiban megjelent
emberi formában a csend
s szívében néha elidőz
a tigris és a szelíd őz.

148. ÉN NEM TUDOM

Én nem tudom, mi fenyeget,
az estek csipkés árnyain ;
mint romló halról a legyek,
szétszállnak tőle álmaim.

- 5 És nem tudom, mily dajkahang
cseng a szívembe csendesén :
nyugodj, hiszen csak este van
s mitől is félnél, kedvesem?

149. SZÁRADOK, TÖRÖDÖM

Száradok, törődöm,
korán előregszen,
a sivatag földön
álmatlanul fekszen.

5 Éltető, friss nedvek
nagy-eres husomba
nem öntenek kedvet
s epedek busongva.

10 Szemem is öregbül,
árnyékolja árok,
könnyes bölcsesség ül
rajta, mint a hályog.

15 Gyors emlék-pojácák
fogatnak meg ébren
s alva újra játsszák,
mily bolondul éltem.

Nehéz ez a bánat,
nem bírja az elme.
Ifjíts meg, bocsánat,
20 Flóra szép szerelme!

Micsoda óriás sas
száll le a zengő mennybolt
szikláira! E szárnyas
a semmiből jött, nem volt,

5 A mindenséget falja
csilló azúri csőre.
Vaskarma tépi, marja
a meleg húst belőle.

10 S a fogoly világ hullat
könnyes üvegszemekkel
vércseppes pihetollat.
Ez a pirosuló reggel.

E madár könnyű röpte
a létet elragadta.
15 Nincs magasság fölötte
és nincs mélység alatta.

Az egyik szárnya lelkem,
a másik szárnya Flóra.
Én őt váltom és engem
20 ő vált így új valóra.

Csak most értem meg az apámat,
aki a zengő tengeren
nekivágott Amerikának.

5 Útnak eredt— nem új jelenség, —
hogyan lefűlelje bátoran
a természetes jószerencsét.

El is keserült, meg is csappant
érdeke itt, az óhazán,
unta főzni a szagos szappant.

10 Csak most értem meg az apámat
aki az ingó tengeren
nekivágott Amerikának.

Az urak locsogtak, fecsegték,
ő batyut kötött, odaszállt,
15 hol jó munkást szép pénz kecsegtet.

Az erdőn nem volt egy szál bokra,
egész úton emlékezett
és hányt a hempergő habokra.

/ 20 Elhagyta bölcsen a családját —
azért, mert keményen keres,
a csemetéi őt ne áldják,

mert megátkozzák, ha felnőnek.
Nem volt erkölcsi példatár
s nem hűse hazugság-felhőnek.

25 Csak most értem meg az apámat,
aki a csalárd tengeren
nekivágott Amerikának.

Csak most, hogy új világba tartok.
Flórám az én Amerikám.
30 Éljenésztek a régi partok,

nem ödögök zajuk-bajukban :
az emberarcok mélyiről
új értelem szegélye bukkan.

Ahogy az apám nekivágott —
35 ha százszor nincsen, akkor is
Istenre bízom a világot.

Én nem a tusától szabódom :
szerelemért csalok, ölok —
bár lehetőleg korrekt módon.

152. KÖNNYŰ, FEHÉR RUHÁBAN

Mindent, mi nem enivaló,
megrágtam és kiköptem.
Magamtól tudom, mi a jó
s hogy egyre megy, szappangolyó,
5 vagy égbolt van fölöttem.

És tudom, mint a kisgyerek,
csak az boldog, ki játszhat.
Én sok játékot ismerek,
hisz a valóság elpereg
10 és megmarad a látszat.

Nem szeretnek a gazdagok,
míg élek ily szegényen.
Szegényeket sem izgatok,
nem állok én vigasznak ott,
15 ahol szeretni szégyen.

Megalkotom szerelmemet . . .
Égitesten a lábam :
elindulok az istenek
ellen — a szívem nem remeg —
20 könnyű, fehér ruhában.

153. AZ ÁRNYÉKOK.

Az árnyékok kinyúlanak,
a csillagok kigyúlanak,
fölobognak a lángok,
s megbonthatatlan rend szerint,
5 mint úrben égitest, kering
a lelkemben hiányod.

Mint tenger, reng az éjszaka,
növényi szenvedély szaga
fojtja szoruló mellem.
10 Végy ki e mélyből engemet,
fogd ki a kéjt, merítsd szemed
hálóját mélyre bennem.

154. HA NEM LESZEL, . . .

Ha nem leszel most azé, ki szeret,
majd leszel akkor másé.
Egy ország porába írom neved.
Vigyázz, belőled is lehet
5 N. Pálné, X. Tamásné.

Ne méricskélj, ne latold magadat.
Ölj öledbe, ha kellek.
Vagy fölkel s falhoz veti a harag,
mint a részeg a poharat,
10 e szesztelen szerelmet.

155. (HA NEM SZORÍTSZ . . .)

Ha nem szorítasz úgy kebeledbe,
mint egyetlen tulajdonod,
engem, míg álmodol nevetve,
szétkapkodnak a tolvajok
5 s majd sírva dőlsz a kerevetre :
mily árva s mily bolond vagyok!

Ha minden percben nem kecsegtetsz,
hogy boldog vagy, mert nekem élsz,
görnyedő árnyadnak fecseghetsz,
10 ha gyötör a magány s a félsz.
Nem lesz cérna a szerelmedhez,
ha úgy kifoszlik, mint a férc.

Ha nem ölelsz, falsz, engem vernek
a fák, a hegyek, a habok.
15 Én úgy szeretlek, mint a gyermek
s épp olyan kegyetlen vagyok :
hol fényben fürdesz, azt a termet
elsötétíttem — meghalok.

156. (KIKNEK ADTAM A BOLDOGOT . .)

- Kiknek adtam a boldogot,
alvó arcukról, éjjelente,
mint a viharba került lepke,
elrántatnak a mosolyok.
- 5 Mert eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
Kitágul, mint az úr, az elme ;
a csöndbe térnek a dalok.
A hűség is eloldalog
- 10 és elmúlik szívem szerelme.
Kitetszik, mily üres dolog,
mily világ visszája bolyog
bennem, mint lélek, a lét türelme.
Széthull a testem, mint a kelme,
- 15 mit összerágtak a molyok.

157. EGY KÖLTŐRE

Téged szeretnek : könnyen értenek,
nem kérdezed, ha félni kell, hogy félj-e ;
én túl magasra vettem egemet
s nehéz vagyok, azért süllyedtem mélyre.

- 5 Lásd, öt és fél kilósnak szült anyám,
de elviselte. Azért kell kivárnom,
ki innen vesz föl s elvisel magán,
hogy szabad lélek legyek a világon.

- Szerencséd volna? Én azt nem hiszem.
10 Majd előtűnik mögüle az érdem,
vagy összetörsz s a tél vizeiben
kemény szavakért könyörögsz majd térden.

- Nekem sikerült (*s ez is szégyenem,
hisz nem egyéb az ember-árulásnál*)
15 hogy csupán száraz kenyeret egyem
az isten testén való osztozásnál.

158. GYÖNYÖRÚT LÁTTAM

Gyönyörút láttam, édeset,
elképzeltem egy gyenge rózsát.
Elbáméskodtam s rám esett,
mint nagy darab kő, a valóság.

- 5 Ám ez a kő is képletes.
A legjobb, ha mindent kimondok.
Így oktatnak ügyeletes
és tanulságos napi gondok.

- Lám, ösztönöm helyes nyomon
10 járt, amikor bejött az ember.
»Kikapcsolja a villanyom« —
ez zúgott bennem, mint a tenger.

- A kés ott volt az asztalon
— éppen a ceruzám hegyeztem —
15 ha ezt az embert leszúrom,
tudom, mindennel kiegyeztem.

- El voltam keseredve. Hát.
Minden sötét és szomorú lesz.
Állat védheti otthonát ;
20 hanem másfajta háború ez.

Fegyvert ragadni gyengeség :
megöl az ellenség és megver
s elszáll rólam a kedvesség.
Jogállamban a pénz a fegyver.

- 25 A hadviselés itt ma más.
A hős a kardot ki se rántja.
Bankó ? bombarobbanás
s mint fillér, száll szét a szilánkja.

Így okoskodtam s jónapot
30 kívánva elhúzódtam oldalt
s este a nyájas csillagok
rámnevettek a teli holddal.

159. TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT

Tudod, hogy nincs bocsánat,
hiába hát a bánat.
Légy, ami lennél: férfi.
A fű kinő utánad.

5 A bűn az nem lesz könnyebb,
hiába hull a könnyed.
Hogy bizonyosság vagy erre,
legalább azt köszönjed.

10 Ne vádolj, ne fogadkozz,
ne légy komisz magadhoz,
ne hódolj és ne hódíts,
ne csatlakozz a hadhoz.

15 Maradj fölöslegesnek,
a titkokat ne lesd meg.
S ezt az emberiséget,
hisz ember vagy, ne vesd meg.

Emlékezz, hogy hörögtél
s hiába könyörögtél.
Hamis tanuvá lettél
20 saját igaz pörödnél.

Atyát hívtál elesten,
embert, ha nincsen isten.
S romlott kölkökre leltél
pszichoanalízisben.

25 Hittél a könnyű szóknak,
fizetett pártfogóknak
s lásd, soha, soha senki
nem mondta, hogy te jó vagy.

Megcsaltak, úgy szerettek,
30 csaltál s így nem szerethetsz.
Most hát a töltött fegyvert
szorítsd üres szivedhez.

Vagy vess el minden elvet
s még remélj hű szerelmet,
35 hisz mint a kutya hinnél
abban, ki bízna benned.

160. (KEDVESEM BETEGEN .)

Kedvesem betegen
szunnyad e hajnalon.
Nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.

5 Az okos gyermeket
facsarja buta láz
s vele nem szenvedek,
engem csak megaláz.

Mint aki orvosért
10 vágta vad utakon,
úgy dobog a szívem.
Hallgatom, hallgatom.

Mért fekszel betegen?
Mi kéne? Két pofon?
15 Nyugalom, szerelem.
Szerelem, nyugalom.

161. (KÖNNYŰ EMLÉKEK . .)

Könnyű emlékek, hová tűntetek?
Nehéz a szívem, majdnem zokogok.
Már nem élhetek meg nélkületek,
már nem fog kézen, amit megfogok.
5 Egy kis játékot én is érdemelnék —
libbenjetelek elő, ti gyöngé pillétek!

Emlékek, kicsi ólomkatonák,
kikért annyira sóvárogtam én
s akiknek egyengettem szuronyát —
10 törökök, búrok, gyűlletek körém!
Kis ágyúk, ti is álljatok föl rendben!
Nehéz a szívem. Védjetelek meg engem!

162. (SZAGGATLAK, MINT A FERGETEG...)

Szaggatlak, mint a fergeteg az erdőt.
Zúgj és nyögj. Vigyázz: ez küzdelem.
Bele ne törj, nehogy keserü könnyem
csorogjon majd a csonka gyökeren.

- 5 Fölszív a vágy, mint patakot a hőség.
Mind mélyebbről bugyog e szerelem.
El nem apad, nehogy keserü könnyed
gyüljön tengerré szilaj öleden.

163. MIBEN HISZTEK . .

Miben hisztek, ti makacs égitetek,
hogy föllobogva
lángokkal egymásnak nem estek,
csak kerülitek egymást óvakodva?

- 5 Szerelem tart-e, béke és igazság
titeket féken,
vagy pislá, hunyorgó ravaszság,
mely farkaszemet néz az ürességben?

- A tömegvonzás? Lámpámba az éjnek
10 pilléje repdes,
gyász vergődik a falon. Félnek
emlékeim, mert messzi van a kedves.

164. (NÉGYKÉZLÁB MÁSZTAM . . .)

Négykézláb másztam. Álló Istenem
lenézett rám és nem emelt föl engem.
Ez a szabadság adta értenem,
hogyan lesz még erő, lábraállni, bennem.

- 5 Úgy segített, hogy nem segíthetett.
Lehetett láng, de nem lehetett hamva.
Ahány igazság, annyi szeretet.
Úgy van velem, hogy itt hagyott magamra.

- Gyöngé a testem : óvja félelem!
10 De én a párom mosolyogva várom,
mert énvelem a hűség van jelen
az üres űrben tántorgó világon!

Íme, itt a költeményem.

Ez a második sora.

K betűkkel szól keményen

címe: »Költőnk és Kora«.

5 Úgy szállong a semmi benne,
mintha valaminek lenne
a pora . . .

Úgy szállong a semmi benne,

mint valami: a világ

10 a táguló úrben lengve

jövőjének nekivág;

ahogy zúg a lomb, a tenger,

ahogy vonítanak éjjel

a kutyák . . .

15 Én a széken, az a földön

és a Föld a Nap alatt,

a naprendszer meg a börtön

csillagzatokkal halad —

mindenség a semmiségbe,

20 mint fordítva, bennem épp e

gondolat . . .

Úr a lelkem. Az anyához,

a nagy Úrhöz szállna, fönn.

Mint léggömböt kosarához,

25 a testemhez kötözöm.

Nem való ez, nem is álom,

úgy nevezik, szublimálom

ösztönöm . . .

Jöjj barátom, jöjj és néz szét.
30 E világban dolgozol
s benned dolgozik a részvét.
Hiába hazudozol.
Hadd most azt el, hadd most ezt el.
Nézd az esti fényt az esttel
35 mint oszol . . .

Piros vérben áll a tarló
s ameddig a lanka nyúl,
kéken alvad. Sír az apró
gyenge gyep és lekonyúl.
40 Lágyan ülnek ki a boldog
halmokon a hullafoltok.
Alkonyúl.

166. (LE VAGYOK GYŐZVE. .)

Le vagyok győzve, (győzelem ha van),
de nincs, akinek megadjam magam.
Úgy leszakadtam minden más világról,
ahogyan lehull a gyümölcs az ágról.

5 Szurkálnak, óvnak tudós orvosok,
irnak is nékem, én hát olvasok.
S »dolgozom«, imhol e papírhalom —
a működésben van a nyugalom.

10 Én állat volnék és szégyentelen,
nélkületek, kik játszottok velem —
Köztetek lettem bolond, én a véges.
Ember vagyok, így vagyok nevetséges.

- Ez éles, tiszta szürkület való nekem.
 A távolban tar ágak szerkezetei
 tartják keccsel az üres levegőt.
 A tárgy-egyén mind elválik a többitől,
 5 magába mélyed és talán megsemmisül.
 Ki tudja? Válaszolna erre ösztönöm,
 de mint az eb, melyet gazdája megszigdott
 s kedvetlenül borong a rideg udvaron
 s ha idegen jó, rávonít, de nem beszél,
 10 olyan most ő. Mihez foghatnék nélküle?
 Csak egy bizonyos itt — az, ami tévedés.
 Még jó, hogy vannak jambusok és van mibe
 beléfogóznom. — Jární gyermek így tanul.
 Hisz gyermek is csupán azért nem lehetek,
 15 mert túlnyügös volnék, makacs és kétszinű,
 talán mivelhogy minden ember épp ilyen
 ravasz és csökönyös, ha az — nem tudhatom.
 Az egyik rámkacsint s azt mondja : szép fiú,
 s a másik : ronda dög, megint nem dolgozol,
 20 de hasadat azt félted! (hát ne féltsem-e?)
 Ez pénzt nyom a kezembe s így szól : boldogulj,
 megértelek, szenvedtem én is eleget,
 s amaz ellopja tőlem a szemetet is.
 Ez ideránt, az odahúz, mind fogdos, vartyog,
 taszigál,
 25 de észre egyikük sem veszi púpomát,
 mit úgy hordok, mint örült anya magzatát,
 mellyel — azt hiszi — ősi némaságot szül vagy
 tiszta úrt.

168. (KARÓVAL JÖTTÉL. .)

Karóval jöttél, nem virággal,
feleseltél a másvilággal,
aranyat ígértél nagy zsákkal
anyádnak és most itt csücsülsz,

- 5 mint fák tövén a bolondgomba
(így van rád, akinek van, gondja),
be vagy zárva a Hét Toronyba
és már sohasem menekülsz.

- Tejfoggal kőbe mért haraptál?
10 Mért siettél, ha elmaradtál?
Miért nem éjszaka álmodtál?
Végre mi kellett volna, mondd?

- Magadat mindig kitakartad,
sebedet mindig elvakartad,
15 híres vagy, hogyha ezt akartad.
S hány hét a világ? Te bolond.

- Szeretted? Magához ki fűzött?
Bujdokoltál? Vajjon ki üzött?
Győzd, ami volt, ha ugyan győződ,
20 se késéd nincs, se kenyered.

Be vagy a Hét Toronyba zárva,
örülj, ha jut tüzelőfára,
örülj, itt van egy puha párna,
hajtsd le szépen a fejedet.

169. (TALÁN ELTŰNÖK HIRTELEN. .)

Talán eltűnök hirtelen,
akár az erdőben a vadnyom.
Elpazaroltam mindenem,
amiről számot kéne adnom.

- 5 Már bimbós gyermek-testemet
szem-maró füstön szárítottam.
Bánat szedi szét eszemet,
ha megtudom, mire jutottam.

- Korán vájta belém fogát
10 a vágy, mely idegenbe tévedt.
Most rezge megbánás fog át:
várhattam volna még tíz évet.

- Dacból se fogtam föl soha
értelmét az anyai szónak.
15 Majd árva lettem, mostoha
s kiröhögtem az oktatómat.

- Ifjúságom, e zöld vadont
szabadnak hittem és öröknek
és most könnyezve hallgatom,
20 a száraz ágak hogy zörögnek.

170. (IME, HÁT MEGLELTÉM HAZÁMAT .)

Ime, hát megleltem hazámat,
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölébem,
ha eltemet, ki eltemet.

- 5 E föld befogad, mint a persely.
Mert nem kell (mily sajnálatos!)
a háborúból visszamaradt
húszfilléres, a vashatos.

- 10 Sem a vasgyűrű, melybe vésve
a szép szó áll, hogy új világ,
jog, föld. — Törvényünk háborús még
s szebbek az arany karikák.

- Egyedül voltam én sokáig.
Majd eljöttek hozzám sokan.
15 Magad vagy, mondták ; bár velük
voltam volna én boldogan.

- Így éltem s voltam én hiába,
megállapíthatom magam.
Bolondot játszottak velem
20 s már halálom is hasztalan.

Mióta éltem, forgószélben
próbáltam állni helyemen.
Nagy nevetség, hogy nem vétettem
többet, mint vétettek nekem.

- 25 Szép a tavasz és szép a nyár is,
de szebb az ősz s legszebb a tél,
annak, ki tűzhelyet, családot
már végképp másoknak remél.

ZSENGÉK

171. (DE SZERETNÉK . . .)

De szeretnék gazdag lenni,
Egyszer libasültet enni.
Jó ruhába járni, kelni,
S öt forintér kuglert venni.

- 5 Míg a cukrot szopogatnám
Új ruhámat mutogatnám,
Dicsekednék fűnek fának,
Mi jó dolga van Attilának.

172. A SZOLNOKI HÍDON

Az érc-oroszlán üstökét csóválva
riadtan reng a halál-színpadon.
A Halál lesi, tárt karokkal várja,
hogy Úr legyen a sápadt arcokon.

5 Tenyéryni hely s a vigyorgó, kapzsi Vég
orcájába sápad belé arcod.
Alattad a Rémm, felül büntető Ég
— gyáva Ember! — Neked üzen harcot.

10 A Hold is kacag a nagy gyávaságon
és a Tisza lassan bugyborékol.
S csak ott tör ki a szó a néma ajkon,
hol már biztos-távol vagy a hídtól.

173. HOMÁLY BORULT AZ ERDŐRE .

Homály borult az erdőre,
a csend susog ki belőle.
Denevér száll, szól a kuvik,
lassan a hold előbúvik.

5 Idő múlik, felhők jönnek,
egyenesen az erdőnek.
Ott megállnak, némán várnak :
áldást adnak a határnak.

Majd legyőzi őket a hold :
10 tolvaj éjbe fénykévét told.
De lassanként sápad fénye :
futtatja a nap fölénye.

Tülköl a gyár, szól a madár :
»Talpon legyen mindenki már!«
5 Hol van az éj? A múlté lett :
újra itt van, él az élet.

174. ÖSSZETÖRT SZÍVEM...

Összetört szívem bús kesergője
csókot kért tőled, néma halott,
szunnyadsz te régen, nem hallsz felőle,
boldogan virulsz, ahol vagy, ott.

- 5 Oh! ha leszálnál a magas égből
s lelkem akarnád vidítani,
könnyem, mely most hull sűrűn szememből,
nem volna tovább mért ontani.

- Vagy ragadjál ki, hő szerelmeddel
10 földi posványság csápjaibul,
várlak epedve, kedvesem! jöjj el!
Szánd meg a könnyem, mely egyre hull.

- Összetört szívem bús kesergője
csókot kér tőled, néma halott.
15 Nem szeretsz már te, nem hallsz felőlem,
nem kellesz nékem! oh! átkozott!

175. A SZÍV S A SZEM

A szív érez, a szem kutat
szép lány szerelméhez utat.
A szív dobog, a szív sóhajt.
Ha a lány távol nincsen,
5 aszem ellesi az óhajt:
— Mit kívánsz, édes kincsem?

Ha eltűnik a szerelem,
a szív kérdi: — Mi lesz velem?
Önző szív! magára gondol
10 s csakhamar életre kel.
S nem gyötrődik semmi gondtól,
hisz gond nélkül válik el.

A szem ha nincs vis-a-vis-ja
rejtett kincsét előhíjja,
15 s mosogatja gyötört lényét,
de ez már mit sem segít,
vissza nem kapja a fényét,
ha elsírta könnyeit.

176. HOZZÁ!

Arany hajad, mint a nap sugára,
vet fénykévét ruhácskád fodrára.
Reng ruhádban a karcsú termeted :
rózsaszálon a gyémánt permeteg.

- 5 Szemed a mély tenger csillogása,
égen földön nincs, nem akad mása.
Ha engem látsz, lecsukod csendesen,
sugaráért od'adnám életem!

- Lelked nyájas holdsugár az éjben,
10 ringatózik mély tenger ölében.
Óh! előlem felhők takarják el!
S ha várok rá . eltűnik — a nap kel.

- Szíved? Óh! a szíved nem találom,
ez az én bús, szomorú halálom.
15 Széttörnélek! ~ de kezemen bilincs :
meghalok érted, mert szíved az nincs.

177. AMIÓTA .

Amióta megláttalak,
szebben süt a nap le rám
és azóta százszor szebben
dalol a kis csalogány.

5 Csak a piros ajkad néma
s mosoly rajta nem fakad,
saját magam árnya vagyok,
hisz csókolnom nem szabad.

Amióta megláttalak,
10 illatosabb a mező
és azóta tövis nélkül
áll a büszke rózsató.

15 Csak a lelked lett fagyosabb,
csak a szíved lett büszke,
a szerelmemtől lobbant lángra,
a kétség'ésés üszke.

Amióta megláttalak
örök tavaszég virul
és azóta kis madarat,
20 kis leány nem tart rabul.

Csak te tartasz foglyul engem
s csak a szívem csupa seb ;
a neveddel ajkaimon
halok meg! — úgy édesebb.

178. A HALÁL RÓL

Vas-öltönyben előttem áll
a szomorú, néma halál.
Hideg csókja
nem izgatja
5 sóhajtó kebelem.

Dörrenés s nem él az élet
futó ábránd, a múlté lett.
Nem marasztja,
már eladta
10 hevítő szerelem.

Előttem áll s torkon ragad!
— Életmentő hát nem akad? —
Tovább nem vár,
s én? — megyek már
15 siratva életem.

179. CSÓKOLJ, CSÓKOLJ

Csókolj, csókolj utoljára,
fehér karoddal ölelj át,
'sz elmegyek már nemsokára
s szerelmed életem ára,
5 csókolj, csókolj és ölelj hát.

Már nem csókol! Nincs, nincs sehol,
én eljöttem, ő — maradott.
Hűtlen-e már? Jaj! mást csókol!
érezem, más, ki néki bókol,
10 más visz néki szép virágot.

Úgy kínlódom! Nappal, éjjel
csak mindig reá gondolok :
Vaj' kit csókol most ő kéjjel,
szembe szállva reményemmel,
15 hisz tőle oly távol vagyok!

Itt van a boldog pillanat :
hozzá, haza repülhetek!
Oly lassan halad a vonat,
oly gyorsan tűnik le a nap!
20 Visznlátom-e őt, egek?!

Hála Isten! Honn vagyok már!
Szívem pattanásig feszül
s azt dobogja : Tán nem is vár!
Csönd fogad, az óra is áll
25 s szemembe egy porszem repül.

Csókolok egy hideg kezet,
zokogástól reszket vállam :
Azt hittem : hűtlen, rászedett,
pedig csak engem szeretett
30 s szive repedt meg utánam.

180. SZERETNÉM, HA VADALMAFA LENNÉK!

Szeretném, ha vadalmafa lennék!
Terebélyes vadalmafa ;
s hogy testemből jóllakhatna
minden éhezõ kis gyermek
5 árnyaimmal betakarva.

Szeretném, ha vadalmafa lennék
s minden egyes árva gyermek,
ha keserû könnye pereg,
felkeresné s könnyeivel
10 öntözné meg a tövemet.

Szeretném, ha vadalmafa lennék,
mi ha majd egykor kiszárad
és a télapó kiváogat,
lángjaival felszárítná
15 könnyeit a bús árváknak.

S ha csakugyan vadalmafa lennék,
volna öröm a földön és
sehol semmi bú, szenvedés
s a mosolygó fejeket nem
20 bánтанá az elköltözés.

181. JELEN, MULT, JÖVŐ

Az elmúltba szemem tétován tekint,
egy percre csak! Üldözi a jelen,
nem pihenhet régi emlékeken,
unos untalan visszatér megint.

- 5 A jelen, oh! a jelen mindig bántott,
amerre én, mindig arra haladt.
Tövisekkel hinté bé az utamat
s elvett tőlem reményt, boldogságot.

- Nem veheté el, bár kínzott nagyon
10 — történik minden, ahogy írva vagyok —
nem veheté el, nem, a jövőt tőlem.

Tövises úton segít a jövendő ;
jövőben dicsőül meg a szenvedő ;
jövő mutatja az utat előttem!

182. BOLYONGOK

Hol van az a kis ház, hol kevesen járnak?
És ahol szeretnek, és csak reám várnak,
és csak reám várnak.

- Merrefelé menjek? Balra-e vagy jobbra?
5 Fönn csillagok vannak fölnézek azokra,
fénylő csillagokra.

Merre nincs csillagfény — arra fogok menni,
ott fognak igazán engemet szeretni.
Igazán szeretni.

183. ÜLÜNK EGYMÁS MELLETT

Ülünk egymás mellett a padon.

Ülünk egymás mellett némán, hallgatagon.

Ő nem szól hozzám, és én se szólok néki.

— Mért kell a csüggedtnek búsan — mégis élni? —

5 Nem szólok hozzá, bár tudom, hogy szerelme,

hallgatok mellette, bár tudom, a lelke ;

a lelke-szerelme csupán értem ég,

s azt is tudom, hogy meg fog síratni még.

184. EGYEDÜL

Egyedül fogok én állni a világon.
Egyedül, egyedül, nem lesz soha párom.

Nem lesz soha párom, aki vigasztaljon,
Aki szenvedésben csókot csókra adjon.

Csókot csókra adjon s aki hű, nem álnok,
Aki büszke arra, hogy mellette állok.

Aki míg én alszom örökösön könnyezve,
És, ha ébren vagyok, kacagó a kedve.

Aki szeret engem, aki meghal értem
10 S még akkor is szeret örök-visszatértem.

S nem fog borulni le rám senkise sírva,
Ha majd távozom az örök-néma sírba.

185. MÁMOR

Szeretném felverni lelkem dalával
a szomorúk szívét, a világot.
Most megbocsátok annak is,
aki bántott.

- 5 Szeretném a keblemre ölelni az
életért küzdő, fájó rabot.
Szeretném feltámasztani,
aki halott.

- Szeretném, hogyha lassabban forogna
10 és végre megállna a nagy kerék.
De a legjobban szeretném,
ha szeretnék.

- És szeretnék alkotni csodásat és
ezer gyönyörűt, szépet meg nagyot.
15 S aztán meghalni : Mert én a
Mámor vagyok.

186. AKKOR

És akkor zuhogott, csattogott, villámlott
s akkor kerültem messze szobámat
és akkor őrzöngtem, szidtam a világot
s akkor tiport legjobban a Bánat.

- 5 S akkor imádkoztam, követeltem, kértem
és akkor sírtam szívből igazán
s akkor bánó szívvel meggyóntam, megtértem,
mert akkor halt meg egy lány, egy leány.

187. VÁGYMAGAM A HOLD ALATT

Be jó az éjben bátran menni,
be jó az éjben egyedül lenni ;
bús tavaszi éjjel
s borúsan jární szerte-széjjel.

- 5 Ha a Hold szunnyad, szellő se rebben,
virágok nyitnak elfeledetten,
tüzes, tüskés rózsák,
ölelik a Föld takaróját.

- Elhaló hárfák titkos zenéje
10 (ez éj a lelkem örökös éje)
hűs tavaszi éjjel
sirat Valakit bús szeszéllyel.

- Messze vidéken — ismerős tájon
éjjel bolyongok. — Senki se szánjon!
15 Hisz ez az én kertem
s bűnhődnöm kell, mert nagyot mertem.

- Belépní mertem, szétnézni benne :
kóborgó Vágyam ha nyugtot lelne!
Szelfd, csöndes éjjel.
20 S bolyongok benne szerte-széjjel.

188. AZ ŐRÖK ELMŰLÁS

A földön semmi nem örök .
A fákon árnyak nőnek este,
a félhomály is nyöszörög.

Eloszlik a Gond barna teste,
5 (a zsíros földbe rothadunk)
s ki egykor óhajunkat leste

— ó, puszta szív, borús agyunk! —
már könnyező szem, búcsut intett.
Mi mindent, mindent elhagyunk

10 és minden, minden elhagy minket,
a szó, kísértés, dölyf s a vér
és visszasírnjuk könnyeinket,

mely már az Óceánba ér.
És csak hiába, nem jó vissza,
15 de jön helyette téli Dér,

ki sóhajunkat is fölissza.
Már aztán csendesek vagyunk —
a téli álom dermedt, tiszta,

de senkit nem csókolhatunk.
20 Virágot hullat el a bodza
s majd egy csomóba rothadunk.

S rég hallgat a hős méla kobza.
A vágyam még ma dübörög
és holnap vesztemet okozza.

25 A földön semmi nem örök :
a hernyó hull és a madár is
s az évszázad föl nem hörög.

189. A GYEREKSZEMŰ ÉLET-TAVON

Eveztem én az élet kék taván.
(Remegtem éles alkonyatkor egyszer,
mivelhogy nincsen semmi kabbalám

5 s de furcsa állat a magános ember,
szeretne látni büszke partokat
s kilépni egyre soha-soha nem mer,

csak messziről tár kapzsi karokat).
A víz pihent s gondoltam nagy kevélyet
(avar királyfi volt a gondolat) :

10 Pihen alattam a tajtékos élet,
egy vén öreg a parton gödröt ás
(gyerekszem volt, de mélye feketéllett).

Riassza fel hát könnytelen csapás!
Az ingó lécen bátoran megálltam
15 s elémbukkant a vízi-óriás.

Ajkát tartotta. Remegett az állam :
ha csókolom, a vérem nem hevül.
(A partok égtek rőtszakállú lángban).

Aztán eltűnt, otthagytam egyedül.
20 S én még sokáig megkövülve vártam
s úgy vert valami itt bennem, belül.

190. ÚTRAKÉSZSÉG

Ha elmegyek, ha szólítanak,
utánam minden ittmarad.
Össze leszek már én törve,
csóktalanul meggyötörve
5 s utánam minden ittmarad.

Mennyi lány és mennyi ajándék!
Mennyi bűn és mennyi szándék!
De a bűnös én nem vagyok,
de a gyáva — én az vagyok.
10 Mennyi bűn és mennyi szándék!

Én soha, soha nem nyugodtam,
mindig, mindig csak futottam.
De miért is? — nem is tudom ;
szilaj Bánat az én hugom,
15 jaj, a hugommal futottam.

A szerelemmel leszámolok,
az étellel elszámolok.
Nincsen semmim s kire hagyjam,
nincs szeretőm, mit tagadjam.
20 Az étellel is számolok.

De csak az bánt most, ha szerettem,
hogy balog volt minden tettem.
Néha bányú képpel álltam,
hogy szavakra nem találtam,
25 hogy balog volt minden tettem.

Jaj, nem kísért az arany hangja,
se fényes cím nagy harangja.
S ez sorsunk — pici ember
nagyot merni soha nem mer,
30 csak törődik s nincs haragja.

Szerettem én is a rózsákat,
még jobban a parti fákat.
Lesz még virág, csókos rózsza,
sóhajt fa is le a tóra
35 s nem szeretem már a fákat.

Az én részem, a száz aranyom
nem az enyém, mind itt hagyom.
Össze leszek már én törve,
csóktalanul, meggyötörve.
40 — Élet, Élet, Terád hagyom!

191. PRÉDIKÁCIÓ

Nagy hitvallás a nem-akarás —
tán próféta vagyok én.
De jöhet azért akárki más.

5 Ha akarnánk, hát ne akarjunk
(tán próféta vagyok én)
minden gögöt földbe takarjunk.

A férget el miért tapossam —
(tán próféta vagyok én)
ugyis elpusztul hamarossan.

10 Legyen már ez a hitvallásunk
(tán próféta vagyok én)
s a szeretet lesz áldomásunk.

Az isten szava most újra szól
(tán próféta vagyok én)
15 minket hí, emberek, valahol.

A szív jól van csinálva itt benn
(tán próféta vagyok én)
éljünk! éljünk ebben a hitben.

Gög, akarás sokakat vitt el
20 (tán próféta vagyok én)
s minek a fegyver, küzdjünk hittel.

A hit a lélek áldomása
(tán próféta vagyok én)
s ez a szeretet hitvallása.

25 A háború s minden borzalom
(tán próféta vagyok én)
feküdjék végre ravatalon.

Majd így fogunk nagy nyugtot lelni
(tán próféta vagyok én)
30 s egymást boldogan megölelni.

Ápoljuk hát a szeretetet
(tán próféta vagyok én)
e dús növényt, mit isten vetett.

A szeretet az örök élet
35 (tán próféta vagyok én)
az akarás mar, kínoz, éget.

Sorsok voltak az akarások
(tán próféta vagyok én)
de elpusztultak, jöttek mások.

40 S károg fölöttünk Sorsunk, varjunk
(tán próféta vagyok én)
Éljünk, csak éljünk. Ne akarjunk.

192. POGÁNYOS HITVALLÁS MAGYARUL

Hol vagy erős pogány sereg,
hős Vata, bálványos berek?
Hol alszol, bátor Bocskay?
Kossuth dicső csapatjai?!

5 A bős magyar vér: nem buzog?
Mint gyáva, hitvány koldusok
könyörgünk már az életér'?
Hadúr öszvérként mendegél?

Ó nem, ilyet ne higgyetek —
10 Hadúr itt van közöttetek,
Hadúr, a roppant Óspogány
üget sötétpej vadlován.

Szegődjünk hát nyomába mi
gyávaságot irtani,
15 álljuk helyünket emberül —
ki küzd, megél, más elmerül.

Megáll isten, megáll a világ,
gyönyörrel bámul ily csudát,
20 hogy vasököllel ha akar,
szabad s egész lesz a magyar.

- Vén Baál, te kapzsi, gyáva, rút gyászisten,
 fősvény aranykorcs, véres dalbakó!
 Nem látsz elődbe csúszni szolgálhatben,
 könnypocsolyában — még szűztiszta hó
- 5 a lelkem — hát imádjon béres-hadja
 pénzre szomjas embereknek,
 én nem leszek soha vértrónod rabja,
 legyen bár torlasz álmofellegeknek!
 Nagy a hatalmad? hát én megvetem,
- 10 nem áldozom föl néked életem,
 hiába görnyedsz ott bután, henyén,
 papod soha nem leszek, nem én!
 Tömjénezzek neked a nyomorúság,
 énbennem ég a bátor háborúság,
- 15 daloló úri göggel előllek,
 te arany, buta Baál, be gyűlöllek!
 Dübörögve ha zúg az erő a szivemben,
 akkor sunyi két szemed észrevesz engem,
 fölemelt fejemet, korbács a kezemben,
- 20 akkor, akkor végnapodat, nyomorult, buta Baál,
 nagy-erős örömmel, ihajjal zengem!
 Száz éhes kis papod papolhat —
 tőled s tőlük — soha én nem félek,
 vén Baál, de akkor megrabollak.
- 25 (Aludj, aludj, nagy álmod aludj,
 koldusból szökkent árva lélek!)

194. HIMNUSZ AZ ÉLETHEZ

Pharao, Élet, örök Nagyúr!
Egy rabszolgád fohászkodik hozzád —
bocsáss, ha szava átokba fül.

3 Örök piramis-bábelt rakunk,
csókokkal tapasztjuk, aggyal vakoljuk,
s italod vérünk, mámorunk.

Jaj, érte csak én káromollak,
bús proletárod, — ó nyomorult Élet!
Mások vígan vasárnapolnak.

10 De nem bánom, víg vígan fusson,
én erős karral kicsikarom tőled
csakazértis az ősi jussom.

Élet, Élet, nyögve kívánlak
és öblös mellet himnuszodat zengem,
15 futottam már, de most kívárlak.

Jöttem hozzád — most még bilincsel
ó, hogyha néha riadok is tőled —
Nagyuram, Élet, ne taszíts el!

195. LOVAS A TEMETŐBEN

Ha jó a sápadt ifjú-Éjjel,
kit csókkal vár a Nap leánya,
kitárul két temetőkapu
s belovagol búsan-frissen
5 az álmok kapitánya.

Bukott vezér, könnyet is hullat,
bús daccal bolyong szerte-széjjel,
lova már nyihog, gödröt kapar,
riadtan várja. — Sok a sír
10 s fut a Holddal az Éjjel.

Új hant előtt sóhajtva áll meg,
de kemény marka vasba szorul.
És megy és jár sok sír között
— még a hajnal is kacagja —
15 részegedve, botorul.

Lovára borul. Visszaüget,
búcsút int minden hulla-rögnek.
S az eliramló lovas után
álomtemetőből vissza
20 a vágyak dübörögnek.

196. AZ ŐRÜLT HAJÓTÖRÖTT

- Hahó, te gálya,
rohanj, mint égő üstökös az éjbe,
győzelmesen rohanj
a nagy Igazság szűk kikötőjébe,
5 hejh! ott daloljon ágyútím száz
keselyűje békességet,
a hideg ég s a lángoló pokol
hogy dögvészes borrá langyuljon át,
hejh újszülött, hajh, aki haldokol
10 s te is, te girhes, pókhasú világ,
ihattok, mint a szomjas kút esőben,
ezer cigány lesz, mint e gonosz lelkek,
lakodalom a dicső Pusztulással
és Isten koronája lesz a serleg!
15 Szeretnétek, heh, tudni, mi lehet még?
Éjfélt Hungária lehányja leplét
s mi víg hajnalba átmulatozunk —
Haha, szép ám a másvilági hajnal!
S ott is istenpálinkát iszik mindenki
20 egy-egy szívvel, de rúgjatok még itt be,
hisz pálinkáspohártok oly kicsinyke!
Dagadj vitorla, mint dagad a lelkem!
Hát hulljon szét a föld, ha ráfutunk,
de kikötünk az ősi telken!
- 25 (Hahó! — rikolt a zord sziklák fölött
s utolsó rongyát vitorlának tűzi
a víg magyar, Őrült hajótörött).

197. HAJNALI VERS KEDVESEMNEK

A csöndes hajnali égről szelíden száll szét a Hold-sugára ; mintha valami eltévedt, kósza lélek küldené sóhaját ismeretlen útja felé.

A rózsásujjú Hajnal istenasszony előbbre lépeget, amerre csak feltűnik csudálatos nagyszerúsége, daloló kedvvel a madarak köszöntik.

Ám Holdsugára a színek e főséges fakadásában is némán, halványan ballag, mint éjjeli munkás, ki az átvirrasztott éjszaka után otthona felé ügyekszik, szerettei körébe.

Az istenes Napfény viruló orcája boldog mosolylyal tüdvözli Holdsugára szőke fürteit ; éppen most lépett ki hajnali fürdőjéből, mert aranyos alakját még fátyol fűdi. — Íme, fátylát ledobja és pajkos örömmel futkároz a mennyei pázsiton, meg Föld-anyánk életreébredt virágos kertjében.

Most összeölelkeznek : Napfény meg Holdsugára. Szerelmük boldogsága itt motoz nyugtalan szívem körül — mily furcsa, hogy a két égi vándor az élet ébredésén így egymásra talált!

De nézd csak — Holdsugára ajka még vértelenebb lett, Napfény meg felölti kápráztató öltözékét, még egyszer megcsókolják egymást és búcsút intenek, mert utaik elválnak :

Sorsuk akarta így.

Napfény az aranyló nyárfák dús lombján keresztül a diadalmas élet hozsannáját szűri, Holdsugára pedig sápadt homlokkal keresi útját, mely néki rendeltetett.

Friss hajnali csók után istenhozzádot mondanak,
mert ösvényük elágazik.

De ugye kedvesem, mi soha el nem hagyjuk
egymást.

198. LEÁNYKÉRŐ ÉNEK

Friss daloló szerelemmel elődbe
vonszalom ifju szivem s kacagok —
Öltsd a karomba, hej, öltsd a karod,
s hagyd a kezed a kezembe örökre.

- 5 Érzed-e énekemet? Beköszönne
most a szivedbe, ha úgy akarod!
Duzzad az ér, meg a vér kavarog
s nem harapok ajakadba — megölné.

- Jajj, ez a csókom előlne, tudom,
10 ám de ha engeded, én megölelek.
Zeng a szivemben a forradalom!

Nézd e kemény kezeket, meg e mellett!
Nászt dalolok Teneked szilajon.
— Jajj, ha fülednek e dal sose kellett.

199. VÉGTÉLEN ÓTA . .

Végtelen óta folynak a percek,
végtelen óta folynak a könnyek —
harsog a tenger, árad a tenger
és jaj! utánok még többen jönnek.

- 5 Ezer forrás sír végeszakadlan
és jaj, az anyja úgy szereti!
Harsog a tenger, árad a tenger,
fáradt a lelkem, ölelgeti.

- Folynak a könnyek, folynak a percek,
10 nem tudni: Hová? Merre? Mivégre?
Harsog a tenger, árad a tenger —
eltűnik egyszer a Semmiségbe.

200. TENGERTHEZ

Rengő csoda Tenger!
Fonjad körül bánó dalaiddal
élet után vágyó lelkemet.
Tépd ki szívem kérges rejtekéből
tompá dalok árnyékéletét.
Mert gyáva az ember.
Nem mérkőzik titkos hatalmaddal: —
ha rám borul a sötét — eltemet.
Pártos harcon elsorvaszt, elől;
10 s csak fenyeget, de nem jó a Vég.

201. SÓHAJ

Ha könny csorog,
ha kebel sír,
ha jaj hallik,
ha ég dörren,
5 föld kerekén
akármerre :
az én könnyem,
az én keblem,
az én jajom
10 büntetésem :
föld kerekén
akármerre
járok, mindig
csorog könnyem,
15 sír a keblem,
jajom hallik,
az ég dörren
— átkozott fej
az én fejem —
20 átkozott fej
te fölötted.

202. (HULL, A LEVÉL...)

Hull a levél a fáról
Elmegyek én e tájról,
Elmegyek én messzire,
El a világ végire

Nékem nincs még szeretőm,
Nem adott a Teremtőm,
Elmegyek hát keresni
Szeretnék már szeretni.

TÖREDÉKEK, VÁZLATOK, VERSCSÍRÁK

203. (TENYEREMBE TETTEM . .)

Tenyerembe tettem a lelkem :
nézd meg milyen szép százlátó tiveg
De Ő gyémántokat szedett elő!
mert Ő az embert sose érti meg.

204. (Ó BÁNAT NE ÉRJ EL . .)

Ó bánat ne érij el csak holnap
ma nem voltam csók senkinek
eredj felhő hisz úgyis mennél
ha árnyad nem volna hideg!

205. (ÖRÖKKÖN HÁBOROG A TENGER)

Örökkön háborog a tenger
Örökkön zúgnak aombok
örökkön fájdalmas az ember
örökkön kicsik a dolgok.

206. (ELKÜLDTEM HOZZÁD...)

Elküldtem hozzád Sándor Inirét,
mert rügyet látott már a fán,
bár bimbók hírérdemelnéd

207. (S Ó TE SZERENCSETLEN . .)

S ó te szerencsétlen, ki vizzályba taszítod az osztályt!

208. (MIKOR DOLGOZOL . .)

Mikor dolgozol csendesen
érezed-e néha kedvesem,
hogy bár éhezve, fázva
búvunk össze a nyirkos házba,

vejo, aber
faktoren nicht
rank ist a tel.

benennung vorschlag,
typischer a neuverfasser,
no, kensung

Repräsentation?
Länge, ~~die~~ Länge,
Praxis v. praxis.

in der Regel,
nicht einseitig.
Viel mehr feld.

Rohr, nicht
Tabelle enthält,
in nicht.

Top, kensung,
Gemeint mit, hat.
Beitrag ist?

Praxis v. praxis;
nicht voll aus;
bezugnahme.

Umtausch ist,
~~nicht einseitig~~
Praxis in v. praxis
Tabelle ist.

Viel mehr feld,
Tabelle ist
in der Regel.

József Attila fogalmazványa Zúgó, fehér

(1)

Csendes, kévébe kötött reggel,
zsömle-zizegésű világ,
porhanyó falucska, mondd el
a lágy kenyér dalát.

- 5 Ím, a könnyű szél elősurran,
tereget szép búzamezőt
s tovaringatja lágy fodorban
a zümmögő időt.

(2)

- a lombok közt
10 borzong az este már
tömött gondját bontja a béres

(3)

- Gyenge muharos mezőt
terít a szél könnyedén
a fű zümmögő időt
15 ringat rezgő levelén

(4)

Az idő
futva terem mint báb

(5)

Esős kisimult vidéken
tócsába foglalta a holdat.

210. (REPEDT KÁLYHÁMON .)

Repedt kályhámön macska ül
Ne hadd, hogy szomorú legyek
ne hagyj motyognom félszegül
mikor az Istenhez megyek.

5 Töprengett ősszel szilajon,
havazik gondolkodva most —
kérdézem hát, ha nem tudom :
követ tépjek, vagy papirost?

Tél van, puhán jár, mint a kód
10 a sikló, soknyákú, kegyenc —
kékorru katonák között
polgár vagyok-e, vagy fegyenc!

211. (ARCODON KÖNNYED OTT RAGADT)

Arcodon könnyed ott ragadt
kicsike kezéd megdagadt
kicsim ne búsulj, tartsd magad
azért, hogy rongyoskodsز velem
5 szövetség ez s nem szerelem
lakásunk műhely s jégverem
hol zúg a szél

az ember nagykabátban él
az ember él
10 kenyeret eszik és remél
várja hogy elmuljon a tél
hogy egy padon a napba üljön
és fölpiruljon még a vér

212. (ZÚGÓ, FEHÉR)

Zúgó, fehér
falkában újból
ránk tört a tél.

5 Erős, kemény,
gyémánt a mennybolt.
De te meg én?

Gyengék vagyunk ;
szenet kell venni,
begyujtanunk.

10 Mint más szegény,
pénzt és nyugalmat
terveztem én.

15 Ruhát, neked,
s terített asztalt,
új székeket.

Vágy nem feled.
Simuljunk összébb.
Az ágy meleg.

213. (NYÁRI KÖNNYŰ SZELLŐK)

Nyári könnyű szellők,
lányok közt szökellők,
szoknyákat libbentők —

játszok a bokorban,
5 szalmaszállal porban
boldog gyermekkorban.

214. (ÁTIZZADT FEKVŐHELYEDEN)

Átizzadt fekvőhelyeden
föülve, halkán, betegen
— emlékszel? — azt mondtad nekem,
hogy ne hozzak virágot.

215. (JÓ VOLNA-E. .)

Jó volna-e, ha megdermedne fönt
hülten a súlyos arany napkorong?
— Nem! Az a jó, ha a szobában
friss kávézag tolong!

- 5 És mint reklámléggömb, majdnem elrepül
a szalmaszínű, könnyű nyári ég —
csak egy sovány nő feje nehezül
reád, aranyból öntött nagy vidék!

- Sárga füvek a homokon, a dél
10 szikrázik, hangya
elült, lefolyt a tors között a szél,
a tócsa bőre ráng idegesen.

- Egy pók fut át a homokon, a dél
szikrázva ül a sárga füveken —
15 elült, lefolyt a tors között a szél,
a tócsa bőre ráng idegesen.

foszforeszkál az üres levegő

- füstöl a föld, egy óriási nő
gyémánt-melle-vonala villan el —
20 egy szál vadzab, ki kardot vont elő
a porba réved emlékeivel.

(1)

- Ember, ne félj! Milyen gyermeki vagy, —
törődj belé, ma nem tudunk szeretni.
Szemeidből a csillogás kihagy,
megtanulnak a dolgokra meredni.
5 Lépj ki a bérházból! Nézd emeletnyi,
áttetsző, síkos állkapcsát a fagy
meghordozza az egeken. Feledni
nem tudsz annyit, hogy ember ne maradj.

(2)

- A csillám szememből kihagy,
szemem már tanul rámeredni
a dolgokra. — Gyermeki vagy
— szól — én már nem tudok szeretni.
5 Én azt látom, hogy emeletnyi
áttetsző állkapocs, a fagy,
siklik ott fönn. Annyit feledni
nem tudsz, hogy ember ne maradj.

(3)

- Öregem, no mi van veled!
Élsz, ahogy élsz s ezt te ne tudnád?
Vizes homokon kötelek
kötnek-e ki? Te azt sem unnád.
5 Bátorság! Lesz még olyan munkád,
amelyben kedvedet leled, —
most — bárha egek ura ront rád, —
teremtsd elő a kenyered.

Hisz itt a szenvedés belül, —
10 de ott kívül a magyarázat.
S hogy' olvasod le emberül,
hogyha tagjaid citeráznak?
Ez a fegyenc-kor leigázhat
de szabad leszel, ha belül
15 nem raksz magadnak oly házat,
melybe háziur települ.

Jöjj világra! Anyád apád
te légy! Ne less tündéri nőre
s szakállas végzetre, ki rád
20 vigyázzon, — ne légy bölcs, te dőre!
Gondolj a ravasz csecsemőre, —
sír-rí, hogy szánassa magát,
de míg mosolyog az emlőre,
növeszti körmét és fogát.

217. (KEDVESKÉM)

Kedveském, ha szemed lágy lobogásait
összegyűjthetném s picí polcaink közt
libbennének — öreg bútoraink puha
táncukat elmosolyodva néznék.

5 Kedveském, ha szelíd két karod átölel,
mintha édes holt anyukám öléből
lassú lelkem, a lágy, még ma se lépve ki
mind csak aludna a gyors világban.

218. (A PIPAFÜST LENYÚL)

A pipafüst lenyúl a földig,
Embergyújtotta láng vergődik
a kályhán s kacsint a gyerekre —
az is hancúrozni szeretne.

5 A zsupptetők, a templom tornya,
a hóba ejtve, hóba szórva,
mint a bárányok ürüléke,
feketélik a messziségbe.

Fehér szelek csordában járnak —
10 minthogyha lovak suhannának
tisztá fagyból s nem láthatóan,
szikrát üt patájok a hóban.

A napot csak sejti az ember
mint remélő a boldogságot —
15 onnan tudom, hogy süt, mert látok.

219. (RAGYOG AZ ÉG)

Ragyog az ég. Terülő, fagyos háló,
a jeges bogok rajta csillagok.
Itt nyárfa sír. S a tömör vízben gázló
halászok csendes árnya ring amott.

- 5 Most partra lépnek rekedt csizmáikban,
s míg lágyan málnak iszamos rögök,
a halak húsa fölpattanva villan
s a háló-alji kis vízben csörög —

- 10 A bulldog csuka sötét fényű teste
mint árnyék fekszik a keszeg hasán,
s mintha taknyos ponty légységára lesne
tátogván kap a görgő víz után.

220. (A CSIPOGÓ ÁRNYAKBÓL)

A csipogó árnyakból fiókáit
összegyűjti a szürkület.
Már ég a lámpa, de még nem világít —
ami fehér volt, szürke lett.

- 5 Az ég színe, mint könnyű női ingben
kék s rózsaszín selyempapír.

221. (A NAP MÉG FÜSTÖLÖG)

A nap még füstölög
a hamvadó hegyek fölött.
A homály inge mögött
dereng a rét.

222. (HIZLALT ESŐ)

Hizlalt eső kapirgál
a vastetőn —
csak kotyogj, vén tyúk s immár
költsd ki az én időm.

Te drága anya, tojj s költs
tojásokat,
aranyos, kék, piros, zöld
gyöngye nappalokat!

S én addig várok. Pénzem
10 nincs semmire.
Szivem ver és ráz ; érzem,
hogy' száll a pihe.

Ráz, ver, borongva, hetykén
elhallgatom.
15 Ez a csavargó gondja
a lukszusvonaton.

Esik, esik fecsegve
s hol ott, hol itt,
mint hálót hal, szelecske
20 rángatja szárait.

223. (HÉTÉRT . .)

Hétért — magamat kérdem —
adsz-e hatot?
Játszom. Azé az érdem,
ki játszhatott.

224. (SOKAN VOLTAK . .)

Sokan voltak és körülvettek
álmomban engem s kinevettek :
»Hehe, hát ennél van a kincs,
ami nincs!«

225. (ARCUK EGY-EGY KIS KÜLVÁROS . .)

Arcuk egy-egy kis külváros, ahol
nincs kövezet és nincs jó kocsmá sem
Kis, zsíros hajuk a sipka alól
előkanyarul vizesen

226. (A KERTEN .)

A kerten, hallatlan semmit idézve
bálvány hőség borong,
póklálót fog kicsi ráncos kezével
s untan legyint a domb.

5 A tócsa finoman bolyhos a portól

227. (A NYÁRFÁK KÖZT .)

A nyárfák közt ezüst habokkal
az édes szellő folydogál,
s csak fürdik benne aranyos tagokkal
az óriási nyár.

228. (KÁSÁSODIK A VÍZ . .)

Kásásodik a víz, kialakul a jég
és bűnceim halállá állnak össze.

229. (KI LAPENGEDÉLYT NEKEM NEM ADOTT)

Ki lapengedélyt nekem nem adott,
ki rendőrrel jegyeztetett föl rólam —
utókorban hízegő adatot.

230. (ÉLTEM, ÍGY ÉRDEMELTEM . .)

Éltem, így érdekeltem én meg,
hogy társul vegyenek a vének,
kikben a haragvó remények
jó bölcseséggé változnak.

- 5 Dolgos derű és könnyű kellem
szorongást eloszlató szellem
serkent engem a semmi ellen :
ha szólok, sokan szólnak hozzám.

- Bimbózó és kinyílt világgal,
10 mint kisgyerek virágos ággal

Szendereg szívemben a véték,
melyet szívesen büntetnétek,
ám én kilépek elibétek.

231. (MINT A TEJÚT . .)

Mint a Tejút a vonuló
egek táguló
boltozatán
s mint a valóság heveny láz után

- 5 úgy ragyog és világít
lelkemben, mely világot áhít,
az emberi fölszabadulás.

A mindenség oly tisztán és üdén
csillog, mint harmatcsepp a . . levelén.

232. (A HALLGATAG GÉP . .)

A hallgatag gép, nézd, helyére ér,
még nyikorgó törzseken gördül tova.
Nyög az anyag. A tömegeken így
gördül elő a dolgozók sora.

- 5 Nagy a mű. Hogy férne ilyen szűk kapun,
melyen kétoldalt porló istenek
fehér szemükkel ki-be libegő
bankárok után elmerengenek?

Töredeznek a világ pántjai.

- 10 Meg fogjuk alkotni csiszolt kövön
a dolgozók finom fém-államát —
mint bérházon az énekszó, belülről a jel,
darabos arcukon úgy suhan át.

233. (LASSÚ ÁLMODOZÁSAIBÓL . .)

Lassú álmodozásaiból, amint
felemeli fejét a gyermek,
bólint az angyal, ki a kinnal fölötte ing
porba ejtik fejüket a kígyók,
akik feléje mérgeket lövelnek

234. (LESZ LÁGY HÚS .)

lesz lány hús s mellé ifju karalábé
ökör hízik és nő a csalamádé
de az már a mi porunkból fakad

235. (MINT OROSZLÁN .)

mint oroszlán, ki ketrecében bömböl
az öreg bácsi kerti utat döngöl

236. (ÉS TESTEM VÉGÜL . .)

és testem végül megbetegedett
mert férfi vagyok és nem tudja senki,
még magam sem, hogy mennyit szenvedek.

237. (ÉN HAZÁM . .)

Én hazám, fajom és emberiségem
iránt ismerem szép kötelességem
mint bús idegen, végén a menetnek,
mikor valakit pompával temetnek

238. (EGÉSZ TESTÉBEN ...)

Egész testében reszket, mint a gyermek,
kit rajtakaptak, hogy buktát lopott

239. (ÁLLÁS NÉLKÜL)

Állás nélkül élek, akár a madár,
idestova másfél esztendeje már.

Vásárcsarnok nyirkos boltjai alatt
hordott ölem nyálkás, bő kosarakat.

5 Mintha fojtogatnék, eltorzult kezem
deresen hűvöslő drótköteleken.

Voltam könyvügynök, ki nem olvas, de át
Móriczot, Shawt, Barbusset, Cocteaute meg Zolát.

10 Kerek kenyerek közt vékony kenyeres,
ki száz karéjt át el, míg egyet keres.

Nem volt szalonnám s min pirítnám, tüzem,
lucskos padon háltam, harmatos fűvön.

240. (VADÁSZ SZEMÜNKRE . .)

vadász szemünkre lányok térde les
és haragomban megölnék egy tündért
holott talált és lukas életünkért
belátom — ölni meg nem érdemes.

241. (ÚGY ÉLSZ SZÍVEMBEN, ERZSI . .)

Úgy élsz szívemben, Erzsi, mint a bánat,
mely kedves emlék ízével etet.
Ha barna nagy szemed reám veted
trillák szöknek, reggeli lárma támad
mint napkeletkor. Kél a vágy utánad
beragyogván a végtelen teret.
Nem félsz-e, hogy ki téged így szeret

242. (FAGYON VESZVE . .)

Fagyon veszve, vagy éhen. Így a sorsom.
Már rálépett a lábomra a tél.
Bordáimat kiálló lécként hordom
és kócmadzagként lóg bennem a bél.

243. (SZÓLJ HÁT .)

Szólj hát, mit tegyek én, hogy szeress
ha sírva fakadok, ne ne vess

Mint a motor, mely már begyulladt,
de nincsen útja és nem indulhat,
5 olyan vagyok s ha bátrabb volnék,
értelmetlen szavakat szólnék.

244. (MÁR SOKSZOR ALSZOM ÚGY .)

Már sokszor alszom úgy a népligetben,
mint egyszerű hajléktalan

245. (ÚGY ELTÜNT .)

Úgy eltűnt, mint a bolha

246. EGY VAK EMBER SÍR

Ebben a csendes, úri idegen
házban szegény vak ember fölbotorkált
öt emeletet. Az ötödiken
már sikoltásra tárta pusztá torkát,
hogy most majd leveti magát a mélybe,
s ekkor kinyílt egy konyhaajtó félve

247 (MINT LOCS-POCS FÉNYBEN . .)

Mint locs-pocs fényben a vastaligákkal
zörgő seszínű alakok,
úgy vonulnak a fejemen által
karácsonyesti gondolatok --
5 nem éppen olyanok, hogy fönn az egekben
ily talicskákon hozzák a felhőhegyen
a havat libasorban kéklő seregben
az angyalok, hogy ínségmunka legyen,
nem, hanem .

248. (KÖLTŐ SZERELME . .)

Költő szerelme szalmaláng,
azért oly sebes és falánk

249. (TIZENÖT ÉVE . .)

Tizenöt éve írok költeményt
és most, amikor költő lennék végre,
csak állok itt a vasgár szegletén
s nincsen szavam a holdvilágos égre.

250. (BOCSÁSSÁTOK MEG .)

Bocsássátok meg, barátság, te hív kincs
s ti kemény Kőműves Kelemenek,
hogy egy ringyóért, kibem semmi szív nincs,
háromszor tagadtam meg művemet.

- 5 Azt hittem, a mű reám eső részét
elvégeznem majd jobban sikerül,
ha hozzá térek haza

251. (S HA NEM SZERETSZ ÚGY .)

S ha nem szeretsz úgy, mint tenmagadat,
én meg fogom majd ölni magamat,
nem hogy szerelmem, vagy bosszúm mutassam,
de jobban fájna elsorvadni lassan

Bűnös

Azért jöttem, hogy följelentsem
 magam, mert nem bírom tovább
 adni a szendét, ostobát.
 Szótlanabb, némább bűne nincsen
 5 enyémnél senkinek, bevallom.
 Szeretném, hogyha itt, te vád,
 szemtől szembe megmondanád
 a bűnt. Mert nem lehet meghalnom.

Vádló

Én legyek bűnének tudója —
 10 mit motyog a reménytelen!
 Én csak a bűnöst ismerem,
 ki szemét lesüti és kitólja!
 Mit vall be? Amit mind tudunk már —
 iramló fényt a tengeren,
 15 de bűne íze (rengve lenni)
 fogai s ínye között bujkál!

Bíró

Lépj közelebb és figyelj. A törvény
 tudod, betelik szó szerint.
 A bíróság, ha rád tekint,
 20 a tűzön ítél, nem a pörnyén.
 Míg eleven bizonyosság nincsen,
 míg itt nem illan fürge tény,
 bár szánlak, fiam, nincs remény,
 a bíróság fel kell hogy mentsen.

Vádlott

25 Óh, nem lehet ilyen kegyetlen
törvény a tűzön, a vízen!
A bűnt, mely elnémit, hiszen
így újra el kéne követnem!
Végtelen semmi vár, tudom jól
30 s nem bocsánat. Ám ennyiben
nem kényszeríthet senkisé,em,
40 hogy a bűnt elkövessem újból.

Vádló

Arcátlan szenvedő! Nem átalsz
rettegni kínod örömét.
35 A tengerfenék gyönyörét.
Süt a nap és te éjszakát vallsz.
A pocsolyákból száll a pára
hajtván gépeid kerekét
s te mozdulatlan, mint a jég.
40 akarsz megérni a halálra!

Bíró

Látlak fiam s nem csal a látszat,
szemedben könnycsepp ég — hazudsz.
Bánod a bűnt — megbánni tudsz,
így jelzel a cinkos világnak.
45 Az ember ammiatt bánkódik,
mit nem tett vagy nem tehetett,
de a bűnt nem bánhatja meg,
mert az igazság megbántódik.

Vádlott

- Amit kívántok, lehetetlen.
50 Hisz emlékezni sincs időm,
midőn már tűnődnék merőn,
lökdös az éhség tehetetlen.
Belátom, hogy hitvány e bánat,
a gyengeséghez nincs erőm.
55 Engedjétek — ez nem öröm —
hogy tanunak hívjam anyámat.

Vádló

- Ím anyját falta föl magzatja
mohón s vonítva, e cseléd.
Két kézzel tépte emlejét,
60 ahogy most önmagát szaggatja.
Nem emlékezik arra persze,
mint vette vérét és tejét
s lógatja fondor fafejét,
hogy elhiggyük, nincs bűnre mersze!

Bíró

- 65 Anyád meghalt tizenhat éve
— ezt meg kell állapítani —
le vannak rágva csontjai
és szülőhúsa meg van éve.
Igaz-e hát, hogy őbelőle
70 táplálkoztál, te hajdani
élődsi kisdéd. Majd ami

253. (SZÓL, A SZÁJA SZÓLÍTTATLAN)

Szól a szája szólíttatlan,
gondja kél a gondolatban

erőlködik ám az erkölcs
zsigereim zsugorgatja
5 ne bolandozz a belemben
ne kopogj a kebelemben
babos vesémet ne vesd ki

ne lankaszd a lábaimat
ne szakaszd a száraimat
10 ne kanyarogj a karomban
ráncom-redőmben ne rejtezz

ne lúgosítsd a savamat
ne szorongasd a szavamat
ráncom ne rángasd, redőmben ne rejtezz

15 ne torlaszd el a torkomat
ne lapulj meg a lépemen
ne kiáltozz a képeken
csigolyáim ne csikorgasd
fürtöm tövét ki ne forgasd

20 Mintha égnék, láng jár végig
lábujjamról lobog égitig
ne nyisd meg az oldalamat

Kicsurran a forralt kőnek
vasból való váladáka

254. (SEGÍTSETEK .)

Segítsetek, hogy meg ne öljem,
hogy hirtelen ki ne töröljem
a világ képei közül.

255. (ÓH, HITTEM VOLNA . .)

Óh, hittem volna inkább, hogy van isten,
minthogy van énnálam különb

256. (SZERETEM . .)

Szeretem s ezért megölöm,
hogy jön ahhoz, hogy én szeressem?
Miféle ördögi öröm
osztokodik a bőrömmön

257. (SZEGÉNY EMBER . .)

Szegény ember hova menjen?
Mefogott egy marék bolhát

258. (DAGADT HENTES BÁRDJA . .)

Dagadt hentes bárdja vágjon át,
tátott hátadba hulljon bé a hó
te kézrebbentő hülye elnyomó

259. (SZAMÁR SZÉLLEL . .)

Szamár széllel pajtáskodni vén
bosszankodó rózsza vagyok én

260. (MIÓTA EGYÉB NAGY ÍRÓK)

Mióta egyéb nagy írók
bús másolását vállalom

261. (ÉN KÖLTŐ VAGYOK . .)

Én költő vagyok, de nem kell dicsőség,
ne ünnepelje bennem senki hőstét,
ily ünneplést én Istenre hagyok.
Ő az, hogy nincs nagy, kinél nincs nagyobb,
versem azé, ki szívem versbe kérte
és nekem elég a barátság érte.

262. (HÁROM VAK HOLLÓ .)

Három vak holló kerengett a fán

263. (NE LÉGY SZELES)

Ne légy szeles.
Bár a munkádon más keres —
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
5 úgy érdemes.

264. (KIK CSAK HALLOTTÁK .)

Kik csak hallották a szerelem hírit
úgy másznak vakon a magányos sírig
a cikkázó fájdalom hirtelen
villámai után a félelem
5 homályával nagyraryílt szemük mélyén

265. (KI TUDOM, MÉG SOKÁIG ÉLEK)

Ki tudom, még sokáig élek,
köszönöm neked, hogy remélek
magamnak békés elmulást,
neked szép, csendes búsulást.

266. (AHOL A SZABADSÁG . .)

ahol a szabadság a rend,
mindig érzem a végtelent

267. (MÉG NEM VOLT OLYAN DISZNÓ .)

Még nem volt olyan disznó, ki elájult,
mikor meglátta a moslékos vályut.

268. (HOL A MINISZTERELNÖK . .)

Hol a miniszterelnök, aki nemrég

269. (VAK, VAK, VAK)

Vak, vak, vak
a kutyák így ugatnak,
az öreg csász kivénhedett,
eljárógál még egy hetet,
5 nem sújt oda füttykösével,
nem pöröl már istenével,
nem káromol, nem is éber,
szeretne ő tán valamit,
de ha ő sem tudja, hogy mit,
10 cseléd volt, az istenfáját,
néha megtömi pipáját,

270 (AZ ÉN SZIVEM . .)

Az én szívem sokat csatangolt,
de most már okul és tanul.
Aki halandó, csak halandót
szerethet halhatatlanul.

271 (HA LÉNYED ERŐS . .)

Ha lényed erős, derítő levegőjét
nem szívja szívem közeledbe merülten,
mint vércse, reám lecsap a lebegő ég
s fuldoklik a lelkem az úrben.

272. (ÉN AZT AKAROM . .)

Én azt akarom, bár ostobának látszik
a vágy, mely elmém kockáival játszik:
hogy úgy szeressen az egész világ
téged s engem, mint anya kisleányát,
egyetlen kisleányát, vagy kisleányát

273. (MILY SZÉP VAGY . .)

Mily szép vagy, milyen gyönyörű,
mindenütt kerek s gömbölyű.
Alvást ér, ha rád borulok,
mikor öllelek, megfulok
5 s holtomból újjá éledek,
hogy el ne vesselek tégedet.

274. (IRGALOM, ÉDESANYÁM .)

Irgalom, édesanyám, mama, nézd, jaj kész ez a vers is!

275. (ROSKAD A KORMOS HÓ .)

Roskad a kormos hó, csepereszget a bádogeresz már
s mintha csak egy millió, aranyos kis kékszemű lányka
venne körül mosolyogva, ha ébredesz, csacsi medve,
úgy nevet itt a derűs ég

276. (A KÍNHOZ .)

A kínhoz kötnek kemény kötelek,
be vagyok fonva minden oldalon
és nem lelem a csomót, amelyet
egy rántással meg kéne oldanom.
5 És szenvedek, de nem lesz kegyelem,
ha megszabadít, aki egy velem, —
amazon lesz minden fájdalom.

277. (VÁZLATOK AZ »ÉN, KI EMBERKÉNT« C. VERSHEZ)

Fondor elmulás

—
Az ajkaidról áradó varázslat
lágý lehe teszi
hogy hú kutyaként hever lábaddnál s figyelve
e szímatoló szív s e nyugtalan elme

—
Míntha paraszt volnék s nézném csendesen
a várt lassú, tavasz esőt,
Úgy gondolok rád

—
Míntha eltévedt gyermek volnék,
10 ki sokat sírdogált magában,
de nagyot dobban a szíve hirtelen :
eszébe jut, hogy hol lakik.

—
Flóra, karcsu kehely
pompázik benned a világ
15 beléd van tűzve a fellegekkel
e könnyű, remegő levelekkel
a nagy, a lehajló fejű virág

—
A világ aranyos kalitkájában,
itt vagy, kis madaram.

—
20 Míntha erdő és mező volnék
tested a tápláló föld, melybe láthatatlan gyökerekkel
kapaszkodom
s lelked a derűs, levegős, tolongó napfény,
mely boldog virágzásra késztet.

—
25 lelkennek anyja
mint vasuti sínekre hullt sugár,
fogalmaimon úgy szalad át arcod világosságá.

278. (S AZ ÉN APÁM. .)

S az én apám, az én anyám
hajtson ki a zápor után
mit kis gyerekünk bömből,
mint nyugalom, mint dús növény
5 jó szó, kövér fű, televény
szivemből és a földből.

279. (FLÓRA, CSINÁLJUNK GYEREKET)

Flóra, csináljunk gyereket,
hadd vessen cigánykereket
mert én nehéz vagyok már
s elviszi könnyű szerelem ;
5 hisz hogy én legyek hűtelen
ahhoz nehéz a szívem.

280. (FÉNYSZÓRÓKÉNT KUTATJA)

Fényszóráként kutatja
mint öntudatos úrt, a lelkeimet
hogy valóban imádjalak
10 a telhetetlen úr alatt
és mégse csalj meg engem.

281. (MINDEN S MINDENKI)

Minden s mindenki szeret engem —
ember lettem a szerelemben.

Flóra, Flóra, mosolyog róla,
hogy engem ő váltott valóra.

- 5 Ember vagyok és olyan boldog,
mint, ha vannak, az örök dolgok.

282. APÁM ÉS ANYÁM

Amíg fiatal volt a legény,
sokat megérezett az ujjahegyén,
megérezett mindent a bőrén,
kicsit

283. (A TÓ JEGÉT . .)

A tó jegét kásás hó fedi

284. (NEM TALÁLOK . .)

Nem találok szavakat magamra.

285. (LÉPTE KÖNNYŰ .)

Lépte könnyű, szeme lágy
mint bolyhos bánatom hazája

286. (SZÓLJON E KÖLTEMÉNY .)

Szóljon e költemény arról, aki ápol
s nem feledkezik meg soha önmagáról

287. (LEZÚG AZ ÉLET .)

Lezúg az élet habzó tengerén
a lét hideg sáfárja a halál.

288. (HA ELHAGYSZ . .)

Ha elhagysz, mint az ég alján a nap,
mit s tehetnék, hogy ne szánjanak,
ki fogná föl szívével énekem,
ha te sem érzed, hogy ki vagy nekem

289. (A VÁSÁRTÉREN . .)

A vásártéren sátrat ütnek, vernek

süvölvények közt ácsorog a Gyermekek
egy roskadozó deszkapolc előtt.

A deszkapolcon bádogdobozok.

- 5 Én nem vagyok te, én nem csupán látszom,
én játszom.

—

Fedezheti igazamat a
napsugár elől Kazamata, —
fogaim közt leng a zamata.

—

- 10 Nem testedben, ám tebenned, a nedvek
ha meg-megcsillantják a tünde kedvet

—

- Vassal csorbított csontváz leletek
mutatják, hogy itt mivé lehetek,
ha mellemre kitűzném jeletek, —
15 csirkefogók! Nem játszom veletek!

290. (ÉN ÁMULOK . .)

Én ámulok,
hogy elmulok

291. (MIKÉNT A TISZTA ÚRBEN .)

Miként a tiszta úrben a világok,
lebeg keringve bennem a hiányod

majd árnyék leszek s te szorongva félsz :
óh hát ne hagyj meghalnom, amíg élsz.

302. (NINCS KÖZÖM SENKIHEZ .)

Nincs közöm senkihez, szavam szálló penész,
vagyok mint a hideg világos és nehéz.

311. (NAPPAL MINT FÖLDET .)

Nappal mint földet vad homok,
közöny lep, izzó és konok
a szolga emberekkel szemben
elepedt kedvem, elapadt nedvem,
5 elszáradt ág tüze lobog,
a gyűlölet, sívó szívemben.

Köröskörül vastörökök
voltak a rozsdás, éles, durva
csillagok a lelkembe szúrva
10 s mint önvérébe a vad terül,
reszkettem az éjben kinyúlva.

294. (SZÁZ ÉJSZAKÁN)

Száz éjszakán
ezer magány
millió fájdalommal
szelt át meg át
5 az éjszakát

Köröskörül
vastörökül
voltak lelkembe törve
a csillagok
10 és vérszagok
virágoztak az úrbe.

295. (NEDVESEDIK MÉLÁN .)

Nedvesedik mélán az elhagyott
homokbánya, nagy fekete lukak
lélegzenek s a kezdő csillagok
békadudára járnak táncukat

5 Lesz-e nap holnap, mely békét ígér?
És végre munka, mely nem gyötrellem!
Az ágakról, mint fátyol, lóg a szél,
a szürkület. Én nagyon szeretem.

296. (VILÁGOKAT IGAZGATOK . . .)

világokat igazgatok:
üveggolyókkal játszom.
Nem szeretnek a gazdagok:
árva gyermeknek látszom.

297. (ÉNEK, HAJOLJ KI AJKAMON)

I.

Ének, hajolj ki ajkamon,
s te bánat, ne érij el, csak holnap.
Mélyebre kell még hajlanom,
hogy semmit nem tudón daloljak.

- 5 És énbennem is leng a mérleg,
de nem húzza le, ami kell.
Lágy verőfény : semmit sem értek,
csak hallom, kislány énekel.

- »Szádon az igazság bugyogjon
10 s te nyelj, hiszen te úgy hazudsz!
Ez a bölcs átok addig fogjon,
míg vitatni s szeretni tudsz!

III. (NEM! NEM!...)

Nem! Nem! kellene kiáltoznom
s azt suttogom: igen, igen,
hogy a sors ringatózást hozzon
a tenger sírás vizeiben

299. (ÉDESANYÁM, EGYETLEN, DRÁGA)

Édesanyám, egyetlen, drága,
te szüzesség kinyílt virága,
önnön fájdalmad boldogsága.

Istent alkotok (szíven szenved),
5 hogy élhess, hogy teremtsen mennyet,
hogy jó legyek s utánad menjek!

300. (DRÁGA BARÁTAIM .)

Drága barátaim, kik gondoltok még a bolonddal,
nektek írok most, innen, a tűzhely oldala mellől,
ahova húzódtam melegezni s emlékezni reátok.
Mert hiszen összevegyült a novemberi est hidegével
5 bennem a lassúdan s alig oldódó szomorúság.
Emlékezzetek ott ti is, és ne csupán hahotázva
rám, aki köztetek éltem s akit ti szerettetek egykor.

**RÖGTÖNZÉSEK, TRÉFÁK,
SZEMÉLYES ÉRDEKŰ APRÓSÁGOK**

101. TUSIKÁNAK

Mint az ibolyák, a férfikebelben a szív kivirágzik,
s mint ibolyák rejtve este magába susog.

102. (KEDVES ZOLTÁN)

Kedves Zoltán,
nem nagyzol tán
a költő,
ha töltő-
5 tollával íme
verset ír neked,
azaz éneket,
melynek van ríme.

103. A HIT BOLDOGÍT

Belép a szép nő páholyába,
csupa arany, fény, ragyogás,
mosolygva bókol erre, arra —
a jobb körökben így szokás.
5 És a mosoly egy sugárkája
a karzatig föl érkezik,
és egy diák ott elfelejti,
hogy rongyos és hogy éheznek.

304. FELFELÉ TÖRÉS

Nyavalatörés, nyavalatörés . kárhozat,
lesujtott a gép . . . kavarog a kéz,
borzalom. Emberek — szörnyeteg mind.
Csíkos égalja . . . fátyolos a felleg,
5 belevész mindenki aki néz.
Megújhodik a méh, szánakoznak a víg
cimborák! Most jön a réműlet,
megértik ők, állatok s nők,
férifija vegyest úzi a mult szavát
10 s lesz dalolás, vagy sírás vigadás,
bánatos ördög, víjjongó angyal
egyre se más. Sas lehull a földre
ember felszáll — gép dübörög,
multak letűntek, ujjak feltörték.
15 Szörnyű nevetés . . . !
Emberi munka s kész!

305. GALÁNTAI BÁTYÁMNAK

Szabó Dezsőt olcsón adja —
Fogadok egyse marad itt.
Csak az a kár — öregapja! —
drágán méri az Adyt.

106. AZ ŐRÖK POLYPHEMOS

Szonett a nyelvedről

Polyphemos hajdan mögötte mind,
ha málészájú emberekre bukkant,
a fáraó előtt egy szó sem mukkant
s hallgatva bújt el szent mögötte mind.

- 5 Középkor. A világ egy szeme int,
császár, vagy pápa várakban, odúkban,
hizelgők nyelve lyukat fúr urukban
és napjainkban hódolnak megint.

- Az Úr ha jön, szőnyeget, zászlót s ingó
10 pokrócot minden ablak ő felé hoz,
így üdvözölsz kilógó fakult nyelvvel,

mikor combom úgy reng, miként a hintő
s reád kacsint belőle sárga szemmel
s rőtszakállú, roppant

Polyphemos.

107 (MINT TENGHER ALÓL...)

Mint tenger alól felrobajló vulkán,
ugy szökken más vágyad feléd, hogy
szörnyű
és forró sziklájn neked, a messi
vidám vincellérnek szent, csókkarós
és lángoló csudaszőlő teremjen.

308. A SPENÓT

Nagy, méla bánat alvad a szívemben,
a tányér fenekén meg a spenót,
mint vén kisasszony, nyugovóra hajolt
porcellán-álmú kínos enyhületben.

- 5 Bús gőze száll, mint sóhajtás ha lebben
vánnyadt ajakról várva a hajót,
melyről az irigy, szűk szavú derót
húsz éve adott hírt, csóknál is szebben.

Azóta vár szegény a sír-gyomorra,
10 és lassan süllyedeznek a napok,
ó szerelem, tejfől, tojás és orja!

Kit szalvétámba titkon kaparok,
míg szívemről verejték-csöpp aláhull,
mint bús magad a szenvedő kanálrul.

309. MANCINAK (ÉS MISKÁNAK)

A kenyeret s a csókot hirdetem
két testvér-tornyát a teljesülésnek.
Öregek, ifjak vágyódnak velem,
a rohanók és akik mindig késnek.

5 Mert elapad a lélek és a vér
ha a szárazság marja ajkainkat
s hová már a napfény sohase ér,
a szívbe a bú sötét lombot ingat.

Mert szent a lány, ki asszony lesz s a csók
10 s kiből a kenyér megterem : a férfi.
Mint tavasz-délben szálló kócsagok
kiknek utját a végtelenség méri :

Úgy szállnak ők a boldogságba el,
s szavukra mámoros isten felel.

110. (KI ITT HA IS CSAK...)

Ki itt ha is csak félig üdvözöl,
Mert nagy a büne: Idecsöppent
A jövődő emberek közül,
Akik láttatván is, látnak:
5 Tettamanti Bélának szeretettel.

111 (MINT ÖRÖK KESERVET)

Mint örök keservet,
írta ezt a verset
az ördögmotolla
Juhász Gyula tolla
5 ki vala nagy búban
szives háborúban.

312. (AJÁNLÁSOK)

1.

Galamb Ödön bátyámnak, akivel ívlámpák vagyunk, egymás szivei fölött: Ugy-e, hogy nagyon szeretjük egymást!

Immár azt mondom: Én nem kiáltok. Tengerbe vetem trombitáimat, szétpazarlom köztetek hangjaimat. Melegek azok és a víz lecsendesedik és szemeitek lesznek, hogy lássák hallatlan hangjait és füleitek lesznek, hogy halljátok a fény növekedését. Megszabadult kenyerek telepednek küszöbeinkre s az elaludt akuák pacsirtákként emelkednek szívünkbe és szelíden fölrobbannak csókjainkban. A mi kezünk szorításában lakik az elektromosság fia, aki hajnalonta gyöngé virágokat okoz.

2.

Kesztner Zoltán bátyám fogadja szeretettel és szeretve.

Talán széna van itt kazalra

hányva: Akad-e szélvihar, amely

5 mindentüvé elvigye szagát?

Ültessük arcunkba a villanytelepeket, érett égboltok csüngenek szívünkről: Menjünk együtt az utakon, mindenki

10 lássa, hogy mennyire barátok vagyunk.

Megrázhatom fáimat, már közelednek a testvéreim. De Zoltán bátyámnak mit adhatok még?

3.

Saitos Gyula bátyámnak, legelső első szerkesztőmnek, hogy még jobban szeretjük egymást, hogy a mellünkre dobott tankeket leemeljük egymásról pillantásaink: Tegyük, hogy álmodhassunk, ha a füvek szívükben üdvözlik testvéreinket.

4.

Kemény Sándor kedves komámnak, aki mindig csak szid, de mégis szeret: Béküljön meg a világgal, az én világommal: karcsú gyémánthidak szökkennek homlokainkból mindenféle, hozzám, hozzád: és szemünkben rejtőzik a torony, melyről beláthatjuk ismeretlen hazánk vidékeit.

313. (GÜGYÜ, GÜGYÜ...)

Gügyü, gügyü, Döncike,
nékem is van lányom,
éppen mint te picike,
meglátom a nyáron.
5 Húszesztendő, recece,
asszony lesz a Döncike,
lány marad a lányom,
neki is lesz picike,
éppen mint a Döncike,
10 dajka lesz a lányom,
gügyü most még picike,
megfujtom a nyáron.

114. JUTKA VERSE

Kislány ő még, a mamája nyújtózkodva karjára
veszi,
odahajol az arcához, az őzek dalát beszélnek el
néki szemei,
11 villamosok hajnali csengését, meg a legmagosabb
fenyőfa csúcsát,
kék lángocska lobban ott föl, mutatja a nagy
fenyő útját,
12 a fenyőfa akarata, odaszól a fának: Nőssz-e
már?
Tudsz te nőni, hát még hogy a kisgyerekek
homlokából rád száll a madár,
néked kínálja ceruzáját a kisgyerek, úgy tipeg
által a folyó tükrén,
13 megünnelvezve várja mamája, eléje megy sebesen,
büszkén,
14 hogy lehajol az árban, melle csengve a habokba ér —
mögötte meg szőke halomba kereken frissen száll,
száll a kenyér.

315. PÁRIZSI ANZIX

A patron sosem kelt föl reggel,
Párizsban Jeanettek a Berták
s borbélynál is vehet az ember
főtt spenótot vagy égő gyertyát.

- 5 A Saint Michelen végig hatvan
meztelen nő dalol az éghez
s a Notre Dame: belül hideg van,
felül öt frankért rám lenézhetsz.

- Az Eiffel-torony éjjel eldől,
10 bebúvik paplanos ködökbe,
ha lány vagy, megcsókol a rendőr
s az illemhelyen nincs ülőke.

Tréfás személyek előttem komoly dolgokat mondtak,
 mögöttem levő magam sem vagyok,
 nálamnál készebb állít meg mindig végén a soroknak,
 akit ti nőnek neveztek s ki titokban is csak néha tesz
 nagyot.

Am bocsánatos kérés kell itt, ő az aki föléneki
 rejtelveimmet

s bár megfelelni nem tud senki, az ő húsa az ő
 csontja tudja, hogy minek,
 s bár életem ének volna, dolgok dolga, hogy ő
 énekel

az én szívem az elejtett nem tehet mást mint
 hogy fölemel,

hozzáemel gyönyörűket, nagyokat, mik hiábavalók
 és lehet tán összekötnek emez égi idegen adók,
 és ha Erzsinek is mondom több ő nekem és

ha Attilának mond is, kevesebb vagyok
 bár ezek itt emléksorok szívemben én magamra
 hagyott

kell hogy messze elhajoljak hús kezétől —

homlokom csak üszköljön tovább —

itt ez idegen papíron ; de mi Bözsi álljunk szálljunk,
 egy-kettő odább, mert hogy még gyerekek volnánk,

Attila majd verseket ír szépet és sokat,

Bözsi pedig eléneklí nagyon szépen

a folyóktól hallott titkokat.

117 (NŐVÉREM CSAK KÜLDI. .)

Nővérem csak küldi a kenyereket,
 a lélek vén teknőc hátán lebeg,
 négy fillérem van, mindenem kopott,
 ne nevesetek ki asszonyok.

Ma Lucie,
la lettre que j'écris aujourd'hui
sera écrite en vers à cause du grand ennui
qui me trouve ici le bruit sourd de la mer,
faisant plus solitaire en le coeur l'homme amer.

- 5 Les petits bourgeois ont une vie d'autobus
et les grands combattants ont des astres en obus
je vis sans tout ça sous le prétexte d'études
et j'mourrai moi aussi mais moi en solitude.

- Sans me préoccuper de donner à ma lettre
10 une portée importante et sans vouloir me mettre
à prier d'expliquer, ma Lucie, (de manière
qu'explique à ses enfants leurs châtiments la mère)

- que : »Quelle soit la cause t'indicant m'interdire
de garder ma barbe qui n'met personne en ire
15 sauf toi : à l'avance déjà tu t'en occupes
bienque les écossais puissent porter leurs jupes.

- Eh bien sans prier d'expliquer ta colère
c'que je laisse croître c'est ma barbe le plus chère
et si tu la coupais comme un pal'ron de veau
20 je la ferai pousser à Szeged de nouveau.

Maintenant que soit plus large l'ordre du jour
j'accuse que l'e muet se prononce toujours
dans les vers même alors qu'ils seraient si charmants
que celui merveilleux que tu lis à présent.

- 25 Il n'en fait excepter que les cas d'hiatus
pour lequel éviter on l'élise .
en outre c'est aussi hiatus dans mon vers
que je n'ai pas de rimes avec une valise.

Etus vit et grandit se réjouit ma foi!
30 moi je voudrais manger un potage une fois.
Lesquels j'ai écrits le vingt-neuf juillet à l'an
de dixneuf cent vingt-sept à Cagnes en m'ennuyant.

Je viens de recevoir mille Francs ta remise
j'empaquette déjà mes caleçons et chemises,
15 je vais comme mon aïeul alla en Walhalla
pour ce voyage-ci sois mon maître, Allah!

110 (A NYAKÁBA KÉK KÖTŐ)

A nyakába kék kötő —
Mít kötsz, mit kötsz, könyvkötő?

Kötök, kötök Bibliát,
Bakunint és Pék Gyulát.

5 Ej, de bütykös a kezed —
mit mond Bakunin neked?

Bütyök van a kezemen,
gyémánt van a szivemen.

320. (VIRÁG MÁRTINAK)

Megőrized-e lángvirágom,
mit kezem szivedre tűz?
Heve : nyaram, s ő nyíló berkem :
gyomnyi fekete tűz.

- 5 Volt úgy, hogy nem volt füstgyomocska,
de bokros mennyei jel, —
a pokolvihar a virágzást
tőle tanulta el.

- Tőle tanulta s fellepszirma
10 fodrozva, rengve vonult,
s mint jácintporzók, kihajolván
villámival, lenyult.

- Szaggatta, tépte gyomocskámat.
Harmatja jégeső,
15 és megborzongva rája rázta,
ki friss-nedvet leső.

- Most virágpóra leheletnyi,
és talán meddő korom,
mely, ím, reszketve száll hajadra
20 és gyászfátyolba von.

Szeresd és viseld lángvirágom,
mit kezem szivedre tűz,
forró nyaram ő s csendes berkem :
gyomnyi fekete tűz.

III. (NYÜZSÖG A BOLDOGSÁG . . .)

Nyüzsög a boldogság bennem
a napfény se fér be tőle,
lecsurog szakállam
fonatán a lábaimra.

- 5 Kalapom, repülj a mennybe
a kopasz felhő fejére
ha meg prüszent lebbenhetsz
a kékorru kaparóra.
Pipacsot szedett a kedves,
10 belefonta fürtjeimbe —
s ha elalszom köd-ölében
a szirmocskák ringatóznak.

322. (SZONETTJÁTÉK)

1

Cézár Galliában

*Szemén a pontos ősi szemüveg
levette most s míg François balrament
hogy visszahozza rajzát hol Lübeck
főterén árviol az ó parlament*

- 5 *ő jobbratért s unottan szólt : kapus!
bús vendégemnek megint nincs dohány
s érezte hogy nő rossz lábán a vad hus
és tudta, megint megcsalá a lány!*

- 10 *Szemén megrezdült ám a pilla most
s kék fényel telt meg a polgári hajlék (demeur)
és szólt : kedvesem, vegyen villamost*

*és vigye vállát melyre sirva hajlék (se courba)
Cézár Birotteau szívedből kimosd!
S félóra múlva : pincér, szivarost!*

2

Reggeli ájtatosság

*Ó hagyj Uram még így feküdni hasmánt
csak egy kicsit és jöhet a fuszekli
A számtantandó bús szemét te szedd ki
s torkát szorítsa jól a vaspánt*

- 5 *Ha jót is mondok, azt mondja nem áll!
szünet ha jön vigyázóval üzet
miatta szenved itt egész Revál*

- 10 *Hozzád esd a gyerek fölnyujtott uja
Add hogy legyen néhány színes skatullya
padomban s ő ne kérddesse : mi az?*

*Add hogy a leckét a diák jól fujja
és címez minket és ez a cím az,
hogy : mars helyedre ostoba pimasz!*

3

Egy Modiano-cigeratpapírt elszakadt

*Ó hol vagyon a régi kelta már
Aki e fánál mely vadul kereplett
a hősi korban egykoron szerep lett
s amely fából egy megveszett tanár*

- 5 *papirost gyártott ó a vad számár !
Cimed öcsém hogy engem meglepett
nem tagadom, de Múzsám még e leplet
letépi mert ó tudd meg hogy ma szár —*

- 10 *s virágtalan száll füstöm, ó de Vác
dutyijja őrzze testedet s sokác
dalok ringassák füst helyett a kósza*

*gondokat el! Milyen alakiség!
Cigarettnak füstje szép kis ág
lombjai közt egy halovány kabóca*

4

A másodfokú függvények egyenletei

*Drukkoltam, s szólék : »Szent Konstantin, ápolj !
Tedd, ne híjjon ki Szemere Elek !«
Ő szólít mégis erre felkelek
mért vagy oly messze ó Konstaninápoly*

- 5 *S keblemben mint belekben kele vész
Szivem zajdult mint bukaresti banda
Őrült leszek : »A luk ha festi randa«
Mondám, s aztán : a gyerekekben kelevész.*

- Boldog diákkor, melyről ama *Salmon*
10 Művéből annyit olvasék míg *malmom*
Zakatolt, s szólt: *csiribiriflty*

Színház volt ez, színház, *Beregi eridj*
tanárom ellen kezében *horoszkóp*
S vágd kupán: ő egy vérszívó gonosz *pók*

323. KERÉK ASZTAL

Óh kerek világ kerek asztala,
éhesen ültem én melletted mindig.
Terülj most nékem, kezemből behinti
szürkeséged rózsák zuhataga.

- 5 Terülj most nékem. Ült-e valaha
eléd bosszus istent rendelő vendég?
És könyökölt-e így? Tudod-e nemrég
szivem vérfoltos abroszod vala.

- 10 Én teritettem rajta mindeneknek,
faló farkasnak, öklendő ölebnek
s most itt révedek rajtad éhesen.

Mondd, megdicsérnél-e, ha szólni tudnál?
Vagy lábaiddal tőlem messze futnál,
hogy ne boruljak asztalomra sem?

324. WOLKE

Du wirst nicht meine Frau sein,
du wirst leicht sein wie eine Wolke.
Ich schliesse mich ins Feld herein,
dass ich dich da erwarten sollte.

- 5 Du wirst herkommen in mein Haus,
in mein sehr kühles ohne Dach dann :
Ich werde traurig, wie die Maus,
auf die es regnet, leise, langsam.

325. PAUVRE PLAINT-CHANT MÉCHANT

- Le coeur est tard car Dieu est lourd,
plus lourd qu'un mort —
Je ne suis plus jaloux balourd,
qui chante sur les champs et court
5 s'évaporant sous le ciel gourd
et souffre fort,

- paysan chargé de Dieu, qui sème,
c'est qui je suis,
je ne fais pas de bruit même
10 je ne savais jamais s'il m'aime,
mais je le suivrai s'il m'aime
personne puis.

- Tilinkó retrouvé, — cassez
le de nouveau : il est étranger,
15 il n'a souffert beaucoup qu'assez,
il est en toi, il est en danger.

326. BALLADA

Vízcsepp az ég, viszi a szél

Ajánlás :

Legalább N. A. sejtse meg
Ki ízlelő nyelven beszél
E gorgonzola-versemet

127. SOMOGYI LOLLINAK

A virág elfáradt már szagosodni. Unta,
hogy mifénének tettem asztalomra.
S igyekezett árnyékot vetni,
nagyobbat mint a kertben
5 s elfáradt mikor nem néztem oda.
De észrevettem.

És nógattam a bimbót: nyílj ki!
kezemből virágozva hullj ki,
virág-világ!
10 Ej, ködben élünk! hullj derengvén:
szívem felé fordulva gyengén, —
no, bátorság, hisz van még jóbarát —
Óh nem az Isten, nem. De Somogyi
Lolli vigyáz reád. —

128. (ÉVA VIGYÁZZ .)

Éva
vigyázz, magadat nagyon
el ne takard az eszeddel,
játssz ami vagy — ne tullozz
5 meglásd megkeres
Ádám.

329. ILLYÉS GYULÁNAK

- Minket, Gyuszi, szeretni kell
s engem tán jobban s láthatóbban.
Ki vassal szerelmet mível,
az földet mível parasztsorban.
- 5 Mi föld vagyunk, s ha meghalunk
minket nem is kell eltemetni,
de addig addig el kell minket
az Istenek elől szeretni.
Így egymás nélkül kódorogva
- 10 fojtott dühünk az égbe száll —
s a fojtott düh az Isten lelke
s az Isten földet nem kapál.

330. SPORTIRODALOM

- Sportirodalma, Takács, kedvessé tette a sportot
Méla szememben, amely csak a sakk kockáin öregbült.
Már evezőt ragadok, gerelyem zúg, röppen a diszkosz.
Holnapután kihuzom magamat ; — s : milyen egy dali
fickó —
- 5 Így sóhajtnak utánam a lányok, még a Takács is.

III KURUCOK BESZÉLNEK

I.

Immáron új rőzse lobog a parázson,
felcsapó láng mellett tünődünk egyen-máson.

Irdatlan éjben, feneketlen sötétben,
kurucok maroknyi népe van csak ébren.

- 5 — Hej, kurucok csillaga mikor száll az égre,
bilincses népünk mikor, mikor ébred végre?

Mert harc van, harc van, öldöklő harc van
s népünk verejtékezik a szörnyű sarcban.

- 10 Elszedik marháját, földjét, minden kincsét,
sorsa a nyomorúság és fekete ínség.

Kínlódik, vergődik, de mások látják hasznát,
labanc urak zsarolják, kopasztják.

A munka robotosának nem jut kenyérre,
labanc urak telnek, híznak henyélve.

- 15 Földönfutó a magyar föld parasztja,
tanyája, földje meg nem marasztja

II.

— És amikor ki kellett állni a gátra,
régi vezéreink támadtak hátba.

Labancok táborában vígan lakomáznak,
labanc urakkal, gyilkosokkal komáznak.

Mi meg csak bujdosunk, vergődünk régtől,
üldözve labanctól, kegyetlen pribéktől.

Folyik a hajsza, az egész országon végig,
öldősnek, irtanak, ahol nyomunkat érik.

25 Legjobb társainkat tömlöcbe vetették,
de kezünkől a fegyvert ki nem vehették.

Tíz helyébe százan, száz helyébe ezren,
labancvilág vesszen, kurucország szülessen.

30 Minden elnyomottért mi szállunk síkra,
a lázadás és gyűlölet lángját szítva .

III.

— Bajtárs, már hamu feketéll a parázson,
kotrod, kotrod, hogy lángja messze lásson.

Hogy fennen lobogjon, messze szálljon,
minden üldözött hozzánk találjon.

35 Nem nyugszunk, nem nyugszunk, nem állunk félre,
kurucok, előre, ki most az élre!

Dobos doboljon, kürtös kürtöljön,
kurucok csillaga az égre följön.

40 Dobos dobolja : harcra, riadóra,
kürtös kürtölje : ütött az óra!

Kurucok előre, sodró lendülettel,
kurucok rajta, rajta, harccal és tettel!

Kurucok előre, vágatva, rohanva,
kurucok, kurucok, utolsó rohamra!

II EGY ÚJ HONÓRHÖZ!

— *Egy jólsikerült játszma emlékére.* —

Megszülettéél lábbal, kézzel,
távirati rövidséggel.
Szlemmet szoktak így csinálni :
nem tudtak kilicítálni.
Te sem győzted jószívvel — mi? —
a mamának kibicelni.
Untad a sok link bemondást,
pikk helyett a káróbontást.
S fölvisítál, mint a bíbic :
10 »Nem leszek itt tovább kibic!«
Mamád, kis rönonsszal élve,
így ütött egy robbert nyélbe.

III (ÉN ÓVAKODVA SZÜRCSÖLÖM)

Én óvakodva szürcsölöm
drága, de jégen hült söröm
(egy kis) csipkés, lukas
ponyvás lugas
5 hús mélyén
s fényt iszik lelkem az egen
kinn csapong, ott csüng melegen
egy izzadt úr személyén.

Melegben ekkora hasat,
10 amely már majdnem meghasad!

Kezdetben volt Pakots,
aztán lőn az IGE,
köztünk ő a kapocs,
azért jöttünk ide.

335. (MÁR ARRA GONDOLOK NEM EGYSZER)

Már arra gondolok nem egyszer,
fülem ha cseng, fejem ha zúg,
hogy talán semmi nem hazug
kiket a Duna sodra vet fel,
5 vagy kopaszodnak becsülettel,
a paliknak van igazuk.

A hekusok kifognak rajtam,
már kapkodom és hadarok.
Amíg az orrom csavarog,
10 a zöldfülűek fürge rajban
mindent elemelnek s ha baj van,
becsapnak már a haverok.

Kiket fölvet a Duna sodra,
vagy gürcölnek még, kopaszodva,
15 a paliknak van igazuk.

III (BRAUN ÉVÁNAK)

Ahogy öreg akác nyújt egy hulló levelet a fiatal hársnak,
így adom e könyvet Braun Évának, az ifjú költőtársnak

IV (MA NÉVNAPJA VAN .)

Ma névnapja van Etelnek,
kinek csodálatával betelnek
alulírottak, úgymint Ödön,
ki puha folt lágy téli ködön,
5 Jolán,
ki a csomagból kajol ám,
Judit,
kinek bejglidből sok jut itt,
Laci,
10 ki csomagod miatt lesz paci
és Attilácskád,
ki csomagodtól kövér mint egy rác kád.

V (VALAMIKOR VOLT A TETT)

Valamikor volt a tett,
abból lett a gyűlölet,
ebből pedig szeretet
s a világnak vége lett.

339. AZ OKTATÓ MAMA OKTATÁSA

Drága gyermek,
fényes termek
lány öléből —
pezsgó léből
5 iddogálván
és nem állván,
hanem ülven,
amíg hűl vén
bor a pulton,
10 azt kívánom,
hogy se multon,
se diványon
elmerengve
ne időzz,
15 ez a nyitja :
mindeneknek,
ezt tanítja,
míg remegnek
szempillái,
20 a dizóz,
kit te ismersz,
bár nem is mersz
lenni, mint ő,
oly szabad,
hanem mert kit
25 vének intik,
mindig intő
a szavad.

100 EPIGRAMMA

Úgy ugrottál gyorsan a napra közénk, fiu, téged,
mint te a lány levegőt, kívánt édesanyád.

101 (A ROYALBAN MUZSIKA)

A Royalban muzsika
jó kislány a Zsuzsika
kis gyerek a Péterke,
kell neki sok ételke,
a harmadik, az Aba,
az lesz ám a szép baba.
Egyedetek, begyedetek,
sok spenótot beegyetek.

342. LEVÉL

Nincsen
e világon semmi kincsem.

Rád ám
számít a nagybácsi, Ádám.

5 Sorsom
ezért hozzád visz a gyorsan.

Élve
megérkezek péntek délbe.

Vess el
10 gondot s várj tyúklevessel

s felnőtt
ha leszel és látsz egy delnőt

s sorsod
orrod alá tört borsot,

15 add el
e verset s magad ne hadd el.

343. (EZEN ÚJABB KIS MAGYARNAK)

Ezen újabb ki magyarnak
elkellene egy kis gyarmat
táján valahol Megyernek,
annak örülne e gyermek.

5 (Míg te otthon rajzol,
Jolán itten rajzol.)

144. (HÁROM VÁNDOR)

1

Japánban ülünk három fáradt vándor,
Egyik sem bűvár, sőt még nem is kántor.
Nem golfozunk és nem is korcsolyázunk,
Etel felé száll zöld ábrándvilágunk.

2

*Etel felé, ki ásitozva szoptat
s lelkében még ma is pelenkát koptat
s búját tisztába teszi a zord Cháron
bár él ő s anyja, gyermeke van három.*

3

- 5 *Laci helyett írok befejező verset,
s mivel Laci helyett, nem finomat, nyersét
bár szeret, hisz hozzád kit-kit fürge csáb ránt
s ezzel véget is ér a költői ábránd.*

1. Epilog :
Nagyapa volt Áron
Elvitte a Charon
Jött helyette Ádám,
Így gondolunk rád ám!

2. Epilog :
*Első lőn Zsuzsanna,
10 úgy jött, mint a manna,
második lőn Péter,
őt küldé az éter,
harmadik lőn Ádám,
tulipán a ládán..*

345. (HALLOM, HOGY AZ ÁDÁM. .)

Hallom, hogy az Ádám úgy »ül mint a cövek«
úgy van odatéve, mint a nehéz kövek
és szépen növekszik,
mert korán lefekszik,
5 s megeszi az undok, jó tápfőzeléket
ezért mindannyian üdvözölünk

Téged.

346. (A HARISNYÁJA)

A harisnyája egy lucsök,
hanem ő csak fecseg, locsog.
Béka ha ily sokat brekegne,
egész biztosan berekedne.

347. LEONTIN

»Kalapok, tompok, szallagok« —
ím ilyen kedves dallamot
szabad az utcán hallanod,
ha velem vagy, Leontin.

148. (JUTKÁM, CSAPÓDJ!)

Jutkám csapódj! én szép szőke kalászom! •
Könyezz! potyogtasd buzaszemeid!
Tested már nem lesz lágy fonott kalácsom.
Lehull a sarló. Hát majd felveszik.

149. (NOR-COC)

Mit visel úrinő és mit hord kokott
fejebubján, ha nem Nor-coc-ot.

—
Sapkám Nor-coc
ilyet hordok.

—
Nor-coc sapkám hona Svájc
viseli Svarc, hordja Vájsz

—
Minek annak a fuszekli,
kinek fején Nor-coc dekli.

—
Eszemadta kis barnája
Norcoc gyártmány a sapkája

—
Hőbe hóba, télen-nyáron
Norcoc sapkát hord a párom

—
Akármilyen snorr kokott —
még az is hord Norcocot.

350. SMÁ JISZRÓEL

- ❖ Szegénység szennylepleiben
én nyughatatlanul bolyongtam,
sírt, mint a gyermek, a szívem,
víg nép közt egyedül borongtam.
5 Hol az ágy, melyben megpihen
e fáradt lélek? — Kiáltottam :
Smá Jiszróel!

- És leste szolgál a szavam,
selyempárnán, hűséges nővel
10 számláltam marhám, aranyam,
gyarapodtam ésszel, erővel
s amikor adtam, boldogan
mondtam magamban s emelt fővel :
Smá Jiszróel!

- 15 És most is akármí jöhet,
dicsőség, sok pénz, nagy betegség ;
/ akármí vethet rám követ
s bár halálos ágyam vessék,
a véghetetlen szeretet
20 szavát kiáltom, bármí essék :
Smá Jiszróel!

Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
 hogy Ádám volt az első gaz.
 'sz azért nő alma, hogy szakasszon
 almát a férfi és az asszony.

- 5 A földön annyi a jó dolog,
 hát miért ne lennénk boldogok?
 Az ember olyan szelíd alak!
 Ha nem piszkálják, nem harap.

- Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
 10 hogy nincs elég tyúk, humbug az.
 Egy kótlós százza terít szárnyat
 és sok, ha egy nap falunk hármat.
 S a tyúk ezért ha nem morog,
 az ember gyomra mért korog?
 15 Ez oly világos, mint a nap,
 csak bele ne kotyogjanak.

- Nem, nem igaz, nem, nem igaz,
 hogy huncut a kövér kopasz.
 20 Hol híznak, ott baj nem lehet már,
 a hájjal emberszeretet jár.
 Hát sétálj, igyál, falj sokat.
 Mit komplikáld a dolgokat?
 Az ember oly szelíd alak,
 ha cirógatják, nem harap.

- 25 A rossz hányja, a rossz veti
 az embert, — ez kijár neki.
 Magára zárta a kaput,
 csak akkor volt jó, ha aludt.
 Mert annyi rossz ösztön sodorja,
 30 nem tud szeretni éhgyomorra,
 mert nem sétál, hanem azon van,
 hogy a dolgot komplikálja nyomban;
 a boldogság jött, — ő meg elszaladt
 hja, — buta volt és az maradt.

Semmi semmi, semmi, semmi, semmi.
 Legyen, hogy ne legyen,
 legyen, hogy ne legyen —
 mondjuk : Edit.

- 5 A csillagokat most a láthatatlan,
 sárga kis csibék szemelgetik.

Talán hajnalodik, talán Budapest ég.
 Talán egy izzadt óriás-leány
 arcán olvad a festék.

- 10 Kocsik zörögnek, redőnyök görögnek,
 tengerek dörögnek, emberek áradnak.

Bosszant az a goromba ház a sarkon —
 olyan, mint kisgyermek arcán az ótvar.

- 15 Vagy ismeretlen reggel ez, vagy idegen pályaudvar,
 ahová most érkeztem.

Nincsen málhám.
 Valamit elfelejtettem — talán ha azt kitalálnám
 Egy : semmi.
 Kettő : semmi.

- 20 Három : semmi.
 Olyan szokatlan, mint ez a pályaudvar,
 hogy egyáltalában nincsen semmi.

13. (A KÖLTŐ OLYAN . .)

A költő olyan, mint a kisgyerek,
vagy mint az első ember a lapályon :
két lábra állni próbál, hogy ne fájjon
apró mivolta, ne fődje berek,

- 5 de lássa messziről, mi közeleg,
milyen isten rémlik a teljes tájon,
mily csönd szivárog, hogy üreget vájjon
alánk, míg eltölt a gond és képzelet.

- Ilyen a költő, különben hanyag,
10 elfeledi, hogy eleven anyag,
hogy törékeny és mindig elkel nála

a segítség, hogy .kösse erős szála ;
most is e könyvért Méltóságodat
illeti tőle hódolat és hála.

14 (25 ÉVE . .)

25 éve a papírt szolgálja
minden erővel, bele se rezdül
25 éve eteti papírral
s nő hízik a kultúra rajta keresztül.

355. (AMIKOR VERSET ÍR AZ EMBER)

Amikor verset ír az ember,
mindig más volna jó,
a szárazföld helyett a tenger,
kocsi helyett hajó.

- 5 Amikor verset ír az ember,
nem írni volna jó.

356. (HA LELKED, LOGIKÁD)

Ha lelked, logikád,
mint patak köveken
csevegve folyik át
dolgokon, egeken —

- 5 ver az ér, visz az ár,
eszmélhetsz nagyot :
nem kell más verse már,
költő én vagyok!

Kertemben érik a
leveles dohány.
A líra : logika ;
de nem tudomány.

17/ (SZOLGÁNAK ÁLLÍTOD MAGAD)

Szolgának állítod magad,
akárha urad volna.
Csak hazudd, hogy nem vagy szabad.
Én nem hiszem el egy szavad,
5 te szolga!

Rád les az ifjak hadsora
te szolga!
Egyke "karikás ostora,
nem is vagy olyan ostoba

18/ (MÉG NE UTAZZ EL, .)

Még ne utazz el, Sárrikám, Pozsonyba,
hanem maradj velem,
1 ne hagyj el, ahogy itt hagyott, osonva,
verseim közt a másik szerelem.

Semmi se vár ott, jól tudod, te kedves,
csak ismert unalom,
mely szivarfüsttel fejed körül repdes,
míg kártyát keversz s forog a malom.

Alszik egy kisdéd, tátva gyenge szája —
10 fölriad az ilyen csöpp gyerek,
érzi, nincs ott a mamája,
így fölriaszt, hogy nem leszek veled

KÉTES HITELŰ SZÖVEGEK

159. TÖREDÉKEK

1.

Reggel hét óra van, zörög már a vekker,
Mama piacra mén, kezében a cekker,
Kezében a cekker, én meg iskolába,
Ottan is, ottan is felelni — hiába .

2.

Jön, jön Pápai, néptanítóképző szelíd ember

3.

A gyereket úgy szeretik,
Hogy csak meséssel etetik.
Vége van sej, vége van a szép nyárnak,
Vége van a gyermek-koplaltatásnak.

4.

Alvó Titánt legyecské így gyötör,
Tagadja, hogy versem csupa gyönyör,
Míg ő dicséri rossz galambjait,
Fülébe zengem büszke rímeit,
S hogy zseni vagyok, el sem ösmeri,
Pedig naponta bömbölöm neki!

360. (SZERETTÉK IGNOTUS PALI)

Szerették Ignotus Pali,
és Galamb Ödön a tanár
Egy ízben báró Hatvany
és talán Komlós Aladár

361. (NE FELEDD .)

Ne feledd, hogy régi szabál
Csak mértékkel egyél-igyál.
Követség korai vétség,
tehát móddal, ó vendégség.

5 Az angyalok sose esznek,
mégis gyönyörűek lesznek.

Messziről jött jámbor vendég,
hallgasd meg a bölcs intelmét :
pulykamelltől hull a hajad,

10 jobb tehát ha tálban marad.
Szeplőt szaporít a kappan,
nem viszi le semmi szappan.
A fekete török átok,
dehát úgyis megisszátok.
15 Megmondták az apostolok,
nem inni valók a borok.

ELVESZETT VERSEK

Istenjárás

Eggyélelődés vágya

Egy asszony s egy leány

Ember is, magyar, magam is

Két szív

Templom ; hullá ; rózsá

Kalózkapitány indulója

JEGYZETEK

1. Két keserves. A Medvetánc szövegét közöljük. — A *Csin-bin*, A Tollnak 1929. május 26-i, a *Medália* június 9-i számában jelent meg először. A kettő együtt, a közös cím alatt a Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetben — A *Csin-bin* sajátkezű gépiratára (g_1) a költő le is rajzolta, amiről a furcsa vers szól; mindkét vers gépirásos szövege (g_2) megvan egy másik lapon; A *Medália* egy kézírata, Hatvany Lajos gyűjteményéből, az MTA kézirat-tárában.

Szövegváltozatok :

Csin-bin

1	<i>Hoppsz, Hopp! mint</i>	g_1
	<i>Hoppsz, hopp! mint</i>	g_2
	<i>Hoppsz, hopp, mint</i>	T
2	végén nincs vessző	T
4	<i>lúdialpú</i>	DT
7	végén nincs vessző	g_1 T
8	<i>s szüzek, anyókák, naprajorgók!</i>	g_1 g_2 T DT

Medália

3	<i>jövendőt,</i>	T
	<i>jövendőt!</i>	DT
3	<i>húslevest! országot! jövendőt!</i>	k
4	<i>s bár,</i>	k
	<i>bendőt, —</i>	g_2 DT
	<i>bendőt:</i>	T
7	<i>halálnak,</i>	k
8	<i>hancuroznak! és muzsikálnak!</i>	k
8	<i>muzsikálnak.</i>	g_2 DT T

Gergely Sándor szerint (Korunk 1931 május, 382. 1.) burzsoázizáló versek.

2. Laci bá'. A Toll 1929. november 3-i számából; innen közölte a Népélet Népe 1940. május 15-i száma és a Bálint-féle kiadás. Korábbi kézíratos változata *Istenhegyi László* címmel Hatvany Lajos gyűjteményéből a Magyar Tudományos Akadémia kézirat-tárában.

Szövegváltozatok (a kézíraton) :

2—4	<i>Bölcsebb! korod előtt hajolj!</i>
	<i>Ügyész ügyel, böszülsz-e?</i>
	<i>Ne bánd! jó vagy: derülj, danolj.</i>
5—6	<i>Pipabagó az ország.</i>
	<i>Mi gondod, hogy szutyka rotyog?</i>
9	<i>Forg a világ: csak lenten</i>

11—12 *vakság dereng a szenten
és csak a Mű a látomás.*

Keltezése: *Buda, 1929. április.*

Laci bá': Hatvany Lajos.

3. Esik. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Toll 1929. július 21-i számában jelent meg, majd lényegesen átdolgozva az Erdélyi Helikon 1930 októberi számában és a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben is

Szövegváltozatok :

	(A Tollban nincs a vers szakaszokra tagolva.)	
1	<i>Állok, hol állok, tócsa nő</i>	T
	<i>Állok,</i>	DT
2	<i>dolga — —</i>	T
3	<i>bevont</i>	T
4	<i>lábom</i>	EH
	<i>megszagolja,</i>	T
6	<i>Püspök Dombja</i>	T
7	<i>jő,</i>	T EH
8	<i>megfontoltan mint</i>	T DT
11	<i>Fütyültem napsütött koromba,</i>	T
	<i>Fütyültem könnyedebb koromba',</i>	DT EH
12	<i>esik, hogy legyen sár és bodza,</i>	T
	<i>esik, hogy nőjjön sár meg bodza,</i>	EH
	<i>Esik, hogy nőjjön sár meg bodza,</i>	DT
14	<i>meszelő,</i>	T DT
15	<i>gondolkozva.</i>	T
16	<i>Lassudad országos eső</i>	T DT
21	<i>EH-ban nincs új szakasz.</i>	
23—30	<i>helyett: Esik a sárhoz ragaszkodva</i>	
!	<i>jeszeng a tők, busong a boglya,</i>	
	<i>a végtelenség csukott pilla,</i>	
	<i>onnan vagyunk mi kicsorogva,</i>	
	<i>állok, lábamnál tócsa nő</i>	
	<i>a pocsolyához; ez a dolga.</i>	T
26	<i>esik a magántulajdonra,</i>	EH
	<i>esik a magántulajdonra:</i>	DT
27	<i>a lány talajra, a toronyra</i>	EH DT
29	<i>lakásokra,</i>	EH
30	<i>az a dolga.</i>	EH
31	<i>Lassudad országos eső</i>	T

4. Dörmögő. A Medvetánc szövegét közöljük. Először A Toll 1929 augusztus 11-i számában jelent meg, majd, lényegesen átdolgozva a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben. — Legkorábbi, *Avas* című változatát őrző gépiratát 1929 nyarán küldte el Déry Tibornak. (Közölve Csillag 1955. április)

Szövegváltozatok :

1	<i>idő,</i>	T g
2	<i>sárgán görbülő,</i>	T
	<i>munkán görbülő, —</i>	DT
3	<i>Telt-múlt mezilláb, csendben görbülő.</i>	g

	szalmát zuzott és nézte az eget	T	DT	g
4	s a csillagokban szive zizegett.	T	DT	g
5	Tudta, hogy völgyül a hegyek mögött,		T	
	Tudta, hogy nap kél a hegyek mögött:		DT	
6	köpködött,		T	
7	ballagott,	T	DT	
5-8	Váji tálja volt a kelekótya tők. Hosszan pipált és lassan köpködött. S mert nénje küldte: eredj, szórakozz! mulatozott, hogy mint hull a toboz.			g
9	egy gyűlő hajnalon		g	
10	bokor hajadon, gazdag hajadon		T	DT
11	s donog, donog. s dönögött, de ő se hallgatott:	T	DT	g
12	mormogott; markos bajszába imigy mormogott:		T	g
13	— Ejh! dúdorássz	T	DT	g
14	pihen,	T	DT	
15	rátapad;		DT	
16	derekad.		DT	
17	haragvó ludak, proletár ludak	T	g	DT
18	majd, ha meglohad,		T	
17-18	Megöregülsz majd! Bőröd meglohad, könnyen becstipik haragvó ludak, végén nincs vessző		g	T
19	szenvedő —		T	
21	Fazekadból kifut a góg-erő, jedő!	T	DT	g
22	fedő,		g	T
24	homlokodon a fiúk föllelik. homlokodon uj ifjak föllelik. homlokodon a fiuk föllelik!...		DT	g
25	No dalolj, rózsaromboló leány! —		T	
26-28	nincs zárójelben	T	DT	
27	sás,	T	DT	
28	erős az Isten, mint a csikarás. erős a sorsunk, mint a csikarás.		T	DT
25-28	Dalolj csak rózsaromboló leány! pántos fagy az én homlok-koronám, bütykös kezemmel a tóra tesztem s lassulva nézem sürgős életem.			g

A vers a költő nagyapjáról szól. (V. ö. József Jolán: J. A. élete. 1917. 20.)

8. **Harmatocska.** A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent 1920. augusztus 25-i s az Előőrs 1930. január 4-i számában, majd a Tökét, Ne Siránkozz kötetben; ezzel egyező gépirata a Marosvásárhelyi Múzeumban. A Medvetánc megjelenése előtt teljesen szöveget közölte 1934. október 28-án a Békésmegyei Közlöny.

Bevegyváltozatok:

5 est,

T E

6	<i>falomb,</i>	T
	<i>falomb ;</i>	E
12	<i>Műhelyem</i>	T E DT
14	<i>vagyok,</i>	T
15	<i>veszhetek, mint</i>	DT

6. Tiszazug. A Medvetánc szövegét közöljük, így jelent meg máskor 1934. október 28-án a Békésmegyei Közlönyben. — Először A Toll 1929. szeptember 8-i számában, aztán a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben jelent meg. *Zajti Ferencnek szeretettel ajánlott kéziratának fényképmásolatát* a Múzeumban, ugyanott megvan egy gépirata is.

Szövegváltozatok

2	<i>fércelik ;</i>	k
	<i>fércelik,</i>	T
.3	<i>puli-pillanat</i>	T
6	<i>im —</i>	g
14	<i>kékes köcsögök, öregek</i>	k g
	<i>kékes köcsögök, öregek, —</i>	T
	<i>kifosztott, kékes öregek</i>	DT
18	<i>kapál ;</i>	T
22	<i>etelik,</i>	T
24	<i>jöllökik</i>	T
25	<i>ól ;</i>	T
	<i>ól,</i>	DT
26	<i>homály ;</i>	T
27	<i>kemény a menny : a gally alól</i>	k g
	<i>kemény a menny ! a gajj alól</i>	T

A verset a szolnokmegyei tiszazugi községekben (Tiszakürt, Nagyrév, Újkécske, Ókéske stb.) közel 20 éve folytatott arzénos gyilkosságok leplezésének hatása alatt írta.

7. Margaréta. A Medvetánc szövegét közöljük, de a 11—12. sorok helyreállítva a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz-beli változatot. — Először megjelent A Toll 1929. október 20-i számában. Megjelent az Új Magyar Költők (1936) c. antológia II. kötetében is, a Medvetánc-beli szöveggel. A Toll-belihez legközelebb álló gépirásos szövege is megvan a Múzeumban egy lapon a *Harmatocskával*.

Szövegváltozatok :

3	<i>kakukkolgat : a berekháti köd</i>	T g DT
4	<i>lépked,</i>	T
6	<i>simúl</i>	T
	<i>nád.</i>	T
7	<i>morog.</i>	DT
8	<i>borzas szőrrel, ha sóhajt a világ.</i>	T g
9	<i>fejemen.</i>	T
	<i>fejemen —</i>	g
10	<i>magam —</i>	T
11	<i>leves virágtól prüszköl a tüzem,</i>	T
	<i>elalvó virág csukja életem</i>	g
	<i>Már pára hátán illan életem</i>	M

12	<i>s óh, görbe bú! munkám is lombtalan.</i>	T
	<i>s — vén, görbe bú — munkám még lombtalan.</i>	M
14	<i>nyele.</i>	T g

8. **Ákácokhoz.** A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz-beli szöveget közölkés. — Előtte megjelent az Előrs 1929. november 23-i számában *Ákácokhoz* címmel, majd erősen átdolgozva a Népszavában 1930. december 12-én a következő megjegyzéssel: „Mutatvány a költőnek »Döntsd a tőkét, ne siránkozz« címen sajtó alatt levő verseskönyvéből”.

Szövegváltozatok :

1	<i>Száz göbbedő, odvas falunkba</i>	E
	<i>Száz, göbbedő, odvas falunkba</i>	Nsz
2	<i>magunkba —</i>	E
	<i>magunkba' —</i>	Nsz
3	<i>ákácok, vigyázzunk magunkra, —</i>	E
	<i>ákácok vigyázzunk magunkra —</i>	Nsz
4	<i>sziszentő ez, de lombos földat</i>	E
5	<i>bizalomra,</i>	Nsz
6	<i>keserülő mennyei munka</i>	E
7	<i>zsongva, —</i>	E Nsz
10	<i>sorsa —</i>	E
11	<i>kötöm én, lám kötöm ujjongva,</i>	E
	<i>Fogom én, lám kötöm ujjongva, —</i>	Nsz
12	<i>a jó fa fogy, az édes táj dagad —</i>	E
13—16	<i>Recseg az ég odvas falunkba —</i>	
	<i>fogom én és kötöm busongva —</i>	
	<i>s csikorogva hordja halomba</i>	
	<i>hulló, szerelmes hivatalomat.</i>	E
15	<i>lombja,</i>	Nsz

9. **Bethlen István.** Az Előrs 1930. január 11-i számából, ahol — ja — betűjellel jelent meg. — A Horthy-korszak első felének vezető politikusáról, az ellenforradalmi »konszolidáció« miniszterelnökéről szóló éles szatíra a költő életében kötetben nem jelent meg. 1929 utolsó hónapjaiban írhatta.

10. **Favágó.** A Medvetánc szövegét közöljük. — Először — erősen eltérő szöveggel — A Toll 1929. december 1-i számában jelent meg; e változathoz közelálló gépirat megvan a Múzeumban. Átdolgozva a Népszava 1930. december 21-i számában, majd a véglegestől alig eltérő szöveggel a Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetben, melynek címét is adta. A Népszava kötet a vers alatt: »Mutatvány a költőnek »Döntsd a tőkét, ne siránkozz« címen sajtó alatt levő verseskönyvéből.«

Szövegváltozatok :

4	<i>nyakamba, —</i>	g T Nsz DT
8	<i>pirultan sujt az isten s röpphen,</i>	T g Nsz
	<i>(A Tollban: Isten)</i>	
	<i>hajnal suhint, forgács-tény röpphen,</i>	T
9	<i>közben, —</i>	Nsz DT
9—15	A Tollban s az alább jelzett eltérésekkel a gépiraton :	
	<i>a fák durrognak örömiükben, —</i>	

*kacagva reped szét a törzs.
Visongj, szívem, mi közünk ahhoz,
(a gépiraton : szívem. Mi közünk)
hogy zörzűrűl ujjakkal kapdos
belénk a bú? Csapódj a sorshoz !
(a gépiraton : sorshoz.)
Csupán a pusztaság rikoltoz, —
az ember szétnéz, mosolyog.*

11	nincs gondolatjel	Nsz
14	rikoltoz.	Nsz
	rikoltoz, —	DT
15	mosolyog !	DT

A vers elemzése : Lengyel Dénes, Köznevelés 1953. márc. 1.

11. Betlehem. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először az Előőrök 1929. december 21-i számában jelent meg — négysoros versszakokra tagoltan, — aztán a Döntsd A Tökét kötetben is.

Szövegváltozatok :

1	<i>A gyolcs hődön át puha varjak szállnak,</i>	E
2	<i>elül a homály,</i>	E
3	<i>tömpe szobácska vert földjén megállnak</i>	E
5	<i>létrán —</i>	E DT
6	<i>»Mennyből az angyal . . .«</i>	E
	<i>atyafi,</i>	E
10	<i>borostás arccal nyöszörög a zsupp,</i>	E
	<i>borostás arccal nyoszolyog a zsupp</i>	DT
11	<i>fodor leveske</i>	E
12	<i>menyezetre</i>	DT
15	<i>a tűz fényinél</i>	DT
17—18	<i>De ez nem igaz. Csontos fákat hajszol</i>	
	<i>a csépes szél és gőzlik a magyar,</i>	E
	<i>De ez nem igaz. Zsellér-szálmát hajszol</i>	
	<i>az uri szél és gőzlik a magyar</i>	DT

12. Betlehemi királyok. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először megjelent a Lantos Magazin 1930. január 1-i számában, majd a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben is. Az első közlésnél korábbiak látványos gépirásos változata is megvan a Múzeumban. A Medvetáncig valamennyi szövegben különválnak a versszakok első két sora.

Szövegváltozatok :

1	<i>Adjon Isten, Jézusunk, Jézusunk.</i>	g
	<i>Adjonisten Jézusunk, Jézusunk,</i>	LM DT
2	<i>három</i>	LM DT
4	<i>sieltünk.</i>	g DT
5	<i>mondta, biztos</i>	g LM DT
7	<i>nevem,</i>	LM
8	<i>istenem.</i>	DT
9	<i>Isten Fia, jó napot, jó napot.</i>	g
	<i>Isten fia, jó napot, jó napot,</i>	LM
	<i>Istenfia, jónapot, jónapot,</i>	DT

12	<i>lettél,</i>	DT
14	<i>üdvösségünk</i> <i>Égi Ország</i>	DT g LM
17	<i>Adjon Isten, Megváltó, Megváltó.</i> <i>Adjon Isten, Megváltó, Megváltó,</i> <i>Adjonisten, Megváltó, Megváltó,</i> <i>messzi országból.</i>	g g LM DT g LM DT
19	<i>A kolbászunk mind elfogyott,</i>	LM
20	<i>magos csizmánk is megrogyott.</i> <i>Jényes csizmánk is megrogyott.</i>	g DT
21	<i>hoztunk aranyat marékkal,</i>	LM
25	<i>Irul, pírul</i> <i>Mária, Mária.</i>	g LM
26	<i>Boldogságos Szűz Anya</i> <i>egész helyes kis mama</i>	g LM DT
28	<i>Jézuskáját,</i>	g
29—30	<i>— a sok pásztor mind muzsikál. —</i> <i>meg is kéne szoptatni már —</i>	LM
32	<i>jó éjszakát kívánok.</i> <i>jóéjszakát kívánok.</i>	g LM DT

1930

13. Füst. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz szövegét közöljük. — Először a Népszava 1930. február 6-i, majd a Pásztortűz 1930. júliusi számában jelent meg, végül a Békésmegyei Közlöny 1934. december 3-i számában és a Medvetáncban is.

Szövegváltozatok :

1	<i>Kis nyurga</i>	Nsz
	<i>előtt,</i>	Nsz P
2	<i>ezüsttel köt és old, hajlong, ledől —</i>	Nsz P
3	<i>áttetszel</i>	Nsz P
5	<i>bajok —</i>	Nsz P BK M
7	<i>Elszállok, el ; de a lány remegés</i>	Nsz P
	<i>Elszállok, el, de a lány remegés</i>	BK M
8	<i>az életért — —</i>	Nsz

14. Nyár. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz szövegét közöljük, kivéve a 4. sort, amelyben a Medvetáncban végrehajtott változtatás (*ring az ég helyett leng az ég*) független a költemény politikai értelmének eltüntetésétől ; az utolsóelőtti sorban hiányzó vesszőt pótoltuk. — Először a Toll 1930. február 7-i, majd a Makói Friss Ujság 1930. febr. 16-i, és a Pásztortűz 1930. máj. 29-i számában jelent meg. A Döntsd A Tőkét-beli szöveget közölte a pozsonvai Új Hang 1938. márciusi száma, a Medvetáncát a Párizsi Magyar Könyvtár 1935., a Magyar Ut 1935. febr. 15-i száma, valamint az Uj Magyar Költők (1936) c. antológia II. kötete. A gyűjteményes kiadások közül Remeth és Bálint a Medvetánc, Kardos a Döntsd A Tőkét szövegét közli. Megvan a Múzeumban az első közléshez közelálló gépirata s az utolsó át-olgozás kísérletét jelző változatnak József Jolántól gépelt másolata.

Szövegváltozatok :

1	<i>gólyahír. — —</i>	T MFU
2	<i>áramló könnyűség a rét,</i>	T
4	<i>ring az ég.</i>	MFU P g ₁ DT
	<i>leng az ég.</i>	g ₂ M
6	<i>száll ;</i>	T
	<i>száll, —</i>	MFU
7	<i>a hérges rózsza meghajol —</i>	T
8	<i>még karcsu száron ing a nyár.</i>	MFU T P g ₁
9	<i>De megvastagszik s hadonász</i>	T
	<i>De megvastagszik s hadonász.</i>	MFU
	<i>De egyre több a buggyanás</i>	g ₁
	<i>De egyre több lány buggyanás</i>	P
10	<i>homokon.</i>	T
	<i>homokon ;</i>	P
11	<i>kalász,</i>	MFU g ₁
13	<i>Ily gyorsan múlik el nyaram.</i>	MFU T P g ₁
	<i>Ily gyorsan betelik nyaram.</i>	M
14	<i>Ördögszekéren hord a szél, —</i>	T g ₁ M
	<i>Ördögszekéren hord a szél,</i>	MFU P
	<i>Bogáncsfejekén jár a szél —</i>	g ₂
15—16	<i>egy pillanat és odavan,</i>	g ₁ MFU T P
	<i>amit egy nemzedék remél.</i>	
	<i>csattan a menny és megvillan</i>	
	<i>— dől a zápor — a kaszaél..</i>	g ₂
	<i>csattan a menny és megvillan</i>	
	<i>kék, tünde fényvel jön a tél.</i>	M

15. Ady emlékezete. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből, „magánhangzók hosszúságának pontosabb jelölésén kívül a kézirat alapján javítva az első sor rítmushibáját (mért). Először a Népszava 1930. március 25-i számában jelent meg. Kézirata az Orsz. Széchényi Könyvtár »Ady koszorúja« című, Rozsnyay Kálmán gyűjtötte kéziratgyűjteményében (Fol Hung. 1949). — A moszkvai Új Hang 1938. évi 3. száma is közölte.

Szövegváltozatok :

1	<i>Meghalt. Hát akkor mért ölik naponta</i>	k
	<i>nincs gondolatjel</i>	Nsz
2	<i>szóval, tettel és haragvással is ?</i>	k
3	<i>alattomba</i>	k
10	<i>feled,</i>	k
12	<i>felelt ;</i>	k
17	<i>Teste a földé, földművesé lelke,</i>	Nsz
19	<i>Sirja : három millió koldus telke,</i>	k Nsz
21	<i>Verse : törvény</i>	Nsz
22	<i>zörög.</i>	k

A Népszava a vershez ezt a jegyzetet fűzi : »A költő felolvasa « Bartha Miklós Társaság vasárnapi (1930. március 22-i) Ady-ünnepélyén. » Gyermekekori kedves költőjével akkoriban megint sokat foglalkozott, alkalmat adott rá A Toll 1929. júniusában kezdődött Ady-ankétja s különösen Kosztolányi Dezső éles támadása Ady emléke ellen (Az Irástudatlanok árulása. Különvélemény Ady Endréről). A Toll 1929. augusztus 19-i számában József Attila írt cikket *Ady-vízió* címmel.

16. **Egy költőre.** A *Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz* kötetből. Előtte megjelent a *Kortárs* 1930. április 27-i számában. Közölte a moszkvai *Uj Hang* is 1938. évi 3. számában.

Szövegváltozatok (a *Kortársban*) :

- 1 »Sakált»
 2 *restel,*
 9—12 *zsendüljön egész veneteg,*
amely susog is, bög is.
És vakogjon, ha muszáj neki!
De föl a holdra, mint a régi!
 13 *Mit koslat aggódók körül*
 16 *nyomorával.*
 17—18 *Ha gyujtót se gyujt emberedre,*
hol sír a gyerek gémberevedre.
 19—24 *Honunk és népünk mit neki,*
hogy oszladozó felhő,
hogy úri szél tépegeti
és gyűrögeti szellő.
Hogy sorsunk rongy és alatt szárnyal
tapogatózó ökörnyállal.
 25—36 helyett egy versszak:
Nagyságát titkolja, hiszen
széremény, akár a kórság.
Ha szíppant, undorodva sem
élnek tovább a rózsák.
Nos, zúgjon elsodró viharja,
Ugyiscsak a hasát csikarja.

A vers Babitsról szól, aki nem a »szípolyta«, a kizsákmányolást támadja, hanem az osztályharcos költészetet üldözi. — Németh Lászlónak a *Nincsen Apám Se Anyám* kötetéről írott igazságtalan bírálata a *Nyugat* 1929. dec. 1-i számában jelent meg. Babitsnak »Az istenek halnak, az ember él« című kötetéről József Attila írt kemény kritikát a *Toll* 1930. január 10-i számába. — Itt saját stílusa köntösében gúnyolja az elefántcsonttornyos polgári ifodalom vezérét.

17. **Egeres.** A *Népszava* 1930. május 1-i számából. — Megvan egy, valószínűleg korábbi gépirásos változata a Múzeumban. A versek gyűjteményebe Bálint György vette föl, bizonyára a gépirásos változat alapján.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 8 *arany föllegeknek.*
 9 *fölötöl —*
 12 *ide a nyakunkba.*
 14 *kórság.*

18. **Regős ének.** A *Medvetánc* szövegét közöljük. E szöveg gépirata is megvan a Múzeumban. — Először a *Népszava* 1930. július 24-i számában jelent meg, majd átdolgozva a *Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz* kötetben és véglegesszel teljesen egyezően a *vakok Homeros-énekkara* 1933. március 10-i hangversenyének szöveges műsorában.

Szövegváltozatok :

A Népszava-beli változatban a refrén végig: *roge, róka, regülejtem.*

7	<i>lobot vetett</i>	Nsz
11	<i>Szeretjussak</i>	Nsz
13	<i>Boszorka ring a rózsában,</i>	Nsz
21	<i>Váljon paplanunk parázssá szalmává!</i>	Nsz
		DT
23	<i>piócává!</i>	DT
25	<i>Hasas disznó lángot elljen, szarva!</i>	Nsz
		DT
27	<i>Röfögjön a hálóhelyen,</i>	Nsz

19. Bánat. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent az Erdélyi Helikon 1930. októberi számában, *Arról, hogy belőlem, aki szarvas voltam, farkas lesz* címmel, továbbá A Toll 1931. február 25-i számában és a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben. Valószínűleg az első közlésnél is korábbi a Múzeumban őrzött *Lágy* című gépirásos változat; egy másik gépirásos szöveg azonos a kötet szövegével.

Szövegváltozatok :

5	<i>Aggancsom</i>	g	EH	T	DT
6	<i>gyémántot szór az ágon.</i>				g
10	<i>Varázsüttlön</i>	g	T	DT	g
11	<i>habos,</i>				g

20. Tömeg. A Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetből.

Az 1930. szeptember 1-én a Kommunisták Magyarországi Pártja vezetése alatt lefolyt nagy tüntetést örökíti meg, amelyben József Attila maga is résztvett. (Vö. Agárdi Ferenc: József Attilával 1930. szeptember elsején. Nagyvilág. 1947. 13. sz. — Balla Aladárné: 1930 szeptember 1. Második, átdolgozott kiadás. 1952.)

A vers részletes nyelvi elemzése: R. Hutás Magdolna, Irodalomtörténet 1955. 182—185. l

1931

21. Kispolgár. A Népszava 1931. január 6-1 számából közöljük, ahol alábbi jegyzettel jelent meg: »Mutatvány a költőnek, Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz» című rövidesen megjelenő verseskötönyéből.« Végül mégsem vette fel a kötetbe, talán mert akkor úgy érezte, hogy túljutott azon a kispolgári ingadozáson, amellyel e versben önmagát is vádolja.

22. Anyám. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először 1931. január 11-én jelent meg a Népszavában, aztán a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben. Vö. *Anyám a mosásban.*

Szövegváltozatok :

A Népszava a versszakok végén három pontot tesz.

16	<i>padlás!</i>	Nsz
----	----------------	-----

17	<i>vasalóval, —</i>	Nsz
	<i>vasalóval —</i>	DT
19	<i>megnyomta, mindig keskenyebb lett :</i>	Nsz
20	<i>proletárok ! . . .</i>	Nsz
22	<i>ifju asszony, —</i>	Nsz
	<i>ifju asszony,</i>	DT
24	<i>póstás</i>	DT

23. Tűnődő. Az első hármat és az utolsót (ott 4.) a Medvetáncból közöljük, a negyediket a Tollból. — Először a Toll 1931. január 19-i számában jelent meg »Irásjelek« címmel, aztán a 4. elhagyásával a Döntsd A Tökét, Ne Siránkozz kötetben.

A Tollban 5 versből áll, alcímek nincsenek, az egyes verseket csillag választja el egymástól, a második és harmadik sorrendje a későbbtől eltérő. A kötetekbe föl nem vett 4. verset az eddigi gyűjteményes kiadások a töredékek közt hozták.

	1.	
3	<i>vihar !</i>	T DT

	2.	
1	<i>felén.</i>	DT
3	<i>Urvezető, vigyázz,</i>	T DT
4	<i>S óh holdus, nézd mily lágy a gyümölcs rajta !</i>	T DT

	3.	
Cím :	<i>Fegyvertelen</i>	DT
1	<i>Gazdag boglyák közt éhen sorvadok</i>	T DT
2	<i>bokán simít a bú,</i>	T DT
3	<i>fejem körül</i>	DT
6	<i>én szegény, szomorú,</i>	T
	<i>mig jössz, óh, háború !</i>	DT

4.

Az eddigi kiadások minden sor végén pontot tesznek s az első sort általában közlik :

Szél csapta égi bokromat.

5.

3	<i>Még nem gépfegyverzüm-züüm</i>	DT
4	<i>Váj, mint a nyomor. Csíp, mint a tetü.</i>	T

24. Beszél a tej. A Medvetánc szövegét közöljük, de helyreállítva a 7 sornak a Döntsd A Tökét-beli nyíltabban forradalmi fogalmazását. — Először a Népszava 1931. január 30-i számában jelent meg, *Tej* címmel, aztán a Döntsd a Tökét, Ne Siránkozz kötetben.

Szövegváltozatok :

1	<i>Kis nedves, cselelő, bottló reggel.</i>	Nsz DT
7	<i>nincs felkiáltójel</i>	Nsz

	<i>Várok a Dolgos Óriásra.</i>	M
8	<i>S vár sonka, kolbász kamra húsiban</i>	Nsz DT
9	<i>Vár föld s a gyár, óh Éhes, jösszte!</i>	Nsz
	<i>Vár föld s a gyár, óh, Éhes, jösszte!</i>	DT
10	<i>Tömött tejszínem megremeg —</i>	Nsz DT
10—12	<i>zárójel csak a Medvetáncban</i>	
11	<i>beh jó lesz befolyjni csöpgöve</i>	Nsz
12	<i>bajusztörülő, tuskódad kezéd.</i>	Nsz
	<i>a bajusztörülő tuskódad kezét.</i>	DT

25. Aranybojtú. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetből.
Burzsoá kritikuskai s általában a kapitalizmus szolgálatában álló
írók ellen írta.

26. Farsangi lakodalom. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetből.
— A fasizmus szociális demagógiájának leplezése.

27. Áradat. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz kötetből. Átdolgozott
változata a Medvetáncba *Öt szegény szől* címmel került; ennek a szövegnek
javításait is figyelembe vettük, ahol a változtatások nem a forradalmi
mondanivaló tompításával, leplezésével kapcsolatosak.

Szövegváltozatok:

A Medvetánc elhagyta az első és utolsó versszakot, a 13. (ott 5.)
sor első felébe iktatja a címül választott *»Öt szegény szől«* szavakat, úgy
hogy a sor így alakul: *Öt szegény szől: — megfürödnénk, s a megcsonkított*
költemény utolsó sorában a fenyegető »a szegények áradatja! . . .« helyébe
ezt tette: *»a verejték áradatja!«* — A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz szövege
még a következőkben tér el a véglegestől:

- 10 *lobogna;*
- 11 *a földön ha dinnye volna,*
- 15 *tovább mennénk, —*
- 16 *megcsinálnánk mi már mindent!*
- 20 *bolondja:*
- 23 *fürdő,*
- 24 *csobogó.*
- 25 *— Világ*
- 33 *— Habos*
- 35 *Hosszu száru*
- 36 *fiával!*
- 37 *S ha már*
- 39 *Örvénysüveg*
- 40 *vizigödör*
- 41 *— Paplana*

28. Párbeszéd. Fábry Zoltán (Csehszlovákia) tulajdonában levő
eredeti gépiratról. — Közölte a pozsonyi Új Szó 1949. évi 1. számában,
innen vette át a Független Magyarország 1949. ápr. 11-i száma. Mielőtt a
szöveg előkerült, Szántó Judit emlékezetéből idézte. (Szabad Nép 1947
december 4. Egyedül? Kereken tizenötmillió proletárral.)

Szövegváltozatok :

A gépirásos szöveget az alábbi helyeken ceruzával javította a költő ; itt adjuk a korábbi változatot :

6 *Hát csakugyan — nem társaim tettek-e öntudatosá?*

23 *Torkodat, ejh, használd, mielőtt a kötéltre kerülnél!*

A következő helyeken javítottuk a gépirás kétségtelen hibáit :

1 *hová mégy?*

3 *Állj, jaj, a drága üzem,*

18 *a mikor nem*

A költemény keletkezéséről Szántó Judit, József Attila élettársa, ezt mondta el Méray Tibornak (Szabad Nép 1947. december 4.): »1931 derekán nagy cipészmunvás sztrájk volt. Mikor Gödőről hazamentünk, egy hexameterben írt verset kezdett olvasni Attila. Olvasás közben megjegyezte: — Az új idők mennyire új formákat követelnek. — Nem az új formák a fontosak, hanem az új tartalom. — Gondolod? kérdezte Attila » aztán eltűnődött kissé. — Talán igazad van. Nos megírom hexameterben a cipészek sztrájkját. — S egy órán belül kész volt a vers . . . nem sokkal utóbb házkutatás volt nálunk, s mikor a kopók kifelé vitték, az ajtóból még visszasúgta, hogy égessem el.«

A budapesti és újpesti cipészek és felsőrészkeszítők sztrájkja 1931. április 22-től május 21-ig tartott. (Vö. Cipőfelsőrészkeszítők Szaklapja 1931. május 27.)

Gép (26. sor) : illegális kommunista sejt.

29. Szocialisták. A *Dönts A Tökét, Ne Siránkozz* kötetből. — Vö. a Népszava 1926. október 6-i számában megjelent azonos című verset, amely e vers csfájának tekinthető. — Közölte a moszkvai Új Hang 1938. évi 3. száma is.

Főleg erre a költeményre alapította az ügyészség a kötet miatt a költő és a nyomdászok ellen emelt vádat.

30. Lebukott. A *Dönts A Tökét Ne Siránkozz*, József Attila Forradalmi Versei címmel 1945-ben megjelent füzetből. Kézirata s másolatai még lappanganak ; a felszabadulásig Magyarországon nem jelenhetett meg. Pábrý Zoltánnak a pozsonyi Új Szó 1948 decemberi számában megjelent emléke szerint (József Attila szlovenszkói emléke) Az Út című hetilap 1931. nov. 1-i számában a költő neve nélkül jelent meg először, utolsó szakaszát a cenzúra törölte. (A folyóirat e számát nem láthattuk.)

A Vörös Segély agitációs verse. Kéziratban terjedt. Egy példányát 1933 tavaszán Kulcsár István orvos letartóztatásakor elkobozta a rendőrség. (Vö. Németh Andor, Csillag 1948. június, 25. 1. — József Jolán : A város peremén 239. — Fazekas Anna, Magyar Nemzet 1955. április 11).

Szövegváltozatok (az Új Szó 1948 decemberi számában) :

3 *föl le*

11 *repedt,*

23 *Adjátok szappant,*

29 *Elvtársunk! Te vagy a Vörös segély!*

31. Munkások. A *Külvárosi Éj* szövegét közöljük. — Előtte a Szabadon c. folyóirat 1932. januári számában jelent meg. Ezzel csaknem minden-

ben egyező, sajtókezüleg javított gépirásos szövege megvan a Múzeumban.
— Közzölte a moszkvai Új Hang 1938. évi 3. száma is.

Szövegváltozatok :

2	<i>tépik földünk, mely göndör és zömök.</i>	g Sz
4	<i>ropogtatnak a fogaik között.</i>	g Sz
5	<i>Termelés-zabálás</i>	g Sz
6	<i>Kis,</i>	g Sz
7	<i>szája ;</i>	g Sz
13	<i>a keménykeblű dinamókat szopják</i>	g Sz
14	<i>sivalkodó, szűk transzformátorok, —</i>	g Sz
19	<i>A munkabér — a munkaerő ára</i>	g
22	<i>vagyunk ! —</i>	g
23	<i>Poloskát üzünk lámpával és kéjjel poloskát üzünk lámpával és kéjjel</i>	g Sz
24	<i>magunk.</i>	g Sz
27	<i>nincs vessző</i>	g Sz
28	<i>az olcsó batiszt-füst alól kilóg</i>	g Sz
29	<i>Igy élünk mi !</i>	g Sz
32	<i>a máltó falon ;</i>	g
37	<i>futó-szallagjára</i>	g
	<i>futószallagjára</i>	Sz
40	<i>világítón kitűzi zászlaját.</i>	g Sz

Az utolsó sor a kötetben így hangzik :

szegi az ember öntött csillagát.

Többek állítása szerint a költő a »vörös csillagát« szöveggel szavalta versét, ezt a változatot hozzák a felszabadulás után megjelent első kiadások is. Az »ötágú« jelzőtől szóló hagyomány nem látszik hitelesnek.

A költeményt 1931 végén írta a költő. — Már az egykorú kommunista kritika a költő remekének ismerte fel. Danczinger Ferenc (József Attila, a szocializmus költője. Korunk 1932. 843. l.) kiemelt, »hogyan válik az imperia- lizmus elméletéből klasszikus költemény.« Pákozdy Ferenc hírhedt kritikája az illegális Társadalmi Szemlében (1933 február, 87—88. l.) ezt a verset kivételes értékül említi. Horváth Márton 1945. évi emlékbeszédében (Lobogónk : Petőfi. 36—38. l.) e verset részletesen elemzi :

A vers : pontos politikai analízis. Világképbe illeszti bele a mi kis világunkat . . . Az imperializmus és a munkásosztály össze- ütközésének világméretű, hatalmas csataterén élünk . . . Ez a fajta munkásvers semmiképp nem hasonlít ahhoz, ahogy nálunk, s másutt ábrázolták a munkásságot . . . J. A. belülről nézte a munkásosztályt, s hite nem illuziókból táplálkozott, nem ábrándképet rajzolt, hanem ugyanolyan élesen és pontosan rajzolta meg a Horthy-korszak pesti munkásának rideg nyomorúságát, mint a világ erőinek nagy összeütközését. Ebbe a világméretű harcba illesztette be a kis munkás- odút is — ahol a penész rajzol országokat, ahol a népbutító újságok, a narkotikum, a silányságával gúnyoló munkabér jelentette az életet. Valóban forradalmi meglátás ez . . . A Horthy-korszak munkáséleté- volt ez, s az is hozzátartozott a reális képhez, hogy a munkásság körében nemcsak az agitátorok, az illegális kommunisták, a munkások hősai, hanem árulói is ott settenkedtek. J. A. hallatlan erkölcs- és költői bátorsága, hogy e kép után nem azt mondja, amit a kispolgárok

és kishitték... Az illúziómentes valóság felismerése szülte azt az erőt és bizonyosságot, hogy a legsötétebb éjszaka után szükségszerűen ragyogó napvilág következik.

1932

32. Holt vidék. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először A Toll 1932. január 30-i, utána a Pesti Hírlap Vasárnapja 1932. február 21-i számában, majd a Külvárosi Éjben jelent meg. Megvan ennél is korábbi változatát őrző kézirata és a kiadott szöveggel csaknem teljesen egyező géprata a Múzeumban. A kézirat tanúsága szerint az 5. és 6. versszak utólag készült, itt még oldalt pótlásul is csak az 5. van odaírva; a 4. versszak után éppen ezért eredetileg nem *Kis szobában*, hanem *Kis tanyában* állt, csak a tanyáról szóló első versszak megírása után javította ki ezt is. A betoldott versszak egyébként a korábbi változatokkal szemben a Medvetáncéval egyezik, ami azt a lehetőséget is fölveti, hogy a költő a Medvetánc után gondolt a vers tömörebb fogalmazására.

Szövegváltozatok :

3	<i>bujt</i>	k
	<i>magas !</i>	T
13	előbb : <i>itt lett mohát, (javítva)</i>	k
14	<i>idekötöi csontos lovát</i>	k
16	<i>szöllő</i>	k T
	<i>szöllő</i>	KÉ
	<i>tökében</i>	T
18	<i>sorakozó, sovány harók</i>	k
24—25	<i>repeszigei még a meszet</i>	
	<i>porzónak</i>	T PHV g
	<i>repeszigei még a meszet</i>	
	<i>mogorván</i>	KÉ
24	<i>meszet —</i>	k
26	<i>kitárva ;</i>	g
	<i>kitárva,</i>	T
27	<i>lóg...babrálja, —</i>	T
30	<i>csövestül</i>	g
31	<i>parasztozok :</i>	k T
36	<i>szöllő</i>	k
	<i>szöllő</i>	KÉ

33. Fagy. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben. Egy korábbi változatát egy Sándor Imre tulajdonában volt kéziratról közölte Nádass József a Népszava 1943. május 23-i számában, egy másik korábbi változatát tartalmazó kézirat (k₁) Kómúves Imre tulajdonában. — A Külvárosi Éj szerkesztésekor végzett változtatás blokklapra vetett ceruzavázlata megvan a Múzeumban (k₂). — A Külvárosi Éj-beli változatot közölte az 1939. évi 2. számban a moszkvai Új Hang, de a 9. sorban *vasban* helyett *fagyban*-t ír.

Szövegváltozatok :

A Külvárosi Éj-ben és a ceruzavázlaton a versszakok végén két gondolatjel áll pont helyett.

5	<i>Monopol-tőke vas-szelű Fuchs bankelnök úr és neje</i>	Nsz k ₂ KÉ
9—12	<i>Hullt ezüstpénzdarab szava, Elhangzott merev pendülés a kartel márvány asztalán ez az idő, a nincs-idő —</i>	Nsz
9	<i>áll áll,</i>	k ₂ KÉ k ₁
10	<i>ez a fagy átszűr ! Döf tüdőt ez a fagy átszűr ; döf tüdőt,</i>	KÉ KÉ
11	<i>kebelt, kebelt, —</i>	
12	<i>idő —</i>	k ₂
13	<i>hallgatag,</i>	KÉ
14	<i>pléhdoz</i>	k ₁
15	<i>megmeredt dolgok halmaza — megmeredt dolgok halmaza :</i>	Nsz KÉ
16	<i>kirakat-üvege-idő — — kirakat üvege idő — —</i>	Nsz KÉ
17	<i>»Hol az az éles szélű kő? És kiáltások : hol a kő? S : »Hol az az éles szélű kő,</i>	Nsz k ₁ KÉ
18	<i>hol az a fagyos vasdarab?</i>	Nsz
19—20	<i>Vágd bele, zuzd be, lépj belé ! S az én időm ez az idő.</i>	k ₁
20	<i>Ez az idő, ez az idő — — Milyen idő ! — — milyen idő — —</i>	Nsz KÉ

A Népszavában közölt változat 17—19. soraiban nincs idézőjel, de az utolsó sor különválnék a szakasz előző 3 sorától, az imperializmus elleni lázadás szavaitól.

Valószínűleg 1931/32 telén írta a költő. — Az első szakasz első két sora felbukkan egy töredékben. (*Repedt kályhámom . . .*)

34. Ordas. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte a Külvárosi Éjben jelent meg.

Szövegváltozatok :

15—16 *Tünődik még, száját nyalja,
csendben, hogy maga se hallja.* KÉ

Valószínűleg 1931/32 teléről; 1. még *A hetedik* jegyzetét is.

35. Külvárosi Éj. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Külvárosi Éjben jelent meg.

Szövegváltozatok (a Külvárosi Éjben)

12 *téren,*
24 *végén nincs vessző,*
50 *benn'*

A verskötet címét adó nagy verssel aránylag sokat foglalkozott a kritika. A költemény egyik legszebb részletének külön is Horváth Márton

szolgálatott igazságot s adta meg helyes értelmezését: »Pákozdy annak-
felelően a Társadalmi Szemlében írt kritikájában valami olyasmit kifogásolt,
hogy a szövönök nem holdsugarat kötnek, hanem profitot termelnek. De a
költő jobban ismerte a szövönök, a legrosszabb helyzetben lévő munkás-
réteg életét. Nem a profitról szóló versfaragás, hanem éppen ez a romantiku-
m, sőt szentimentálisán lírai hang fejezte ki leginkább ezt a politikailag
outdatlan, a nyomorból álmokhoz, giccshoz, narkotikumhoz, érzélgősséghez
menekülő réteget.« (Lobogóknak: Petőfi 40—41).

36. Eső. A Külvárosi Éj szövegét közöljük. — Előtte megjelent a
József Attila szerkesztette Valóság c. folyóirat egyetlen számában (1932
június) a következő eltérésekkel:

7	<i>Kaszák cikhannak?</i>	<i>Szuronyok!</i>
10	<i>porzik a füst!</i>	
12	<i>setét vér bugyog</i>	
14	<i>az esőt, e puha helmét?</i>	
16	<i>elmét?</i>	
17	<i>Ősz eső motyog:</i>	<i>»Tükröt távok.«</i>

Közölte a moszkvai Új Hang is 1939. évi 2. számában.

37. Mondd, mit érlel... A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte
megjelent a Népszava 1932. szeptember 5-i számában és a Külvárosi Éj
kötetben. Megjelent a Szélpál Árpád által szerkesztett 1936. május 12 című
röpiratban Derkovits Gyula rajzával, és a moszkvai Új Hang 1939. 2. szá-
mában is. — Egy kézírata (k) az Orsz. Széchényi Könyvtárban (Analecta),
egy másik, a véglegessel egyező szöveggel az MTA kézirattárában (*Mondd,
mit érlel?*) címmel. Hatvány Lajos gyűjteményében. Ezen a kéziraton
ajánlás: *Hatvány Lajosnak, aki fölemelte e sipot, melyet az élet kiütött számból.*
(Eredetileg az ajánlás bővebb szövegű volt: *Hatvány Lajosnak, az egyetlen-
knek, aki fölemelte ezt a sipot, melyet a külső élet s a belső temetés kiütött, ki-
hullatott számból és kezemből.*)

Szövegváltozatok:

A Széchényi könyvtárban őrzött kéziratban minden szakasz 2. és
4. sorának végén kérdőjel van s ennek megfelelően minden szakasz 3. és
5. sora nagy kezdőbetűvel kezdődik. (Kivétel a 36. sor, melynek végén
pont, és a 42. sor, melynek végén vessző van; a 43. sor kis kezdőbetűvel
kezdődik.) Ugyancsak a kéziratban minden szakasz utolsó sora kérdő- és
felkiáltó jellel (?!) zárul.

14	<i>elnyujtva, —</i>	Nsz
	<i>elnyujtva,</i>	k
24	<i>néz, néz, és lefekszik egyedül?</i>	Nsz
	<i>néz, néz, — s lefekszik egyedül?!</i>	k
39	<i>fölvázzák,</i>	Nsz k
46	<i>— az adó hosszu! nagy a bér —</i>	k
50	<i>igy dalol?</i>	Nsz k
51	<i>mossa,</i>	Nsz
52	<i>lohol?</i>	k
53	<i>áru-védjegy</i>	Nsz k
56	<i>a proletárutókoré.</i>	Nsz

Németh Andor (Csillag, 1948. 6. sz. 25. l.) azt írja, hogy a Kulcsár-per
tárgyalásán (1933. május 7-én) a személyi adatok felvétele közben a költő

ezt a versét »javítgatta, csiszolgatta és annyira elmerül e foglalatosságába, hogy minden egyébről megfeledkezett.« Ez az adat nyilvánvalóan téves, minthogy a költemény jóval előbb megjelent, végleges alakjában. A harmadik szakasz egy sora (a *Fagy* c. vers elemeivel együtt) felbukkan egy töredékben (*Repedt kályhám* . . .).

38. Határ. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte a Pesti Hírlap Vasárnapja 1932. október 2-i számában, majd a Külvárosi Éj-ben jelent meg, utóbb közölte az Uj Magyar Költők (1936) c. antológia II. kötete, valamint a Magyar Út 1937. ápr. 22-i száma is.

Szövegváltozatok :

2	<i>harkály kopog, gyík ragyog, messzi bög</i>	PHV
	<i>Harkály kopog, gyík ragyog. Messzi bög.</i>	KÉ
3	<i>s tovaringatja</i>	PHV
5	<i>Gyürt sárga táj,</i>	KÉ
6	<i>Muharos rét</i>	PHV
9	<i>kékleni,</i>	PHV
10	<i>zörrenő</i>	PHV
11	<i>s rajt uj korunk uj öregjei,</i>	PHV
	<i>s rajta gomoly, korunk öregjei.</i>	KÉ
13	<i>igán!</i>	PHV KÉ
16	<i>(Már lágy a táj, s mint anyaöl, fogad.)</i>	PHV
17	<i>S sziszeg a por, csufolkodik a sár —</i>	PHV KÉ
18	<i>na, ki ad nekik munkát, kenyeret?</i>	KÉ

39. A hetedik. A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Pesti Napló 1932. október 23-i számában jelent meg, majd a Külvárosi Éjben.

Szövegváltozatok :

Az első közlésben az első és utolsó versszak 3—7., a többiek 3—8. sorának végén pontosvessző áll.

8	<i>óiban!</i>	PN
12	<i>előtálál!</i>	PN
45	<i>egy, ki forgat</i>	PN KÉ
48	<i>egy, ki föleszmél a Holdra;</i>	PN

Babits Mihálynak 1932. október 6-án elküldi a vers szövegét, *„Ordas, Emlék, Ritkás erdő alatt* címűekkel együtt. A Nyugatban való közlésre azonban már csak azért sem került sor, mert a Külvárosi Éj kétlet időközben nyomdába került.

40. Ritkás erdő alatt. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben; itt a 7. sorban *telt keblű* két szóba van írva *L. A hetedik* jegyzetét.

41. Emlék. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent azonos szöveggel a Külvárosi Éj-ben. *L. A hetedik* jegyzetét.

József Jolán (J. A. élete 1947., 29. l.) szerint Mari ángyiról, anyai nagybátyja, Pócze Imre feleségéről írta.

42. Medvetánc. Az azonos című kötetben megjelent szöveget közöljük. — Megjelent már a Külvárosi Éj-ben is, csaknem azonos szöveggel. Ebből közölte A Toll 1932. december 15-i száma.

Szövegváltozatok :

27 *napvilágra.*

1932-ben írta Bartók Béla Medvetáncának ihletésére, (vö. Szabolcsi Hence : József Attila »dallamai«. Csillag, 1955. május.) Utóbb az 1934 végéig írt verseiből válogatott kötetének címadó versévé tette.

43. **A kanász.** A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben. Ebből közölte A Toll 1932. dec. 15-i száma. A moszkvai Uj Hang is közölte 1939. 2. számában.

44. **A cipő.** A Külvárosi Éjből. Megjelent a hődmezővásárhelyi Heti-vásár (Hétfői Ujság). 1932. december 27-i számában is.

Szövegváltozatok :

37 végén nincs vessző

45. **Fák.** A Medvetánc szövegét közöljük. — Először a Külvárosi Éjben jelent meg. Ebből közölte A Toll 1932. dec. 15-i száma.

Szövegváltozatok (a Külvárosi Éjben és a Tollban) :

2 között,

3 nincs vessző

7 állnak,

9 *vágatlan sudár alak*

46. **Bánat.** A Külvárosi Éj-ből. — A moszkvai Uj Hang is közölte 1939. évi 2. számában. — A Párt egyes szektáns elemeivel való vitája után, a Párthoz, a kommunista elvekhez való ragaszkodásnak, az elvtársi közösség és a kommunista munka nélkülözésének megrendítő kifejezése. (Vö. Horváth Márton : Lobogónk : Petőfi. 41. l.)

47. **Hál6.** A Medvetánc szövegét közöljük, kijavítva a 3. sor sajtóhibáját (*halász bátyám*). Előtte megjelent a Külvárosi Éj-ben. Megvan egy korábbi változatot őrző gépirásos szövege is a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2 *vásik :*

3—4 *halász bátyám elhullt ; velem*

g

él sok más így

g

4 *Él egy más is. (sajtóhiba)*

KE

7 *jogni hust és nehéz vizen*

g

10 *hálóm, —*

g

12 *S félve látom —*

g

13—14 *kiterített, fagyos hálóm*

g

az ég! ragyog, —

g

Halász bátyám : a költő anyai nagybátyja, Pöcze Imre (József Jolán : l. A. élete, 1947. 27. l.).

Az utolsó versszak képei visszatérnek a *Ragyog az ég* kezdetű töredék első versszakában.

48. **Invokáció.** Kiadatlan. A Korunk 1932. decemberi számából. *Énekelj a munkások dalát* : az Internacionálét. Világosan erre utoloznak a »kit nem véd sem Isten, sem Király« szavak. L. a versről Szántó Judit emlékezését (József Attila műfordításai, 1954 : 15 l.)

49. Egy kisgyerek sír. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte A Toll 1933. január 31-i számában, majd a Korunk 1933 július-augusztusi számában jelent meg.

Szövegváltozatok :

3	<i>homok,</i>	TK
4	<i>vergődik</i>	TK
15	<i>peremén, —</i>	TK
21	<i>elején nincsenek pontok.</i>	TK
23	<i>utrakél,</i>	T
24	<i>— puffannak apró, gyors lépései —</i>	TK
25	<i>nincs vessző</i>	TK
28	<i>magány.</i>	TK
34	<i>gyerek,</i>	TK
35	<i>motorok,</i>	TK

50. Tél éjszaka. A Medvetáncból.

Előtte a Pesti Napló 1933. március 19-i számában jelent meg, az alábbi eltérésekkel :

1	<i>fegyelmezett.</i>
12	<i>oldalán.</i>
13	<i>Mert</i>
14	<i>ágbogán.</i>
18	<i>tüzet ;</i>
19	<i>tanyát ;</i>
21	<i>földműves, nehéz</i>
22	<i>a földre néz,</i>
23	<i>cammog</i>
30	<i>A két vas-éjszakát</i>
32	<i>Mintha a sziv</i>
33	<i>más ;</i>
39	<i>Csengés emlékét hallom. Kétség vallja :</i>
42	<i>a buza, a fény és szalma</i>
44	<i>S tündöklök,</i>
48	<i>repül át ;</i>
49	<i>Hallod-e csont a csöndet ?</i>
55	<i>lebben</i>
57	<i>Átletszőn rezeg a messzi mély.</i>
58	<i>Mint külön</i>
60	<i>Füstjében — tengve</i>
61	<i>végtelenbe' —</i>
63	<i>tetején</i>
64	<i>egérke surran</i>
67	<i>gőzölög,</i>
68	<i>de villogó</i>
71—73	<i>hiányzik</i>
74	<i>peremén</i>

- 75 *szalma hull a lámpafény.*
 76 *Kissé odább,*
 77 *kabát :*
 78 *egy ember ; üldögd,*
 79 *hiába*
 80 *a tél.*

Egy Babits Mihályhoz írt, 1933. márc. 2-án kelt levelében említi, hogy a Téli éjszaka *»már két hónapja kiszedve hever a Pesti Naplónál, többször tiltórádelték, de hossza miatt eddig kimaradt«*. A vers tehát az 1932. év legvégéről vagy 1933 elejéről való.

51. Reménytelenül. A Medvetánc szövegét közöljük ; ott *Reménytelenül* főcímmel, *Lassan, tűnődve* alcímmel a *Vas-színű égboltban* c. verssel összefogva jelent meg. Előtte a Nyugat 1933. április 1-i és a Békésmegyei Közlöny 1934. november 18-i számában jelent meg külön, *Lassan, tűnődve* címmel ; a Medvetánc után közölte a Magyar Út 1935. február 1-i száma és az *Új Magyar Költők* (1936) c. antológia II. kötete is.

Megjelent a Színházi Élet 1936. 6. (február 2—8) számában, *»Lassan, tűnődve«* főcímmel, 2. *Tűnődve* címmel, mint *»Az idei Baumgarten-díjasok antológiája«* része. (Az 1. *Lassan* címmel az *Ősz (A fán a levelek . . .)* c. vers változata.) Megvan sajátkezű kézirata is a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

4	<i>biccent ;</i>	Ny
6	<i>könnyedén</i>	Ny
	<i>könnyedén, —</i>	k
7	<i>ezüstös fejsze-suhanás</i>	Ny k SzÉ
10	<i>vacog ;</i>	Ny SzÉ

52. Vas-színű égboltban. . . A Medvetánc szövegét közöljük, amelyben *Reménytelenül* főcím alatt a *Lassan, tűnődve* után jelenik meg. Előtte a Kerekasztal 1934. novemberi száma közölte. Korábbi *Fekete égboltban* c. változatának sajátkezűleg aláírt gépirata (g₁), egy az első közléssel egyező gépirat (g₂) a Múzeumban, egy harmadik² gépirat (g₃) Begyáts László tulajdonában (valószínűleg a Kerekasztalhoz benyújtott példány), az előbbivel egy lapon olvashatók a *Sárga füvek* és a *Ballada* (Vízcepp az ég, vízsi a szél) c. versek, az utóbbi két gépiraton vele egy lapon a *Szappanosvíz*.

Szövegváltozatok :

Az első gépirat a sor végén nem tesz írásjelet, minden sort nagybetűvel kezd, a Kerekasztalban a versszakok első sorát kivéve minden sor három ponttal, a második és harmadik gépiratban két gondolatjellel zárul.

1	<i>Fekete égboltban forog</i>	g ₁
2	<i>a lakkos hűvös dinamó</i>	g ₁
3	<i>Meduzák nyílnak, boldogok</i>	g ₁
	<i>Ó, hangtalan csillagzatok ! —</i>	g ₂ g ₃
5	<i>Itt bennem egyre hull a kő</i>	g ₁
7	<i>Mulik a néma kék idő</i>	g ₁
12	<i>szólanék.</i>	g ₁

53. **Sárga fűvek.** Sajátkezűleg aláírt és javított gépiratáról, amelyet egy lapra írt a *Vas-szűnű égbolton (Reménytelenül 2.)* első változatával és a *Vízsepp az ég, viszi a szél* kezdetű »balladával. Jellemző a gépiraton a nagybetűs sorkezdet. A költő halála után először a Kelet Népe közölte — több sajtóhibával — 1940. március 1-i számában, onnan nyomatta le ugyanazokkal a hibákkal a Bálint-féle kiadás.

- 2 először így :
öveg lány (kézírással javítva : nő)
 6 először így :
Az ég lány eladott kabát
 (kézírással javítva :) *Hazám az eladott kabát*

54. **Búza.** Az Új Harcos 1933 májusi számából. A felszabadulásig másutt nem jelent meg, a költő forradalmi verseinek 1945-bei kiadott gyűjteménye vette föl először.

55. **A város peremén.** A Nagyon Fáj c. kötetbe felvett változatot közöljük. Előtte megjelent a Korunk 1933 július-augusztusi számában, majd 1933. november 19-én a Népszavában. 1936-ban a Gondolat közölte a január-februári számban. Végül már a kötet nyomán, de sajtóhibákkal, a Magyar Nap 1937. augusztus 1-én. Két gépirásos szövege is van a Múzeumban ; az egyik a Korunk-beli közléssel csaknem teljesen egyező, a másik a Népszava-beli közléshez áll legközelebb, de egy-két helyen már átmenet a végleges szöveg felé, később feladott kísérletezések nyomaival. — A kötet előtt minden változat címe : *Óda* ; nyilvánvalóan összetartozik az ugyan-csak a proletariátus sorsának és harcainak vállalásához való visszatérést kifejező *Elégóval*. A cím megváltoztatásának célja részben talán megkülönböztetés a szerelmi *Ódától*. A Medvetáncból bizonyára a költő burzsoá »mecénásai« hagyatták ki. A verset 1933-ban felolvasta a La Fontaine Társaságban, amely tagjául választotta.

Szövegváltozatok :

2	<i>alkonyokon,</i>	g_1	K	Nsz	g_2	G	MN
4	<i>nincs vessző</i>	g_1		Nsz	G	g_2	MN
6	<i>lassúdan, vastagon.</i>			g_1	k	Nsz	g_2
	<i>lassúdan, vastagon</i>					G	MN
10	<i>pléhlejtőt, —</i>	g_1	K	Nsz	G	MN	
13	<i>vér is :</i>			g_1	K	Msz	
	<i>vér is,</i>					MN	
17	<i>Ész.</i>	g_1	K	g_2			
	<i>Nem a Sors, nem is az Ész, hanem</i>					Nsz	
	<i>»Ész«</i>					G	
18	<i>olaj, —</i>					Nsz	
	<i>olaj —</i>					G	
19	<i>a Való Anyag teremtett minket,</i>	g_1	K				
	<i>a Való Anyag teremtett minket</i>					Nsz	
	<i>megértett anyag teremtett minket</i>					g_2	
	<i>tudatlan anyag teremtett minket</i>					G	
27	<i>betöltői a törvényeknek :</i>					Nsz	
	<i>meghallói a törvényeknek.</i>					MN	
31	<i>nincs vessző</i>					g_1	
32	<i>— mióta</i>					MN	
33	<i>Naprendszerünk,</i>	g_1	K	G			

	<i>naprendszerünk —</i>			MN
34	<i>mult, —</i>	g ₁	K Nsz	
	<i>mult —</i>			g ₂ G
	<i>mult.</i>			MN
35	<i>Szállásainkon</i>			MN
40	<i>ti megaláztatok.</i>	K Nsz	g ₂	MN
	<i>ti megaláztatok ;</i>			G
41	<i>A földre sütöttük szemünk s kinyílt nekünk</i>	g ₁	K g ₂	Nsz
	<i>a földre sütöttük szemünk s kinyílt</i>			G MN
43	<i>nézzétek —</i>			g ₁ K
44	<i>hogyan megvadult ! — a gép.</i>			g ₁
	<i>hogyan elvadult ! — a gép.</i>			K
	<i>hogyan elvadult a gép</i>		Nsz	g ₂
	<i>hogyan elvadult ; a gép</i>			MN
45	<i>nincs vessző</i>			MN
46	<i>jég ;</i>			g ₂
49	<i>Ki inti le, talán a földesúr,</i>	g ₁	K Nsz	g ₂
	<i>Ki inti le (talán a földesúr ?)</i>			G
51	<i>Gyermekkora : gyermekkorunk.</i>			Nsz
	<i>Gyermekkora gyermekkorunk :</i>			MN
	<i>Gyermekkora gyermekkorunk, —</i>			g ₂
52	<i>a Gép ;</i>			g ₁
	<i>a gép !</i>			g ₂
53	<i>Na, szóljatok rá !</i>	g ₁	K Nsz	g ₂
54	<i>nevét !</i>			Nsz
55	<i>Mi tudjuk a törvényt ! Nem soká</i>	g ₁	K Nsz	g ₂
	<i>előbb a másik gépirata is így, aztán :</i>			
	<i>Ha így megy tovább, nem soká</i>			g ₂
	<i>Azt is tudjuk, hogy nem soká</i>			G
58	<i>a tulajdonotok !</i>			g ₁ K
59	<i>De ő is csak ahhoz húz</i>			MN
60	<i>adott.</i>			MN
61	<i>Im, itt vagyunk, gyanakvón s együtt,</i>			Nsz
	<i>Im, itt vagyunk gyanakvón s együtt</i>			g ₂
62	<i>az Anyag gyermekei !</i>			g ₁ K
	<i>az anyag gyermekei !</i>			Nsz g ₂
63	<i>szívünket, — azé,</i>	g ₁	K Nsz	g ₂
	<i>szívünket . . . azé</i>			G
64	<i>aki fölemeli !</i>		g ₁ K G	g ₂
67	<i>Föl a szívvel a gyárák fölé !</i>	g ₁	K Nsz	G g ₂
	<i>nincs vessző</i>			MN
69	<i>az látott, hallott, aki napot látott</i>	g ₁	K	MN
	<i>az látott-hallott, aki napot látott</i>			Nsz
70	<i>meg ;</i>			G
	<i>meg.</i>			MN
71	<i>Föld</i>			g ₁ K
72	<i>mélyinek.</i>			Nsz
	<i>mélyeinek.</i>			g ₂
	<i>sok-tárnás mélyeinek.</i>			G
73	<i>Föl ! Föl ! A fölöstott Föld körül</i>	g ₁	K	
	<i>Föl ! Föl ! A fölöstott föld körül</i>	Nsz	g ₂	MN
	<i>A földarabolt Föld körül</i>			G
74	<i>már szédül és düllög</i>	g ₁	K	

77	<i>Föl a szívtől!</i>			
80	<i>képasságunk: a rend</i>		g_1	K Nsz g_2
85	<i>sívt a dal</i>			G MN
87	<i>nézi, csak nézi:</i>			G MN
88	<i>végén nincs vessző</i>			K
91	<i>Új költő, —</i>	g_1	K Nsz g_2	MN
	<i>A költő, —</i>			g_1
	<i>A költő? — Ajkán</i>			K Nsz
	<i>A költő ajkán</i>			G
92—93	<i>nincs zárójel</i>	g_1	K Nsz g_2	MN
96	<i>nincs vessző</i>			G
	<i>kint —</i>			MN

56. **Elégia.** A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Korunk 1933 július-augusztusi és a Népszava 1933. december 24-i számában, valamint a Kárpáti Aurél szerkesztette Új Magyar Lira (Fiatal költők autológiája, Vajda János-társaság kiadása) c. antológiában (1934 május után).

Szövegváltozatok:

5	<i>suhan . . .</i>			K
6	<i>Te kemény lélek! Te lány képzelet!</i>			K
7	<i>követve,</i>			KNsz
10	<i>nincs vessző</i>			K
17	<i>milliókéval . . .</i>			K
22	<i>nincs vessző</i>			K Nsz
23	<i>lépcsőin</i>	K	Nsz	UML
24	<i>nincs vessző</i>			K Nsz
	<i>homályba . . .</i>			UML
25	<i>Felelj, — —</i>			K
	<i>Felelj!</i>			Nsz
26	<i>Innen vagy?</i>			Nsz UML
27	<i>Innen-e hol el soha nem hagy</i>			Nsz
31	<i>után nem kezdődik új szakasz</i>			K
32	<i>Itt pihensz:</i>			K
33	<i>erkölcsi rendet sánta palánk</i>			K
35	<i>óvja!</i>			K
	<i>óvja . . .</i>			UML
40	<i>átmodoznak vig zsidongást szövő</i>			Nsz
	<i>telt, zsidongást szövő</i>			UML
41	<i>két sor</i>			K
45	<i>pereg alá;</i>			K Nsz
47	<i>nincs vessző</i>			K Nsz
49	<i>rakottabb</i>			UML
51	<i>nincs vessző</i>			K Nsz
53	<i>vaslábosban</i>			K
57	<i>hiányzik</i>			K
60	<i>vernek, —</i>			K
	<i>vernek — —</i>			UML
61	<i>igazán</i>			K
62	<i>sírhatsz,</i>			K
64	<i>Óh lélek! . . . Ez a hazám.</i>			K
	<i>Óh lélek . . . Ez a hazám.</i>			UML

57. Óda. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a Nyugat 1933 augusztusi számában, majd a Kárpáti Aurél szerkesztette Uj Magyar Lira (Ifjatal költők antológiája, Vajda János Társaság kiadása) c. antológiában (1934 május után) jelent meg.

Szövegváltozatok :

4	nincs vessző	Ny
6	nehéz, —	Ny
	nehéz,	UML
7	tovatümt,	UML
10	sőrényét,	Ny UML
16	És a tolongó lombok alatt	Ny UML
18	és —	Ny
19	— mint elfut	UML
20	fakad,	Ny
26	nincs vessző	Ny UML
27	s a mindenséget !	
	utána nincs új szakasz.	Ny
28	Ki, mint vizesés	Ny UML
30	nincs vessző	Ny
31	közleében zengem, sikoltom,	Ny
33	mostoha.	UML
35	mint mélyüket hallgatag vermek	UML
36	mint fényt a termék,	Ny
37	nyugalmat.	UML
39	után nincs új szakasz.	Ny
42	Elmémbé, mint fémbé a savak,	Ny
51	leng —	Ny
52	vizespoháron	Ny
57	S miféle lélek és miféle fény,	Ny UML
58	ámulatra méltó tünemény,	Ny
	— ámulatra méltó tünemény —	UML
59	ködén,	Ny
61	ige, —	Ny
62	alászállhattok rejtelveibe !	Ny
64	szüntelen :	Ny
	szüntelen,	UML
65	viszik a gyermekét dramot,	Ny
71	bogját, —	Ny
	boglyát, (sajtóhiba!)	UML
76	alagutjain ;	Ny
80	Göncölök horgonyoznak benned,	UML
86	borong, —	Ny
	borong :	UML
109—116	(Mellékdal) hiányzik	UML
113	fürödj meg ;	Ny
114	törülközz meg ;	Ny
115	étvágyad ;	Ny

1933 június közepén írta egy asszonyhoz, kivel Lillafüreden ismerkedett meg, ahová az Írók Gazdasági Egyesülete kongresszusára ment. (Vö. Németh Andor, Csillag 1948. május 27. l.). — A vers elemzése : Szabó László, Csillag 1955. május.

58. Bércmunkás-ballada. A Népszava 1934. augusztus 19-i számából. A költő életében kötetben nem jelent meg, Bálint György vette fel először, de nem végleges alakjában, hanem — a kezdősört téve meg címül — a most a Múzeumban őrzött, kézírással javított címnélküli gépirásos példányról. *A tőkések hasznáról* c. verssel való erős tartalmi és formai rokonsága miatt soroltuk annak szomszédságába.

Szövegváltozatok (a gépiraton) :

- 3 *söpörjük uccán a sarat,*
 4 *varrjuk a dívathölgy ruháját,*
 9 *falat,*
 10 előbb így :
 13—14 *építjük sorsunk kaszárnyáját* (kézírással javítva)
s ha lányunk kis bábruhácskáját
 (előbb : *kis lányunk kis babaruháját*)
kéri, hisz szövetet szövünk
 20 *mi ültetjük a világ fáját*
 23 *dobálják —*
 26 előbb így :
Hogy szenvedünk, hogy küzködünk (kézírással javítva)

59. A tőkések hasznáról. A Korunk 1933. szeptemberi számában megjelent szöveget közöljük, de a 25. sorban helyreállítva a Múzeumban őrzött kézirat »Proletár !« szavát, minthogy a Medvetáncba *Haszon* címmel felvett változat valószínűleg a faszizmus politikai nyomása miatt tett kevésbé nyilvánvalóvá a vers osztályharcos mondanivalóját, a refrén és az Ajánlás megváltoztatásával. Megvan a vers címnélküli kézírata és két gépiratos szövege is; az elsőnek *Tőkehaszon-ballada* a címe. — Karlom László kiadása *A tőkehaszon balladája* címmel közli.

A refrén a későbbi gépiraton és a Medvetáncban :

itt állsz és ott ül a haszon.

Szövegváltozatok :

- 1 *Dagassz gázlángnál kenyeret ;* k
 (előbb *villanynál*)
 4 és 5 a kézíraton először fordított sorrendben,
 aztán javítva
 6 *piacon ; —* k
 7 *szakmát —* g₁ g₂ M
 10 a kézíraton előbb így :
guggolj és szedd a vöröshagymát ;
 13 *abbahagynád, —* k
 15 *Koldulsz ? Betörsz ? A rend lecsap rád —* g₁ g₂ M
 19 *Gyűjts gyógynövényt :* g₂
 21 *sapkát,* k
 22 *Párizsban,* k
Szatymazon — g₂
 az Ajánlás cím hiányzik g₃ M
 25 *Testvérem, folytatnám, de unnád ;* K
Öregem, folytatnám, de unnád ; g₁ g₂
Attila, folytatnám, de unnád ; M
 26 *lazacon —* g₃ M

27	<i>tökhések adnak munkát,</i>	g_1
27—28	<i>vagy énfelegsz, vagy adnak munkát</i> <i>s itt állsz és ott ül a haszon.</i>	g_2 M

A verset Villon balladájának formájában írta, melyek közül még 1029-ben többet lefordított.

60. **Vigasz.** A Medvetánc szövegét közöljük.⁷ Először a 'Népszava' 1033. október 31-i számában jelent meg, majd a Korunk 1934 decemberi számában is. Egy címnélküli, az első két szakaszt tartalmazó kéziratos töredék, amelyen a költő az egész szöveget áthúzta (k_1), egy *Ne hádd el magad öregem* c. kézirata (k_2) valamint egy későbbi, a Korunk-beli közléssel egyező góprata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	a kéziratban először ez állt : <i>Ne bizd magad kereskedőre,</i>	k_2
5	után egy áthúzott sor : <i>mint aki osztály-idegen</i>	k_1
6	előbb így : <i>az előhalott betegen</i>	k_1
7—8	<i>mint sorsunkon ki egyelőre</i> <i>rajtunk él s időünk idegen.</i>	k_1
9—10	<i>semmint magát miértünk törje,</i> <i>Csak magának rág, aki rág</i> (előbb : <i>Kiki magának rág, ha rág</i>) <i>mióta szemfogak fogannak,</i>	k_2 k_1
11	<i>Mind magának rág, aki rág,</i>	k_2
12	<i>mióta szemfogak fogannak.</i>	k_1
13	<i>S mert védtelen vagy, a fogát</i>	k_1
14	<i>Hát fontold meg, hihetsz-e annak,</i>	k_1
15	<i>vannak !</i>	k_1
16	<i>nők,</i>	g K
	<i>és almafák ?</i>	k_1
	<i>almafák ? !</i>	k_2
20	<i>hogy óh mi</i>	k_2 K
	<i>nyomorgunk.</i>	g K
22	<i>hibont.</i>	k_2
	<i>hibont,</i>	K
24	<i>bolond.</i>	k_2 K
25	<i>Bús jószág ! ne hádd el magad.</i>	k_2
	<i>Bús jószág, ne vetéld magad ! !</i>	Nsz
27	<i>Jégből tűz-sarjú nem fakad ;</i>	k_2 Nsz
	<i>Jégből tűz-sarjú nem fakad,</i>	g
28	<i>társ : éhezők</i>	k_2 Nsz g K
29	<i>ha tyúkszemünkre most rálépnek,</i>	k_2
30	<i>dagad, —</i>	Nsz g K
31	<i>mult !</i>	k_2 Nsz g K
32	<i>bizalmadat !</i>	Nsz

A kézirat keltezése : Bp. 1933. okt. 19. A vers részletes elemzése :
Hóka László : A szép magyar vers, Bp. 1952. 73—80. 1

61. (Tehevratok tolatnak . . .) Frankl Sándorné (Budapest) tulajdonában lévő kéziratból. Az eddigi kiadások *Vázlat a Külvárosi Éjhez*

címmel közölték, utolsó szakaszát pedig külön töredékként hozták. (A raktdr...) A Külvárosi Éjjel való rokonság külsőleges. Inkább az *Elégia* és a *Téli éjszaka* szomszédságába tartozik.

62. Egy ifjú párra. A Múzeumban őrzött sajátkezü kéziratról. Nyomatásban először a költő halála után a Szép Szó 1938. májusi számában jelent meg, több hibával. Az eddigi kiadások ezt a szöveget vették át.

A kézirat 11. és 13. sorában más szövegezés kísérletének van nyoma, a 11. sor elején egy *»hogya«* áthúzva, a 13. sorban *»hogy ti«* áthúzva, fölötté azért áthúzva s újra odaírva: *»hogy ti«*.

Formában a *Hová forduljon az ember* kezdetű vershez áll közel.

63. (Hová forduljon az ember). A Múzeumban őrzött kéziratról közöljük — Németh Andor adta ki először *Németh Andornak* címmel és az első négy sor nélkül.

A kéziraton javított a költő; a 6. sorban előbb ez állt:

de szemem semmit se néz, mint a halotté

a 12-ben

és így a fogalmak hideg vasak

Az ismerős, akitől a költőt az osztályharcos proletár-öntudat, a marxista világnézet választja el: Németh Andor.

1934

64. Nyári délután. A Múzeumban őrzött kéziratáról. — Korábbi fogalmazványa is megvan *Pörölkünk néha, veszekszünk* címmel, ami arra mutat, hogy az első terv szerint nem ott végződött volna a vers, ahol a fennmaradt szövegek szerint. — Ugyanennek a kéziratlapnak balszélein egy másik, *Nyári, könnyű szellők* kezdetű verstöredék. — A *Nyári délután* Németh Andor kiadása közölte először.

Szövegváltozatok (a *Pörölkünk néha, veszekszünk* c. kéziraton)

1 *Cseveg az olló, néne*

3 *megáll, hátulról nézve*

4 *látni*

5 *Rádió nyüzsög, szárnyak*

8 *puhán a füveken*

utána még egy versszak:

A lombok — mintha csolnak

szállna az ég alatt —

duzzadnak s elomolnak,

mint szirteken a hab.

10 *lány tócsa most, megállt*

(előbb a másik kéziraton is: *lány*)

13—14 *Én sem tudom már régen*

alszom? vagy dolgozom?

15—16 *Megterít feleségem*

szép abroszon.

20 *ül a földi eper*

22 *varrogat.*

Szántó Judit szóbeli közlése szerint 1934-ből; ezt a datálást a vers tárgyi elemei (a Korong utcai lakásra utaló „vén tehervonat”) is megerősítik

65. A szigeten. A Múzeumban őrzött gépirásos példányról. A költő életében nem jelenhetett meg, csak 1946-ban közölte a Magyar—Szovjet Társaság Irodalom-Tudomány c. folyóiratának 2. száma. Öt sort tartalmazó kéziratos vázlat is fennmaradt a Múzeumban. — Kötetben itt jelenik meg először. A vázlatot tartalmazó kézirat első két sora :

*Margitsziget, terólad szól ez ének —
bosszuságára vagy te a szegénynek.*

mind a végleges szöveg 5—6. sora (a 6. előbb így : *egy szellőcske hátha lebben*), végül a 8. sor variánsa következik :

mint állott sör, az égen semmi habja.

A német fasizmus barbár állkultúrájával történt váratlan találkozás állította ki a költőből a keserű satírát : 1934. július 21-én a müncheni tanítók karegyesülete és a Reichssymphonie-Orchester adott hangversenyt a Margitszigeten. A zenekar vezetőjének nyilatkozata szerint, »Hitler Adolf Németországának az egyetlen hivatalos zenekara . . . a Führer harci eszközei közé tartozik és egyetlen célja, hogy a nemzeti szocializmus programját és a Führer művészi ideáljait megvalósítsa« (8 Órai Ujság, 1934. július 22.)

66. Alkalmi vers a szocializmus állásáról Ignotusnak. A Népszava 1934. augusztus 12-i számából közöljük. A költő életében kötetben nem jelent meg. A gyűjteményes kiadások eltérései :

18 tájon —
45 pongyolát köt a lég

67. Esmélet. A Medvetánc szövegét közöljük. — Előtte megjelent a földműzvásárhelyi Hetivásár (Hétfői Ujság) 1934. augusztus 27-i és szeptember 3-i számában. A ciklus VIII. versének ceruzával írott kézirata, I., III., IV., VI.—IX. és XI. versének korábbi gépirásos változata (g₁), az I., IV., VII., VIII. és XI. résznek egy későbbi gépirásos változata (g₂) külön-külön papírlapokon megvan a Múzeumban. Néhány résznek a gépiratokban külön címe is van : I. *Hajnal* (g₁ és g₂), IV. *Világ* (g₂), VII. *Örvény* (g₂ és egy, a g₁ gépirattal egyező egysoros töredék), VIII. *Börtön-állu* (g₂), XI. *Boldogság* (g₁ és g₂).

Szövegváltozatok :

I.

1	<i>A földtől eloldja az eget</i>	g ₁ g ₂
4	<i>kiperegnek a napvilágra.</i>	g ₁
5	<i>A levegőben pára :</i>	g ₁ g ₂ g ₂

III.

3	<i>földön szorongva keresek</i>	g ₁
4	<i>hocka ;</i>	g ₁
5—6	<i>jó volna sült malaclapocka számba s szívembe szeretet, —</i>	g ₁
7	<i>de bár ügyes, nem fog a macska</i>	g ₁

IV.

4	<i>másikdt.</i>	$g_1 g_2$
5	<i>Igy mindenik</i>	$g_1 g_2$

VI.

3—6	<i>Leolvashatod emberül, hogy holt anyag alkotja a vázad. S ha bolond szived föl nem lázad, szabad lehetsz, míg kényedül</i>	g_1
-----	--	-------

VII.

1—2	<i>Most fölnézek az ég alól a világ fogaskerekére — Most fölnézek a gőz alól a világ fogaskerekére</i>	g_1
4	<i>törvényt sző szövészéke — —</i>	$g_1 g_2$ g_2
5—6	<i>de tekints éjjel, föl az égre álmaid gőze alól</i>	$g_1 g_2$
7	<i>s látod,</i>	$g_1 g_2$

VIII.

1	<i>Fülem a csend</i>	$g_1 g_2$
1—4	<i>Éj van s te szemed lesütöd. Eredj, keresd föl ifjúságod! Nyirkos cementfalak között képzelj el egy kis szabadságot.</i>	k
3	<i>ifjúságod.</i>	g_1
	<i>ifjúságod!</i>	g_1
4	<i>szabadságot . . .</i>	g_1
	<i>szabadságot! . . .</i>	g_2
5	<i>Indulok — hirtelen földllok.</i>	$k g_1 g_2$
6	<i>s a csillagok</i>	k
7	<i>egy fény lesznek fűnn, mint a rácsok fűnn</i>	k
8	<i>fűlött</i>	$g_1 g_2$ k

IX.

2	<i>hallottam kis forrást nevetni.</i>	g_1
4	<i>feledni.</i>	g_1
5	<i>De nem tudok mást,</i>	g_1
7—8	<i>beldőled kell fegyvert veretni, ki diszem voltál, öntudat!</i>	g_1

XI.

1	<i>én —</i>	g_1
3	<i>gyepén</i>	$g_1 g_2$
6	<i>egyet még röffentett felem, —</i>	$g_1 g_2$

A vers előzményeit l. *Mi emberek és az »Eszmélet«* ciklus vázlatlíról (a Töredékek közt) alatt.

Az egész költemény részletes elemzése Horváth Márton: *Jónapl* Attila költészete. Lobogónk: Petőfi. 46—58.

68. Anya. A Medvetánc szövegét közöljük, a 3. sor interpunkcióját (ott Harmadik napja, sirja) A Toll 1934. szeptember 10-i számában megjelent első közlés alapján javítva. Egyéb eltérések A Toll szövegében :

- 1 *Az őszi eső — szürke kontya*
 5 *csecsvágó szívemre meredve :*
 6 — *Reátaláltam gyermekemre, —*

69—70. Ősz. — A fán a levelek... Egymás mellett közöljük a Népszózatban 1934. szeptember 16-i számában megjelent szöveget (Ősz) és a Medvetáncba fölvetett verset, (A fán a levelek...) amely a kezdeti szemléletet megtartva a közvetlen társadalmi mondanivalót tompította és inkább az időlegesen magányossá vált költő tehetetlenségéről beszél. Közös szemlélet és közös hangulat ellenére két külön vers ez. Az első versnek sajátkezűleg javított gépirata és a Medvetánc-beli vers egy más változatának három versszakra terjedő kézirata megvan a Múzeumban. Bálint György és Kardos László a Medvetánc szövegén kívül közli az első verset s utána ismeretlen forrásból ugyanannak folytatásaként a Medvetáncbeli versnek egy másik, talán korábbi, nyersebb fogalmazását is. A vers egy nyilvánvalóan későbbi változatát közli a Színházi Élet 1936. 6. (febr. 2—8) száma, »Lassan, tündöve» főcímmel, 1. *Lassan* alcímmel (Az ember végül...» kezdetű (Reménytelenül) itt 2. *Tündöve* alcímmel) verssel együtt. »Az ideai Baumgarten-díjasok antológiája» rovatban. Ugyanezt a szöveget közli A fán a levelek... címmel az Új Magyar Költők c. antológia II. kötete.

Szövegváltozatok :

- Ősz
- 9 előbb így :
Óh, hát már ránk tekint, g
- A fán a levelek*
- 4 *s fonnyadt, puha...* B
kornyaadt SzÉ
- 6 *jár* UML, SzÉ
köztünk SzÉ
- 9—10 a kéziratban :
így lépdél ül fakón
bennem is dalom

Bálint és Kardos kiadásában az Ősz szövege után :

*Akárhogy rejtem is,
 jár-kei bennem is,
 ágról-ágra lépked
 egy némaság.
 Jövöm emlékeit
 búk lebbengetik —
 elillan ma éjjel
 az ifjuság.*

71. Mama. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a Népszózatban 1934. október 28-án. Közölte az Új Magyar Költők c. antológia (1936) II. kötete, valamint a Magyar Út 1937. nov. 4-i száma is.

Szövegváltozatok (a Népszavában) :

- 2—3 *gondolok mindig. Meg-megállva,
nyikorgó kosárral élében*
7 *Hagyja a dagadt ruhákat másra,*
10 *nem szidott és nem is nézett énrám*

72. Szappanosvíz. A Múzeumban őrzött gépiratról, amelyen a Békés-megyei Közlöny 1934. október 28-i számában és a Medvetáncban közölt szöveget tovább javította a költő; ugyanezen a lapon olvasható a *Vas-színű égbolton* kezdetű vers. A Medvetáncszövegéhez közelálló egy másik gépirata (g₂), amelyen a *Vas-színű égbolton* c. verssel együtt szerepel, Begyáts László tulajdonában; ezt a *Kerekasztal*hoz adhatta közlésre, de a szerkesztőség áthúzta, s csak a *Falut* és a *Vas-színű égbolton*-t közölte. — Egy inásik változat három szakaszra terjedő gépirata is megvan a Múzeumban; a három versszak ebben a formában zárt egésznek tűnik, lehet, hogy először csak ezt a szemléletre szorító részét írta meg a költő s később fejlesztette tovább. Itt közöljük e változat teljes szövegét.

*Az udvar vörös téglakocka
alapján előbb meglapul,
majd óvatosan, ágra-bogra
oszolva, előrenyomul
a szappanosvíz s ha megtorpan,
kis kéz fejen hol ott, hol itt,
szinte meglátni láthatatlan,
reszkető, apró csápjait,
amint a földcskét leméri.
Csatornát keres, nem talál —
a szappanosvizet eléri
a vörös téglán a halál.*

Szövegváltozatok :

13	<i>Még megrázza habos sörényét,</i>	BK M g ₂
19	<i>díjár,</i>	g ₂
21	<i>vergődése —</i>	g ₂

73. Számvetés. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte megjelent a *Kerekasztal* 1934. novemberi számában. Egy a végleges szöveggel egyező kézírata, és egy gépirásos szövege (g₁) a Múzeumban, egy másik (g₂) Begyáts László tulajdonában.

Szövegváltozatok :

2	<i>trágyalevet.</i>	g ₁
	<i>trágyalevet,</i>	K g ₂
6	<i>nemes,</i>	g ₁
10	<i>Másról is ezt hiszem.</i>	g ₁
12	<i>Rajtam már csak fegyver foghat.</i>	K
14	<i>oly hatalmak szívemen,</i>	K
16	<i>ha rántétek,</i>	g ₁
	<i>ha rántétek.</i>	K g ₂

74. Falu. A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte a *Kerekasztal* 1934. novemberi számában jelent meg, ennek a szövegnek aláírt gépirata

Hegyáts László tulajdonában. Megjelent a Medvetánc szövegével, az *Uj Magyar Költők* (1936) c. antológia II. kötetében.

Szövegváltozatok (a Kerekasztal szövegében)

- 11—12 *belérezhet, csöpp sóhaja száll
a tündér csendbe.*
- 16 *báronyokra.*
- 17 *elején nincs három pont.*
- 22 *Az anyás hold világa*
- 26 *fél, rekedt, csorba téglát.*
- 32 *pajta.*
- 33 *Benne csönd van. (előtte nincsenek pontok)*
- 36 *nincs vessző*
- 44 *lepke időnek.*
- 48 *szónak.*
- 49 *elején nincs három pont*
- 50 *szállnak.*
- 51 *Meg-megriasztják az elaludt*

Részletes elemzése : Szabolcsi Miklós : Vers és politika (Valóság, 1947 dec.)

75. **Iszonyat.** A Medvetánc szövegét közöljük. Előtte A Toll 1934 november 15-i számában jelent meg.

Szövegváltozatok (A Tollban) :

- 3 *rongy-pólyában*
- 6 *köveken . . .*
- 11 *végén nincs vessző*
- 17 *Futna, ám oly nagyon tündöklő,*
- 21 *Igen ! . . . De szemét nyitja s menten*
- 32 *nincs vessző*
- 33 *termet.*
- 34 *csap —*
- 35 *a lány elhúzza*
- 38 *fejül ;*
- 43 *harag is rázza.*
- 49 *hápog, szopna —*
- 51 *Istének*
- 53 *nyirkos :*
- 57 *nincs vessző*
- 59 *nincs vessző*
- 60 *megrezen ;*
- 62 *fogat.”*
- 71 *Kéri s mint roskatag öregember,*
- 82 *egek ;*
- 83 *ébred —*
- 87 *végén nincs vessző*
- 93 *nincs vessző*

76. (Magad emésztes.) A Múzeumban őrzött kéziratról, ahonnan Kometh Andor s nyomában a többi kiadások is közölték. Megvan a vers egy korábbi vázlata is kéziratban.

I. A korábbi változatot tartalmazó kézirat első lapján :

a) a végleges szöveg 34—48. sora, az alábbi változatokkal :

45 *te,*
48 *karma.*

b) a végleges szöveg 11—12. sora, az alábbi változattal :

11 *hallgattam álmod madara dalát.*

c) a végleges szöveg 62—71. sorának alábbi előzménye :

*beszélgetnének irodalomról
vagy más szükséges emberi lomról
s talán
s én bosszankodnék, de nem mondanám.
de az ember percenként tanul
s én megtudtam (előbb : megtanultam), csak azok értik egymást,
akik megértik egymást szólanul.*

d) a végleges szöveg 29—33. sora az alábbi változattal :

29 *a fájdalom eleven ágai*
31 *az áldomló évszakok, évek, évadok*

Ugyanennek a kéziratnak hátsó lapjával, az egyik félolddalon :

a) áthúzva a következő fogalmazvány :

*S néha fölmelegedve
gondoltam rád és feleségedre,
rátok,
lehetnének jóbarátok*

*míg asztali lámpádánál teát kavarva
szépet, jót, igazat akarva
beszélgetnének irodalom*

b) a végleges szöveg 64—71. során alábbi vázlata :

*s te
mit óvatosan vetnél a latra
utalván a tapasztalatra
te (előbb : így) leintenél, mint az öregebb,
mint — kit nem ismertem — az apám,
s én bosszankodnék, de nem mondanám.*

A kézirat hátsó lapjának másik félolddalán :

a végleges szöveg 25—27 sorának alábbi vázlata :

*Műved enyém is! Most már féltetek.
Éltem azóta, (előbb : Nagy idő múltán) most már értetek
Mit érsz vele? A múlt
tüntető menete elhaladt,
a lomb lehullt*

II. A végleges szöveget tartalmazó kézíraton az alábbi javítások vannak:

- 18 előbb így : *kik nem jelennek*
20 előbb így : *te nem szolgálsz ezután nekik.*
22—23 előbb így : *Mint pörös felek*
állunk szemben,
26 előbb így : *Éltem azóta is. Már értelek.*
52 előbb így : *Határozottan kalapot*
55 után áthúзва :
S néha fölmelegedve,
gondoltam rád és feleségedre,
rátok, —
lehetnének jóbarátok
(talán)
ölelkezhetne (előbb összefoghatna) árnyékunk szobátok
falán.

A 60. sor előbb a kihúzott rész folytatásául készült, evvel a sorral :
ing asztali lámpádnál teát kavarva majd : *asztali lámpádnál helyett kávéház-*
bun-t írt, végül megírta a végleges 55—60. sort s ezt jellel a 61. sor elé iktatta:

- 62 előbb : *beszélgetnének*
64 előbb : *és ha*
64 után egy áthúzott sor :
ha elragadva

Babits Mihályhoz írta a költő *Egy költőre* c. verse és az Istenek Hainak, Az Ember Él kötetéről írt bírálata magyarázatául, mikor a fasizmus elöretörése idején másképp értékelte Babits »humanizmusát«. A verset nem adta ki mchol. 34—39. sora azonos az *Eszmélet* IV. részének 1-5. sorával.

1935

77. (Mi emberek. . .) Németh Andor kiadásából, aki — mint utána az újabb kiadások is — az *Ember ne félj!* kezdetű költeménnyel összetartozónak veszi s *Variánsok az »Eszmélet» ciklushoz* címmel közli. A témában cím formában egyaránt különböző két verset különválasztottuk. Nem lehetetlen azonban, hogy az *Ember ne félj!* kezdetű egy szakasz valóban az *Eszmélet* ciklus előzménye. A 2. versszaknak megvan egy gépirásos változata a Múzeumban a következő eltérésekkel :

- 9 *És most nem tudom, mit tegyek*
12 *A hegyetlenkedőt nem unják.*
14 *felleget ;*
16 *én és a dolgos képzelet*

78. (A kövezeten. . .) A Múzeumban őrzött kézíratról. Az eddigi kiadások több más szakasszal együtt *Variánsok az »Eszmélet» ciklushoz* címmel, romlott szöveggel közölték, pedig ez a két szakasz nemcsak a kézirat tanúsága szerint, de témában és formában is különálló, befejezett vers. Az Összes Művek I. kiadásában előtte álló *Ember ne félj!* kezdetű szakasz

sem tartozik hozzá, hanem változatával együtt az *Esszémet* ciklus vázlata — Fennmaradt egy korábbi fogalmazványa is a Múzeumban, mely a vers 3—8. és 10—14. sorának szövegét tartalmazza. A teljes szöveget tartalmazó kéziratot az alábbi javítások láthatók:

Eredetileg így kezdődött, ezt a sort áthúzták:

- Sokszintű lucokban, hunyorgó csataokban*
 3 sor előbb: *egy-egy veréb még fölcsipogva*
 7 sor előbb: *mint szerzemésszó hangyák, szörnyű taxik*
 11 sor előbb: *és kiváltam, hogy éppennyű kiváljon*
 12 sor előbb: *Sok tündőlésemből kialakult*
 14 sor előbb: *az állati bú értelmes emberarcát*
 15 sor előbb: *olyan bánat, amely e tündöklésben*

79. Ajtót nyitok. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Nép-szava 1935. február 10-i számában. A véglegestől kevésbé eltérő, *Múlhatatlan* című korábbi szövegének Radnóti-féle gépirásos másolata a Múzeumban ennek közlése a Szegedi Híd 1942. decemberi számában.

Szövegváltozatok:

4	<i>a kormos tűzhely tört vasa.</i>	Nsz
	<i>a kormos tűzhely. A szoba</i>	g
5	<i>Sehol senki. (Tizenhat éve</i>	Nsz
6	<i>sose</i>	g
8	<i>ültem). Nyafognék, nem lehet.</i>	Nsz
	<i>ültem; nyafognék; nem lehet</i>	g
12	<i>nincs zárójel</i>	Nsz g
13	<i>Nem fáj. De meg sem érinthettem,</i>	Nsz
	<i>Nem fáj —</i>	g
15	<i>nem is sérhattam. S érthetetlen</i>	Nsz

80. *Osztás után.* A Színházi Élet 1935. 17. (ápr. 21-27) számának Brid-ge-rovatában jelent meg, névtelenül. A rovat szerkesztője, Darvas Róbert, ezt a megjegyzést fűzte a közléshez: »Egy kávéházban (Darvas Róbert szóbel közlése szerint: a Bucsiniszky-ben) összeakadtam rég nem látott kedves barátommal, a kitűnő költővel. . . Szó szót követett, ő a költő gondolkodásának nagy kapacitását vitatta. Fogadást ajánlott, hogy tíz perc alatt bármely témakörből egy szonettet ír, mely a végzet hatalmát fejezi ki. Megkötöttük a fogadást. Én persze a bridzs témakörét tűztem ki. Költőnk nyolc perc alatt készen volt az alábbi formás szonettel.« A kéziratot a költő halála után Darvas a kiadónak juttatta el, így került az összkiadásokba. Vö. Szabolcsi Miklós, Irodalomtörténet, 1955: 199. l.

81. *Modern szonett.* A Népszava 1935. június 2-i számából. — Több kézírata maradt fenn; az egyikén (k_1) egy lapon, cím nélkül, egyedül, nyilván korábbi változat; a másikon (k_2) cím nélkül, a *Leülekszik . . . kezdetű szonettel* együtt, mint egy ciklus első része szerepel; a harmadikon (k_3) hasonlóképpen az előbbi szonettel együtt áll; egy negyedik címnélküli, Kőműves Imre tulajdonában levő kéziratot (k_4) I. jelzéssel a II. (*Leülekszik . . .*) és III. *Emberek* c. versekkel együtt. A k_3 szöveget közölte a Szép Szó 1938. áprilisi száma.

Szövegváltozatok:

1 *a kamra —*

k_p

Szövegváltozatok :

A k_2 -n az első két szakasz sorrendje fordított előbb következik még az 5—8. sor, aztán az 1—4.

2	<i>a Bűnről szóló Tanítást. Utána</i>	$k_2 k_3$	
3	<i>nevettem (előbb : röhögtem) is, milyen buta beszéd !</i>		k_2
	<i>nevettem is, mily ostoba beszéd !</i>		k_3
	<i>nevettem is, mily ostoba beszéd —</i>		g
4	<i>Bűnről borong, ki cselekedni gyáva.</i>		k_1
	<i>Bűnről borong, ki (k_2-n előbb : mert) cselekedni gyáva /</i>	$k_2 k_3$	k_2
	<i>gyáva.</i>		g
6	<i>barlangja szívem, latrok büntanyája</i>		R
	<i>barlangja szívem latrok büntanyája.</i>		k_2
7	<i>azt hittem bölcső s benne gyermekét</i>	$k_2 k_3$	k_3
8	<i>rámosolyogva ringatja mamája.</i>		k_2
	<i>mert alszik csendesen nézi a mamája.</i>		k_3
9	<i>Most már tudom. S a rebbentő igazság</i>		k_2
	<i>Most már tudom s e rebbentő igazság</i>	$k_1 k_2$	k_1
	<i>most már tudom. S e rebbentő igazság</i>	g	R
11	<i>nincs vessző</i>	$k_1 k_2 k_3$	g
12	<i>S ha én nem szólnék, rebegné a szájam</i>		R
	<i>S ha nem akarnám is hinyögné szájam,</i>		k_2
	<i>szájam —</i>		k_1
13	<i>bár legyetek</i>		R
			k_2

Keltezés : 1935. VIII. 7.

85. Boldog hazug. A Múzeumban őrzött, sajátkezűleg javított gépi iratról. Megvan ugyanott egy korábbi, a 12. sort kivéve azonos szövegű gépiratának fényképmásolata is ; ezen a lapon olvasható még a Nagyon l'Al kötet két verse (*Emberiség. Én nem tudtam.*)

Szövegváltozatok :

A 12. sor a korábbi gépiraton eredetileg így hangzott :

kit jámbor anyám vastag bottal vert meg
(*jámbor már ezen javítva édes-re.*)

A másik gépiraton először ez állt :

kit édesanyám bottal azért vert meg

ezen előbb bottal helyébe írta : *szegény*, azután javította a véglegesen

Az eddigi kiadások egy nyilván korábbi változatát közölték, melyből egy, a Múzeumban őrzött az *Én nem tudtam* c. vers jegyzetében k_1 -vel jelzett kézirat tartalmaz. Ezen a pszichoanalitikus kezelés szörnyű nyomai világosabbak ; itt adjuk a kézirat szövegét :

Óh boldog az, kinek van Istene
ki vettenéles és maga a jószág,
kinek sebet kap reszkető keze,
ha leszakítja a tilalmas rózsát.

Óh boldog az, kinek van Istene,
büne csupán a látható valóság.

- (előbb : látható büne maga a valóság,)
mert rajta van a Mindenség szeme,
 (előbb : *fihen rajta a Mindenség szeme,*)
elnézi őt, az öröklét lakását.
 (előbb : *hosszan nézve az Öröklét lakását.*)
Én nem leltem szivemben, sem az égben,
se a halott-fényű istenienlenségben,
önkoporsómban nemzem önmagam
 (előbb : *aki vastag bottal vert meg)*
mert sápadt kézzel loptam én, a Gyermek
jól tudva már, hogy minden oda van.

A kézirat alján az istenszem ábrája látható, utalásul a vers vallás-
 történeti-analitikus mondanivalójára.

86. Temetés után. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép
 Szó 1936. októberi számában. Kuszált írású kézírata az *Én úgy hallgattam . . .*
(Én nem tudtam —) kezdetű verssel s *A nyárfák közt . . .*, *A kerten . . .*
 és a *Kásásodik a víz . . .* kezdetű töredékekkel egy ívlepton a Múzeumban.
 Ennek (az *Én nem tudtam* jegyzetében k₃-al jelzett) kéziratnak szövege
 megegyezik a kötetével, csak a vesszőzést s az ékezeteket mellőzi;
 nyilván nagy lelki felindulásban íródott.

Emlékezés az anyja halála utáni napokra.

87. Mint gyermek . . . A Nagyon Fáj kötetből. Először a Nyugat
 1035. szeptemberi számában jelent meg.

Szövegváltozatok (a Nyugatban)

- 6 *mosolyának,*
 10 *engem.*
 14 *bocsát meg nekem a farkasveremben.*

88. A bűn. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Nyugat
 1035. szeptemberi számában. Korábbi változatot tartalmazó kézírata
 Kömives Imre tulajdonában.

Szövegváltozatok :

2	<i>és jól érzem magam.</i>	Ny	k
3	<i>semmiben :</i>		ky
4	<i>hogy bűnöm odavan.</i>	Ny	k
	<i>Mi bűnöm van, ha van.</i>		k
5	<i>Tudom, hogy a bűn nem vitás,</i>	Ny	
	<i>A bűn az soha nem vitás.</i>		
	(előbb : <i>Mert a . . .</i>)		k
6	<i>Kért, tüzet gondolok.</i>		k
7	<i>érezem, hogy ez valami más,</i>	Ny	
	<i>De bűnöm valami más.</i>		k
8	<i>Kis, együgyű dolog.</i>		k
10	<i>a bünt</i>	Ny	
	<i>én.</i>		k
12	<i>után a Nyugatban még egy, a kéziratban még két versszak:</i> <i>Ellopták tőlem és talán</i> <i>éppen a vad tömeg —</i>		

	<i>mégis szemébe mondanám :</i>	
	<i>Add vissza bűnömet !</i>	Ny
	<i>E bűnből (áthúzva)</i>	
	<i>Csupán e bűnből tudhatom,</i>	
	<i>Ki gyűlöl, ki szeretett</i>	
	<i>Kit üthetek, ha kell, nyakon</i>	
	<i>s kit illet tisztelet.</i>	
	<i>Másokat így sorozhatok</i>	
	<i>Ez gazdag, az szegény.</i>	
	<i>Am öltön nem adok hatot :</i>	
	<i>a bűn csak az enyém.</i>	k
13	<i>De csak megletem egy napon</i>	Ny
14	<i>hősein.</i>	Ny
13—14	<i>S ha végre megletem, bizony</i>	
	<i>Nem ér se bű, se bűn</i>	k
15—16	<i>A kávéházba meghívom</i>	
	<i>majd ismerőseim.</i>	Ny k
17—18	<i>S kitávo, túrva, mint a bolyt :</i>	
	<i>»Magszúrtam az apám.</i>	Ny
19	<i>s elnéstem,</i>	Ny
20	<i>végén idézőjel</i>	Ny
17—20	<i>És szölok : »Halljunk tiszta szót !</i>	
	<i>Leszúrtam az apám.</i>	
	<i>Elnéstem, amint vére folyt</i>	
	<i>az örök éjszakán.</i>	k
21	<i>»Leszúrtam nem is színezem,</i>	Ny
	<i>Hát ez az. Nem is színezem,</i>	k
24	<i>végén idézőjel</i>	Ny k
25—26	<i>Igy szölok s vádrom — vádni kell —</i>	
	<i>ki fut, mert dolga van ;</i>	Ny
	<i>S derűsen vádnám — vádni kell —</i>	
	<i>Ki horája el magát</i>	k
27	<i>érezem majd, ki tünődik el ;</i>	Ny
	<i>érezném, ki tünődik el :</i>	k
28	<i>ki reszket</i>	Ny
	<i>ki szíppant vér szagát.</i>	k
29	<i>S talán talállok valakit,</i>	Ny
	<i>És látnék talán valakit,</i>	k
31	<i>jelez majd ennyit :</i>	Ny
	<i>jelezne ennyit :</i>	k
32	<i>idegen.</i>	Ny
38	<i>velem.</i>	Ny k
39	<i>Majd én föloldozom magam.</i>	Ny
	<i>Majd föloldozom én magam.</i>	k
40	<i>A bűn kétségtelen.</i>	Ny k

Az egész vers a pszichoanalízis lélekromboló hatásának megdöbbentő megnyilatkozása. Az apagyilkosságra való hajlam, az ún. »Ödipusz-komplexus« tudatosítása» a pszichoanalízis egyik kedvenc módszere.

89. Emberiség. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Népszava 1935. október 6-i számában *Szonett* címen, a kötet megjelenése után *Magyar Nyelv* (1936. dec. 25.) a kötetbeli szöveggel. Megvan a kötetbeli közelálló, sajtókezeléssel javított gépirásos szövege a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Ó, emberiség</i>	Nsz ₁	Nsz ₂
	<i>Óh Emberiség</i>		g
2	<i>értett,</i>	Nsz ₁	Nsz ₂
	<i>értett —</i>		g
3	<i>nem rettenek</i>		g
4	<i>majdnem kétezer millió magány.</i>	Nsz ₁	
	<i>a gépirásos szövegen, kézírással a véglegesre javítva :</i>		
	<i>külön kétezer, millió magány.</i>		g
6	<i>mint kisfiút, kit a jég tüze sértett,</i>	Nsz ₁	
	<i>mint gyermeket, akit a jég tüze sértett,</i>		g
	<i>mint gyermeket, akit a jég tüze sértett,</i>	Nsz ₁	
9	<i>Látalak csúcson és lapulni ólnál —</i>	Nsz ₁	
10	<i>boldogtalan, ki úgy élsz, mintha volnál,</i>	Nsz ₁	
11	<i>megérdemled, hogy társad a halál.</i>	Nsz ₁	
	<i>halál.</i>	Nsz ₁	
12	<i>De bár szövetkezel, hogy véred ontsák,</i>	g	Nsz ₂
	<i>a gépirásos szövegen, kézírással a véglegesre javítva :</i>		
	<i>Nincs véred s arra vársz, hogy véred ontsák</i>		
13	<i>fölmutat újból a gyermek bolondság</i>	Nsz ₁	
14	<i>ki téged készen s szívében talál.</i>	g	Nsz ₂

90. Ősz. A Népszava 1935. november 17-i számából. a 12. sor nyilvántartásában sajtóhibából származó *ahol* szavát a kézirattal egyezően *ahogy-ra* javítva. Megvan teljes kézírata a Múzeumban. Az 1—2. sor első vázlata lehet az a kézirat följegyzése egy kis noteszben, amelyben a 7—9. sor kézírata, továbbá a Nor-coc reklám-versek és a Smá Jiszroél is fennmaradt. Az itteni 1. sor egy másik kézirat lapon is megvan.

Szövegváltozatok (a kézirat töredékeiben)

- 1—2 *Az ellágyuló őszi talajon
végighever a hervadt levegő*
- 7—9 *Tolláskodik a sárga lomb
A mennyek langy asszonya hervad
s az ellágyuló őszi talajon*

Szövegváltozatok a kéziraton :

- 1—2 előbb így : *Tar ágak rácsai között
kaparász az őszi kőd*
- 3 *A vaskorlátton*
- 9 előbb így : *tapadds nyüzszög.*

91. Levegőt! A Nagy Fáj kötetből. Először a 8 Órai Újság 1935. november 2-i számában jelent meg, az alábbi eltérésekkel :

- 9 *peremén ;*
- 10 *az őszi szél köztük vigyázva botlott ;*
- 11 *a hűvös*
- 16 *elhagyott —*
- 17 *s im*
- 30 *(anyám ott született)*
- 36 *rendet,*
- 37 *lelkem nem ily honos,*
- 38 *nem hittem*
- 39 *alattomos,*

40 *sem népet,*
 43 *rendet,*
 44 *pedig hát*
 45 — *sokszor nem is tudtam, hogy miért, — vertek*
 48 *van.*
 49 *E z e k idegenek.*
 56 *szabad.*
 57 *vezérel ;*
 58 *emberek, nem vadak : —*
 59 *elmék vagyunk s szívünk, míg vágyat érlel,*
 61 *Jöjj el, szabadság, te szüelj nekünk rendet,*

92. Majd emlékezni jó lesz. A Népszava 1936-os Naptárából. (1936. sz. közölte Péter László—Reguli Ernő : Irodalmi Ujság, 1955. aug. 13.) Az eddigi kiadásokban a 9—10. sorrendje fordított. — A versben vissza térnek a *Munkások és Levegőt!* egyes elemei («a munkabér, a munkanőr ára» — «Szaporodik fogamban az idegen anyag, mint szívemben a halál»)

93. Március. A Népszava 1936-os Naptárából, a naptári részbe írt vers. (Közölte Péter L.—Reguli Ernő : Irodalmi Ujság, 1955. aug. 13.)

94. Május. A Népszava 1936-os Naptárából, a naptári részbe írt vers. (Közölte Péter László—Reguli Ernő : Irodalmi Ujság, 1955. aug. 13.) Az eddigi kiadások kezdő sorát (*A rengő lomb virágban ég . . .*) téve megcímül, töredékként közölték. A Múzeumban őrzik korábbi változatot tal talmazó kéziratát, amelyen a 9—11. sor még korábbi fogalmazása is látható. (A kéziratot közölte a Csillag 1948. évi 8. száma.)

Szövegváltozatok a kéziraton :

4 *betöltse,*
 5 *iramlanak*
 6 *repülnek,*
 7 *s az*
 8 *után a korábbi fogalmazás kísérlete :*
s a szabadság kihordja majd
szép gyermekét, a rendet,
az ágon a virág kihajt

a későbbi változat (a kéziraton oldalt, keresztben írva) :

a szabadság sítára megy,
kit könny és vér teremlett.
Kezénél fogva vezet
szép gyermekét, a rendet.

95. Kései sirató. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Mű 1936. decemberi számában. Befejezetlen szöveget, az első négy versszakot s az utolsó kettő forgácsait tartalmazó, címnélküli kéziratot fogalmazva a Múzeumban (k); ugyanott van egy másik kézirat (k₁), amely csak a *Színes forgókat . . .* kezdetű versszakot és az utolsó versszakok forgácsait tartalmazza; nyilván erről közölte a 4. versszakot külön Bálint György a töredékek közt (496). Megvan ezenkívül kézírással javított *Harmadik fokos lázban . . .* című gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 3 *Mint senki lánya, ha odaintik* k
előbb így : Mint utolsó ringyó
Mint kitaszított lány, ha odaintik, g
5 *sok kedves nőből és sok durva nőből* k
6 *téged —* k
8 *e lassú tűz eléget.* k
e tömény tűz eléget
előbb itt is : lassú g
10 *háború vége volt* k
13 *A vonatletőn fekiüdtem keresztben ;* k
17 *Elvetted tőlem, kukacoknak adtad* k g
23 *Most hideg nyirkot kóstol üres ajkad —* k g
24 *rútul becsaptál engem.* k
mama, becsaptál engem.
előbb itt is : rútul g
25—26 *Miért hoztad haza a vacsorádat ?*
Ki mondta ? Kértem én ? k g
29—32 *A homokot, sarat a számba rágvá*
enni tanítasz ? Földet falni szokatsz ?
Kinek kedvéért ne piszkítsak ágyba, k
ha már szemmel se szoptatsz ?
Főnn maradtál, lefektetél, mint rosszat
pedig szerettem volna veled lenni !
S most éljek én, megint én álmodozzak,
mikor te nem vagy semmi. g

utána még egy versszak :

- Színes forgókat csindlítottam, eladtam,*
kerestem, volt eszem :
mindig dacoltam, mindig szót fogadtam,
de soha többé már ezt nem teszem.
De (előbb : Hogy) örülnék, ha megüvölnél még egyszer !
Boldoggá tenne most, de visszavüvögnék,
haszontalan vagy és nem-lenni igyekezel
(előbb : ki földre bujpsz és nem-lenni igyekezel)
s mindent elrontsz, te árnyék.
(előbb : kinél valóbb az árnyék. majd : k₁
megüvölnék, te árnyék.)
Színes forgókat nyitítottam ki, eladtam
(előbb itt is : csindlítottam)
kerestem — volt eszem.
Mindig dacoltam, mindig szót fogadtam,
de soha többé ezt már nem teszem.
Be örülnék, ha megüvölnél még egyszer !
Boldoggá tenne most — de visszavüvögnék ;
haszontalan vagy, nem-lenni igyekezel !
s mindent elrontsz, te árnyék ! g
33—36 *Nagyobb szélhámos vagy, mint bármely asszony*
ki csal és hiteget
Suttymban, gyáván elhagyta a poszton
néhez kinnat szült, hús-vér hitedet. g

- 41—42 *Világosodik lassacskán az elmém,*
tizenhat éve már. g
 44 *észreveszi, mily ostoba számár.* g
 46 *csalni :* g

A k₁-en még a következő sorok találhatóak :

Ha föltámadnál, magad is szépegye
belátnád, mily sületlen tréfa volt ez

Miért nem felelsz ? Szólj, miért haragszol ?

Őlbe kapnálak s úgy vinnélek innen
hol mindig dolgoztál, e rongy világból

A lap alján, vonallal elválasztva :
Én nem emlékszem és nem felejték

1935 legvégén (a gépirásos változat szerint : *tizenhat éve már*)
 vagy 1936 elején írta.

1936

96. **Ha a hold süt . . .** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent „Szép Szó 1936. márciusi számában és az *Új Magyar Költők* c. antológiában (1936) II. kötetében. Sajátkezűleg javított gépirásos változata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>sirontuli</i>	SzSz UMK
2	<i>álmomba</i>	UMK
7	<i>nincs vessző</i>	SzSz g
10	<i>ujja</i>	SzSz UMK
13	<i>világ-vecsegés</i>	SzSz UMK
16	<i>lefekszik.</i>	UMK
18	<i>szétfeccsen</i>	SzSz g
22	<i>poklot ;</i>	SzSz UMK
23	<i>melegét,</i>	g
	<i>melegét.</i>	SzSz UMK

97. **Harag.** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. márciusi számában. Korábbi, cím nélküli kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Pista ? A tépelt esőben</i>	k SzSz
2	<i>hal.</i>	k SzSz
3	<i>Busulsz-e, mondd, vagy játszol-e merőben</i>	k
	<i>Busulsz-e, mondd, és játszol-e merőben</i>	SzSz
4	<i>csillámaival.</i>	k
7	<i>kér, ellép</i>	k
10	<i>eseng,</i>	k SzSz

11	<i>hogy eltávozott, lassan, mint a vénék</i>	k
	<i>hogy eltávozott — lassan, mint a vénék, —</i>	SzSz
16	<i>s nem kérdezhetném — hát veled mi van?</i>	k SzSz
17	<i>Jól tudtam, hogy örökre összevezeshet</i>	k
18	<i>ily semmiségen</i>	k

Pista : Szántó Judit emlékezése szerint, Barta István ügyvéd, József Attila egyik barátja.

98. *Altató*. A Szép Szó 1938. január-februári számából. Cím nélküli fogalmazványa első lapjának (1—20. sor) fényképmásolata megvan a Múzeumban; *Ottó Ferinek szeretettel* ajánlva.

Szövegváltozatok (a fogalmazvány előbbi szövegezése, a kéziraton javítva) :

6	<i>alszik a bogár, most nem ás,</i>
10	<i>alszik a futás, robogás,</i>
14	<i>alszik rajta a szakadás,</i>
17	<i>Alszik a labda</i>

Ottó Ferenc zeneszerző unokaöccsének írta (l. Szép Szó 1938 : 219. l.).
Elemzése : Nemes János : Köznevelés 1948. okt. 1.

99. *Biztató*. A Barabás Tibor tulajdonában levő sajátkezű kéziratból. Javított fogalmazványa megvan a Múzeumban. Ez utóbbi szöveg a harmadik versszak kihagyásával megjelent a Kelet Népe 1940. február 15-i számában, valamint Bálint György és Kardos László kiadásában, e két utóbbi helyen a Töredékek közt, három más formájú, vele össze nem tartozó versszakkal (*Ha lelked, logikád . . .*) összefogva.

Szövegváltozatok (a múzeumi kéziratban) :

3	<i>Véred csak azért ontsd ki</i>
13	<i>előbb így:</i>
	<i>Hajad hull, fogad vásott.</i>
	(a javított szövegben nincs idézőjel)

Harmadik versszaka az *Amit szivedbe rejtesz* kezdetű vers első versszakának sajátos változata.

100. *Amit szivedbe rejtész*. A Nagyon Fájd kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 májusi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szó szövegében)

2	<i>azt,</i>
5	<i>A szerelemben (mondják)</i>
6	<i>belehal, aki él,—</i>
7	<i>de</i>
10	<i>vágy :</i>
11	<i>ölnék, ha nem ölelnék,</i>
13	<i>Légy, mint a nyolcvan éves,</i>
16	<i>fiai !</i>

18 nincs pont

19 és

Vö. a Biztató jegyzetét.

101. Gyermekeké tétél. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent *Egy pszichoanalitikus nőhöz* címmel a Szép Szó 1936. májusi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szó közlésében)

- 9 *Etess, nézd — éhezem! Takarj be — fázom!*
10 *foglalkozz velem!*
11 *házon —*
12 *Mondd: — távozzon tőlem a félelem!*
13 *elejtettem.*
15 *kérelhetetlen!*
16 *Tedd, hogy megtudják halni egymagam.*
17 *kívert, —*
19 *földöttem —*
20 *óh, hogy' alhatnék! — — nálad zörgetek.*
21 *Sok ember van,*
22 *ered — —*

Gyömrői Edít pszichoanalitikus orvoshoz írta.

102. Azt olvastam, hogy perli a Nepet. Kiadatlan. A Múzeumban őrzött kéziratról; rajta a következő javítások:

- A 9. sorban előbb ez állt: *Nem szó, hogy szép-e . .*
a 10. sorban előbb ez állt: *meglesetni*
a 15. sor helyett ez: *az új stílusban megfigyeltékért*
a 18. sorban: *hanem az ország*

A NEP (Nemzeti Egység Pártja): Gömbös Gyula fasiszta pártja A párt kémcsoportjának, a D-osztálynak egy tagja beperelte a pártot elmaradt kémdíjáért. A botrányos ügyről legérzékenyebben Bajcsy Zsilinszky Endre lapja, a Szabadság számolt be 1936. május 31-én. Erre vonatkozik József Attila eddig ismeretlen, az egyre nyiltabbá váló fasiszta elnyomás ellen tiltakozó verse. A »reformok«, az első változatban szereplő »új stílus«, a »téglahordók« stb. a fasiszta propaganda nagyhangú ámtító jelszavaira céloz. A Hitler-bérenc magyar fasizmus szemében még Bethlen István, a Horthy-ellenforradalom »konszolidációs« szakaszának miniszteri elnöke is gyanús ellenzékké vált, őt is figyeltették.

103. A Dunánál. A Nagyon Fáj kötetből, helyreállítva a III. rész 18. sorában a korábbi közlés értelmileg jobb szövegét (a kötetben: 18. » sok nemzedék). Először a Szép Szó Mai Magyarok Régi Magyarokról című könyvalakban is kiadott 1936. június-szeptemberi számának bevezetőjében jelent meg. — II.—III. részének korábbi változatot őrző kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok:

I.

- 2—3 *néztem, hogy' úszik el a dinnyehéj*
s alig hallottam sorsomba merülni,
10 *mozdulás;*

SzSz
SzSz

- 14 *mintha mindegy volna, hogy ha el is áll,*
(Bányai László : Négyszemközt J. A.-val 1942. 252. szerint
előbb így) :
- 16 *a hosszú esőt, néztem a határt — —* SzSz
22 *felém — —* SzSz
23 *az idő árján úgy remegtek ők,* SzSz

II.

- 2 *hirtelen* k
hirtelen ; SzSz
3 *egy pillanat* k SzSz
6 *ölték, öleltek — tették, ami kell* k SzSz
7 *előbb : s látják ők, majd a véglegesre javítva* k
s ők látják SzSz
8 *előbb : mit nem látok én, mert* k
10 *jelen —* k
11 *irunk,* k
irunk, — SzSz
12 *előbb így : s én érzem őket és én emlékezem* k

III.

- 1 *előbb : Anyám kún volt. Apám*
majd : Anyám kún volt. Az apám k
5 *egymást* k SzSz
6 *előbb így : s ezért néha szomorú vagyok*
majd : s elszomorodom néha emiatt — k SzSz
7 *előbb így : ez az elmulás. És a születés. »Meglásd,*
majd : ez az elmulás. Megszülettem. »Meglásd,
majd a véglegesre javítva k
8 *előbb így : — hallom a szavaik. (1)*
9—10 *előbb így : Hallom a szavakat, mert én vagyok már*
helyettük óvom s korholom magam k
10 *előbb így : és én, a gyenge így vagyok erős* k
11 *előbb így : emlékezem, hogy*
majd : emlékeztetnek, hogy
majd : emlékezvén, hogy
végül : ki, emlékszem k
11 *ki,* SzSz
12 *és* k
hisz az öszejtig vagyok minden és ; SzSz
13 *az és* k SzSz
foszlik k
foszlik — SzSz
16 *egyé* k SzSz
szaporodom. SzSz
17 *A világ vagyok ! Minden ami volt s van,* k SzSz
18 *tör,* k SzSz
19 *előbb így : a honfoglalók újra győznek holtan*
majd : a honfoglalók győznek rajtam holtan k
20 *meggyötör —* k SzSz
21 *Zalán és Árpád, Werbőczy és Dózsa* k
Werbőczy és Dózsa, SzSz

- 23 előbb így : *e szűben, amely a vad multnak adósa k*
a multnak SzSz
- 26 előbb így : *a fájdalom, hogy be kell vallani*
 majd : *a kin, hogy a multat be kell vallani*
 majd a véglegesre javítva.
- 27—32 előbb így :
Dunai népek — mi vagyunk a rengő
Duna harapós kis hullámai
Mikor öllek s így életre hívtak
az ösök kezéből kihullt a kés
a harcot is mit (előbb : a harcot mit ők) öntudatlan vívtak,
oldja békévé az emlékezés.
 ez alá írva a végleges szövegű utolsó szakasz. k
- 30 emlékezés — k SzSz
- 31 *dolgainkat ;* SzSz

Elemzése : Trencsényi-Waldapfel Imre, Köznevelés 1948. július 15.

104. Egy spanyol földműves sírverse. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában *Egy spanyol földműves sírverse* címmel. Megvan korábbi gépírási szövege is, egy lapon a *Haszon (A tőhések hasznáról)* a Medvetánc-belivel egyező szövegével.

Szövegváltozatok (a kéziraton) :

- 1 *Itt nyugszom. Franco besorolt ádáz katonának,*
 4 *ellen Irun falain. (Igy is elért a halál.)*

Irun : A spanyol polgárháborúban véres harcok színhelye, a spanyol rancia határon.

105. Irgalom. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. A 14. sor mindkét közlésben hibás (*enszavam* h. *én-szavam*), Kardos László kiadásával egyezően javítottuk.

106. (A hullámok lágy tánca.) A Múzeumban őrzött kézitról

Javítások a kéziraton :

- 2 sor kezdete előbb : *az erdő*
 2 előbb : *lejtése az estét*
 3 kezdete előbb : *lassudan hőmpöly*
 3 előbb : *Hozták és vigyázva*
 5 előbb : *De az érzelmek*
 7 kezdete előbb : *szenderge*

A vers tartalmi elemei teszik valószínűvé, hogy ezt is, mint a következőt, Balatonszárszón írta 1936 nyarán.

107. Balatonszárszó. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. Sajátkezűleg javított gépírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- I.
 1 *gyülik* g

6	<i>derüt</i>	SzSz
7	<i>lombú</i>	SzSz

II.

3	<i>szeszély,</i>	g
6	<i>remegni,</i>	g
7	<i>nincs vessző</i>	g

III.

1	<i>nincs vessző</i>	SzSz
---	---------------------	------

A III. vers francia szövegének értelme : Nincs témám, csak az, hogy szeretek.

108. **Jaj, majdnem...** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 októberi számában. Korábbi változat kézirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1—2	<i>Jaj, majdnem összenyom a félelem,</i>	
	<i>Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem —</i>	SzSz
3	<i>Oh asszonyok, egy ölelésben</i>	k
5	<i>nem kezd új mondatot</i>	SzSz
5—6	<i>Harminc gyors nyarom és lassú telem</i>	
	<i>mint rocka perdül, fordul szivemen</i>	k
7—8	<i>a gyermekes időből, asszonyok,</i>	
	<i>ki szállna ki velem?</i>	k
9	<i>egen —</i>	k
11	<i>Oh asszonyok, a mindenséget</i>	
12	<i>velem !</i>	

109. **Judit.** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. Gépírásos, sajátkezűleg javított szövege megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

5	<i>hidegek idejében még mikor, kedves</i>	SzSz
14	<i>Aludj,</i>	g
15	<i>egyedül</i>	g

Judit : Szántó Judit, József Attila élet- és harcostársa.

110. **Az a szép, régi asszony.** A Nagyon Fáj kötetből. Először a Szép Szó 1936 októberi számában jelent meg. Cím nélküli fogalmazványa megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>nincs vessző</i>	k
3	<i>aki a fák alatt, ahol sétáltunk hárman,</i>	k
4	<i>lépdelt</i>	k
5	<i>aki,</i>	k
6	<i>azt a szép régi asszonyt,</i>	k
6	<i>után még 2 sor :</i>	
	<i>Csak látni szeretném őt, mintegy hogy megbocsássa,</i>	k

	<i>mért szemem behunytam, hogy őt már élve ne lássam</i>	
	(előbb : <i>amért szemem behunytam</i>)	k
9	<i>Csak nézném,</i>	k
12	<i>kihúzott változtatás: Mint aki már nem ülhet</i>	k
14	<i>s az útnak nekivág,</i>	k
16	<i>után új szakasz</i>	k
17	<i>előbb így : Csak látni szeretném őt,</i>	k
18	<i>azt a szép régi asszonyt,</i>	k

111. Világosítsd föl. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. októberi számában. Megvan a kialakulás csaknem minden állomását megmutató kézirata a Múzeumban. Az egyik oldalon az első vers-ötletek, sorok, a másik oldalon három szakasz letisztázva, amelyek azonban még mindig nem a végleges szöveget mutatják.

Az első oldalon a következők találhatók :

a) az egyik féllapon :

*Ezek itt mind-mind emberek.
mind alkudoznak, mind bölcselnek (hullámos vonallal áthúzva)
Azidn (ez a szó utólag beszúrva) dümryögj egy érettebb mesét,
(vastagabb hullámos vonallal áthúzva)
legyen ez olcsó, az meg drága (áthúzva)
hogy ne legyen a gyerek (előbb : semmire) hidd
vagy alkudoznak, vagy bölcselnek
de mind-mind pénzre vált reményt
(az előző »hogy ne . . .« kezdetű sor nyíllal ideszúrva)*

b) a másik féllapon :

*Ha pedig a bámul a gyerek
S nagyokat mond (fölélrva : és szól), vagy pityereg
(a két sor nyíllal fölcserélve)
s fogadkozik (áthúzva)
és megkérdezi, mit tegyek (áthúzva)
ne szókkal áltasd (áthúzva)
szálljál magadba mert ne hidd (áthúzva)
ne bízd magadra (áthúzva)
ne szállj magadba, mert ne hidd,
hogy megsegítik elveid —
mutass
S ha mindezt tudja a gyerek
és bámul rád, vagy pityereg
ne szállj magadba, és (előbb : mert) ne hidd,
hogy megsegítik elveid —
nézz a furfangos csecsemőre,
bömböl —*

A másik oldalon található letisztázott három szakasz eltérései a közölt szövegtől :

1—8 *Vigasztald meg a gyermekeid :
nem fák ezek, csak emberek,
nem boszorkák — kofák, kasok,
kuttyák ezek, nem farkasok !*

*Nem bölcselkednek — alkudoznak,
az pénz, a (előbb : nem) sárkány pikkelye
s a bűvös igéknél se rosszabb
az állam törvénytikkelye.*

- 9 *Csak vigasztald meg,*
10 *Aztán dűnnyögj*
15 *hogy ne legyen olcsó, mi drága*
17—22 *S ha bámul rád a gyerek*
s nagy lenne, melled, mert szeret
(a sor eleje előbb : és segítene)
utalj példára — az a kár,
hogy ne magadra, te számár,
hanem a ravasz csecsemőre :
sír-ri, hogy szánassa magát,

A fenti kézíraton kívül megvan az utolsó versszak egy változatának gépirásos szövege is a Múzeumban; ugyanez a változat tér vissza egy, túlán az Eszmélet ciklus vázlatait tartalmazó (*Öregem, no . . .* kezdetű) kézíraton is; összefüggése a verssel elég laza; csak az utolsó négy sor azonos. — Az utolsó négy sor kézírata megvan a Múzeumban; hátlapján a *„Jaj, majdnem . . .”* kezdetű vers szövege áll.

A gépirat szövege :

*Jöjj a világra! Anyád, apád
te légy. Ne less tündéri nőre
a szakállas végzetre, ki rád
vigyázzon. Ne légy bölcs, te dőre.
Gondolj a ravasz csecsemőre :
sír-ri, hogy szánassa magát,
de míg mosolyog az emlőre,
növeszti körmét s fogát.*

- 21 a kézíraton is úgy kezdte, mint a gépiraton
Gondolj a, aztán áthúzta.

Keserű szatíra az imperializmus forradalomellenes ideológiájára, amely közömbössé akart tenni minden érték iránt s egy kalap alá fogott ez utóbbi kompromittálása végett — fasizmust és kommunizmust.

112. **Kosztolányi.** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 novemberi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szó szövegében) :

- 3 *nincs pont*
4 *s gondolkodik, ki veled szenvedett.*
5 *Férgek szeretnek most . . . Senkim, barátom !*

Kosztolányi halála napján, 1936. november 3-án írta.

113. . . . aki szeretni gyáva vagy. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936 novemberi számában.

Szövegváltozatok (a Szép Szóban) :

- 13 *támad!*
23 *Hát nem érzend, mily veszély fenyeget,*
28 *édes kezedet —*

114. **Nagyon fáj.** A Nagyon Fáj kötetből. Előtte a Szép Szó 1936. novemberi számában jelent meg. A Múzeum őrzi két lapra terjedő első fogalmazványát, amelyen a végleges 28 szakasz közül még csak 15 van meg (k_1). A kialakulás következő állomását jelzi egy címnélküli, javított és bővített kéziratföredék, amely a 60. sorig terjed (k_2), és egy sajátkezűleg javított és bővített teljes gépirásos szöveg (g).

A legkorábbi változat szövegét (k_1) teljes szövegében közöljük :

*Kívül-belől
leselkedő halál elől,
mint lukba megriadt egérke,
(előbb : mint macska elől az egérke ; majd :
akár a lukba megriadt egérke*

*amíg hevülsz,
az asszonyhoz úgy menekülsz,
hogy óvjon öle, karja, térde.*

*Mint a gyerek
kezében a csörgő cseveg
ha rázza magára hagyottan*

*Nincsen egyéb
menekülés. A kés hegyét
bár anyádra szegezd, te bátor
(előbb : bár anyád mellének szegezzed)*

*Mit (előbb : Azt) kellene
tenni érte és ellene ?
Kitálatom, ha kitalálok*

hisz kitaszit

*A kultúra
ugy hull le rólam, mint a ruha
hullana boldog szerelemben*

*De az hol áll,
hogy nézze, mint dobál a halál
s még egyedül kelljen szenvednem ?!*

*S néma halak,
mikor a Dunának szalad,
mind tátojtatók, hogy nagyon fáj.
(az első oldal szélére írva, helye nem világos)*

*Ép emberek,
bukjátok, s összetörjetelek
s motyogjátok neki : Nagyon fáj!*

*Ti férjait,
egymást megtépvé nő miatt,
ne hallgassátok el : Nagyon fáj !*

*Ágya körül
legyetek, ha elszenderül,
súgjátok, zúgjátok : Nagyon fáj !
(az egész szakasz áthúzva)*

*Elevenek,
minden, mi a kintől remeg,
égyen, hol laktok, kert, (előbb : a) vadon táj*

*s ágya körül,
szenesen, ha elszenderül,
mind (előbb : óh) vakogjátok, hogy nagyon fáj !*

*Hallja, míg él !
Azt tagadta meg, amit év !
elvonta (előbb más, olvashatatlan szó) pusztá kénye végett*

*kívül-belől
halállal vert élő elől
a legutolsó menedéket !*

A másik kézirat és a gépirat szövegváltozatai :

2	<i>leskelődő</i>	k
3	<i>mint lyukba megriadt egérke,</i>	k
6	<i>hogy óvjon öle, karja, térde.</i>	k
7—18	<i>a kéziratban először még nem volt meg, utólag oldalt keresztben írta oda a költő, ekkor is előbb a 7—8. utána a 13—18. sorokat.</i>	
7	<i>nincs vessző.</i>	k
9	<i>hanem odalők a muszáj is (előbb így : de odalők)</i>	k
20	<i>előbb így : menekülés (a véglegesre javítva)</i>	k
22	<i>előbb így : Mégis akadt (javítva)</i>	k
23	<i>előbb így : egy nő, ki érti e szavakat (javítva)</i>	k
24	<i>előbb így : és engem ellökött magától. (javítva)</i>	k
26	<i>elevenek közt. (javítva)</i>	k
27	<i>kicijrázva,</i>	k
30	<i>magadra-hagyottan</i>	k
33	<i>Kitalalom, ha kitalalom !</i>	k
34—37	<i>Hisz kitalált a világ így is, úgy is, akit a nap kábit, rettent az álom.</i>	k
38	<i>előbb így : úgy hull rólam, mint a ruha (javítva)</i>	k

39	<i>hullana boldog szerelemben.</i>	k
	előbb így : <i>vetkőzve boldog szerelemben</i> — (javítva)	g
40	<i>de, hát hol áll</i> (előbb itt is : <i>de az hol áll,</i>)	k
41	előbb: <i>a halál</i> (javítva)	k
42	<i>szenvednem ? !</i>	k
45	<i>enyhülhet</i>	k
49	<i>Segítsetek,</i>	k
50	<i>elevenek a szemetek,</i> (a gépirásos szövegben is előbb így, javítva)	k
51	<i>oh pattanjon meg — ott ahol jár !</i>	k
53	<i>kések alatt sikongjatok</i> (a gépirásos szövegben a véglegesre javítva)	k
54	<i>ha jön és mondjátok : Nagyon fáj !</i>	k
57	<i>fáj !</i>	k
60	<i>fáj !</i>	k
67—72	a gépirat szövegébe utólag, kézírással beszúrva.	
75	nincs gondolatjel	g
77	előbb így : <i>szenesen, ha elszenderül,</i> (javítva)	g

115. Majd megöregszel. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. novemberi számában. Megvan sajátkezű fogalmazványu és sajátkezűleg javított és aláírt gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	először így : <i>Megöregszel és bánni is fogod,</i> javítva, előbb így : <i>Megöregszel és majd bánni fogod</i> azután a véglegesre	k
2	először így : <i>amire olyan büszke vagy ma ;</i> aztán :	
	<i>amire olyan nagyon büszke vagy ma ;</i>	k
4	először így : <i>és nem lesz, amiért elhagyna.</i> aztán :	
	<i>és nem lesz, amiért magadra hagyna.</i>	k
5	<i>Lesz egy kutyád s az melléd odaül,</i>	k
6	először így : <i>napjaid töltöd szunyókálva,</i> aztán :	
	<i>fényes napjaid töltöd szunyókálva</i>	k
7	<i>egyedül</i>	k
8	először így : <i>sok árnyék les az anyókára.</i> aztán :	
	<i>árnyak lesnek a fáradt anyókára.</i>	k
10	<i>de a szobában csend lesz majd és rend lesz,</i>	k
11	<i>és azért mégis hiányozni fog</i>	k
12	előbb így : <i>valaki a multból a csendhez.</i> aztán :	
	<i>valaki a multból a könnyű csendhez.</i>	k

13	előbb így : <i>Típegsz-topogsz s ha eleget totyogott</i>	
	a véglegesre javítva.	k
15	előbb így : <i>Titkon motyogod.</i>	
	aztán : <i>Hozzá motyogod.</i>	k
19	<i>a nap elől</i>	k
22	<i>levesse,</i>	
24	<i>a szívedben : szeress-e, ne szeress-e</i>	k
	<i>a fejedben : Szeress-e, ne szeress-e.</i>	g
25	<i>Magadban döntöd el.</i>	

116. Mint a mezőn. A Nagyon Fáj kötetből, de az első sorból a kézirat alapján elhagytuk, a 25. végén a többi szövegek alapján pótoltuk a vesszőt. Előtte a Szép Szó 1936. novemberi számában jelent meg, a kötet megjelenése után a Brassói Lapok 1937. április 4-i száma is közölte. Az első 21 sor címnélküli kézírata, ugyanennek gépirásos másolata és az egésznek gépirata (g) megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

1	<i>Mint a mezőn a kisfiút, ha</i>	SzSz NF
4	<i>lábaival —</i>	k
7	<i>nincs vessző</i>	k
8	<i>s zokogna,</i>	k
11	<i>red lehel</i>	k
15	<i>szakadva —</i>	k
22	<i>nincs vessző</i>	g
26	<i>szilajon ;</i>	g
30	<i>sietne,</i>	g
31	<i>neki vágok. A kívánságát</i>	g
32	<i>már észre se venném,</i>	g

117. [Zöld napsütés hintált . . .] A Múzeumban őrzött sajátkezű kéziratból. A két utolsó sor nélkül *Tengeri fürdő* címmel közölte Németh Andor a »Forgácsok József Attila kézírathagyatékából« című részben, Bálint György és Kardos László a Töredékek közt. A ceruzás fogalmazványon több helyen, így a végén is hiányzik a pont, de a vers nem látszik befejezetlennek

Szövegváltozatok :

1	<i>vizein</i>	N B
2	a kézíraton előbb így : <i>nagy vígan, meztelen nagy messzi beusztam biz én</i>	
3—4	eredetileg fordított sorrendben következett	
4	előbb így : <i>hanyatt jeküdvé ringtam ott,</i>	
7	<i>mint utólag beszúrva</i>	
7	után az eddigi kiadásokban új mondat.	

A francia tengerparton töltött hetek emléke tér vissza, valószínűleg az utolsó évek vergődésében. 1936-ban vagy 1937-ben írhatta.

118. (Indiában, hol éjjel a vadak . . .) A Múzeum sajátkezü kéziratáról. Csak 1943-ban jelent meg — *Juditnak* címmel — a következő című kiadványban: *Versek Könyve*. Nagy magyar költők verseiből kisgyerekek számára összeválogatta Aszódi Éva és Binét Ágnes. A kéziratban a költő sajátkezü javításai; a korábbi szöveg:

- 2 zöld szeme villog a dzsungelen, —
5 nagyot, szigorút:

Szántó Judit szóbeli közlése szerint 1936-ból.

119. (Szállj költemény . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról (A 6. sor előbb: *Kondóját* — A Szép Szó 1938. májusi száma is közli, töredéknek tüntetve fel. A vers befejezettnak látszik, a kézirat is erre utal.

120. Ne bántsád. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Három gépirásos változata, az első kettő egymás után egy lapon, a legkésőbbi külön megvan a Múzeumban; az utolsónak először címe is ez volt: *Ne bántsád a kuruzslót*.

Szövegváltozatok:

1	<i>Ne bántsád a kuruzslót, hiszen szeretted,</i>	g ₂	g ₁
	a harmadik gépiraton is először így, aztán javítva:		
	<i>Ne bántsád a gyöngye nőt, hiszen szeretted,</i>		
2	<i>veretted,</i>	g ₁	g ₂
	<i>veretted.</i>		g ₃
3	<i>nem adtlál két pofont neki,</i>	g ₁	g ₂
	<i>Nem adtlál két pofont neki.</i>		g ₃
4	<i>Tele firkáltad a falat vele!</i>		g ₃
5	<i>Vesd le magadról. A ruhád is szépen,</i>		g ₁
	<i>Vesd le magadról. A ruhád is épen,</i>		g ₂
	<i>Vesd le magadról! A ruhád is épen,</i>		g ₃
6	<i>széken.</i>		g ₁
8	<i>lógjon, míg oszlik őszi éjjele.</i>	g ₁	g ₂
	<i>csüngjön, míg oszlik család éjjele!</i>		g ₃
9	<i>Vesd le —</i>	g ₁	g ₂
	az első gépiraton előbb így:		
	<i>Varázzsold vissza. Háta legyen görbe,</i>		
10	<i>szörbe.</i>	g ₁	g ₂
11	<i>hasán.</i>	g ₁	g ₂
12	<i>Ha viszket, üsse pénz a tenyerét.</i>		g ₁
	<i>Csak szorongasson pénzt a tenyere.</i>		g ₂
	<i>Fogjon levegőt kapzsi tenyere!</i>		g ₃
13	<i>Fuss meztelen a szép nővésű, kedves</i>	g ₁	g ₂
	az első gépiraton előbb így:		
	<i>Szaladj vissza</i>		
14	<i>lányok ölébe — illőket ölelgess!</i>		g ₁
15	<i>kik úgy kapkodnak igazán,</i>		g ₁
	<i>ki kapkod sóhaja után</i>		g ₂
	<i>ki kapkod sikolya után,</i>		g ₃
	(előbb itt is: sóhaja)		
16	<i>mint zivatarban nyögő jegenyék.</i>		g ₁
	<i>mint zivatarban nyögő jegenye</i>		g ₂

Pszichoanalitikus orvosára, Gyömrői Editre vonatkozik.

121. Magány. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Megvan négyszakaszos korábbi változatának kézirata a Múzeumban; valószínűleg ez a változat került nyomdába, mert a Múzeumban megvan a költő nyomdai utasítása, mely a kézirat s a végleges műveg közötti különbséget tartalmazza: (a 9., 12. sorra és a betoldandó új szakaszra vonatkozólag.) Ezen a 15. sor előbb így kezdődött:

s mereven nézed, azután véglegesre javította.

Szövegváltozatok (a kézíraton):

- 9 *Hiszen olyan vagy, mint ez a kívánság:*
10 *meg sem rebbennél,*
11 *lássák,*
12 *embertelenné ki tett engemet.*
31—16 a kézíraton még nincs meg.
20 a kézíraton előbb így:
hogy én talán majd meghalok bele.

122. Légy ostoba! A Kelet Népe 1940. május 15-i számából. A versek gyűjteményébe Bálint György vette föl, valószínűleg ugyanonnan.

Az 1936-os lelki összeomlás tanújának látszik. Valószínűleg korábbi a *Kiáltozás*-nál, melynek első versszakában ugyanazt a képet használja fel, mint ennek 2—4. sorában.

123. Kiáltozás. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

Szövegváltozatok:

- 4 Vágó Márta szerint előbb így: *rácsai közt!*
5—7 Vágó Márta szerint előbb így: *vicsorgok ugrándozom*
félelem a büntetéstől.

124. Ki-be ugrál... A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Kézírata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kézíraton)

- 4 *kancsitol,*
5 *öklöt:*
10 előbb így: *mig el nem készül*
12 *mit*
12 *bármiképpen*
15 előbb így: *értetlen düheimnek,*
16 *mig el nem rejt az olvas televény.*

125. Két hexameter. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó. 1936. decemberi számában.

126. Azt mondják. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában.

127. Kész a leltár. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Megvan töredékes címnélküli fogalmazványa és két sajtókezűleg javított gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok

	Cím: <i>Leltár</i>	g₂
1	<i>előlől fogva.</i>	k
3	<i>az embernek ez.</i>	
	előbb így kezdte: <i>ez az embernek</i>	k

A negyedik sor után a kéziratban még négy, a gépirásos szövegekben hat sor következik:

	<i>Anyám világot hagyott rám, nem házat</i>	
	<i>s az egy világhoz én szereztem százat.</i>	
	(előbb így:	
	<i>s én elültettem, hogy teremne százat)</i>	
	<i>Nem bántam semmi hercehurcát, rumlit,</i>	
	<i>elültettem az eszem, mint a krumplít.</i>	k
	<i>Én világot, míg más családi házat</i>	
	<i>örökölt, de én hozzátettem százat</i>	
	(előbb így:	
	<i>Ha más örökölt szép családi házat —</i>	
	<i>hát én világot s hozzátettem százat)</i>	
	<i>Nem bántam semmi hercehurcát, rumlit,</i>	
	<i>elültettem a szívem, mint a krumplít.</i>	
	<i>Rejtély, hogy mit kinosztak, mért ütöttek</i>	
	<i>nem változtam és nem változom többet.</i>	g₁ g₂

(A g₂-ön ez a hat sor ceruzával erősen áthúzott.)

5	<i>megálltam ;</i>	k
	<i>megálltam.</i>	g₁
7	<i>Én megfizettem,</i>	k g₁ g₂
	<i>mérte.</i>	g₁ g₂

A g₂-ön a 7—8. sor előbb következett, mint az 5—6.; a költő egy jellel utal a cserére. — A 8. sor után a kéziratban a végleges szöveg 11—12., azután a 11. sora következik, az ezzel rimelő sornak helyet hagyott, utána vonallal elválasztva a sor végére csak a *leltár* szót írta s azután az utolsó sort.

9	<i>hitegetve,</i>	g₁ g₂
	először így kezdte:	
	<i>Ha játszott velem assz (a véglegesre javítva)</i>	g₁
10	<i>hittem igazán, hadd teljen a kedve.</i>	g₁
15	<i>Nem uccán, nem csatában, nem kötélen,</i>	
	előbb így:	
	<i>Nem vad csatában, nem szelid kötélen</i>	g₁ g₂
17	<i>De ha nem ágyban, ugyis kész a leltár :</i>	
	(előbb: e leltár)	g₁
	<i>De ha nem ágyban, ugyis kész e leltár</i>	
	áthúzva s a végleges szövegre javítva	g₂

128. Elmaradt ölelés miatt. A Nagyon Fáj kötetből. Előtte megjelent a Szép Szó 1936. decemberi számában. Megvan címnélküli, sajtátkezűleg javított gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a gépirásos szövegben) :

- 1—2 *Ugy vártalak, mint az anyámat este,
ha lefeküdtem s ő még odajárt ;*
3 végén nincs vessző
4⁴ *halált ;*
6 *dolgot —*
7 *ez annál ostobább,*
előbb így : *de annál ostobább,*
8 *tovább.*
9 *Az elmúlás úgy tolja a világot*
12 *De mélyen, egyben él, aki szeret . . .*
17 előbb így : *Hogy az anyagi világgal, esengve,*
(a véglegesre javítva)
18 *kövek ?*
19 *és nem úszhattam*
(előbb : *Hogy nem úszhattam*)
20 *kedves öledben ? Hol volt az öled ?*
25 *Sopánkodj máskor, milyen kellemetlen,*
26 *leszalad.*
28 *egy ölelés örökre elmaradt.*
31 *gond !*
32 előbb így :
S a szerelem. Én nem vagyok bolond.
(a véglegesre javítva)

129. Kirakják a fát. A Nagyon Fáj kötetből. Megjelent kb. egy-
idejűleg az 1937-es Népszava Naptárban is. Sajátkezű címnélküli kézírata,
valamint gépirata s a gépirat másik, sajátkezűleg javított példányának
fényképmásolata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 1 *hidja* k
2 *dorombol ;* k g₁ g₂ NN
a fényképmásolatban megmaradt gépiraton előbb így :
a hozzá a kényes őszi szél dorombol ;
7 *menekülnék — hasáb a vállamon .* k g₁
vállamon . . . NN
8 előbb így : *ma is* g₂
9 *kölkök* k g₁ g₂
10 *s a felnőttet zokogás fojtogatja ;* k g₁ g₂ NN
11 *de nem könnyezik — egy dalt zöngicsél —* k g₁ k g₂ NN
12 *a könny az embert könnyen elkapatja.* k g₁ g₂
12 a fényképmásolatból ismert példányon a véglegesre javítva.
13 *féltem tőletek,* k g₁ g₂
a fénykép szerint előbb így, javítva :
Tőletek féltem ? Kemény emberek !
14 végén nincs kérdőjel k g₁
csodálltam !
15 *s most lopva mint fát viszlek titeket* k g₁
S most lopva, mint fát viszlek titeket g₂
(ebből javítva a végleges szöveg)
Most lopva, mint fát, viszlek titeket NN

A gyermekkori emlékről József Jolán ezt írja: »A nagy hidegben a ferencvárosi pályaudvarról induló, szénnel, fával megrakott kocsikat messzi úton követték. . . A szénhalom tetején ülő emberek olykor lerúgtak egy darab szenet vagy hasáb fát s nézték a távolodó kocsiról, ahogyan a gyerekek felkapkodták az út porából s iszkoltak visszafelé. A felnőttnél Attila már megértette, hogy cinkosok voltak ők, a szegény gyerekek cinkosai ebben a 'csupa-csösz' világban«. (József Attila élete. 3. kiadás. 1947. 71. l.)

1937

130. Thomas Mann üdvözlése. A Szép Szó 1937. februári számából; a 25. sort a ritmikailag helyesebb gépirat alapján javítottuk (*borzadva* h. *borzadorva*). Megvan a Múzeumban első vázlata is, amely a 13—14. és a 22—24. sorok első kidolgozását tartalmazza.) 14: az igazat mondd és ne a valódit; a 22. sor előtt a rím-próbálkozás: *lányit*; a 24. sor nyilván tévesen: *nem szörny állam* .)

Szövegváltozatok (a gépiratban)

- 3 még arra kér
- 4 mesélj le
- 8 kérünk, ülj le
- 14 az igazat mondd és ne a valódit,
- 31 kedvesek,
- 32 — s mind ember,
- 35 előbb így:
láthat itt (a véglegesre javítva)
- 36 előbb így:
fehéremberék közt európaiat (a véglegesre javítva)

Thomas Mann, a fasizmustól emigrációba kényszerített nagy német író 1937. január 13-án előadást tartott a Magyar Színházban. A Szép Szó szerkesztősége nevében József Attila ebben a versben üdvözölte volna, de az államrendészeti osztály közbelépésére a rendőrség megtiltotta a fasiszta szörny-államok iszonyatát említő vers felolvasását.

131. Arany. A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi kiadások Németh Andor nyomán kezdetlegesebb változatát közölték, megtoldva egy tartalmilag és formailag teljesen idegen, máshová tartozó versszakkkal (*Fagyon veszve vagy éhen* . . .); ezt a töredékek közt adjuk; egy másik, valamivel későbbi változatot vagy talán a vers továbbfejlesztését jelző kézirat a Múzeumban (k₂).

Szövegváltozatok:

- 1—4 Köt a karcsu füst már, e szelíd virág,
gond érleli termőn a puszta fiát.
Itt ott száll a por még, ám eltűnt a zaj,
elfut a homokban a sziklamoraj.

NA

2	<i>sziklamoraj,</i>	k ₂
3	<i>s míg a harcsu füst köt, e szelid virág</i> (előbb <i>s hol a harcsu füst köt,</i> <i>mint szelid virág)</i>	NA
5	előbb így : <i>Mint burgonyát föld</i>	k ₂
6	<i>baj,</i> <i>Igy földött el téged a gond meg a baj.</i>	NA
7	<i>s gondoltad mit gondolt csendjében a táj ;</i>	k ₂
7—8	<i>Meggondoltad mélan : Ménapodta táj,</i> <i>a hős el van vetve ! Teremni muszáj !</i>	NA
9—12	<i>A síkról, hol eltiint a hönnyü (előbb : szilaj) fiu,</i> <i>megettértl rakodtan, érett férfiu !</i> <i>Hól szél nyalta, tépte a rét bokrait</i> (előbb : <i>Atyánk e pusztán, hol szél robog, nyerit</i>) <i>Lassan lépve hoztad komoly ökreid.</i>	k ₂
9	<i>S hol szél nyalta, tépte</i> (előbb a kéziraton is így)	NA
10	<i>ökreid</i>	NA
11	<i>verseidre</i>	NA
12	<i>időt .</i>	NA
13—16	<i>Hadár a szárazság, pusztit az egér,</i> <i>s göggel fortzog kásánk, de hát az mit ér ?</i> <i>Legyünk mi is hajlott mesteremberek,</i> <i>Vén, vagyonos atyánk, nevelé népedet.</i>	NA
13—16	<i>Mezőnk megint puszta, kóbor a kutyánk —</i> <i>soványan csellengünk, vagyonos Atyánk !</i> <i>Szűrőbb a szárazság, pusztit az egér</i> <i>s göggel fortzog kásánk, de hát az mit ér ?</i>	k ₂

utána egy elkezdett versszak :

Meg kéne tanulnunk
Lennénk ismét hajlott mesteremberek
A homokot kötni, földet oldani kell

k₂

1937 elejéről. Arany János születésének 120. évfordulójára (március 2) írta, Bóka László emlékezése szerint, az Apolló számára.

132. Flóra. A Szép Szó 1937. márciusi számából, az interpunkció 1 és a hosszúság jelölését a fennmaradt címnélküli kézirat segítségével helyesbítve.

Szövegváltozatok :

	1	
6	<i>félve-ocsúdva,</i>	k
8	<i>leoldtad,</i>	k
	3	
6	<i>orvos,</i>	SzSz
23	<i>kell,</i>	SzSz
	4	
7	<i>ág,</i>	k
11	<i>tudományok,</i>	k

- 13—16 *Ő az okmány, kivel a kellem,
a porrdomlás ellen a szellem,
az ódlákhódó semmi ellen
szól, pöröl szorongató szerelmem.* SzSz
20 *lettél.* k

133. **Nem emel föl.** A Szép Szó 1937. márciusi számából. Megvan címnélküli kézirata a Flóra-ciklussal és még egy Flórához írt vers (*Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni...*) töredékével egy füzetben.

Szövegváltozatok (a kéziratban) :

- 9 *kisgyerek,*
10 *tagadásom,*
13 *Nekem mindegy volt már a ktn,*
14 *vettem —*

134. **Flóra.** Az Ujság 1937. március 28-i számából, kijavítva a II. vers 10. sorának nyilvánvaló sajtóhibáját. Megvan a 8. sor elején félbehagyott töredékes kézirata egy ezen kívül a *Roskad a kásás hó...* kezdetű Flóra-ciklust és a *Nem emel föl* kezdetű verset tartalmazó füzetben. A költő halála után a Szép Szó 1938. novemberi száma is közölte. A versek gyűjteményébe Bálint György vette föl először.

Szövegváltozatok :

I. (a kéziratban)

- 3 *kínt áthúзва, utána írva: bünt*
4 *hű szeretőd munkában elfelejtse?*

II.

- 10 az Ujságban :

*örömm tán a büntetésem hozzák,
a többi közlésben aligha helyesen javítva :
örömm tán a büntetések hozzák,*

135. **Reggeli fény.** A Múzeumban őrzött kéziratról. Interpunkciós és ritmikai hibákkal megjelent a Magyar Hírlap 1937. március 28-i számában. Megvan a kézírral egyező gépirásos másolata is a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 2 *fuvalma :* MH
8 *angyal-hamisítvány.* MH
10 *rontás —* MH

A megjelenés ideje szerint soroltuk az eddigi kiadásokkal egyezően az 1937-es márciusi versek közé, amelyekkel hangban rokon. Bóka László szerint a Medvetáncnál korábbi.

136. Flórának. A Szép Szó 1937. április-májusi számából, a költő gépirata szerint hagyva el vagy pótolva néhány írásjelet. A Múzeumban őrzik első vázlatát tartalmazó kéziratát (k_1), az egész verset tartalmazó kéziratát (k_2), gépiratát és kefelevonatát is.

A vázlatokat tartalmazó kézirat (k_1) evvel a két sorral kezdődik :

*ahol a szabadság a rend,
mindig érzem a végtelent.* (1. a Töredékek között)

majd a 21—22. sor vázlata következik :

*hogy hány almát, villogó dinnyét,
sodort az ár, tán el se hinnéd*

ezután a 39—40. sor szövege következik (előbb így : *és most már be is vallatom*), majd vonallal elválasztva a 41—44. sor. Végül a 13—14. sor alábbi próbálkozásai :

*Hajósinas koromban, nyáron
a Viharon, Törökön, Tatáron (áthúzva, helyette :)
a vontató, kicsiny Tatáron,*

A többi szöveg változatai :

5	<i>Én örülnék,</i>	k_2
6	<i>így, kiülnék</i>	k_2
7	<i>a fehér habú</i>	k_2
8	előbb így : <i>áramló csillag fellegek,</i> majd : <i>a ringó csillagfellegek</i>	k_2
10	előbb így : <i>elillant kinyaim martjára</i> majd : <i>nem termő kinyaim martjára</i>	k_2
11—12	hiányzik a kéziraton	
14	<i>a kicsi, vontató Tatáron</i>	g
	<i>a vontató, kicsiny Tatáron,</i>	k_2
	(a kefelevonaton is először így, majd a véglegesre javítva)	
19	először így : <i>és kanyarított száz fodort</i>	k_2
26	<i>usztak —</i>	k_2
27	<i>jó —</i>	k_2
28	<i>állt és bölintott</i>	k_2
28	után nyolc sor a k_2 -n áthúzva : <i>Dologtalan, szép úri szemle, Az úri parton (külön is áthúzva) csak bölintanék én mindenre ez is világ, az is világ. fejed köré való virág. mert holtan úgy a mindenséget szeretném ahogy élve téged szeretlek Flórá, mindenem</i>	k_2
29	<i>Ilyen lenne az úri szemle —</i>	g
	<i>Ilyen lesz majd az úri szemle</i>	k_2
	(a kefelevonaton is először így, majd a véglegesre javítva)	
30	<i>majd bölintok talán mindenre, milyen szép, bölintva rá mindenre, a kefelevonaton először így :</i>	k_2 g

31—32	<i>Csak bólogatván ott mindenre,</i> helyett először így : <i>s kikeresem, melyik világ</i> <i>volna hozzád való virág. (áthúzva)</i>	k_2
31	<i>megtudnám, milyen kéken ég</i> <i>meglátnám, milyen színben ég</i> a kefelevonaton először így :	k_2 g
33	<i>azt látnám, milyen kéken ég</i> először így : <i>Hisz a mindenség áradás csak majd :</i> <i>Mert a mindenség ráadás csak, végül :</i> <i>Ez a mindenség ráadás csak,</i> (a kefelevonaton is először így)	k_2 k_2
34	először így : <i>benne habot az elmulás csap</i>	k_2
36	<i>mélyein.</i>	k_2
37—38	hiányzik a kéziraton	
38	<i>mint a Duna azon a nyáron.</i>	g
39	<i>mert</i>	k_2
41	<i>tetten érien :</i>	k_2
42	<i>önnönmagamba én se fértem,</i>	k_2

A vers végén a gépiratban még egy versszak állt, ezt utóbb áthúzták a költő:

Hát jó, hogy még sokáig élek,
meg is köszönöm, hogy remélek
magammak békés elmúlást,
neked gyönyörű búsulást.

V. ö. a *Ki tudom, még sokáig élek* kezdetű töredéket.

137. Március. A Szép Szó 1937. április—májusi számából. Két sajátkezűleg javított gépirata maradt fenn. Az egyiket sajátkezű aláírás és a hátlapján *Nyomdába és sürgős* utasítás. A második gépiraton idegen kéztől származó javítások is vannak.

Szövegváltozatok (a gépiratok szövege javítás előtt) :

I

2	<i>új, zsenge buza</i>	g_1
	aztán :	
	<i>új buza zöldje</i>	g_2
8	<i>Reményt játszik a friss fenyőszag</i>	g_1

II.

1	<i>a nő meg szajha,</i>	g_1 g_2
9	<i>Csinálunk gyönyörű okos lányt</i>	g_1 g_2
12	<i>mint napfényünkéből</i>	g_1 g_2
13	először : <i>kik ha csak pislog már a Nap</i> (javítva)	g_1
	aztán : <i>ők, ha csak pislog már a Nap</i>	g_1 g_2

	majd :	
	<i>utódaink ha már a Nap</i>	g ₂
14	<i>majd bizakodóan csacsogva,</i>	g ₁ g ₂
	aztán :	
	<i>pislog, majd bizóan csacsogva</i>	g ₂
15	<i>jó gépiükön kiszállanak</i>	g ₁

138. (Én, ki emberként). Címnélküli, javított gépiratból, melyről Bálint György is közölte. Megvan korábbi változatát őrző kézirata is a Múzeumban. Egy külön kéziraton a költemény néhány szakaszának legelső vázlatai, próbálkozások találhatók. L. a Töredékek között, *Fondor elmulás . . .* kezdettel.

Szövegváltozatok (a kézirat eltérései és a gépirat szövegezése a javítás előtt) :

1	<i>férfiként</i>	g
3	<i>ujból</i>	k
4	<i>után még egy szakasz, a kéziraton előbb</i>	
	<i>a 4. versszak, nyíllal az 1. versszak után</i>	
	<i>utalva, a gépiraton áthúzva :</i>	
	<i>Mint ha eltevédt a fiucska, fáradt (g ; a kéziraton :</i>	
	<i>Mint az eltevédt gyerek este, fáradt)</i>	
	<i>sirni s akkor dobban a szive szörnyen (a kéziraton előbb :</i>	
	<i>sirni s akkor megdobban)</i>	
	<i>tudja, hogy fusson haza, — lelkem anyja,</i>	
	<i>igy vagy eszemben.</i>	k g
8	<i>előbb így : hogy legyen isten</i>	k
9	<i>állsz a fényben,</i>	k g
10	<i>előbb így : s mint csokor van tűzve beléd a meny</i>	
	<i>majd: nagy csokor van tűzve beléd : a mennyből</i>	k
12	<i>előbb így : közt kivirágzik.</i>	k
15	<i>s két szemedből</i>	k
18	<i>most a mindenség</i>	k
19	<i>előbb így : szép csevegőm,</i>	k
	<i>itt csevegsz, benn vagy, soha el se szállhatsz,</i>	g
20	<i>előbb így : gyöngy madaracskám.</i>	k

139. **Meghalt Juhász Gyula.** A Szép Szó 1938. novemberi számából. A költő maga nem tette közzé, talán nem volt ereje teljesen kidolgozni. Az utolsó hat sor helyett teljesen más gondolattal is kísérletezett ; ennek a próbálkozásnak egy változatát közli a Szép Szó ; egy másikat pedig egy, a Múzeumban őrzött kézirat tartalmaz. A Szép Szó közlése :

*Még példát adsz ? Kik szeretünk,
megnehezítéd szerepünk.
Tested most eljárás alatt áll.*

*Szép, csengő versed mért perog ?
Ugy tettél, mint a kisgyerek —
becsöngettél és elszaladtál.*

A kézirat szövege :

*Te öngyilkos, micsoda példát
adtál nekünk, kik szeretiünk !
(áthúzott sor : Mi rád most deszkát veretünk.)
Megnehezítéd szerepünk.
Hát más nem éppen annyit élt át,*

*mást nem roszakaszt-e annyi vélt vád
Kinek a szeme omló (?) könnyű,
elmenni annak ilyen könnyű ?
Mért bánts ? Én nem bántottalak !*

*Versed csengése mért pereg ?
Ugy tettel, mint a kisgyerek
ki becsöngetett s elszaladt.*

Juhász Gyula 1937. április 6-én halt meg.

140. *Ars poetica*. A Szép Szó 1937. április-májusi számából. Megvan egy korábbi, kéziratos fogalmazványa és egy későbbi állapotot tükröző, Németh Andornak ajánlott gépirásos szövege a Múzeumban. Ez utóbbi utolsó versszakát Bálint György külön közölte a töredékek közt.

Szövegváltozatok :

Az 1. szakasz még nincs meg a kéziratban

1 *vagyok,* — g
3 *égrekelne* g

A továbbiakban a kéziratos változat eltéréseit közöljük :

- 5 *elszívárog.*
6 előbb így : *Ne lógj a mese langy tején.* majd :
Ne(m) lógoik a mesék tején.
7 előbb így : *Hörpintsd a valódi világot*
majd a véglegesre javítva
8 előbb így : *habzó éggel a tetején ;* majd : *pezsgő éggel*
végül visszajavítva : *habzó éggel*
9 előbb így : *Szép a forrás — merülj el abban !*
majd : *Szép a forrás — fürdeni abban !*
10 *A nyugalom és remegés*
13 előbb így : *Más köllők kincseit ne szedd el.*
Majd a véglegesre javítva
17 előbb így : *Te kerülj túl a mai kocsmán ! ;*
majd : *túlkerülök . . . ;* végül : *Én túl járok a mai kocsmán !*
18 előbb kis kezdőbetűvel kezdődött, majd nagyra javítottu,
végül visszajavítottu.
19 előbb így : *Szabad eszeddel ne add ocsmány*
majd : *Szabad ésszel mit adjam*
20 végén felkiáltójel

A 6. és 7. versszakasz (21—24., ill. 25—28. sor) sorrendje a kéziratban még fordított.

- 22 előbb : *A mindenséggel* majd : *A mindenséghez*
23 előbb : *Te sziszegve se szolgálj aljas,*
    majd a véglegesre javítva
24 sor végén felkiáltójel
25 előbb így : *Te ne alkudj, te legyél boldog !*
    majd a véglegesre javítva
26 előbb így : *Mert majd akárki meggyaláz,*
    majd a véglegesre javítva
27 elé az *s* később beírva
28 előbb : *nedveid* majd a véglegesre javítva
29 előbb így : *Ne fogd be pörös, éhes szádat !*
    majd a véglegesre javítva, csak felkiáltójellel a végén.
30 előbb így : *A tudás előtt tégy panaszt !*
    majd a véglegesre javítva, csak felkiáltójellel a sor végén.
31 előbb : *Rád, majd a véglegesre javítva*
32 előbb : *rád gondol boltban a paraszt,*
    majd : *rám gondol boltban a paraszt ;*
33 előbb : *téged sejtít* majd a véglegesre javítva
35 előbb így : *rád les a mozi előtt este*
    majd a véglegesre javítva
36 előbb így : *gyermek, ha rosszul öltözött*
    majd : *suhanc, ha rosszul öltözött*

A 10. és 11. szakasz (37—40., ill. 41—44. sor) sorrendje a kéziratban fordított.

- 37 *S ha táborokba*
38 előbb így : *versed híveit üldözik* majd :
    versem híveit üldözik,
39 előbb így : *van anyaföld is, ahol a tankok*
    majd : *velük szemben testvéri tankok ;*
    végül a véglegesre javítva
40 előbb így : *erősítik föl rímeit . . .*
    majd : *megoltalmazni rímeit ! . . .*
41 előbb így : *Kiáltsd ki : Még nem nagy az ember,*
    majd : *Én tudom : még nem nagy az ember,*
42 kis kezdőbetűvel kezdődik, végén pontosvessző
43 kis kezdőbetűvel kezdődik
44 előbb így : *a munka és a szerelem !*
    majd a véglegesre javítva

A gépiraton 37—40. helyett egy versszak :

*Én utánam repes a hűség.
Én értem sír, kit esz a rák.
Énbennem öleli meg hősét
Az újnak készülő világ.'*

Az *Ars Poeticában* a költő közvetlenül Németh Andorral vitázik, aki a Cobden-Szövetségben 1937. február 5-én előadást tartott a költészetről.

141. Születésnapomra. A Szép Szó 1937. április-májusi számából. Megvan két gépirásos szövege, a későbbi kézírással javítva; a javított szöveg csak abban tér el a véglegestől, hogy a 22. sor végén pontot tesz, az utána következőt nagybetűvel kezdi: *A hont*

A 30. sort valamennyi gyűjteményes kiadás hibásan közölte (*Nem lesz tanár e földtekén*).

Szövegváltozatok (a gépirásos szöveg első alakjában)

- 2—4 *most meglep majd e költemény
kecse-
becse :*
- 5—8 a javított példányban utólag betoldva.
14 *nem e tolltoll koptató.
a kötőjel csak a javított gépiraton van meg, onnan pótoltuk.*
- 15—16 *Igaz,
míg az,*
- 17 *mert nem igaz, hisz Szegeden*
- 23 *A hont*
- 25 *szablyával óván ellenem*
- 27—28 *szegény
legényt :*
- 35—36 *vak éj
a kéj*

1937. április 11-én írta. Vö. az ugyancsak valószínűleg ez idő tájt írt *Curriculum vitae*-t: »Horger Antal professzor, kinél magyar nyelvészetből kellett vona vizsgáznom, magához hivatott s két tanu előtt — ma is tudom nevüket, ők már tanárok — kijelentette, hogy belőlem, míg ő megvan soha nem lesz középiskolai tanár, mert — „olyan emberre — úgymond — ki ilyen verset ír”, s ezzel elem tárta a Szeged c. lap egyik példányát, nem bízhatjuk a jövő generáció nevelését«. Vö. Fehér Ede: A Horger-ügy; Délmagyarország, 1954. júl. 25.

142. (Ős patkány terjeszt kört . . .) A Múzeumban őrzött, címnélküli kéziratból. — A költő életében nem jelent meg, közölte a Népszava 1938. június 5-i száma is, de a 3. szakasz nélkül. Így közölték a gyűjteményes kiadások is, az utolsó versek közt, *A költő hasztalan vonít* címmel.

Javítások a kézíraton :

A verset a következő sorral akarta kezdeni a költő :

Itt pusztlt köztünk az ellenség,

Ezt áthúzta, s új megoldással próbálkozott :

*Ősi (előbb : Mert) ellenség rombol köztünk
a meg nem gondolt gondolat*

Vonallal elválasztva kezdődik ezután a vers végleges szövege ; a 2. és 3. szakasz helye előbb fordított volt, számozással jelezte e végleges helyet.

- 1 előbb : *közöttünk*
6 előbb így : *úr, mikor pezsgőjét nyeli,*
9 előbb így : *Ha a nemzetek közt fonák szellem*

- 11—12 előbb így :
*. az új gyalázat egymás ellen
 uszítja hát a fajokat.*
 15 előbb így : *s a földgömbből*
 16 előbb így : *mint hülyék szájából*
 25 előbb így : *S mint*
 26 előbb így : *fordulva hányja jajjait*
 29 előbb így : *Óh a csillagok !*
 31 előbb így : *hányszor voltak lelkembe szúrva —*
 majd : *hányszor lelkembe vagytok ütve*
 végül a végleges szöveg.

A faszinus ellen irt vers keletkezésének ideje nem állapítható meg pontosan. — L. a *Nappal, mint földet és a Száz éjszakán* kezdetű töredékeket is.

143. (Már régesrég...) A Múzeumban őrzött kéziratról. Először a Szép Szó 1938. májusi száma közölte, töredéknek tekintve és hibásan (a 13. sorban *Egem* h. *Engem*). Befejezett versnek látszik. Valószínűleg 1937 tavaszáról.

144. Bukj föl az árból. A Szép Szó 1937. április-májusi számából. Másfél sornyi töredékes kéziratán kívül egy az első 3 szakaszt tartalmazó kézírata és két gépirásos szövege van a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

- 1—4 *Bukj föl az árból istenem*
 (előbb : *kelj már életre istenem*)
ne fődözzön a semmi sodra —
ijessz meg engem hirtelen, k
szükségem van a haragodra.
- 1—4 *Bukj föl az árból hirtelen,*
ne rántson el a semmi sodra —
ijessz meg engem, Istenem, g₁
szükségem van a haragodra.
 a másikon előbb szintén így, aztán ráírva :
»az első szakasz 1. és 2. sora fölcserélendő
a 3—4. sorral« g₂
- 6 *éppenhogy* k
 9 előbb így : *Gyulékony vagyok s balgatag,* k
 10 előbb így : *e lángoló világot vedd el !* k
 11 *oráíts* k
 12 *menyhöveddel !* k
- 13—14 *Verje már bosszud, vagy hegyed*
belém — a büntelenség vétek ! g₁
 a 13. sor a másik gépiraton javítva a végleges
 szövegre
- 16 előbb így : *az a pokolnál is jobban éget.*
 (javítva) g₁
- 18 *fekszem.* g₁
 19 *Értsd meg, hogy én mindent merek,* g₁
 24 *hiányoddal.* g₁

145. (Jön a vihar...). A Múzeumban őrzött öt lapos kéziratról, amelyen a vers kialakulásának egyes állomásai is nyomon kísérhetők. Közzétette a Szép Szó 1938. január-februári száma is, *Vers* címmel: ide a vers nem végleges formáját (az itt ismertetett kézirat második lapját) közölve; Németh Andor (s nyomában az újabb kiadások) innen, de *Haragos bírák feketében* címmel közölték.

Az első lap a következő két sorral kezdődik:

*Villám cikázik át az éjen,
utána bársony nesz inog*

Vonallal elválasztva következik az első szakasz fogalmazványa, mely a következőkben tér el a főszövegben közölttől:

- 1 *Jön a vihar, mint nem is régen,*
- 2 *végén nincs írásjel*
- 3 *nagybetűvel kezdődik*
éjen(?)
- 4 *mint fájtó fejben*
- 5 *végén pont*
- 6 *nagybetűvel kezdődik*

A második lap az első két szakasz fogalmazványát hozza; a főszövegben közölttől a következő eltérésekkel:

- 1 *Jön a vihar, mint nem is régen*
- 4 *mint fájtó fején*
- 7 *sor előbb:*
Még zöldel, ép, virul a roncs ág,
majd:
Almaszirmok (még ép a roncs ág),
- 8 *sor előbb:*
mit földszített a bolondság
- 9 *a lépkeszirmot — nem bolondság*
- 10 *s ameddig*
- 11 *minden kis fűszál lekonyul*

(Ezt a szöveget közölték az eddigi kiadások.)

A harmadik s a negyedik lap a végső szövegezést tartalmazza, az ötödiken pedig a következő rímek találhatók:

<i>bontsák,</i>	<i>öreg szem</i>	<i>érlei</i>
<i>bolondság</i>	<i>tövekszem</i>	<i>ér el</i>
<i>roncs ág</i>	<i>gyerek sem</i>	<i>érrel</i>
<i>hallana</i>	<i>vaadon</i>	<i>tervezett</i>
<i>dallama!</i>	<i>szavadon</i>	<i>szervezet</i>
<i>vallana</i>	<i>szabadon</i>	<i>elvezet</i>
<i>goromba</i>	<i>gyatra</i>	
<i>koromba</i>	<i>elhagyatva</i>	
<i>a gomba</i>	<i>kamatva</i>	
<i>lanka nyúl</i>	<i>töröm</i>	
<i>lekonyúl</i>	<i>köröm</i>	
<i>alkonyúl.</i>	<i>öröm</i>	

A rímpróbálkozások második csoportja a »Költőnk és kora« c. versben tér vissza.

Az 5. és 6. sor a Hazám 2. és 4. sorának változata; ezért helyeztük az elé.

146. Hazám. A Szép Szó 1937. júniusi, »Mi a magyar most ?« című különszámának bevezetője. — A 3. résznek négy, a 4. résznek egy, a 6. résznek négy s a 7. résznek két kéziratot változata a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

3.

Két kéziratot (k_1 és k_2) a teljes 3. rész, egyen (k_2) az első két szakasz és egyen (k_4) az utolsó három szakasz található. A k_2 , k_3 és k_4 egyforma papírlapokra van írva, nyilván egy időben készült.

3—4	<i>csákányosokkal — joga tért nyit — szétveret falut, kis tanyát.</i>	k_1 k_3
	k_2 -n is előbb így, majd javítva : <i>csákányokkal — a törvény tért nyit — szétveret falut, kis tanyát.</i>	
5	<i>A gondva bátor s okos férfit</i>	k_3
7—8	<i>mint állatot tereelni értik belügyi békekatonák.</i>	k_1
	(k_2 -n is így, de előbb : <i>a békebeli katonák</i>) <i>— mint állatot — tereelni értik belügyi békekatonák.</i>	k_2
5—8	<i>De férfit, mint a Veres Pétert, ki gondra bátor és okos és nem szorongva jár be ételt, a közigazgatás botos.</i>	k_4
11	<i>előbb : jól tudják, ki lesz a követ:</i>	k_4
12	<i>előbb : Ki megszokta már ezer éve, majd : Nyiltan szavaz, ki ezer éve</i>	k_4
13	<i>előbb : hogy megköthözzé, mint a kéve,</i>	k_4
14	<i>sunyít,</i>	k_2 k_4

4.

A kézirat a 3. rész k_2 , k_3 , k_4 jelzésű kézírataihoz hasonló papírlapon íródott.

2	<i>előbb : birtokát óvni majd : birtokon ülni</i>
11	<i>otthon se tölhetett ki vád.</i>
12	<i>előbb : S mert multunk össze van torlóduva</i>

6.

Két kéziratot (k_1 és k_2) a teljes szakasz, egyen (k_3) az első szakasz, s egyen (k_4) az első két sor változata található. A k_2 és k_3 jelzésű kéziratok egyforma, a 2. és 4. rész egyes kézírataihoz hasonló papírlapra íródtak.

2	<i>fél a gazdagtól a szegény.</i>	k_4
3	<i>előbb : valódi félelem</i>	k_3
4	<i>»csalókau</i>	k_1 k_2
5	<i>előbb így : Fél jogot adni a parasztnak</i>	k_2
6	<i>előbb így : Ki él</i>	k_2
7	<i>s a paraszt sárgul,</i>	k_2

10	előbb: a hátán	k ₂
11	a nép közül a nép fia.	k ₂
14	meg kellene boloznia.	k ₁ k ₂

7.

Mindkét kézírata a teljes szonettet tartalmazza. A k₂ a fentiekhez hasonló papírlapra íródott.

2	lelkem sikoltva felriad — (előbb: fölriad)	k ₁
6	láncon, nekem ezt nem szabad — nem szabad	k ₁ k ₂

9—14 első formája :

*Szólj a csendőrrre, Veres Pétert,
s mást se verjen, adj meleg ételt
a gyerekeknek, hisz nem mernek*

*igy (előbb: már) játszani sem, az embernek
adj emberséget: (áthúzva: s így) énnekem
(áthúzva: munkásnak munkát s énnekem)
add meg boldogabb énnekem!*

ez a rész bekarikázva s azután javítás nélkül következik a végső szövegezés)

10	embernek!	k ₁
12	gyarmat!	k ₁

Elemzése: Pálmai Kálmán, Köznevelés, 1948. szept. 15.

147. (Csak az olvassa . . .) A Múzeumban őrzött gépiratról. Ezen egy lapon szerepel az *Én nem tudom*. kezdetű verssel. Bányai László emlékezete szerint 1936-ból való, Németh Andor az utolsó versek bevezetőjéül közli; de valószínűbb, már a versforma rokonsága miatt is, hogy egy időben keletkezett az 1937. közepéről való másik verssel. — Ugyancsak a Múzeumban van egy kézírata, egy gépirata, valamint egy nem a költő kezeírásával írt változata is, mindegyiken a 6. sor után két áthúzott sor:

*s mint ismeretlen jötevő
szólt: aludj te kedves szenvedő*

148. *Én nem tudom*. A Reggel 1937. június 7-i számából. Két kézírata és egy gépirata a Múzeumban, az utóbbin vele egy lapon a *Csak az olvassa . . .* kezdetű vers található. Bálint György és Kardos László tévesen a töredékek közt adták ki.

Szövegváltozatok:

Cím:	<i>Én nem tudom</i>	k ₁
	nincs cím	k ₂ g

2	<i>árnyain,</i>	k_1	g
	<i>árnyain</i>	k_2	
3	előbb : <i>Mint a halról</i>	k_2	
4	<i>szerterebbenek</i>	k_2	
	(a gépiraton is előbb így)		
4	sor után a k_2 -n még két sor :		
	<i>horgas rémség fenyeget</i>		
	<i>bukásainnak halmain.</i>	k_2	
5	előbb így : <i>szól rá szívemre csendesen :</i>	g	

149. Száradok, törődöm. A költő által sajátkezűleg javított gépiratról. A Színházi Élet 1937. június 20—26. számában jelent meg, a *Sás* c. verssel együtt. Megvan korábbi változatának sajátkezű fogalmazványa is, ezt a szöveget közölte a költő halála után a Szép Szó 1938. áprilisi száma. Németh Andor és Bálint György két külön versként közölték : a Szép Szóból *Vers*, a gépiratról, áthúzott és végleges záróversszakát egyaránt megtartva, *Száradok, törődöm* címmel; Kardos László ezt a 6 szakaszossá bővített szerkezetet közli *Vers*. címen.

Szövegváltozatok :

2	<i>elöregszem.</i>	SzÉ
3	<i>a kiszáradt földön</i>	k
5	előbb így :	
	<i>Az éltető nedvek (javítva)</i>	k
6	előbb így :	
	<i>kiszállnak husomból</i>	
	javítva előbb így :	
	<i>nem szállnak husomba</i>	
	aztán :	
	<i>nagy erü husomba</i>	k
	<i>nagy eres</i>	SzÉ
8	<i>epedek busongva</i>	k
	<i>búsongva.</i>	SzÉ
10	<i>vén kutyaként járok.</i>	k
	<i>árok.</i>	SzÉ
12	nincs vessző	k SzÉ
13	<i>Gyors árnyék-pojácák,</i>	k
	<i>Gyors emlékpojácák</i>	SzÉ
14	<i>ébren —</i>	k
15	<i>százszor ugra játszák</i>	k
17—20	<i>Ölelni jót, forrót,</i>	
	<i>velem már nehéz lesz —</i>	
	<i>az én rózsám kórót</i>	
	<i>szorít a szívéhez</i>	k
	(a 19. sor előbb így :	
	<i>a kedvesem kórót)</i>	

A gépiraton a verset először ugyanennek a versszaknak új változata zárta :

Ölelni jót, forrót,
velem már nehéz lesz,

*A szép Flóra kórót
szorit a szívéhez.*

A 19. sor előbb így :
Gyöngye szépem kórót

Aztán az egész versszakot áthúzta s tintával írta utána a véglegeset

19 *bocsánat !*

SzÉ

150. Sas. A Színházi Élet 1937. 26. (június 20—26.) számából, ahol a »Száradok, törődöm« c. verssel együtt »Két vers« főcímmel jelent meg. Egy másik változatát, *Látomás* címen, közölte a Pesti Napló 1938. május 3-i száma, s nyomában a többi kiadások. — Három cím nélküli kézírata is van a Múzeumban ; az első (k_1) töredékes fogalmazvány, a másik kettő (k_2 és k_3) az utóbb említett szöveg előzménye ; a k_2 -vel jelzeten már csak az első versszakban vannak javítások.

Szövegváltozatok :

2	<i>lendül a zengő mennynek</i>	
	előbb így : <i>mennybe</i>	k_1
	a második kézíraton is előbb az első javított szövege,	
	aztán : <i>ül le a zengő mennynek</i>	
	végül : <i>száll le a zengő mennynek</i>	k_2
3—4	<i>Hogy ilyet csak csodálhass,</i>	
	<i>üszítsd magát a mennyet.</i>	k_1
	előbb így (a véglegesre javítva) :	
	<i>szikláira ! Ily szárnyas</i>	
	<i>a semmiből lett, nem volt.</i>	k_2
5—8	az első kézíraton 9—16 után következik	
	<i>A mindenséget falja</i>	
	<i>ragyogó azurcsőre.</i>	
	<i>Vaskarjaival marja,</i>	
	<i>mi sem menekül tőle</i>	k_1 k_2
	(a második kézíratan az utolsó sor külön mondat)	
	A k_2 -n is előbb így, azután a véglegesre javítva.	
9	<i>A fogoly világ hullat</i>	k_1 k_2
	(a k_2 -n is előbb így, azután a véglegesre javítva)	
10	az első kézíratan még nincs meg, számára	
	helyet hagyott a költő.	k_1
	előbb így : <i>hideg üvegszemekkel</i>	k_3
11	<i>vércseppes pihe-tollat.</i>	k_1
	<i>vércseppes pihe tollat.</i>	k_2
12	<i>Azt mondják, ez a hajnal</i>	k_1
13—14	<i>Milyen sas ! Milyen szellem !</i>	
	<i>Mily árnyat vet lebegve :</i>	k_1 k_2 k_3 PN (k_1 : <i>lebegve !</i>)
15—16	<i>az éjt, a kéjt ! Szerelmem</i>	
	<i>a parázsló egekbe !</i>	k_2 k_3 PN
	<i>Az éjt, a kéjt. Szerelmem</i>	
	<i>a tűzpiros egekbe !</i>	k_1

18—19 előbb így :

*a másik szárnya Flóra
szerelme, ó, ki engem (nem olvasható tisztán)*

aztán :

a másik szárnya Flóra

én őt váltom és engem

ő vált örök valóra

k₁

19 a javított szöveg előbb így kezdődött : *így én* k₁

Flóra !

k₂ k₃ PN

20 *valóra !*

k₃

151. Csak most... A Múzeumban őrzött címnélküli kéziratról, amely a versnek, az eddigi kiadásoktól eltérően, teljes, befejezett alakját őrzi, Németh Andor nyilván nem volt birtokában, azért közölte »Forgácsok József Attila kézírathagyatékából« című részben, befejezetlenül és csonkán.

1937 tavaszán-nyarán írhatta. Az előző év mélypontja után, a Flórával való szerelem idején, új élet elszánása emlékezteti 30 évvel azelőtt kivándorlott apjára.

Javítások a kézíraton :

A 3. szakasz előtt egy áthúzott versszak :

*Unta főzni a szagos szappant
ahol esznek s^o ő nem eszik
hétköznap tyukot, kövér kappant.*

13. sor előbb így :

Mig itt az urak csak fecsegték,

14. sor előbb így :

Kicsi batyúval odaszállt,

15. sor után áthúzva :

Ő nem fanyalodott p

28. sor előbb így :

Mert én is új világba tartok

32. sor előbb :

a régi arcok

36. sor előbb :

Istenre hagyom

4	<i>tolvajok.</i>	k
5	<i>előbb így: S majd sirdogálsz</i>	k
10	<i>hogy gyötör ott</i>	k
11	<i>nem lélsz cévnát a szerelmedhez,</i>	k
12	<i>mely úgy kifoszlott, mint a férc.</i>	k
	(a gépiraton is előbb így)	
14	<i>vagyok.</i>	k
15—16	<i>Elsötélttem azt a termet, lelkem, hol alakod ragyog.</i>	k

156. (Kiknek adtam a boldogot.) A főszövegben a Szép Szó 1937. július-augusztusi számában megjelent versnek a költő kéziratos hagyatékában maradt továbbfejlesztését közöljük.

A vers kialakulása kivételesen sok fázison át követhető, a költő életében megjelent vázlaton túl is. Legkorábbinak az látszik, amelyet a Szép Szó 1938 novemberi száma adott ki s amelyet Bálint György külön fölvetett a Töredékek közé; ennek a változatnak kézírata a Múzeumban.

*Majd csöndbe fagnak a dalok,
a hősiség eloldalog,
irgalmat kérnek a balog
és kapzsi szenvedélyek.
Ugye jobb, hogyha nem csalog?
És mert én ugyis meghalok,
azt se kívánd, hogy éljek.*

(A fenti első sor az eddigi közlésekben tévesen: *fognak*, a Szép Szóban: *csöndben fognak*.)

A Múzeum egyik kéziratán ez olvasható:

*Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
Kitágul, mint az úr, az elme,
s a hősiség eloldalog
és csendbe fagnak a dalok
és elmulik szívem szerelme.*

Egy másik kéziraton, melynek fényképmásolata van meg a Múzeumban, ez áll:

*Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
kitágul, mint az úr, az elme
s a hős hűség eloldalog,
5 a csöndbe térnek a dalok
és elmulik szívem szerelme.
Kitetszik, mily üres dolog,
világ visszájaként bolyog
bennem a lélek, a lét türelme.
10 Széthull a testem, mint a kelme,
mit összerágtak a molyok.
Kiknek adtam a boldogot,
az alvók arcán éjjelente
vonaglanak a mosolyok.*

Ezen a kéziratban a következő helyek javítás után kapták a fenti alakot; előbb:

- 5 és csöndbe fagnak a dalok
- 7 s kitetszik,
- 9 bennem, a bel (?) lélek, a lét türelme,
- 10 széthull
- 12 s kiknek
- 14 örvénylenek a mosolyok.

Ebből a változathoz alakította ki a Szép Szó 1937 július—augusztusi számában a *Majd...* címmel közzétett verset:

*Majd eljön értem a halott,
ki szült, ki dajkált énekelve.
És elmúlik szívem szerelme.
A hűség is elodalgol.
A csöndbe térnek a dalok,
kitágul, mint az ár, az elme.*

*Kitetszik, hogy üres dolog
s mint világ visszája, bolyog
bennem a lélek, a lét türelme.
Széthull a testem, mint a kelme,
mit összerágtak a molyok,
S majd összeszedi a halott,
ki élt, ki dajkált énekelve.*

Az előbbi változathoz alakította ki a főszerkesztő választott, legkésőbbinek látszó, *Kiknek adtam a boldogot* kezdetű kéziratot; eredetileg ez utóbbi első négy sora a vers végén volt, mint közvetlen előzménye a fent közölt utolsó változatnak, aztán nyíllal helyezte át a vers elejére s írta át a »Majd« vers- kezdetet »Mert«-re.

157. Egy költőre. A Múzeumban őrzött kézitról; ezen az utolsó szakasz és az aláírás idegen kéz (a nyomdába adó szerkesztő) írása. A Szép Szó József Attila száma (1938. január-február) közölte először.

A 3. sorban eddig közölt *magamat* nyilván téves olvasat következtében került a Szép Szó-ba s onnan a többi kiadásba; a kézirat alapján helyesbítettük.

Illyés Gyulának szól, válaszul a Nyugat 1937. júniusi számában megjelent *Szolga* című versére, amelynek második versszaka:

*Vetkőzöm. Nem neked, te kerge
tányérvonaló, aki magad
hősnek szavalva, leplezed le,
pribéknek is mily ócska vagy.*

Ez Fejtő Ferencnek szól, de a nagybeteg költővel elhitették, hogy őt rágalmazza. (Illyés Gyula nyilatkozatát lásd erről: Magyar Csillag 1941. 314. és szóbeli közlése.) A válasz is József Attila nagyságát mutatja. Hogy milyen erősen foglalkoztatta Illyés e verse, *Szolgának állítod magad* kezdetű sorral is mutatják. (L. a Rögtönzések közt.)

158. Gyönyörűt láttam. A Szép Szó 1937. szeptemberi számából, a 17. sor végéből hiányzó pontot a kéziratok és a közlés következő sora nagybetűs sorkezdetének tanúsága szerint pótolva. A Múzeum őrzi egy teljes kéziratát (k_1), egy gépiratát, ezenkívül az első másfél szakaszt tartalmazó kéziratot vázlatát (k_2). Az utolsó két versszak kéziratának fényképmásolata Szántó Judit tulajdonában (k_3).

Szövegváltozatok :

1	<i>Gyönyörűt (előbb : Szépet) láttam, kéteset, —</i>	k_1	k_2
	<i>Gyönyörűt láttam, édeset —</i>		g
2	<i>gyöngye</i>		k_1
3—5	<i>eltűnődtem (k_1-n előbb : amíg) és rám esett,</i>	k_1	k_2
10	<i>ember :</i>		g
11	<i>kikapcsolja a villanyom t —</i>		g
12	<i>előbb : ez dráti</i>		k_1
14	<i>zárójelben</i>	k_1	g
15	<i>Ha</i>		g
19	<i>otthonát.</i>	k_1	g
20	<i>Hanem</i>	k_1	g
21	<i>gyengesség —</i>	k_1	g
22	<i>megver.</i>	k_1	g
22	<i>előbb : elfog az ellenség</i>		k_1
23	<i>S elszáll rólam a kedves</i>	k_1	g
25	<i>más,</i>	k_1	g
25—28	<i>Az üres tölcserű zsebek gránátlyukak a termőföldön. Ki itt kap tátongó sebet, az csak pénzévt s csak ilyet költön.</i>		
30	<i>kívánva, elhuzódtam</i>		k_1
31	<i>s ablakomban a csillagok</i>		k_2
32	<i>égték este a teli holddal. kövém ültek a teli holddal.</i>		k_2
		k_1	g

Mikor a költő hazaköltözött a Siesta-szanatóriumból, díjhátralék miatt kikapcsolták lakásában a villanyáramot. Vö. Németh Andor, Csillag 1948. 9. sz. 39. l.

159. Tudod, hogy nincs bocsánat. A Szép Szó 1937. szeptemberi számából. Megvan címnélküli kézírata és gépirata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kéziratban) :

7	<i>Hogy erre van bizonyosság,</i>
13	<i>jölsz legesnek.</i>
15—16	<i>Ezt az emberiséget magaddal együtt vedd meg.</i>
21	<i>előbb így : Atyát kevestél esten,</i>
22	<i>előbb így : nem tudád, hol az Isten</i>

160. (Kedvesem betegen...) A Szép Szó 1938. január-februári számából. Kézirat fogalmazványa s egy harmadik változatot őrző gépirata megvan a Múzeumban, valamint egy bizonytalan eredetű, a Szép Szó-beli közléssel teljesen egyező gépirata is. A Szép-Szóbeli szöveg második versszakának fogalmazványa a kézíraton jobboldalt utólag van odairva a harmadik mellé.

Szövegváltozatok :

- 1—4 *Nyugalom, szerelem,
szerelem, nyugalom —
kedvesem betegen
alszik e hajnalon* k
(előbb :- szuszog)
*Nyugodj el, szerelem,
szeress meg, nyugalom,
kedvesem betegen
szuszog e hajnalon.* g
- 4 után még egy versszak van a kézíraton :
*Mit tehet szellemem ?
Fölstr a fájdalom —
nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.*
- 10 *utakon —* k
- 12 után a kézíraton 2 sor számára hagyott
üres hely, aztán e sorok :
*Rombolj csak lelkemen
s építsd őt, nyugalom!* k
- 13—16 helyett : *tombolj csak lelkemen,
akárhogy fájdalom —
te légy most szerelem
s építsd őt, nyugalom.
Hogy nincsen istenem,
beh nagyon fájdalom!
Nyugodj most, szerelem,
szeress most, nyugalom.*

161. (Könnyű emlékek...) A Múzeumban őrzött kézíratról. Közölte a Szép Szó 1938. májusi száma is. Javítások a kézíraton :

- 2 előbb így : *Libbenjetelek elő, ti gyöngé pillék !*
10 előbb így : *álljatok körém !*

Valószínűleg az utolsó évből való.

162. (Szaggatlak, mint a fergeteg...) A Múzeumban őrzött kézíratról. A Szép Szó 1938. január-februári száma közölte először, hibásan.

Szövegváltozatok :

- 1—2 *Szaggatlak, mint fergeteg az erdőt,
zúgj, és nyögj, vigyázz : ez küzdelem.* SzSz
3 a kéziratban előbb így : SzSz
Meg ne törjél (javítva)
a Szép Szóban :
Bele ne törjél,
5 végén nincs pont SzSz
6 *s mind mélyébből*
7 *Lásd én vigyázok, nehogy keserü könnyed* SzSz
8 *tengerre* SzSz

1937. nyarán vagy őszén a Siesta-szanatóriumban írta.

163. Miben hisztek . . . A Szép Szó 1937. októberi számából. Megvan két kézírata a Múzeumban ; az egyik az első két szakasz a véglegessel mindenben egyező szövege ; a másikon (melyen nyomdai jelzés is látható), mind a három szakasz megvan, a harmadik versszakban a következő javítás látható :

- 12 előbb : *emlékeim, mert odavan a hedves*
majd a véglegesre javítva.

Németh Andor szerint a Siesta-szanatóriumban írta. (Csillag 1948. 9. sz. 42. l.)

164. (Négykézláb másztam.) A Múzeumban őrzött fogalmazványról. — A Szép Szó 1938. január-februári száma közölte először. A kézíraton a vers elé, egészen a lap tetejére idegen kéz még két sort írt. (»Az isten itt állt a hátam mögött s én megkerültem érte a világot«) további két sor helyét kipontozta. Úgy látszik, szerkesztői önkény akarta a vers kezdetét módosítani ; a katalóguscédula megjegyzése szerint : »József Attila neu vállalta«.

Szövegváltozatok (a költő javításai a kézíraton)

- 1 előbb így : *Igaz Istenem*
6 és 8 sorrendje először fordítottja volt a véglegesnek, a Szép Szó a kézíraton levő nyomdai jelzés ellenére is így közölte.
9 előbb így :
Csak testem óvja már a félelem.

A Szép Szó jegyzete szerint 1937-ben a Siesta-szanatóriumban írta.

165. »Költőnk és Kora«. A Szép Szó 1937. októberi számából. Megvan sajtátkezű kézírata és első három sorát tartalmazó vázlata a Múzeumban.

Szövegváltozatok (a kézíraton) :

- 1 A vázlatot tartalmazó kézíraton : *költeményem*
3 a vázlatot tartalmazó kézíraton
Szabály szerint költi kényem
17 előbb így :
és a naprendszer a börtön (véglegesre javítva)

- 21 *gondolat.*
 23 a végén előbb vessző
 24 előbb : *s mint*
 30 előbb így :
     Te e házban dolgozol
 32 előbb : *hasztalan hazudozol.*

Ajánlása : *Hatvany Bertalannak.*

166. (Le vagyok győzve...) A Szép Szó 1938. áprilisi számából. Az eddigi kiadások a *Négykézláb* másztian kezdetű vers folytatásának veszik ; valójában ritmusban is különböző két vers ez.

A Siesta-szanatóriumban, 1937. október közepén írta.

167. Szürkület. Németh Andor kiadásából az interpunkcióhiányait és a 21. sornak a ritmusból felismerhető sajtóhibáját (a névelő hiányát) nagyrészt Kardos kiadásával egyezően javítva. Egy talán korábbi változatot tartalmazó címnélküli kézírata, ezenkívül egy bizonyosan korábbi, az első 15 sort tartalmazó címnélküli gépirata megvan a Múzeumban.

Szövegváltozatok :

2	<i>Távol tar</i>	k
8	<i>s hason gunnyaszt kedvetlenül az udvaron</i>	g
9	<i>s ha idegen jó, vakkant még, de nem beszél,</i> a kézíraton is előbb így, ez javítva a végleges szövegre	g
11	a gépiraton még nincs meg, a kézíratan oldalt utólag beszúrva.	
12—13	<i>Még jó, hogy vannak jambusok ! És van mibe befogóznom — járni gyermek így tanul.</i>	g
14	<i>Hiszen gyermek csupán azért nem lehetek,</i> előbb : <i>Mert gyermek</i>	g k
16	előbb : <i>talán mivelhogy ilyen maga a világ</i>	k
16 és 17 között áthúzott sor	<i>ha ugyan ilyen</i>	k
17 sor vége	előbb : — <i>hogy tudjam én ?</i>	k
17 és 18 sor között áthúzott felsor :	<i>Mert meglehet</i>	k
20 sor zárójeles része fölé írva :	<i>sírja, mert szeret</i>	k
25 sor	előbb így : <i>de egyikük sem veszi észre</i>	k
27 sor után a vers befejezetlen, kidolgozatlan része :	<i>amellyel némaságot szül — azt hiszi ő — vagy ősi tiszta úrt. Viselem pupomat ődöngve én a hemzsegő körülakon és senki</i>	

A jelzésekből nem egészen világos ; de lehetséges, hogy a költő a 11. sort a 17. után akarta volna iktatni.

A költemény 2—3. sorával kezdődik egy töredék is (*Nedvesedik mélán*) ; talán egy másik kidolgozás vázlata.

168. (Karóval jöttél, . . .) A Szép Szó 1938. január-februári számából.

Balatonszárszón írta, néhány nappal halála előtt.

169. (Talán eltűnök hirtelen...) A Toll 1938. május 10-i számából. A Pesti Napló 1938. május 8-i száma is közölte. A költő életében nem jelent meg, utolsó napjaiból való.

170. (Ime, hát megeltem hazámat...) Kéziratos fogalmazványról. *Vers* címmel, pontatlanul közölte a Szép Szó 1938 január-februári száma.

Szövegváltozatok (a kézirat szövege a javítás előtt) :

- 3 hibátlanul fölébem írják
11 jog és szabadság, béke — kedvelik
12 jobban az arany karikát.
21—22 Nem vétettem én senkinek
Forgószelel közepében álltam
az utolsó sor a Szép Szóban :
28 már végkép csak másnak remél.

A Szép Szó jegyzete szerint József Attila utolsó verse. Balatonszárszón közvetlenül halála előtt írta.

ZSENGÉK

171. [De szeretnék.] A Múzeumban őrzött eredeti kéziratról. Előtte »Kedves Joci!» megszólítás, utána ezek a szavak : »Vegyél célnát 10000000» csókol Atilla». A Szép Szó emlékszáma (1938. jan.-febr.) közölte először.

A közölt két versszak után József Jolán kezeírásával áll a harmadik :

»De erre gondolni sem merek,
Boldogságom gyorsan pereg,
S mert nincs meg e sok jó dolog.
Azért nem vagyok én boldog»

Alaposnak látszik az a feltevés, hogy ezt a — tartalomban is némileg elütő — versszakot, eddigi tudomásunktól eltérően, nem József Attila, hanem nővére írta és írta rá a különben végig a fiatal költő kezeírásával írt papírlapra.

József Attila legkorábbi ismert verse. József Jolán (J. A. élete, 1947. 99. l.) szerint polgáriiskolai tanulmányai elején, kb. 11 éves korában írta hozzá.

172. A szolnoki hidon. Kiadatlan. — A Lovas A Temetőben füzet Radnóti-féle másolatából ; a füzet 11. darabja. A cím át van húzva s zárójelbe téve, új cím nincs. Valószínű Makóra utaztában fogott. Keltezése : 1920.

173. Homály borult az erdőre... A költőnek Jolán testvéréhez, 1921 február 20-án írt leveléből. Eredeti kézírata a Múzeumban, közli József Jolán is. (József Atilla élete 1947. 160.)

A levél szerint a versét tanára jónak találta s átadta az önképző-körnek; terv szerint február 27-én a tanárelnök fogja felolvasni. A levél végén trefás rögtönzés:

*Csókol Attila, a hírneves költő,
melyet nem szül keltő,
sőt három emberöltő.
Attilának tetszik ének, tánc és séta
Ő az édes szavú aranyos poéta,
Hozzá más költő csak analfabéta.
és alatta: (Nem én irtam!?)*

174. Összetört szívem . . . A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról. Ugyanerre a lapra írta másnap a következő verset.
Keltezése: *Budapest, 1921. márc. 28.*

175. A szív s a szem. A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. az előző vers jegyzetét.
Keltezése: *Budapest, 1921. márc. 29.*

176. Hozzá! A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról, amelyre másnap a következő verset is írta.
Keltezése: *Makó, 1921 ápr. 10.*

177. Amlóta . . . A Múzeumban őrzött kéziratról. Vö. az előző vers jegyzetét.
Keltezése: *Makó, 1921 ápr. 11.*

178. A halálról. A Múzeumban őrzött keltezett kéziratról, amelyen ezen kívül az előtte Budapesten írt *Csókolj, csókolj . . .* c. vers áll. Egy másik kézírata Makainé József Etelka tulajdonában.

Mindkét kézirat keltezése: *Makó, 1921 ápr. 11.* A József Etelka tulajdonában levőn még ez is: *este 9.*

Szövegváltozatok:

- 1 *Vasöltönyben*
- 6 *az élet!*
- 7 *ábránd — a múlté*
- 11 *ragad;*

179. Csókolj, csókolj . . . A Múzeumban őrzött kéziratról. V. ö. az előző vers jegyzetét.

180. Szeretném, ha vadalmafa lennék! *Makó, 1921 ápr. 12.* keltezésű, *Józsefy* aláírású, egy iskolai szótárfüzetből kitépett lapra írt kéziratról, amelyen a *Jelen, múlt, jövő* c. verssel együtt található.

181. Jelen, múlt, jövő. *Makó, 1921 április. 15.* keltezésű, *Józsefy* aláírású, füzetből kitépett szótárlapra írt kéziratból, amelyen a *Szeretném, ha vadalmafa lennék!* c. verssel együtt található. Hibás szöveggel közölte József Jolán a költő életrajzában (1947. 114. l.).

182. Bolyongok.

183. **Ülünk egymás melle tt.**

184. **Egyedül.**

185. **Mámor.** Az utóbbi négy költemény az 1921. szept. 24-én Makón kelt, József Jolánhoz írott levélből való. (»A multkor ígértem, hogy küldök új verseket, de nem küldtem. Most kipótolom a tuloldalon.«) A levél utóiratá-ként még a következő megjegyzés: »A „Mámor” című költeményben az utolsó sorban levő „Mámor” szót helyettesítsétek valami mással. Bírdatlat is kérek! — Mi van a „Nyugat”-tal? Attila«.

A levélben a fenti versek előtt az *Akkor* c. vers szerepel, »Még nincs címe« felirattal.

A négy vers kötetben először itt.

186. **Akkor.** Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából. Megvan a költő két sajátkezű kézirata is, az egyikben a *Bolyongok, Ülünk egymás mellett, Egyedül, Mámor* c. versekkel együtt, a másikon alatta a *Bolyongás a kertben (Vágymagam a Hold alatt)*, hátlapján *Az örök elmúlás*. Keltezése (az első kéziratot tartalmazó levélben): 1921. szept. 24.

187. **Vágymagam a Hold alatt.** Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatáról, de az első sorban átvéve egyik kézirát sajátkezű javítását. Két a ciklus összeírásánál későbbi kézirata van, egyik (k_1) a Petőfi — Múzeumban *Bolyongás a kertben* címmel (Vö. az *Akkor* jegyzetét), a másik (k_2) a makói József Attila Múzeumban.

Szövegváltozatok:

1	<i>Be jó az éjjel bátoran menni</i>	k_1
	<i>Be jó az éjben bátoran menni, (javítva)</i>	k_2
5	<i>s szellő se rebben</i>	k_1 k_2
6	<i>nyitnak, elfeledetten,</i>	k_2
7	<i>tüzes-tüskés</i>	k_1
13	<i>vidéken,</i>	k_1
16.	<i>S azért kell bűnhödnöm, mert mertem ;</i>	k_1
	(a másik kéziraton is először így, javítva.)	
17	<i>benne,</i>	k_1
18	<i>Fenséges Szépség, ha ott benn lenne !</i>	k_1 k_2
20	<i>előbb : S bolyongok</i>	k_2

Keltezése (a k_2 kéziraton) 1921. nov. 26.

188. **Az örök elmúlás.** Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatáról. Kéziratáról vö. az *Akkor* c. vers jegyzetét.

Szövegváltozatok (a kéziraton):

- 14 *De csak hiába*
- 15 *előbb így :*
És jön helyette
- 19 *előbb így :*
De semmit

189. **A gyerekszemű élet-távon.** Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából.

190. Útrakésztség. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából.

191. Prédikáció. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben ciklus Radnóti-féle másolatából. — Radnóti megjegyzése szerint 1922 július és szeptember közt keletkezett.

A 36. sor először így hangzott :

Az akarás meg kinez, éget.

Radnóti jegyzete az utolsó versszakról : »az utolsó szakasz áthúzva, később az áthúzás is áthúzva és csak a legutolsó sorban kijavít. A második éljünk elé később teszi a csak-ot, alatta más szó van.«

192. Pogányos hitvallás magyarul. Kiadatlan. Radnóti Miklós másolatából közöljük, néhány központozási jel pótlásával. — A szöveg 14. sorához Radnóti ezt a megjegyzést fűzi : »erősen javított sor, eredeti szöveget nem lehet elolvasni«.

193. Baál. Kiadatlan. — Radnóti másolatából. A 19. sor első szavának olvasása bizonytalan.

194. Himnusz az Élethez. Kiadatlan. Radnóti másolatából.

195. Lovas a temetőben. Kiadatlan. A Lovas A Temetőben füzet (I. I. köt.) címadó verse. E ciklus Radnóti-féle másolatából közöljük.

A vers kezdetleges Ady-utánzása valószínűvé teszi, hogy legkésőbb az 1922. év elejéről való.

196. Az örült hajtörött. Radnóti másolatából.

197. Hajnali vers kedvesemnek. Kiadatlan. Radnóti Miklós másolatából.

198. Leánykérő ének. Radnóti közölte a Makói Évek függelékében (115. l.); megvan Radnóti két gépirásos másolatában is.

199. Végtelen óta . . .

200. Tengerhez.

201. Sóhaj. Kéziratról, amelyen e három versen kívül a Szépség Koldusába fölve *Keresek valakit* c. verset és a Háromszáz spártai sírversének fordítását is leírta valaki számára »*Bírálatot kérek*« megjegyzéssel s kérdéssel, érkezett-e válasz a Nyugat szerkesztőségétől beküldött verseiről. Valószínűleg egy József Jolánhoz írt levél része, erre utal a megjegyzés ; mivel a Nyugatról már egy 1921. szeptemberben írt levélben kérdezősködik, a versek keletkezése, az iráskép alapján is, 1921 ősze és 1922 tavasza közé teendő. A *Sóhaj* hibás szöveggel József Jolán közölte a költő életrajzában. (1947. 107. l.)

202. (Hull a levél . . .) Nővérehez, Etához, 1912. február 13-án írt levélből. Közölte a Művelt Nép 1955. április 10-i száma. — Valószínűleg népdal parafrázisa.

TÖREDÉKEK, VÁZLATOK, VERSCSÍRÁK

203. (Tenyerembe tettem.) A Múzeumban őrzött kéziratról, amelynek jobbszélén a *Szólt az ember* kézírata áll, 1924 július 17-i keltezéssel. Közölte a Budapest 1946. októberi száma.

204. (Ó bánat, ne érj el.) József Jolánnak Cagnes sur mer-ből 1927. június 19-én írt levélből. Kevésssel azelőtt Párizsban írta (Vö. József Jolán: J. A. élete 1947: 237).

205. (Örökkön háborog a tenger.) József Jolánnak 1927. június 10-én írt levélből. (L. József Attila élete 237.)
Cagnes sur mer-ben írta 1927. június elején.

206. (Elküldtem hozzád . . .) József Attilának Sándor Imre íróhoz 1928. április 25-én Pesten kelt leveléből. (Közölte Nadas József: Irodalmi Ujság, 1955. április 9. Sándor Imrere vonatkozó adatokkal.) A levél szerint a közölt 3 sor a vers kezdete: « . . . egy verset neked ajánlottam ; ahelyett kapsz egy másikat, amelyet ugyan nem ajánlok, hanem így kezdek, azaz kezdtem volt : . . . . Osvátnak igen tetszett és vengeteget mulattak rajta. Most mégsem küldöm el, mert szeretnék javítani rajta, aminthogy azon is, ami nálad van, változtattam egy keveset.» A levélben jelzett Sándor Imrének ajánlott vers : az *Éji dal.* (*Két dal.*)

207. (S ó te szerencsétlen . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

208. (Mikor dolgozol . . .) Németh Andor kiadásából (354).

209. (Csendes, kérébe . . .) A Múzeumban őrzött kéziratokról. Az (1) és (2) egy lapon, az utóbbi három sor a lapon oldalt keresztbeírva ; a (3)—(5) egy másik kéziratlapon, a (4) és (5) két oldalt keresztbeírva.

A 4—5 sor előbb :

*Im, könnyed szellő terít a porban
sárguló búzamezőt*

A 15 sor előbb :

*ringatja tova levelén
utána még egy sor :
előbb : Tovaringatja fodrosan
majd : Tovaringat fodrosan*

A két kézirat egybetartozása kétségtelen ; a (2), (4) és (5) az (1) továbbfolytatási kísérleteinek, a (3) pedig korábbi változatának látszik. Az (1) sem látszik befejezettnek ; a különféle változatok rokonsága a *Határ* első két szakaszának elemeivel azt valószínűsíti, hogy talán annak korábbi fogalmazványa.

210. (Repedt kályhám . . .) A Múzeumban őrzött egy lap os kézirat két oldaláról. — Az egyik lapon a töredék első szakaszának korábbi változata :

*Repedt kályhámön macska ül —
ne hádd, hogy szomorú legyek,
ne hádd motyognom jélszegűl
hogy élni kell és nem lehet
(előbb : hogy elől a bú engemet)*

az itt közölt második szakasz, melynek harmadik sora így hangzott előbb :

hogy lágy a bölcsesség, tudom

és a harmadik szakasz utolsó két sora ; kérdőjellel a második sor végén.

A kéziratlap második oldalán az itt közölt szöveg első és harmadik szakasza (a 3. sor előbb így : *ne hagyj motyognom tétlenül*).

Az eddigi kiadások az első és harmadik szakaszt külön töredékként (*Repedt kályhámom . . . és Tél van . . .*) közölték. — Az első szakasz első sora a »*Mondá, mit érlel*«, a második szakasz első két sora a »*Fagy*« c. vers egy-egy részévé lett ; ezért is valószínű, hogy a töredék 1932-ben keletkezhetett.

211. (Arcodon könnyed ott ragadt.) A Múzeumban őrzött, igen kuszált írású papírlapról. A töredékes versen kívül egyéb feljegyzések, firkálások is láthatók rajta : az Összes Művek IV. kötetében közöljük őket.

212. (Zúgó, fehér . . .) A Múzeumban őrzött fogalmazványról, amelyen több versszak egymás mellett két változatban olvasható, anélkül, hogy a korábbi szöveget, egy versszak kivételével, törölte volna. Az eddigi kiadások a kétféle változat versszakait tévesen kombinálták. Az első fogalmazás 2. versszaka így hangzik :

*Semmi remény
Gyémánt a mennybolt
Erős, kemény.*

Utána az utolsó versszaknak megfelelő sorok :

*Az ágy meleg
Összebb simulunk.
Vágy nem feled.*

Ezt és a következőket Szántó Judit-hoz írta 1933-ban vagy 1934-be¹¹

213. (Nyári könnyű szellők.) A Múzeumban őrzött kézitratról, amelynek jobb oldalán a *Pöröglünk néha, veszeksziünk (Nyári délután)* c. vers olvasható. A 2. sorban javítás, előbb így :

szoknyák közt szökellők

214. (Átizzadt fekvőhelyeden . . .) A Múzeumban őrzött kézitratról. A 2. sor a következőből javítva :

győtörten, dűhkel, betegen.

Először Bálint György közölte.

215. (Jó volna-e.) A Múzeumban őrzött kézitratról.

A 7. sor előbb így : *csak egy fáradt nő feje nehezül*
a 10.-ből előbb még leírta a *hangya szót*, aztán áthúzta,
a 14. előbb így volt : *szikrázva nő a sárga füveken* —

Egyes elemei visszatérnek más versekben (*Sárga füvek, Falu*).

216. (Az »Eszmélet« ciklus vázlataiból.)

(1). Németh Andor kiadásából. Az eddigi kiadások vele nem együvé tartozó versszakok közt közölték. Előtte a *(Mi emberek ...)* kezdetű három szakasz (l. az 1934-es évnél), utána pedig *(A kövezen ...)* kezdetű költemény állt. Az »Eszmélet« ciklussal való rokonság csak ennél a versszaknál látszik valószínűnek (formai rokonság s a mondanivaló rokonsága a VIII.—IX. résszel). Az eddigi kiadásokban az utána álló két versszak minden körülmények között különálló költemény.

(2) Az előző szöveg lényegesen eltérő változata. A Múzeumban őrzött gépiratról.

(3) A három versszak, mint egy kompozíció része, a Múzeumban őrzött egy kéziratlapon található. Az első versszak nem kapcsolható ismert vershez, az eddigi kiadások *Attila, na mi van veled!* kezdettel különálló rögtönzéseként közölték. A második az *Eszmélet VI.* szakaszának motívumait tartalmazza, a harmadik rokonságban van a *Világosítsd föl* utolsó, ilyen formában más gépiraton is előforduló szakaszával (l. a *Világosítsd föl* jegyzetét).

Javítások a kézíraton :

a) A kézirat felső részén az első szakasz vázlata. Eltérése a későbbi szövegtől :

- 1 *Bátorság! Ejh, mi van veled?*
3—4 sor előbb így :
Ha vizes homokon kötelek
kötmének rád, te meg nem unnod. majd :
Vizes homokon kötelek
béklyózzanak, meg nem unnod.
5 előbb így : *Ne félj, lesz egyszer olyan munkád ,*
majd a végleges szövegre javítva

Az egész vázlat áthúзва.

b) Javítások a végleges szövegen :

- 1 előbb így : *Attila, ejh, mi van veled!*
13 előbb így : *Fegyencék kora*
14 előbb így : *de szabad leszel, kiderül*
15 előbb így : *csak ne rakj magadnak*

217. *(Kedveském ...)* A Múzeumban őrzött kézíratról. Az eddigi kiadások 1. és 5. sorát hibásan közölték. A kézirat tanúsága szerint párbeszédes, felelgető versnek készült ; a megmaradt két szakaszt »én« mondta ; »ő« egyik feleletéből csak az »Édeském« megszólítás ; másiból pedig az alábbi vázlat maradt meg :

Édeském, ha szerény friss vacsoránk után
gyöngén (áthúзва, további két szó olvashatatlan)
jölderülten (előbb : meglegyintén(?)), jaj ki se mondhatom
büszkén, boldogan — ugy kell

A 2. sorban eredetileg : *pici kaktuszok közt* állt.

Ugyanezen a kéziratlapon a költő következő érdekes feljegyzései :

*Gombainénak mondtam, hogy neki küldök egy zsák aranyat
kötelező nép-nemzeti irodalom
őstehetség
kiszajátított baloldaliság
Cserépfalvy Váci u 10 Vallások története Sarraut*

1935-ből. L. Szabolcsi Miklós, Irodalomtörténet 1955. 2. sz. 190-191. 1.

218. (A pipafüst lenyúl)

219. (Ragyog az ég). A két töredéket *Tájék* c. ciklus két darabjaként hozták az eddigi kiadások. Az elsőt a Pesti Napló közölte először 1938. május 8-án. Külön-külön maradtak fenn kéziratban. Mindkettő kétségtelenül töredék, az elsőnek utolsó fennmaradt versszaka is csonka, még meg nem formált első sorának helyet hagyott a költő. *A pipafüst lenyúl* kezdetű kézirat 9. sora előbb »*Szürke szelek*« szavakkal kezdődött : a *Ragyog az ég* kezdetű töredék kéziratán sok a javítás :

1—4 először így volt :

*A halak téli pattanása villan,
Ragyog az ég fönn. S mint a fagyos hálón
a jeges bogok — úgy a csillagok.
A végtelenség híg vízbe szállón*

6 *hol lágyan málnak iszamos rögök*

7 *a halak téli pattanása villan*

9 *Lapos-fej csuka*

11 *s akárha taknyos ponty lágy husára (?) lesne*

220. (A csipogó árnyakból...)

A Múzeumban őrzött kézitről.

Az első két sor eredetileg így hangzott :

*Az árnyékból elindul lassan
hús szárnyakkal a szürkület —*

majd az első két szó helyébe ezt írta : *csapatosan*, végül ezt is áthúzta s helyébe írta : *összegyűjti*.

221. (A nap még füstölög) A Múzeumban őrzött kézitről. A Szép Szó 1938. január-februári száma is közölte.

222. (Hizlalt eső.) Sajátkezű fogalmazványról. — Először A Toll 1938. május 10-i, majd a Kelet Népe 1940. február 15-i száma közölte. A kézirat jobbsarkába írt *Hévért* — *magamat kérdem* kezdetű versszak, amelyet A Toll és az eddigi kiadások hozzákapcsoltak, aligha tartozik ide.

A szövegnek a fogalmazványon olvasható korábbi változatai :

1 *Hizott eső*

3 *vén tyúk. S kotyog és ringat (áthúzva)*

5—8 *Te drága anya, költs, költs*

mint friss tojásokat

aranyos zöld, piros, kék

tavaszi napokat !

- 9 *S én — mit tehetnék*
 10 *pénz semmire.*
 11 *Szívem ver és ráz ; érzem.*
 12 *Ahogy ver a szív, ringok*
mint lebegő pihe.
 13 *E zajt borongva, hetykén*
 15 *mint csavargó, szorongva*
 16 *után még két sor áthúzva :*
óh csüggedés, ne szállj rám !
Elképzelek

Bálint György az 1927 és 1936 közt írt versek közé sorolja.

223. (Hétért . . .) Arról a kéziratlapról, amelyre a *Hizlatt eső* kezdetű töredék fogalmazványát írta a költő. Az eddigi közlések ahhoz csatolták.

224. (Sokan voltak . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

225. (Arcuk egy-egy kis külváros . . .) A Múzeumban őrzött kéz-
 iratról.

226. (A kerten . . .)

227. (A nyárfák közt . . .) Az 1. sor előbb: *A lombok közt*

228. (Kásásodik a víz . . .)

Mindhárom töredék egy, kusza írású, ívlapon, együtt a *Temetés után*, az *Én úgy hallgatom . . .* (*Én úgy tudtam . . .*) versekkel s különféle feljegyzésekkel. Mivel az utóbb említett vers egy másik kézírata szerint 1935. au gusztusából való, feltételezhető, hogy e töredékek is az időben keletkez-
 hettek.

229. (Ki lapengedélyt nekem nem adott) A Múzeumban őrzött kéz-
 ratról. — Bálint György közölte először.

230. (Éltem, így érdemeltem . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. —
 Megjelent a Pesti Napló 1938. május 3-i számában nem pontos szöveggel.
 — Minden eddigi kiadás tévesen közölte; részint vele közölte a nem ide-
 tartozó *Mint földet . . .* kezdetű (valójában *Nappal mint földet . . .*) töredé-
 ket; másrészt nem vette figyelembe, hogy a 8. sor után két meg nem írt
 sor következne és a 9—12. sor és egy négysoros szakasz első három sora.

Az 1. sor előbb így kezdődött :

Félek. Nem érdemeltem.

A 4. sor pedig így : *már*

231. (Mint a Tejut . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi
 kiadások nem közölték utolsó két sorát.

Az utolsóelőtti szó olvashatatlan.

232. (A hallgatag gép . . .) A Csillag 1948. júliusi (8.) számából.

A közlés szerint a szöveg felett keresztülhúzva ez a változat áll :

*Mint bérházon az énekszó —
darabos arcukon úgy suhan át
valami. Meg fogjuk alkotni kövön
a dolgozó finom fém-államát.*

233. (Lassu álmódzásaiból...) Tóth Jenő szabadszállási orvos feleségének tulajdonában levő kéziratról. Németh Andor kiadása óta ismeretes.

234. (Iesz lágy hús...) A Múzeumban őrzött kéziratról.

235. (mint oroszlán...)

236. (és testem végül...) Mindkét töredék egy, a Múzeumban őrzött kéziratlapról. A lap alján még egy sor :

Jó ára van a szép magyar ökhörnek.

237. (Én hazám...) A Múzeumban őrzött kéziratról.

238. (Egész testében...) A Múzeumban őrzött kéziratról.

239. (Állás nélkül.) A Múzeumban őrzött kéziratról, amely írásáról ítélve, az utolsó évekből való lehet; az életrajzi utalások nem adnak biztos támpontot a keltezésre, de inkább korai évekre utalnak. A szakaszok sorrendje bizonytalan.

A kézirat javításai :

4 előbb : *Vállon hordtam*

6 előbb : *Dérülte drótkötél fagyos fonata*

8 a Shaw szó helyén olvashatatlan szó, alája írva :
Csumandrínt

8 sor után befejezetlen sor :

Küldtem (áthúzva)

Ajánltam Kinába keserűvizet

9—10 sor először a 2. után, majd bekeretezve, de nyíl nem utal máshová.

9 előbb : *Voltam ujságárus, voltam kenyeres*

10 után elkezdett sor :

Voltam könyvügynök és kövezőinas

11—12 a lap szélére írva, utána befejezetlen sor :

tehetségem pusztul vigasztalanul

240. (Vadász szemünkre...) A Múzeumban őrzött kéziratról, melynek hátlapján egy Budapest polgármesteri hivatalához Zakariás Sándor fogalmazóhoz benyújtandó kérvény gyorsírásos fogalmazványa található.

A töredék utolsó sora előbb így :

belátom — ölni csak nem érdemes

241. (Úgy élsz szívemben...) A Múzeumban őrzött, noteszlapra írt kéziratból. A 2. sor előbb így kezdődött : *mely régi emlék*

242. (Fagyon veszve vagy éhen). Németh Andor kiadásából. Vö. az *Arany* c. vers jegyzetét.

243. (Szólj hát . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi kiadások csak második részét (*Mint a motor . . .*) ismerték.

244. (Már sokszor alszom . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. — Az 1. sor előbb így: *Már sokszor úgy alszom*

245. (Úgy eltűnt . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

246. Egy vak ember sir. A Múzeumban őrzött kéziratról. — Bálint György közölte először, hibásan (6. *kinyitott*).

247. (Mint locs-pocs fényben . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról, melyen az alábbi javítások láthatók:

- 1 előbb így: *Úgy jönnek elő gondolataim,
mint a vastaligákkal locspocs-fényben*
- 3 előbb: *úgy vonulnak föl*
- 5 előbb: *hogy például jön az egekben*
- 6 előbb: *a talicskákön hozzák a havat a felhőhegyen.*
- 7 előbb: *szép libasorban kéklő seregben*
- 8 előbb: *az angyalok, hogy ha már nem maradt*
- 9 végén, áthúzva: *arra gondolok*

A lap alján feljegyzés: *Nem vettem konyakot, se kekszet*

248. (Költő szerelme). — A Múzeumban őrzött kéziratról.

249. (Tizenöt éve . . .) Németh Andor kiadásából (355).

250. (Bocsássátok meg . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról (2 sor előbb: *s ti fájó*). A lap alján a Szép Szó 1936. novemberi számában megjelent versek (*Szerelmi gyáva, Kosztolányi, Nagyon fáj, Majd megöregszel, Mint a mezőn*) címét és terjedelmét jegyezte fel a költő; a töredék tehát valószínűleg 1936. októberéből való.

251. (S ha nem szeretsz úgy . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. A 3. sor ebből javítva:

nem hogy bosszum vagy szerelmem mutassam,

252. Jelenet. Egy büntetőtörvényszéki tárgyalás irataiból. A Pesti Napló 1938. május 8-i számából. Németh Andor kiadásában s azóta a többiben is, a versszakok sorrendje kéziratlapok felcserélése folytán összezavarodott. A Múzeumban őrzött egyik csonka fogalmazványon (k_1) a vers címe: *Égy büntetőtörvényszéki tárgyalás irataiból*. Egy másik, ugyancsak a Múzeumban őrzött kézirat (k_2) csak az első három szakaszt tartalmazza.

Szövegváltozatok:

3 <i>nem adhatom az ostobát</i>	k_1
4 <i>Némább, szótlanabb búne nincsen</i>	
előbb: <i>És annál szörnyűbb búne nincsen</i>	
majd: <i>Elnémítottabb búne nincsen</i>	k_1

5	<i>enyimmél senkinek, bevallom</i>	
	előbb : <i>enyimmél senkinek. Bevallom</i>	k ₁
8	<i>Igy nem lehet meghalnom.</i>	k ₁
9	<i>tudója,</i>	k ₁
10	<i>ezt kéri a reménytelen !</i>	k ₁
	előbb : <i>ezt kívánja a szemtelen !</i>	k ₁
12	előbb : <i>ki önnön két szemét kitolja.</i>	k ₁
13	előbb : <i>Bevallja, amit</i>	k ₂
15	<i>de büne ize, rengve lenn,</i>	k ₁
17	<i>Lépj közelébb s figyelj. A törvény</i>	
	előbb : <i>Ítéletet kérsz. De a törvény</i>	k ₁
18	<i>szó szerint él, tudod fiam.</i>	k ₁
	a k ₂ -n is előbb így, majd áthúzva.	
19	<i>A bíróság lángjaiban</i>	
	előbb : <i>A bíróság csak anyyiban</i>	k ₁
20	után áthúzott két sor, a 21. előbbi kísérletei :	
	<i>A bíróság föl kell hogy mentsen</i>	
	<i>Anyá szüli, köztünk nem vagy jött-ment</i>	k ₁
22	<i>amit, te élő, nyujtsz, ha van</i>	k ₁
	<i>itt aláhúzva</i>	k ₂
23	<i>akárhogy szánjalak, fiam,</i>	k ₁
	előbb : <i>akárhogy szántalak, nincs remény,</i>	
	<i>majd a véglegesre javítva</i>	k ₂
25	előbb : <i>Óh, hogy lehet</i>	k ₁
27	előbb : <i>A bünt, a bünt, a bünt hiszen</i>	k ₁
29	előbb : <i>Fejemre halál vár tudom jól</i>	k ₁
31	előbb : <i>De nem rettenthet senkisé, m,</i>	k ₁
34	előbb : <i>rettegni bűnödötől, ki vagy!</i>	k ₁
35	a kézirat on szagatottan aláhúzva	k ₁
41	<i>Látlak fiam s nem csal a látszat.</i>	
	előbb : <i>Bizony, így el nem ítéltelék.</i>	
	<i>majd : Fiam, így hogyan ítéltelék?</i>	k ₁
45	<i>Ammiatt az ember bánkódik,</i>	
	előbb : <i>Ammiatt bánkódik az ember,</i>	k ₁
47	előbb : <i>de a bünt sosem bánja meg,</i>	k ₁
57	<i>Im — anyját falta föl magzatja</i>	
	előbb : <i>Ime — fölfalta édesanyját</i>	k ₁
58	<i>vonítva s mohón e cseléd.</i>	
	előbb : <i>mohón és könyörtelenül</i>	k ₁
63	előbb : <i>s lógatja agyafurt fondor fajejét,</i>	k ₁
71	elején áthúzva : <i>Por</i>	k ₁

A kézirat második lapján fönn oldalt, vonással elválasztva, az utána következő negyedik szakaszból még e két sor olvasható :

*Tanum talán az, ami van,
(a) vagy talán csak az, ami nincsen.*

1935-ben vagy 1936-ban írta.

253. Szól a szája szólitatlan. Az eredeti kéziratról. Először a Szép Szó 1938. január-februári száma közölte, nyilván ugyanerről a kéziratról, de

hibásan, ugyanezek a hibák részben visszatérnek az eddigi gyűjteményes kiadásokban, így :

12 után újra : *ne kanyarogj a karomban
váncom ne rángasd, redőmben ne rejtesz*

254. (Segítetek . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról (163). — Bálint György közölte először (499). Valószínűleg Gyömri Editre vonatkozik.

255. (Oh hittem volna . . .) Bálint György kiadásából (471).

256. (Szeretem . . .) Bálint György kiadásából (471).

257. (Szegény ember . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

258. (Dagadt hentes bárdja . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. A 3. sorban előbb :

szemrebbentő.

259. (Szamár széllel . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

260. (Mióta egyéb nagy írók . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról

261. (Én költő vagyok . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

262. (Három vak holló . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

263. (Ne légy szeles . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

1936-ból vagy 37-ből, a Szép Szónál végzett ingyenmunkára vonatkoztathat.

264. (Kik csak hallották . . .) A Múzeumban őrzött sajátkezű kézirat. ról. Először — hibásan — Bálint kiadásában, a Töredékek közt jelent meg. A kéziratban az alábbi helyek utólag javítva :

2 *vakon csak másznak a magányos slrig*
4 *villámaiktól*
5 *homályával két nagyra nyílt szemükben.*

265. (Ki tudom . . .) A Múzeumban őrzött kéziratból. Változata a Flórának c. vers gépiratán :

*Hát jó, hogy még sokáig élek,
meg is köszönöm, hogy remélek
magamnak békés elmúlást,
neked gyönyörű búsulást.*

266. (ahol a szabadság . . .) A Flórának c. vers első vázlatait tartalmazó kéziratáról. Összefüggése a verssel laza, azért iktattuk ide is. Vö. Flórának jegyzeteit.

267. (Még nem volt olyan dísznő . . .) Németh Andor kiadásából (355)

268. (Hol a miniszterelnök . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

269. (Vak, vak, vak . . .) (A Szép Szó 1938. áprilisi számából.)

270. (Az én szívem . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Közölte a Szép Szó 1938. január-februári száma is.

271. (Ha lényed erős . . .) A Múzeumban őrzött eredeti kéziratról. A 2. sorban eredetileg ez állt:

szerelembe merülten.

Először Németh Andor közölte (352).

272. (Én azt akarom . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Bálint György az *Én költő vagyok* és *Kik csak hallották a szerelem hívit* kezdetű strófákkal együtt közölte.

273. (Mily szép vagy . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról; kis cédulára írta a költő. A 3. sor előbb így kezdődött: *Elalszom ha*

274. (Irgalom, édesanyám . . .)

275. (Roskad a kormos hó . . .) Mindkét töredék egy, a Múzeumban őrzött kéziratlapról. Valószínűleg egy vers részeinek készültek; ezt bizonyítja a közös versforma is. Az eddigi kiadások tehát tévesen tartották az *Irgalom, édesanyám . . .* kezdetű hexametert a költő utolsó töredékének. A *Roskad a kormos hó . . .* a Szép Szó 1938. január-februári számában is napvilágot látott. A Flóra-ciklussal rokon, első sora egy szó kivételével annak első részében visszatér.

Javítás a kéziraton:

az első hexameter előbb így:

Irgalom, édesanyám, mama, oh már kész ez a vers is!

276. (A kínhoz kötnek.) A Múzeumban őrzött kéziratról. Az utolsó sor első szavának olvasása bizonytalan. (talán: *amazok*.)

277. Vázlatok az »Én ki emberként« c. vershez. A Múzeumban őrzött kéziratról: ezen egy nagy papírlapon található a közölt szakaszok, láthatóan az »Én, ki emberként« c. Flórához írott vers első csirái, próbálkozásai. Néhány szakaszt a költő egy vonással keresztülhúzott. (»Az ajkaidról . . .«, »Mintha eltévedt gyermek . . .«, *Flóra, kavcsú kehely* kezdetűeket), talán annak jelzésül, hogy motívumaik felhasználásra kerültek a végleges vers szövegében. — Az eddigi kiadások e vázlat egyes szakaszait: »*A világ aranyos kalitkájában . . .*«, »*Mintha paraszt volnék . . .*«, »*Mintha eltévedt gyermek volnék . . .*« kezdetűeket, külön-külön töredékképpen közölték. — A »*Mintha eltévedt gyermek volnék . . .*« címűt a Bálint-féle kiadás tévesen két más verstöredékkel (1. *Eljön éytem a halott . . .* vö. *Kiknek adtam a boldogot . . .* 2. *Nem! Nem! kellene kiáltoznom . . .* c. kezdetűekkel) olvasztja össze.

278. (S az én apám . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról, melyen a töredék után a *Flóra, csináljunk gyereket . . .* kezdetű töredék első három sora található; a kettő nyilvánvalóan összetartozik, talán mint egy vers vázlatának részei. Az eddigi kiadások a 2. sort és 3. sort hibásan közlik.

A kéziraton a 2. sor előbb így hangzott: *sarjadjon mint eső után*

279. (Flóra, csináljunk gyereket) A Múzeumban őrzött kéziratról, amelyen a következő töredék előtt található. Nyilván a 278. sz. töredékekkel tartozik össze.

280. (Fényszóróként kutatja.) A múzeumban őrzött kéziratról, melyen a 279. sz. után található.

A 7. sort is előbb másképp akarta kezdeni (csak a névelő olvasható : A). Bálint György közölte először (495), a lap baloldalára jegyzett, ide nem tartozó sorokkal együtt :

*nem tudok szebbet
jobbat kitalálni
ennél a világnál*

281. (Minden s mindenki.) Kéziratról, amelynek másik oldalán a *Száradok, törődöm* kezdetű vers fogalmazványa áll.

282. Apám és anyám. A Múzeumban őrzött gépiratról.

283. (A tó jegét . . .)

284. (Nem talállok . . .)

285. (Lépte könnyű . . .) József Attila irattartója fedeléről.

286. (Szóljon e költemény . . .)

287. (Lezúg az élet . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról.

288. (Ha elhagysz . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Bálint (492) és Kardos (575) más témájú és formájú töredékhez illesztette (*Én hazám*).

289. (A vásártéren . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. A 14. sorban előbb így :

kitűzöm

El nem készült nagyobb vers vázlatának látszik.

290. (Én ámulok . . .) *A vásártéren* kéziratán.

291. (Miként a tiszta ürben . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi kiadások hibásan, mint az *Éltem, így érdemeltem én meg* másodikk részét közölték, pedig különálló töredék. Az 1. sor előbb így :
a 2. sor eredetileg így : *így lebeg*

292. (Nincs közöm . . .) Németh Andor kiadásából (356).

293. (Nappal, mint földet . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi kiadások hibásan, mint az *Éltem, így érdemeltem én meg* másodikk részét közölték, pedig különálló töredék. Az 1. sor előbb így :

*Mint jó hü talajt izzó homok, majd ;
Mint földet sivatag vad homok, s aztán a véglegesre jutva.*

a 3. sor előbb így :

a szolga szenvedőkkel szemben

Ez és a következő töredék talán az *Ős pathány* kezdetű vers első fogalmazványja. (Vö. a 8—10. sorokat a vers 30—33. soraival.)

294. [Száz éjszakán . . .] A Múzeumban őrzött kéziratról. Az előző töredék egy változatának látszik.

8. sor előbb így

voltak lelkembe szúrva

L. az előző töredék jegyzetét is.

295. (Nedvesedik . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. A töredék a *Szürkhület* 2—3. sorával kezdődik, talán annak egy vázlata.

296. (Virágokat . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról. Rajta a töredék első fogalmazványja, melyen a 4. sor így hangzott:

mert ily szegényen élek

Talán a *Könnyű, fehér ruhában* c. vers egy részének korábbi vázlata.

297. Ének, hajolj ki ajkamon. A Múzeumban őrzött kéziratról. Közölte a Pesti Napló 1938. május 8-i száma. Ciklus kezdetének szánta a költő. Egy másik kéziratban a második versszak 1—2. és 4. sora (a harmadik számára üres hely) olvasható, fölötte itt is I., ami arra mutat, hogy e szakaszt akkor nemcsak vers-, hanem ciklus-kezdetnek szánta a költő; az első szó után itt felkiáltójelet áll. (*Ének!*)

Szövegünk kéziratán az alább megjelölt sorok korábbi szövegváltozata is kivehető:

6 *hogy dudolják s ne magyarázzak*

7 *Szép verőfény! semmit sem értek,*

még előbb így:

Voltaképpen semmit sem értek,

csak hallom, egy lány énekel,

9 *s te nyelj, mert így hazudozol,*

11 *mig vitatsz és szeretni tudsz!*

Az eddigi kiadások az utolsó versszakot idézőjelben adják, a hetedik sort pedig így: *Semmit nem értek*. Az idézőjel a kéziratban nincs bezárva; nem világos, a tollban maradt-e, vagy más lapon folytatódott volna.

298. (Nem! nem! kellene kiáltanom.) Az *Ének, hajolj ki ajkamon* kezdetű töredékkel egy lapon található kézírata a Múzeumban. Bálint György és nyomában a többi kiadások két más töredékkel (*Eljön értem a halott . . .* vö. *Kiknek adtam a boldogot . . .!* és *Mint ha eltévedt gyermek* . vö. *Vázlatok az Én ki emberkénti c. vershez*) olvasztották tévesen össze.

299. (Édesanyám, egyetlen, drága . . .)] A Múzeumban őrzött kéziratról közli Németh és Bálint is a töredékek között. Az 1. sorban a második szó eredetileg *te* volt, ezt később áthúzta.

300. (Drága barátaim . . .) A Szép Szó 1938. január-februári számából. 1937 novemberében, kevéssel halála előtt írta.

RÖGTÖNZÉSEK, TRÉFÁK, SZEMÉLYES ÉRDEKŰ APRÓSÁGOK

301. Tusikának. A Koncsek Lászlóné Gebe Márta tulajdonában, Győrött levő képeslapról.

Keltezése : *Makó, 1922. ápr. 2.*

302. (Kedves Zoltán . . .) Galamb-Ödön közli (Makói Évek, 95-96. 1.) egy levelezőlapról, melyre a költő az ő 11 éves fia számára írta.

303. A hit boldogít. Név nélkül jelent meg a makói Dongó c. satirikus hetilap 1922. november 5-i számában. Közölte Péter László (Irodalomtörténet 1954 : 348). Feltételezése, hogy a kis vers József Attilától származik, valószínűnek látszik. életrajzi és verstani megfontolások alapján, azonkívül azért, mert a fiatal költő munkatársa volt a kis élcslapnak,

304. Felfelé törés. A Múzeumban őrzött kéziratról. Makóról, 1923 május 24-én küldte fel Mikes Lajosnak. (V. ö. Mikes Ilona, Csillag, 1948. 13. sz.)

305. Galántai bátyámnak. A Múzeumban őrzött kéziratról.

Keltezése : *Bpest, 1923. júl. 4.*

Galántai Gyula közismert pesti antikvárius volt.

306. Az örök Polyphemos. A Makói Múzeumban őrzött, Kemény Sándornak címzett kéziratról. Pontatlanul közölte Scheiber Sándor a Népszava 1947. február 2-i számában.

Javítások a kézíraton :

A 9. sort először így kezdte : *Az úr előtt*

Obszcén tréfába átmenő satíra a hízlegőkre.

Keltezése : *M(akó) 24. I. 9.*

Polyphemos : kiklopsz, emberevő egyszemű óriás az Odysseiában. — Kemény Sándorról l. Péter László, Tiszatáj 1953 : 62.

307. (Mint tenger alól . . .) A Szegedi Békeffi-család birtokában levő kéziratból közölte : Nádas József, Irod. Ujság, 1955. ápr. 9. Keltezése : *Bp. 23. XI. 6.*

308. A spenót.

Ceruzával, hanyagul firkált kézírata a Makói J. A. Múzeumban ; formában teljesen megegyezik »Az örök Polyphémos« című hasonlóan humoros szonett kéziratával, s így valószínűleg azzal egy időben, 1924. január elején írta. A vers alatti kézjegye egy nagy J, mely firkálásban folytatódik. Több szót áthúzott és átírt a költő, így a 3. sorban a »nyugovóra« alatt olvashatatlan szó van, a 4. sorban az »álmú« és »kínos« szavak végződésai is átírtak, s az »enyhületben« szó helyén is egy fölismerhetlenségig áthúzott másik volt. A 7. sor »virigy« szava helyén »hitvány« volt, azért maradt el a névelő z-jc. A 8. sor így kezdődött : »Már rég adott hírt . . .« A 10. sorban a sorkezdő »És« helyén »Mig« állott. Közölte Péter László, Irodalomtörténet 1954 : 351.

309. Mancinak (és Miskának.) Espersit Mária emlékkönyvéből kitépett lapról, jelenleg a Makói József Attila Múzeumban. Sonkovicz Mihály ügyvéd Espersit János legkisebb lányát, Máriát 1924. május 17-én vette el. A menyasszony emlékkönyvébe írta József Attila ezt a verset ; Sonkoviczné halála után férje a verset a makói Múzeumnak ajándékozta. Közölte Péter László Espersit János, 61. l.

Keltezése : *Makón, 1924. jan. 22.*

310. (Kik itt ha is csak) Tettamanti Bélának adott fényképére írt versszerű ajánlás. Keltezése : *Makón, 1924. jan. 30.* — Közölte Péter László : Espersit János, 62. l.

311. (Mint örök keservet ...) Radnóti másolatából. Ott keltezése 1924. október 4. este fél 9.

312. (Ajánlások 1—4.) A Nem Én Kiáltok példányaiba, barátainak írt versszerű ajánlások.

(1) Galamb Ödön példányába írt ajánlás. Az első két sor a címlapon, utána a keltezés: *Makón, 1925. febr. 3.* s az aláírása, a folytatást a címlap túloldalára írta.

2. A Kesztnér Zoltán példányába írt ajánlás kelte: *Makó, 1925. febr. 4.*

3. A Saitos Gyula példányába írt ajánlás kelte: *Makón, 1925. febr. 5.*

4. Kemény Sándor, iskolatársának és barátjának példányába írt ajánlás kelte: *Makón, 1925. febr. 5.*

Közölte az ajánlásokat Péter László: Irodalomtörténet 1955: 154—155. l. Ugyanott még több rövidebb ajánlás közlése (Kis Károly ügyvédnek, Sz. Szigethy Vilmosnak, Fehér Ede egyetemi hallgató-társának s Schneider Ferencnek, az egyetem német lektorának.) Ugyanott mutat rá a cikk szerzője az 1. és 4. ajánlások kapcsolatára az *Érik a fény c.* verssel. — A Kesztnér Zoltánnak szóló ajánlást közölte Radnóti Miklós is a Makói Évek függelékében (131), megvan gépirásos másolata is a Múzeumban.

313. (Gügyü, gügyü ...) A Színház és Társaság 1925. december 21-i számából. Közölte Szabolcsi Gábor, Tiszatáj 1954. 2. sz. 120 l. — A rögtönzés körülményel egyelőre még kiderítetlenek. Magyarozatára kísérletet tett Gottlieb Sándor Tiszatáj. 1954: 238. l.

314. Jutka verse. Gáspár Endre hagyatékában levő kéziratról.

A 20. sorban előbb ezt írta:

». . hull, száll a kenyére»

Keltezése: *Bécs, 1926 márc.*

Jutka: Gáspár Endre 3 éves kislánya.

315. Párizsi anziksz. Az eredeti fogalmazványról, amelyet József Jolánnak küldött, április 8-án feladott levélboríték hátlapján. A 4., 10. és 11. sorban több javítás; kiolvasható, hogy *vagy* helyén eredetileg *és-t*, *paplanos* helyett *bíboros-t* írt, a *ködökbe* második k-ja alatt d gyanítható, *megcsókol* fölött más hasonló szóval próbálkozott, de aztán áthúzta. Először a Kelet Népe 1940 március 1-i száma közölte.

316. [Hont Erzsinek.] Hont Erzsiké operaénekesnő emlékkönyvéből Megjelent a Delta-almanach-ban, 1940. (A Delta-Almanach a megszüntetett Szép Szó egyik más címen megjelenő folytatása volt.)

Javítás a 12. sorban; előbb így:

én egymagamra hagytott

Keltezése: *Páris, 1926. sept. 23.*

317. [Nővérem csak küldi ...] A költő 1927. június 10-én Cagnes sur Mer-ben írt leveléből. Magát a verset még Párizsban írta. Maga mondja: »Ez még párizsi« (l. József Jolán: J. A. élete, 1947, 237. l.) Az eddigi kiadások tévesen a fenti keltezéssel, két más versszakkal *Ó bánat* cím alatt egyesítve közölték. V. ö. az *Ó bánat ne érij el* és *Órökhön háborog* kezdetű töredékek jegyzetét.

318. Ma Lucie . . . A Múzeumban őrzött kéziratról, melyet József Jolánnak küldött Cagnes sur Mer-ből. (V. ö. József Jolán : J. A. élete 1947. 235. l.)

A 4. sor először így kezdődött : *et fait plus solitaire*

a 6. sor így végződött : *ont étoiles en obus —*

A tréfás franciasággal megírt, lefordíthatatlan szójátékokkal s a rím kedvéért írott szavakkal teli szöveg magyar fordítása :

Lucie-m,
a levél, amelyet ma írok;
versben fog szólni a nagy unalom miatt,
amely elfog a tenger süket zajában,
és még magányosabbá teszi szívében a keserű embert.

A kispolgároknak autobusz-életük van
és a nagy harcosoknak gránitzilánkból való csillagjaik vannak
én mindezek nélkül élek tanulás ürügye alatt
és én is meghalok, de én a magányban.

Anélkül, hogy levelemnek
különleges fontosságot akarnék tulajdonítani és anélkül, hogy
kérelmni kezdenék, hogy magyarázd meg, Luciem
ahogy büntetésüket magyarázza az anya gyermekeinek

hogy : »Mi az ok, amely arra késztet, hogy megtiltsd,
hogy megtartsam szakállam, melyre senki sem haragszik,
csak te : te már előre foglalkozol velem,
bár a skótok hordhatják szoknyáikat.

Nos, anélkül, hogy megkérnélek, magyarázd meg, miért vagy dühös,
amit én növeszték, drága szakállam az,
és ha te levágnád, mint egy borjúlapockát
Szegeden újból megnöveszteném én.

Most pedig, hogy bővebb legyen a napirend,
elmondom hogy a néma e-t mindig kimondják
a versben, még akkor is, ha az olyan elragadó,
mint az a csodálatos vers, melyet most olvasol.

Nincs kivétel ez alól, csak hiatus esetén
aminek elkerülésére kiesik . . .
különben versemben is van ám hiatus,
mivelhogy rímem nincs bőrrönd-számra.

Etus él, hízik és jól mulat, hitemrel
ami engem illet, szeretnék már egyszer főzeléket enni.
Ezeket írtam ezerkilencszázhuszonhét
július huszonkilencedikén Cagnes-ban unalmamban.

Most kaptam meg ezerfranknyi küldeményedet
már becsomagolom gatyáimat és ingemet,
elmegyek, mint őszöm ment a Walhalla felé
ez úton légy mesterem, Allah!

Keltezése : 1927. július 29.

319. [A nyakába kék kötő.] József Attilának Vágó Mártához 1928. szeptember 20-án írt leveléből.

320. Virág Mártinak. Kiadatlan. Vágó Márta másolatából.

321. [Nyüzsg a boldogság.] Ezt a verset 1928. október 10-én küldte a költő Vágó Mártának, 6. számmal, a következő megjegyzéssel:

»*Azt, amiben . . . válaszoltam, 5 verssel egyetemben tépd össze, —
lelkem jobbik fele szemére húzott kalappal járjál bordáim között, szegyenében
ki se mer ülni szemembe . . .*

(itt következik a 6. vers)

*Kicsim, gyönyöröm, nem tudok most verset írni, hogyan is tudnék!
Ez csak egy olyan firkantás, de az első négy sem igazán tetszik. Hirtelenben
úgy látom, hogy a középső négyet kell kicserélni.»* (V. M. emlékirata, 74—75. l.).

322. [Szonettjáték.] A Múzeumban őrzött kéziratokról. József Attila és Illyés Gyula e játékaról v. ö. József Jolán adatát: »Egy papírlapra rímeket írtak fel, szonettformában, a másiknak kellett a rímekhez megírni a verset. Hogy nehezebb legyen a feladat, címet is adtak a megírandó versnek«. (J. A. élete, 243.) Az első két szonett címét és rímait Illyés adta, a harmadik és negyedikét József Attila.

323. Kerek Asztal. A Vágó Márta tulajdonában levő kéziratról.

1928 nyarán az Erzsébet-kávéházban írta a költő Benedek Marcellel vívott »szonett-párbaj« során. (Vágó Márta kéziratosa emlékirata, 23. lap.)

324. Wolke. Vágó Márta másolatáról. (Emlékirata 96. l.)

A német vers értelme:

Felhő

Nem leszel a feleségem,
könnyű leszel, mint a felhő.
Bezárkózom a mezőbe,
hogy ott várjalak meg téged.

Eljössz majd akkor az én házamba,
nagyon hűvös fedeletlen házamba:
Szomorú leszek, mint az egér,
amelyre esik, csöndben, lassan.

325. Pauvre Plaint-chant méchant. Vágó Márta másolatából. (Emlékirata 96—97.) A francia szöveg fordítása:

Szegény rossz panaszos-ének

A szív lassú, mert Isten súlyos
súlyosabb, mint egy halott —
Már nem vagyok féltékeny fajankó,
aki a mezőkön énekel,
és a merev ég alatt egyre soványodón fut
és erősen szenved.

Istennel teli paraszt, ki magot vet,
az vagyok én,
még csak zajt sem csinálok

azt sem tudtam, hogy szeret-e.
de őt követem, ha szeret,
senki másét.

Tilinkót megtaláltad — újra
törd össze, idegen ő,
nem szenvedett többet, csak eleget
tebenned van, veszélyben van.

A francia vers a középkori francia költészettel való foglalkozásának egyik tanúja. Valószínűleg 1928 decemberéből.

Tilinkó: — magát nevezi így, társaságában becézték ezen a néven József Attilát.

326. Ballada. Bálint György kiadásából.

Az egysoros villoni tréfás »ballada« háromsoros »ajánlása« Németh Andornak szól.

327. Somogyi Lolinak. 1929. február 20-án írta a Nincsen Apám Se Anyám Hatvány Lajosnénak, Somogyi Béla leányának adott példányára. A verses ajánlás kezdetéhez vö. a Döntsd A Tőké, Ne Siránkozz *Kultúra* c. versét.

328. (Éva vigyázz . . .) Németh Andor kiadásából.

329. Illyés Gyulának. A Szép Szó 1938. novemberi számából. A Nem Én Kiáltok Illyés Gyulának adott példányába írta be. Illyés Gyula írja a vers keletkezéséről:

»A verset József Attila 1928, 1929 vagy 1930 tavaszán írta be Nem Én Kiáltok c. kötetébe, melyet akkor ajándékozott nekem. A 9. sor javítás; ahogy az aláhúzások alól kibetűzhető, eredetileg így szólt: 'de ha egymás elől elbujunk'. A vers aláírása: Szervusz, öllelek Attila. A vers, ha jól emlékszem, rögtönzés volt. Úgy emlékszem, József Attila előttem írta be a könyvbe, vagy az ő lakásán, vagy az én Lehel-utcai lakásomon, miután az egész napot együtt töltöttük.«

330. Sportirodalom. A Múzeumban őrzött kéziratról.

Az 1. sor előbb így volt: *Sportirodalma, Takács, megkedveltette vélem a sportot*

A 4. sor előbb így kezdődött: *S holnap után*

331. Kurucok beszélnek. Fábry Zoltán közölte a *Párbeszéd*-del együtt a pozsonyi Uj Szó 1949. évi 1. számában, majd a Független Magyarország 1949. április 11-én. Eredeti gépiratát a költő *Lebukott* c. versének gépiratával együtt küldte el Fábry Zoltánnak 1931-ben a Csehszlovákiában megjelenő »Az Ut« c. folyóiratnak. — A vers azonban, hangjával és stílusával erősen elüt a költő ezidőben írt verseitől; ezért felmerülhet a gyanu, hogy esetleg stílusparódia, talán azok verseinek gúnyolására, akik a Sarló és Kalapács »platformtervezeté«-ben megtámadták a költőt és akiknek verseit »tehetségtelen«-nek tartotta.

332. Egy új honőrhöz. Bálint György kiadásából (355)

333. (Én óvakodva szürcsölöm.) A Múzeumban őrzött kéziratról. Egy másik kéziratban ugyanennek a versnek két korábbi változata olvasható, az elsőnek második fele (6—10. sor) teljesen áthúzva, a második, több

javítással, a tőlünk közölt szöveg előzménye. Bálint György ezt a változatot közölte. Az első szöveg így hangzott :

*Nem hiszem el, hogy megsülök,
mégis sör mellett hűsülök
egy csipkés, lukas
ponyvás lugas
mélyén.
De lelkem kinn lóg az egen,
vonja a tiszta fénymező.
Igy most is ott csüng melegen
egy telten verejtékező
rendőr higgadt személyén.*

A második szöveg a következőkben tér el a tőlünk közölttől :

- 3 *egy csipkés, lukas*
- 4 *lugas —*
- 5 *nak mélyén*
- 8 *egy izzadó*
- 9 *rendőr higgadt személyén.*

Egy harmadik változatot tartalmazó kézirat szövege :

*Fehérruhában átszalad
verőfényben a fák alatt
Azt hittem, főve megsülök,
drága sör mellett hűsülök
egy csipkés (előbb : rongyos) lukas
ponyvás lugas
mélyén.
De lelkem kinn (előbb : ott) lóg az egen
vonja a tiszta fénymező
igy most is (előbb : például) ott csüng melegen
egy telten verejtékező
rendőr komoly személyén.*

334. (Ige.) A *Literatura* 1932. októberi számából.

Az Írók Gazdasági Egyesülete által 1932. szeptember 4-11., Balatonlellén rendezett Íróhét alkalmából, a Pakots József országgyűlési képviselőnek, az IGE elnökének átadott emlékalbumba írt tréfa.

335. (Már arra gondolok nem egyszer). A Múzeumban őrzött kézirat-ról, melyen az egyes szakaszok korábbi kidolgozása s a végleges szövegezés is látható.

Szövegváltozatok (az egyes versszakok korábbi szövegében) :

- 1 *Már azt gondolom bánatomra,*
- 4—5 *s kik megöszülnek a dologba,
kiket elnyel a Duna sodra,*
- 6 *előbb így : azoknak van igazuk.*
- 9 *előbb : becsapnak már a haverok majd :
és becsapnak a haverok
a végleges foglamazásban előbb így :
Míg szímatom csak csavarog,*
- 10 *A zöldfülűek*

336. (Braun Évának). Dedikáció a Külvárosi Éj a fasisztáktól kivégzett kommunista leánynak ajánlott példányán.

337. (Ma névnapja van Etelnek.) József Etelka birtokában levő levelezőlapról.

A postabélyeg kelte: 1933. december 17.

338. (Valamikor volt a tett.) Németh Andor kiadásából (353).

339. Az oktató mama oktatása. Makainé József Etelka tulajdonában levő kéziratról.

340. Epigramma. Bálint György kiadásából (412).

341. (A Royalban muzsika.) József Etelka tulajdonában levő kéziratról.

342. Levél. Németh Andor kiadásából (370).

1935-ben írta unokaöccséhez, Makai Ádámhoz.

343. (Ezen újabb kis magyarnak.) Makainé József Etelka tulajdonában levő kéziratról.

344. (Három vándor.) József Etelka tulajdonában levő levelezőlapról. Tréfás verselő verseny József Attila, Makai Ödön és Bányai László közt. Makai kezdte, József Attila folytatta és zárta le, az 1. epilógot Bányai írta. Aláírása a költőtől: *Kész. Teljes tisztelettel Három Vándor.*

A költőtől írt szakaszokat dőlt betűvel emeltük ki, az első sor először így hangzott:

Etel felé, hi otthon szoptat

A postabélyeg kelte: 1935. aug. 23.

345. (Hallom, hogy az Ádám...) József Etelka tulajdonában levő kéziratról.

Keltezése: 1936. febr. 25.

346. (A harisnyája...) A Múzeumban őrzött kéziratról.

347. Leontin. A Múzeumban őrzött kéziratról.

348. (Jutkám csapódj!) Németh Andor kiadásából (354). 1936-ban írta.

Jutka: — Szántó Judit (Vö. Németh Andor, Csillag, 1948. június 18. 1.).

349. (Nor-coc.) A költő jegyzetfüzetéből, amelybe ezenkívül a *Tollászkodik a sárga lomb.* és *Az ellágyuló őszi talajon* kezdetű töredékeket és a *Smá Jiszróel*t írta.

Nor-coc: — kötöttárugyár márkája, amely az ún. svájci sapkát vezette be a magyar piacra.

350. Smá Jiszróel. A Múzeumban őrzött, ma már alig olvasható fogalmazványról, amelynek korábbi fényképmásolata is megvan. Az első sorban előbb *szenny*es állt; a 4. végén előbb *vessző* állt, a 2. versszak szövege-

zésének előbbi kísérlete is olvasható a kézíraton, a negyedik sor számára hagyott közzel, így :

*Volt üzletem, volt aranyom
s otthon selyem párnákon ültem,
Szolgahad leste a szavam
s mikor adhattam, boldogán
mondtam magamban emelt fővel
Smá Jiszróel*

A 11. sor kezdetén s. áthúzva. — A verset nyilván ugyanerről a kézíratról közölte az Ararát évkönyv 1941-es kötete, de nem véve észre, hogy a fenti részlet nem külön versszak, hanem a következőnek első fogalmazása.

A fasizmus zsidóüldözésének hatása alatt írt »Örök zsidó«-vers.

Smá Jiszróel : Halljad, Izráel! A bibliában a kinyilatkoztatást megelőző szavak, amelyeknek a zsidó vallás misztikus jelentőséget tulajdonít.

351. A boldogság nyitott könyv, tessék, olvassák. A Múzeum kéziratáról. Az egyiken az első 3 versszak s a negyediknek fogalmazványja, a másikon ugyanennek későbbi változata. A negyedik versszak korábbi változata így hangzik :

*Az ember rossz, s mi több, gonosz
ami történi, megérdemli.
Magára zárta a kaput
Csak akkor volt jó, ha aludt.
Mert annyi rossz ösztön sodorja,
nem tud szeretni éhgyomorva
Mert ahelyett, hogy egyet járna,
ő a dolgokat komplikálja.
Jött a boldogság, ő meg elszaladt.
Hja — buta volt és buta maradt.*

A versszak 1. sora előbb így : *Az ember gonosz volt,* (a többi olvashatatlan). Az 5. sorban előbb ez állt :

Mert annyi gonosz ösztön fúrja

A közölt szöveg az alábbi helyeken javítás után alakult ki :

8 *Ha nem zavarják,*
24 *Ha nem bántják,*
32 *hogy az ügyet komplikálja nyomban*
34 *hja, — buta volt s buta maradt*

A kézíraton a 13—14. sorhoz tartozó más változat tervét mutató rímpróbák olvashatók :

komor
gyomor
és
mogorva
korogna ?

352. Semmi. A Múzeumban őrzött kéziratról.
2. sor előtt áthúzva:

Edit. De hogy majd legyen rím, legyen, mondjuk

Edit. — nyilván Gyömrői Edit, aki ez időben pszichoanalitikus kezelésben részesítette.

A költemény eredetileg szerepelt József Attilának a Nagyon Fáj kötetéről szóló tervezetében. Nyomtatásban azonban nem jelent meg; s mivel ez az egyetlen olyan vers, amely az eredeti jegyzéken szerepel s nem került be a kötetbe, feltételezhetjük, hogy a költő maga is kidolgozatlanak, rögtönzésszerűnek érezte. A vers keletkezése ezek szerint 1936. késő ősze lehet; a jegyzéken ugyanis utolsónak szerepel.

353. [A költő olyan . . .] A Nagyon Fáj Herz Henrik papírgyárosnak ajánlott példányáról. Halála után a Szép Szó 1938. decemberi száma *Két alkalmi vers* főcím alatt, *Tréfás sorok egy jótevőjéhez* felirattal közölte. A moszkvai Uj Hang 1939. januári számába Gábor Andor annak bizonyítékául nyomatta le, hogy az »egy szóval már nem jellemezhető társadalmi rend a költő egyéniségét hóhérbárdal hasította ketté.« — Herz Henrik-ről l. a *Jegyzetek Bevezetését* is. (I. kötet 360. 1.)

Szövegváltozatok (a Szép Szóban):

- 5 *de lássa, távolról mi hőzeleg*
- 6 *teljes-tájon*
- 9 *Ilyen a költő. Különbben hanyag,*
- 12 *szála —*

Keltezése: *Bp. 1936. dec.*

354. 25 éve. A József Attila által Herz Henriknek adott Medvetánc kötetben talált papírlapon állt ez a négy sor gépirással.

355. (Amikor verset ír az ember). A Múzeumban őrzött kéziratról. Az eddigi gyűjteményes kiadásokban az első szó: *Mikor*.

356. (Ha lelked, logikád . . .) A Múzeumban őrzött kéziratról, amelyen a 2. és 3. versszak között elválasztó vonal van. Németh Andor más forrásból közölte; nála az első versszak végén nincs gondolatjel s a másodiknak csak első sora van meg.

357. (Szolgának állítod magad.) A Múzeumban őrzött kéziratról. (A 2. sor előbb így kezdődött: *te szolgál!*; a 6. így: *Rád vár;* az utolsó pedig eredetileg a 6. után következett). Első kísérlete Illyés Gyula *Szolga* című, a Nyugat 1936. július—augusztusi számában megjelent versére adandó válasznak. V. ö. az *Egy Költőre c., Téged szeretnek* kezdetű vers jegyzetét.

358. (Még ne utazz el.) A Múzeumban őrzött kéziratról.

4. sor előbb: *verseim közt a fürge szevelem.*

10. sor előbb: *mint az ilyen*

11. sor előbb: *ha megérzi, hogy nincs ott*

12. sor előbb: *úgy riaszt föl*

A 10—11. sort az eddigi kiadások tévesen közölték.

Keltezése: *1937. jan. 6.*

Németh Andor közlése szerint egy Pozsonyban férjhez ment ismerőséhez írta, aki ekkoriban meglátogatta.

KÉTES HITELŰ SZÖVEGEK

359. Türedékek. 1—2. József Jolán közölte emlékezetből (J. A. élete. 110). A Múzeumban őrzött egy, naptárból (1921. szeptember 11—17) kitépelt lapon idegen írással az általa közölthöz hasonló alkalmi vers található, amely azonban nyilván az ő játékos rögtönzése inkább

*Hajnaltól tíz óra dübörög a vekker
Sári piacra mén, kezében a cekker
Én meg irodába! Ottan is, ottan is himzselő szobába.
Belég a szobában(?), pénztárkönyv a párnán
Hejh de elfáradni — vecsernyére várván
Öreg írógépek fáradt kopogása
Mind az én kedvemnek hazavágó mása.*

*Egy nagy asztal mellett szunnyadnak
Vagy öleskésekkel uszonnát ragadunk
Hejh pedig üresen, vagy félig rakottan
Restanciás póccok roskadoznak —*

*De mégis feltűnik a vacsora pénz — csillag
És a kövér könyvek nagy vígan kinyílnak
harsognak — Juthát bőven tinta
ez isteni nedű poros lapjainkra.*

3. József Jolán szerint az abbáziai gyermeknyaraltatásból hazatérő gyerekek énekeltek ezt a József Attila szerzte éneket. (A város peremén : 113).

4. József Jolán szerint (A város peremén 137) a költő VI. gimnazista korában, tehát az 1921/1922. tanévben írta, mikor a makói gimnázium önképzőkörében ledorongolták verseit.

360. (Szerették Ignótus Pali . . .) Emlékezetből idézi Komlós Aladár, József Attila és kritikásai, Magyarok 1948. január 7. l. — Szerinte a vers, 1928. vagy 29-ből való. Hitelességéhez kétség fér.

361. (Ne feledd, hogy régi szabál . . .) Egy verses meghívóról, mely Makai Ödönék egy házimulatságára invitál, nyilván a hódmezővásárhelyi évekből. Nem eldönthető, hogy, mint a meghívóból kitétné, Luci ángyó (József Jolán) vagy, mint Bányai László állítja (Négyszemközt József Attilával, 42. l.) József Attila szerzeménye-e. A szöveget később ráfestették a József Jolán tulajdonában levő balatonszárszói penzli egy sublódjára. Baranyai László szerint ez is J. A. keze-munkája. Innen közölte a Szabad Nép 1947. július 17-i száma is, szintén a költő munkájának tulajdonítva a bútör festését.

Elveszett versek.

Az itt közölt címek azon az Espersit Jánosnak adott hagyatékában fennmaradt jegyzéken szerepelnek, amelynek szövegét Péter László közölte. (A Makói Múzeum József Attila-kéziratai. Tiszatáj 1952.)

Pótlás az I. kötet jegyzeteihez

50. (Szerelmes keserű hazafiság.) vershez fűzött jegyzet — a 49. *Bűs magyar éneke.*) vershez tehető át — 71. *Magyarok.* II. része megjelent a szegedi Színházi Ujság 1925. január 17.-i számában is. — 153. *Forduló.* A vers megjelent a szegedi Színházi Ujság 1925. január 24.-i számában is.

FÜGGELÉK

KIADÁSTÖRTÉNET. MUTATÓK

A költő életében megjelent kötetek és az eddigi kiadások ismeretlenségét Rejtő István, a címváltozatok és a kezdősorok mutatóját Vezér Erzsébet készítette.

I.

JÓZSEF ATTILA VERSKÖTETEI ÉS AZ EDDIGI GYŰJTEMÉNYES KIADÁSOK

A) *A költő verskötetlei*

1. Szépség Koldusa. Szeged (Koroknay) 1922. 50 l.

A Szépség Koldusa tervéről először 1922. október 10-én, Jolán nővérehez írott levélből értesülünk. (József Jolán: József Attila élete 1947. 208. l.). 1922. november 4-i levelében ezt írja: »Decemberben jelenik meg első verseskönyvem: Szépség Koldusa, Juhász Gyula előszavával, Szegeden. A kiadó a tiszta bevétel 50%-át adja nekem. 300 példány, nem sok nyereség lesz a 150 korona. Esetleg el se fogy mind.« (József Jolán l. m. 210. l.). 1922. decemberében valóban megjelent. A kötetben található versek:

Falak
A vergődő diák
Nézem a lámpát
Várakozás
Keresek valakit
Csend
Napszonett
Erdének
Bús magyar éneke
Koldus
Kömtösök
Nagyajándékok tora
Távol zongora mellett
Nyári délután a szobában
Csókkihérés tavasszal
Szerelmes keserű hazafiság
Várlak
Nem tudunk élni
Juhász Gyulához
Ének magamhoz
A füst
Fiatal-életek indulója

Szeged alatt
Éhség
Szerelem ez?
Gyöngysor
Tél
Őszi alkonyat
A bánat
A jámbor tehén
Perc
Rövid óda a kelő naphoz
Hymnus a borhoz
Ósapám
Spleen
Boros keserűség
Pap a templomban
Csendes estéli zsoltár
Kukoricaföld
Parasztanyóka
Részeg a sineken
Üdvözlés
Bús énekhűvés
Versék végére

A versek élére Juhász Gyula írt előszót :

»A legnagyobb készséggel és örömmel vállalkoztam arra, hogy József Attila első verseskönyvéhez előszót írjak. Ez a nagyon fiatal és nagyon tehetséges költő a legteljesebb mértékben megérdemli, hogy a figyelem felé forduljon, hogy igaz szeretettel és reménységgel fogadja a magyar olvasóközönség, és hogy a kritika se menjen el mellette közömbösen vagy ellenségesen és ne elegendjék meg vele szemben a nyomtatásban megjelenőknek rendszeren kijáró vállvergetéssel.

József Attila Isten kegyelméből való költő, ezt meg lehet és meg is kell mondani és nagy fiatalsága olyan ígéretekkel teljes, amelyeknek beváltása — és ez nemcsak és nem mindig a költőn múlik egészen — őt a jövőndő magyar poézis legjobbjai és legigazabbjai közé fogja emelni. Ez a most serdülő és még iskoláit járó költő már eddig is sokat és mélyen szenvedett az élettől és az emberektől, hordozta a kietlen nyomor és elhagyottság keresztjét, árván és nincstelenül vándorolt és dolgozott és tanult, egyetlen vigasztalása az a jólékony és áldott géniusz volt, amely Csokonait és Petőfit — dicsőséges elődeit nyomorban és küldetésben, — a cudar és átkozott nélkütlözés kópárnáin és szalmavackán se hagyta cserben. Ma költőnek lenni megint áldozat és mártírium egy kicsit, szegény költőnek lenni — bár ez talán pleonazmus — különösen az. De József Attilának van még egy irigylésre méltó kincse, a költészet adománya mellett — ifjúsága és az a tudat, hogy előtte a végtelen lehetőségek holnapai birodalma. Ám a fiatal palántát szeretni, gondozni és ápolni kell, mert különben nem fog égbé nőni. (Ezt úgysem igen engedik meg nálunk emberek és viszonyok, akár Petőfiről van szó, akár Adyról.)

Nem ismerek bölcsőbb és igazabb fajvédelmet, mint a valódi tehetség, az ígéretes fiatalság mehecsülését, pártolását, okos, és szerető felémelését. Emberek, magyarok, ime a költő, aki indul, magasba és mélybe : József Attila, szeressétek és fogjátok pártját neki! Ennek a szegény, csonka országnak egyetlen megmaradt és el nem rabolható kincse a kultúrája és ennek a kultúrának reménységei közül való ez a József Attila, akit nem én, de a múzsa avatott pappá, a szépség és az igazság magyar templomában.»

2. Nem Én Kiáltok. Koroknay-kiadás, Szeged 1925. 110 l.

1923—1924 versterméséből a költő újabb könyvet szándékozott kiadni. Erről tanuskodik az Espersit János hagyatékában fennmaradt »A legutolsó harcos« c. versesfüzete. (Galamb Ö. : Makói évek 131 l.) A füzet néhány versét átvette az 1924 őszi összeállított verskötetébe, a későbbi Nem Én Kiáltok-ba. E kötet címe az első tervek szerint »A villámok szeretője« lett volna. (L. József Attila 1924. október 30-i levelét Galamb Ödönhöz, Makói Évek 56. l.) A készülő kötetről nyomtatásban az első hírt a miskolci *Reggeli Hírlap* 1924 november 3-i számában megjelent *Itt egy ja, ott egy ja* c. vers alatti jegyzetében olvashatjuk. A Nem Én Kiáltok 1924. decemberének második felében hagyta el a sajtót. (1924. december 24-től való kötet-dedikációkat l. Irodalomtörténet 1955 : 153-55.) A kötetben található versek :

Nem én kiáltok

[FÉRFIGSÓVAL]

*A szerelmes szonettje
Útrahívás
Névnapi dicséret*

*A szeméd
Nő a tükör előtt
Férfiszóval I., II.
Nyolcesztendő lányok
Asszonyvárás asszonyszobor mellett
Ezerfárosnyi végzet
Dicsértesség*

Rög a röghöz
Csudálkozunk az életen
Mért hagytál el, hogyha kívánsz
Sacrilégium
Hűség
Nyár volt

[VILLÁMOK SZERETŐJE]

Villámok szeretője
És keressük az igazságot
Hét napja
Tanulmányfej
A gondolkodó szonettje
A bátrak
Bosszúság
Komoly lett már
Milyen jó lenne nem útni vissza
Miért mondtál rosszat nekem
Megfáradt ember
Tavasza van! Gyönyörű!

[A LEGUTOLSÓ HARCOS]

A legutolsó harcos
Lopók közötti szegényember
Szegényember balladája
Szegényember szeretője
Aki szegény, az a legszegényebb
Sírdomb a hegycsúcson
Juhász Gyuláról való nóta
Harc a békeségért

Magyarok I., II.
Egyszerű ez
Itt egy fa, ott egy fa
Éjjel
Mindent hagyok
A csoda

[NEM ÉN KIÁLTOK]

Forduló
A számokról
Jövendő férfiak
Karácsony
Üvegöntők
Ti jók vagytok mindannyian
Imádság megfáradtagnak
A kutya
Küldünk Istenhez
Ki verné fel lelkünkben a lelket?
Gyémánt
Szép nyári este van
Kövek
Érzitek-e?
Lázadó szentek
Jónál jobb
Koldusok I., II., III.

[A MŰVÉSZET HÁROM ARCA]

Minden rendű emberi dolgokhoz
Művészet az emberek között
Igaz, őszinte búcsú

A verseket József Attila a következő utószóval zárta :

»Alleluja,

végre elindul ez a könyv. Végre megszabadulok tőle. Végre nem bennem lesz, hanem messze, messze tőlem, kinn a világban. Idegen lesz és csinálhatom a mást, az igazabbat. Megölöm ezt a kísértetet. Mit akar?

Most, hogy kidobom magamból ezeket az írásokat, követelő, üres tér marad bennem új, szebb, szeretőbb csillagzatok után. Hegyre kell menjen az, aki a világokat termő fáról szakítani akar. S én érzem, hogy hegy nő alattam, de bizonyos is, hogy hegy nő az alatt, aki kidobálja magából a nehéz, megkövesült sírásokat és azt mondja :

Én nem azért jöttem, hogy böggjek, hogy buzdítsak, hanem hogy tegyek. Egy mindannyiunknál szociálisabb ember szinte csak sejtett alakja lebeg a szívek fölött. Kell, hogy reá rakjam húsmat és beleágyazzam csontjaimat. Hogy ez nem »művészet«? Hát akkor fütyülök a »művészetre«, én többet akarok, én azt akarom, ami kell.

Érik a fény, a Metaars.

Szeged, 1924. karácsony szombatja.«

(»Karácsony szombatján« minden biztonnal az ünnep előtti napot, tehát 1924. december 24-ét kell értenünk.)

3. Nincsen Apám, Se Anyám. Versek. Genius, Budapest 1929. (Koroknay nyoinda. Szeged) 64 l.

1925-től 28-ig írt verseit a költő 1928 tavaszán kezdte újabb verskötetbe gyűjteni. 1928 áprilisában a *Népszavában* megjelent verseit (április 2. és 27.) már mutatványként közli »A Nincsen apám, se anyám' c. sajtó alatt levő könyvből«. Április 29-én Eidus Bentiant Szegeden, 30-án Galamb Ödönt Makón előfizetők gyűjtésére kéri. Az Eidusnak írt levél szerint (vö. Péter László, Irodalomtörténet, 1955:162) a kötet megjelenését május 31-ére tervezte, azonban — anyagi nehézségek miatt — csak 1929. február 17-én jelenhetett meg. A kötetből 1000 számozott példány készült, a »901—1000. számú példányok a költő kezéből köztulajdonba mentek át«. A negyedik lapon a kötet ajánlása olvasható: »*Vágó Józsefnek*«. A kötetben található versek:

Lidi nénémnek
Örökélet
Szeretnének
Tiszta szívvel
Éji dal
Zuzmara
A pap mosolyog
Dal
Biztató
Magyar Alföld
József Attila
Ó szív! Nyugodj!
Hangya
Megfáradt ember
Kertész leszek
Isten
Istenem
Hosszú az Űristen
Reggeli
Az oroszlán idézése
Űlni, állni, ölni, halni
Tűzek éneke
Fiatalasszonyok éneke
Dalocska
Táncba fognak
Sok gondom közt

Gyöngy
Pöttyös
Áldalak búval, vigalommal
Ringató
Tószunnyadó
Tedd a kezed
Klárások
Pernyeláncra
Mikor az utcán átment a kedves
Piros hold körül
Tudtam én
Itt hűvösebb
Gyereksírás
Szeretők lázadása
Förgeteg
Öreg minden
Kovács
Medáliahk 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7.,
8., 9., 10., 11., 12.
Dúdoló
Két vázlat (Simon Jolán, Németh
Andor)
Hajnalba kel föl mint a pékek
Évted haragszom, nem ellened
Kopogtatás nélkül
A nagy városokat

4. Döntsd a tőkét, ne siránkozz. Versek. Budapest (1931). Juhász Árpád könyvnyomdája, VII. ker., Angol-utca 5. 47 l.

Az 1930. december 12-én a *Népszavában* megjelenő *Ákácok* c. versjegyzete: »Mutatvány a Döntsd a tőkét, ne siránkozz c. sajtó alatt levő verseskönyvből«. A kötet csak 1931 március közepén jelent meg. Néhány nappal megjelenése után az ügyészség a forradalmi versfüzetet lefoglaltatta és a költő ellen *Szocialisták* c. verse és a *Villomról meg a vastag Margotról* szóló ballada fordítása miatt eljárást indított. A kötetben található versek:

Anyám
 Margaréta
 Füst
 Tiszazug
 Nyár
 Fuvdó
 Harmatocska
 Bánat
 Esik
 Aradat
 Regős ének
 Betlehem
 Betlehemi királyok
 Farsangi lakodalom
 Aty emlékezete
 Egy höltpre
 Kultúra

Aranybojtú
 Tömeg
 Beszél a tej
 Két keserves (Csin-bin, Meddliá)
 Tündő (Vihar, Eperfa, Fegyvertelen,
 Irásjel)
 Akácokhoz
 Dörmögő
 Szocialisták
 Végül
 Villonról meg a vastag Margotról szóló
 ballada
 Nyugasztáló, melyet Villon szerzett önmagáért és cimboráiért, várván, hogy végül fölakasszák
 Ballada a hajdani idők dámaírói
 Villon négy sorocskája

5. Külvárosi Éj. József Attila újabb költeményeiből. A költő kiadása. Budapest 1932. (Dr. Keller és Kiss Törekvés nyomdája). 32 l.

1932. októberében jelent meg. Az első vers előtt mottó: *Aki dudás akar lenni, annak pokolra kell menni.* Népdal. A kötetben található versek:

Külvárosi éj
 Holt vidék
 Mondd, mit érlel...
 Ritkás erdő alatt
 Ordas
 Munkások
 A hetedik
 Emlék
 Medvetánc

Eső
 Fagy
 Hajú
 Kanász
 A cipő
 Fák
 Bánat
 Háló

6. Medvetánc. Válogatott költemények 1922—1934. Révai kiadás, Budapest 1934. 112. l.

1934. decemberében jelent meg. A költő a válogatás és versközlés szempontjait a következőkben foglalta össze: »Ez a kötet 1922—1934. esztendőkből írt verseim válogatott gyűjteménye; elkallódott füzetekben javarészt már megjelentek. A régi szövegen itt-ott változtattam, kimondott gondolatuk és képzetük így találóbb forma érzéseimhez. Az első versel: kora ifjúságom kísérletei. Érdeklődők számára ideírom: 1905-ben születtem Budapesten, a Ferencvárosban.«

A versek élén népdalidézet áll:

*»Aki dudás akar lenni,
 pokolra kell annak menni.
 Ott kell annak megtanulni,
 hogyan kell a dudát fújni.«*

(Pásztortánc)

A kötetben található versek:

[VERSEK 1922—24-BŐL]

A jámbor tehát
Éhség
Mégfáradt ember
Tanulmányfej
Rög a röghöz
Névnapi dícséret
Útrahívás
Sacrilégum

[NINCSEN APÁM SE ANYÁM]

[1925—29]

Bevezető
Szeretndlek
Tiszta szívvél
Két dal (Éji dal, Dal)
Nemzeti József Áron
Engem temetnek
Magyar Alföld
Biztató
József Attila
Hangya
Isten
Istenem
Hosszú az Uristen
Reggeli
Ülni, állni ölni, halni
Fiatal asszonyok éneke
Táncba fognak
Áldalak búval, vigalommal
Két dalocska (Dalocska, Ringató)
Dörmögő
Tedd a kezed
Kláriskok
Piros hold körül
Mióta elmentél
Meddélidk 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9.
Két vázlat (Simon Jolán, Németh
Andor)

[A DÖNTSD A TŐKÉT NE SI-
RÁNKOZZ c. kötetből: A költő
a tartalomjegyzékben nem tünteti
fel az elkobzott kötet címét, hanem
csak »Verseik 1930—31-ből« jelzéssel
közli]

Anyám
Margaréta
Füst

Tiszazug
Nyár
Favágók
Harmatocska
Bánat
Regős ének
Bellehem
Bellehemi királyok
Két keserves (Csin-bin, Meddália)
Esik
Őt szegény szől
Beszél a tej
Tündöb (Vihar, Eperfa, Keresztény,
Írásjel)

[A KÜLVÁROSI ÉJ [1932]

c. kötetből]

Határ
Külvárosi éj
Háló
Mondd mit érlel.
Holt vidék
Fák
Emlék
Ordas
Ritkás erdő alatt
A hetedik
Medvetánc
A kanász
Fagy

[VERSEK 1933—34-BŐL]

Reménytelenül (Lassan, tündöve,
Vasszínű égboltban)

Számvetés
Téli éjszaka
Haszon
Elégia
Óda
Falu
Vigasz
Szappanosvíz
Egy kisgyerek sír
Eszmélet
Iszonyat
A fán a levelek
Anyá
Mama

A Múzeumban megtalálható a Medvetánc kötet eredeti válogatási tervezete. Ebből kitűnik, hogy a Külvárosi Éj kötetből a véglegesen bekerültek kivül a *Munkások*, *Eső*, *A cipő*, *Bánat*; a később keletkezett versek közül pedig a *Tőkehaszon ballada*, az *Óda* (azaz *A város peremén*), *Ősz*, *Alkalmi vers*, és a *Bérmunkás ballada* c. verseket akarta a költő szerepeltetni. A költemények nyilván nagyrészt politikai okok miatt szorultak ki a válogatásból.

7. Nagyon Fáj. József Attila versei. Cserépfalvi, 1936. Budapest (Jöbl Dávid és Fia nyomda). 102 l.

1936. decemberében jelent meg. E kötetben található versek :

<i>A blün</i>	<i>Balatonszárszó</i>
<i>En nem tudtam</i>	<i>Jaj majdnem</i>
<i>Mint gyermek</i>	<i>Judit</i>
<i>Ajtót nyitok</i>	<i>Az a szép régi asszony</i>
<i>Emberiség</i>	<i>Világostisd fel</i>
<i>Emberek</i>	<i>Kosztolányi</i>
<i>Ha a hold süt</i>	<i>.. aki szeretni gyáva vagy</i>
<i>Harag</i>	<i>Nagyon fáj</i>
<i>A város peremén</i>	<i>Majd megöregszel</i>
<i>Levegőti!</i>	<i>Mint a mezőn</i>
<i>A Dunánál</i>	<i>Ne bántsd</i>
<i>Egy spanyol földműves sírverse</i>	<i>Magány</i>
<i>Két hexameter</i>	<i>Ki-be ugrál</i>
<i>Kivakják a fát</i>	<i>Azt mondják</i>
<i>Irgalom</i>	<i>Kész a lettár</i>
<i>Amit szívedbe rejtessz</i>	<i>Elymaradt ölelés miatt</i>
<i>Temetés után</i>	<i>Kései sírató</i>
<i>Gyermekké tettél</i>	<i>Kiáltozás</i>

B) Gyűjteményes kiadások :

1. József Attila összes versei és válogatott írásai. Sajtó alá rendezte Németh Andor. Cserépfalvi, Budapest, 1938. (Pápai Ernő nyomda.) 567 l.

A verseket a következő sorrendben közli: először a Medvetánc és a Nagyon Fáj c. kötetekben megjelenteket, majd »Ha már elpusztul a világ« (pótlások a Medvetánc-kötethez) és »Nincs locsánat (József Attila utolsó versei. 1936—37)« címen József Attila 1935—1937-ben írt verseit. Ezek után következik a Függelék: Alkalmi versek, Szépség Koldusa, Nem Én Kiáltok, József Attila prózai írásából. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz és a Külvárosi Éj c. kötetekben megjelent versek ebből a kiadásból kimaradtak. A József Attila által sajtó alá rendezett kötetekbe föl nem vett versek közül e kiadás a következőket tartalmazza :

<i>Önarckép</i>	<i>Aki erős ember</i>
<i>Hegyes fogakkal</i>	<i>Milyen jó volna nem ütni vissza</i>
<i>Együgyű ének</i>	<i>Jut az ember</i>
<i>Pillanásomtól az almák</i>	<i>A világ ha elbujdoszat</i>
<i>Olyan bolond vagy</i>	<i>Fiatal rák, piros rák</i>
<i>Látod?</i>	<i>Csendes hévébe</i>
<i>Isten</i>	<i>Esik</i>
<i>Négyen ugrottunk vízbe</i>	<i>Ha nem szorítsz ..</i>
<i>Szép csöndesen aludj</i>	<i>Németh Andornak</i>

Alkalmi vers a szocializmus
állásáról Ignotusnak
Magad emésztd .
Nyári délután
Szerelmesem mi már . .
Vázlat a Külvárosi éjhez
Egy ifjú párra
Majd emlékezni jó lesz
Csak az olvassa versemet .
Reggeli fény
Ősz (Tar ágak boga-rácsai között)
Tájéék

I. A pipafüst lenyúl a földig

II. Ragyog az ég

Szürküllet
Ars poetica
»Költőnk és korá»
Thomas Mann üdvözlése
Születésnapomra
Arany
Száradok, törődöm
Bibliai
Március
A költő hasztalan vonít
Hazám
Az árnyékok .
Könnycs fehéruhában
Vers (Kedvesem betegem . .)
Ha nem leszel .
Flórának
Flóra 1. Hexameterek, 2. Rejtelmek,
3. Már két milliárd, 4. Buzgóság,
5. Megméréssel !

Látomás
Gyönyörűt láttam
Miben hiszték . .
Könnycs emlékek . . .
Talán elfünődök hirtelen
Vers (I. Az ember él, habár üres
a kamra,

II. Leülepszik, nem illan el bajom)

Nem emel föl
Már régesrég .
Szállj költemény
Egy költőre
Bukj föl az áróból
Vers (Szaggattak, mint tergeteg az
erdőt . . .)
Tudod, hogy nincs bocsánat
Majd . . .
Vers (Száradok, törődöm)
Haragos bírák feketében

Vers (Négykézláb másztam. Álló
Istenem . . .)
Karóval jöttél
Ime, hát megeltem hazámat

[FORGÁCSOK]

Tengeri fürdő
Csak most . . .
Kedveském, ha én
Ő boldog az
Judithoz
Jelenet
Ének hajolj ki ajkamon . . .
Szél csapta égi bokromat . . .
Varidmsok az »Eszmélet» cikkiushoz
A kövezelen kis csatak . . .
Nedvesedik mellán . . .
Éltem, így érdemeltem . . .
Ha lelked logikád .
Mint locs-pocs . . .
Lassú álmodozásuiból
Ne légy szeles .
Kertemben évik
Mikor verset ír az ember
Minden s mindenki
Mintha paraszt . . .
A világ aranyos . . .
Tested a tápláló föld .
Ha lényed erős
Az én apám . . .
A hullámok lágy . . .
Édesanyám egyetlen drága
A raktár .
Éva vigyázz . . .
Mikor dolgozol csendesen
Valamikor volt . . .
Tizenöt éve írok . . .
Juthám, csapódj . . .
Még nem volt olyan .
A nap még füstölög
Vadász szemünkre lányok .
Nincs közöm senkihez
A nyárják közt . . .
A kerten hallatlan .
Világokat igazatok . . .
Az árnyékból összegyűjti
Az ég színe . . .
Költő szerelme . . .
Arcuk egy-egy kis külváros
Mint a tejút
Arcodon könnyed

[UTOLSÓ TÖREDÉKEK]

Drága barátaim .

*Szól a szája . .
Irgalom édesanyám .
Roshád a hormos hó
Vak, vak, vak . .
As én szívem .*

A »FÜGGELÉK«ben :
*Kedves Jócó
Allató
Levél*

2. József Attila Összes versei és műfordításai. Sajtó alá rendezte Bálint György. Cserépfalvi, Budapest 1940. (Pápai Ernő nyomda 544 l.)

A kötet összeállításának szempontjai : »E kötetben a költő verseinek időrendjét igyekeztünk megtartani. Lehetőleg teljes kiadást adunk. Az előző kiadás óta jónéhány vers került elő, ezeket is közöljük, József Attila jelentősebb műfordításaival együtt. A költő 1934-ben »Medvetánc« címen válogatott verseskötvetet adott ki ; ennek szerkesztését kegyeletből nem érintettük. Az időrend elvét követve azonban, hogy az olvasó régebbi köteteket is hiánytalanul láthassa maga előtt, a »Medvetánc«-ba átvett versek címét eredeti helyükön is közöljük, utalással a »Medvetánc«-ra, ahol a vers olvasható.«

A József Attila által sajtó alá rendezett kötetek versein és a Némethl Andor-féle kiadásban már megjelent verseken kívül a kötet a következő verseket tartalmazza :

*Sóhaj
Szeretném, ha vadalmaja lennék !
Müllerem
Lázadó Krisztus
A Kozmosz éneke
Tavaszi sár
Komor búcsúzás
Csengő
A tavi torony harangozója
Nekem mindegy
Egy átlátszó oroszlán
Két vers (I. Menyasszony-múlásban...)*

II. Csengője voltam én Lucdmnak)
*Párizsi anizs
Ó bánat . . .
Ó Európa
Ködből, csöndből
Légy ostoba
El innen
A költő olyan
Sárga füvek
Ballada
Ősz (A fán a levelek)
Hordunk vinyogó kosarat
Laci bá'
Egeres
Hizlalt eső
Sportirodalom
Egy új honörkhöz
Oszlász után
Epigramma*

*Még ne utazz el
Semmi
Mehalt Juhász Gyula
Flóra (Én, ki emberként vagyok,
élve boldog)
Flóra (I. Tudnál-e Flóra, anyyira
szeretni. II. Félek, nem tudod
megbocsátani)*

[TÖREDÉKEK]

*Én költő vagyok
Bocsássatok meg . .
A havisnyája egy lucsok .
Csomagodat ne bontsd ki .
Attila, no, mi van veled ?
Szolgának állítod magad . .
Ki lapengedélyt nekem nem adott . .
Már sokszor alszom úgy a népligetben
Atizsaát fekvőhelyeden
Én óvakodva szürcsölöm . . .
Én hazám, fajom és emberiségem .
Ugy élsz szivemben, Erzszi, mint a
bánat . . .
Repedt kályhámön macska ül . .
Állás nélkül élek, akár a madár
Ebben a csendes, úri, idegen .
Már azt gondolom, bánatomra .
Majd csöndbe fagyának a dalok . .
Kásásodik a víz, kialakul a jég .*

Sokan voltak és körülvettek . . .
 Mily szép vagy, milyen gyönyörű
 Flóra, csindlyunk gyereket . . .
 Színes forgókat csináltam, eladtam . . .
 Ha föltámadnál, magad is szepegve . . .
 Kiknek adtam a boldogot . . .
 Egész testében reszket, mint a gyer-
 mek . . .
 Ahol a szabadság, a rend . . .
 Én világot, amíg más családi házat . . .
 Én utánam repes a hűség . . .
 Én nem tudom, mi fenyeget . . .
 Ki tudom, még sokáig élek . . .
 Mint a motor, amely már begyulladt . . .
 Szeretem s ezért megölöm . . .
 És testem végül megbetegedett . . .

[MŰFORDÍTÁSOK]

Villon Ferenc Nagy Testamentuma
 Ballada, melyet Villon szerzett édes-
 anyja kérésére Székanyánkhhoz való
 könyörgésképen
 A meghökkenlek
 Munkások
 Este
 Szívem testvére az idő . . .
 Dél-Csehország
 Hol a földes . . .
 Sokaság, Te !
 Tél
 A bányász
 Tidmann ur
 »Erős vár a mi Istenünk«

Ennek a kiadásnak változatlan lenyomata jelent meg 1946-ban

3. József Attila összes versei és műfordításai. Sajtó alá rendezte
 Bálint György. Cserépfalvi, Budapest 1948. 528. l.
 A Bálint-féle kiadás új lenyomata végére pótlásként egy ívet fűztek
 hozzá. Ebben a részben található versek :

A dy emlékezete
 [a vers azonos szöveggel megtalálható
 a kötet 187. lapján is]
 Szocialisták
 Búza
 Tőkehaszon-ballada
 Tömeg
 Lebukott
 Akácokhoz

Ezek a versek a felszabadulás után először a *Döntsd a tőkét, József
 Attila forradalmi versei* c. kiadványban (Cserépfalvi, 1945) láttak nap-
 világot.

4. József Attila összes verse. Sajtó alá rendezte Kardos László. Révai könyvkiadó nemzeti vállalat. Budapest, 1950. (Révai nyomda) 637 l.

A szerkesztő a Jegyzetek (613. l.) élén az összeállítás elveit a következőkben foglalja össze: »A kiadás módszere meglehetősen eltér az előző gyűjteményekétől. A kötetek anyagát időrendben adja, s a Medvetánc-nak a korábbi kötetekből átemelt darabjait visszaosztja az eredeti kötetekbe. Így a költő fejlődésének a kötetekben jelentkező vonala sokkal könnyebben kísérhető figyelemmel. Nem szakítottuk meg a kötetek anyagát a kiadatlan — igazában: a költő által kötetbe nem foglalt — versek közzéállításával sem, amint azt a korábbi kiadások tették. A »kiadatlan« versek — hozzávetőlegesen időrendben — a kötet második felébe kerültek. Így voltaképpen két párhuzamos fejlődési vonalat kísérhet végig az olvasó. Az első vonal a József Attila-kötetek *nyílt* vonala, a másik azoké a verseké, amelyek — hol a költő akaratából, hol a költő akarata ellenére — *nem* kerültek a kötetekbe — néha még nyomdafesték alá sem.«

Az addigi kiadásokban megjelent verseken kívül Kardos a következő verseket közölte:

Hozzá!
Amióta.
A szív s a szem
Ősszetört szívem
A haldívról
Csókolj, csókolj
Homály borult az erdőre
Lélekszirtéken
Leány szépség dicsérete
Távol ének
Petőfi tüze
Mert ismeretlenünknek tetszik
Tovább én nem bírom
Magyarok (Ó, jaj mi igazán tiszták vagyunk)
Földmadár
Szólt az ember
A paradicsom élletté lesz
Vízem a földem
Ezüst élet
Szélkiáltó madár
Proletárok
Kedvesem
Csodálkozó bogarak
Pirosszemű
Cézár Galliában
Reggeli ájtatosság
Egy Modriano-cigaretta papír elszakadt
A másodfokú jüggvények egyenletei
A szeretők hallgatva megálltak...
Szocialisták (Fájás, nyomor és jóság
hajtott össze)
Munkások (Tedd le kissé a szerszámokat)
Ifjúmunkás
Mindig jótanácsot sziszegnek

Balga költő
Melléd két pólusa
Hívogató
Acélgömb, föl, föl! Emelkedj!
A kelő korongba...
Kigyulladt
Ballagok lassan hazafelé..
Csókjaidat hadd viszem oda.
Tüntetés
Jutka verse
Kiszombori dal
Szabados dal
Két vers (K. S. + tbc-ben, A három
kovács)
Ó boldog az...
Most fehér a tülz
Munkások kórusa
Lucához
Párbeszéd
Bethlen István
Istén (Én már fiatalombar lettem)
Kispolgár
A kínhoz

5. József Attila Összes Művei. I. Versek 1922—1928. II. Versek 1929—1937. Zsengék, Töredékek. Rögtönzések. Sajtó alá rendezte: Waldapfel József és Szabolcsi Miklós. Készült a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézetében. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1952. I.: 462 l. és 19 t. — II.: 511 l. és 21 t.

6. József Attila Összes Versei. Sajtó alá rendezte Szabolcsi Miklós. Szépirodalmi Kiadó. Bpest, 1954. 686 l. (Az 5. alatt felvett kiadás alapján, az annak lezárása után előkerült néhány szöveggel bővítve.)

7. József Attila összes versei. Sajtó alá rendezte Szabolcsi Miklós. Szépirodalmi Kiadó. Bpest, 1955. 611. l. Ez a kiadás 50.000 példányban jelent meg.

8. József Attila összes versei. Sajtó alá rendezte Szabolcsi Miklós, Szépirodalmi Kiadó. Bpest, 1955. 692. l.

C) József Attila élete nyomában. Galamb Ödön: Makói évek. Függelék: József Attila válogatott kiadatlan versei Radnóti Miklós jegyzetével. Cserépfalvi. Budapest, 1941. (Pápai Ernő műintézete.)

(Galamb Ödön által közölt versek):

Tanítások 1—8.
Pilóta
Anyám a mosásban gyászkoszorú
Chant du prolétaire
Esti felhőkön
 Radnóti Miklós bevezetésével
 függelékül közölt versek:
Ledánykérő ének
Ugy-e pajtás!

Aratás előtt
Aranykalásztól.
Aratásban
A gép elkapta
Tavaszi ének
Egyszerű vers
Vers (Hiába gyűl ki nagy szemed-
ben máglya...)
Távoli ének

A betűk sivatagában
Ajánlás
Fohászkodó ének
A világ megteremtése
Ide újra a szeretet jön
Tünetelés
Tűz van
Figyel a kancsal
Leányszépség dicsérete
Tavaszi labdajáték
Alkohol
A tanításokból. 14.
Hajad az ujjamé

Kakuk Marci
Oly friss
Keserű
Most fehér a tűz
Néha szigetek
Én dobtam
Ekrasztömög
Riának hívom
Szomorú
A kert
A csapat
Beteg vagyok

D) József Attila halála óta megjelent válogatások :

József Attila válogatott lírai versei. Cserépfalvi. Budapest, 1943. 19 l.

József Attila forradalmi versei. Cserépfalvi. Budapest, 1945. 56 l.

József Attila válogatott versei. Barabás Tibor, Keszi Imre, Németh Andor válogatásában. Cserépfalvi. Budapest, 1949. (Forrás nyomda) 9 l.

József Attila válogatott versei. Szépirodalmi Kiadó. Budapest, 1951. (Révai nyomda) 99 l. — Szépirodalmi Kiskönyvtár 14—15.

József Attila válogatott művei. (Magyar Klasszikusok). Sajtó alá rendezte Szabolcsi Miklós. Szépirodalmi Kiadó. Budapest, 1952. 462 l. és 1 t.

József Attila válogatott versei. Válogatta Simon István. Ifjúsági könyvkiadó. Budapest, 1955. 221 l.

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. József Attila arcképe.....	4
2. A Dörmögő unokáival, József Attilával és Etussal	8
3. A Döntsd A Tőkét, Ne Siránkozz külső címlapja.....	32
4. A mama, József Áronné gyermekeivel, Attilával és Etussal.....	32
5. A Külvárosi Éj külső címlapja József Attila dedikációjával.....	56
6. József Attila kézírata: Holt vidék.....	72
7. »A város peremén« korábbi szövege a Korunkból József Attila javításaival.....	88
8. József Attila kézírata, A tőkések hasznáról.....	96
9. A Medvetánc külső címlapja.....	112
10. József Attila 1936-ban »A Dunánál«.....	192
11. József Attila korrektúrája: Flórának.....	200
12. József Attila gépirata: Ars poetica.....	200
13.—14. József Attila kézírata: a Hazám két része.....	208
15. József Attila fogalmazványa: Zúgó, fehér.....	288

CÍMVÁLTOZATOK MUTATÓJA

Az első szám a vers, a második a vonatkozó jegyzet lapszáma

A bánat	I.	41	372
A bátrak	I.	78	377
A betűk sivatagában	I.	14	365
A boldogság nyitott könyv	II.	363	482
A bűn	II.	138	415
Acélgömb, föl, föl!	I.	264	439
A cipő	II.	69	395
A csapat	I.	254	435
(A csipogó árnyakból.)	II.	297	466
A csoda	I.	190	420
Ad sidera	I.	84	379
A Dunánál	II.	158	422
Ady emlékezete	II.	23	384
A fán a levelek	II.	113	407
A füst	I.	58	374
A gép elkapta	I.	27	368
(A gondolkodó szonettje)	I.	104	390
(A gyermekszemű élet-tavon)	II.	267	461
A halálról	II.	256	460
(A hallgatag gép ..)	II.	302	467
(A harisnyája)	II.	360	481
A három kovács	I.	318	455
A hetedik	II.	62	394
A hit boldogít	II.	331	475
(Ahol a szabadság ...)	II.	316	471
(A hullámok lágy tánca.)	II.	162	424
A jámbor tehén	I.	22	367
Ajánlás	II.	336	476
Ajtót nyitok	II.	129	412
Akácokhoz	II.	14	381
A kanász	II.	68	395
A kedvesem	I.	236	430
(A kelő korongba hajítom)	I.	265	439
A kert	I.	215	426
A kert	I.	292	448
(A kerten ...)	II.	300	467
(A k.nhoz ...)	II.	319	472
Aki szegény, az a legszegényebb	I.	179	417
Aki szeretni gyáva vagy	II.	170	427
Akkor	II.	264	461
A kozmosz éneke	I.	103	389

A költő hasztalan vonít	—	II. 444
(A költő olyan...)	II. 365	483
(A kövezeten...)	II. 128	411
A kutya	I. 193	420
A legutolsó harcos	I. 98	386
Alkalmi vers a szocializmus állásáról	II. 105	405
Alkohol	I. 113	392
(A lovak)	I. 198	421
Altató	II. 153	421
Alvó tavú békességgel	I. 314	454
A másodfokú függvények egyenletei	II. 345	478
A mennyei páncélvonal	I. 270	440
(Amikor verset ír az ember)	II. 366	483
Amióta	II. 255	460
Amit sz vedbe rejtész	II. 155	421
(A multkor, szerda este)	I. 142	405
A nagy városokat	I. 238	432
(A nap még füstölög)	II. 298	466
Anya	II. 111	407
(A nyakába kék kötő)	II. 341	478
Anyám	II. 34	386
Anyám a mosásban	I. 295	448
(Anyám meghalt)	I. 242	434
A nyárfák közt...	II. 300	467
A pap mosolyog	I. 291	447
Apám és anyám	II. 322	473
A paradicsom életté lesz	I. 215	426
(A pipafüst lenyúl...)	II. 296	464
A rák	I. 255	436
Arany	II. 192	436
Aranyborjú	II. 37	388
(Arany kalásztól)	I. 36	371
Aratásban	I. 20	366
Aratás előtt	I. 19	366
(Arcodon könnyed ott ragadt)	II. 290	464
(Arcuk egy-egy kis külváros...)	II. 299	467
A Royalban muzsika)	II. 357	481
Ars poetica	II. 206	442
A spenót	II. 334	475
A számokról	I. 129	399
A szemed	I. 69	375
A szent jobb ünnepén	I. 30	369
(A szerelmes szonettje)	I. 103	389
A szeretők hallgatva megálltak	I. 262	438
A szigeten	II. 104	405
A szív s a szem	II. 253	460
A szolnoki hídon	II. 250	459
Asszonyvárás asszonyiszobor mellett	I. 86	380
Asszonyvárás holdfényes szobor mellett	—	I. 380
A tanításokból	I. 123	395
A tavi torony harangozója	I. 246	434
A távol új és új egeket szór	I. 204	424
(A tó jegét...)	II. 322	473
A tőkések hasznáról	II. 96	402

A törvény	—	II. 405
A város peremén	II. 86	398
(A vásártéren . . .)	II. 324	473
A vergődő diák	I. 13	365
A világ ha elbujdostat	I. 271	440
A világ megokolt utálata	I. 114	392
A világ megteremtése	I. 151	409
Az a szép, régi asszony	II. 167	425
Az árnyékok	II. 226	452
Az édesanyjának	I. 336	461
Az én ajándékom	I. 48	373
(Az én sz vem . . .)	II. 317	472
Az »Eszmélet« ciklus vázlataiból	II. 294	464
Az oktató mama oktatása	II. 356	481
Az oroszán idézése	I. 258	437
Az örök elmúlás	II. 266	461
Az örök Polyphemos	II. 333	475
Az örült hajótörött	II. 276	462
Azt mondják	II. 185	433
(Azt olvastam hogy perli a Nepet)	II. 157	422
Áldalak b íval, vigalommal	I. 310	453
(Állás nélkül . . .)	II. 304	468
Álomban enyém vagy	I. 49	373
Április 11.	I. 213	426
Áradat	II. 39	388
(Átizzadt fekvőhelyeden)	II. 292	464
Baál	II. 273	462
Balatonszárszó	II. 163	424
Balga költő	I. 219	427
Ballada	II. 348	479
Bánat	II. 28	386
Bánat	II. 72	395
Békességért való harcolás	I. 116	393
Bérmunkás-ballada	II. 95	402
Beszél a tej	II. 36	387
(Beteg vagyok)	I. 240	433
Bethlen István	II. 15	381
Betlehem	II. 17	382
Betlehemi királyok	II. 18	382
Bevezető	I. 299	448
Bibliai	I. 200	421
Biztató	I. 347	465
Biztató	II. 154	421
(Bocsássátok meg . . .)	II. 308	469
Boldog hazug	II. 135	414
Boldogság	—	II. 405
Bolyongók	II. 260	460
Boros keserűség	I. 34	371
(Borosnyánkőbe én be nem fagyok)	I. 350	466
Bosszúság	I. 187	419
Bődülj torony . . .	I. 274	442
Börtöncella	—	II. 405
(Braun Évának)	II. 355	481
Bukj föl az árból	II. 213	445

Bús énekhívás	I. 65	374
Bús magyar éneke	I. 55	374
Búza	II. 85	298
Buzgóság	II. 195	437
Cézár Galliában	II. 344	478
Chant de prolétaire .	I. 301	449
Csak a tenger jött el	I. 261	438
(Csak az olvassa)	II. 219	448
(Csak most .)	II. 223	451
Csatadal	I. 183	418
Csend	I. 53	374
(Csendes, kévébe .),	II. 289	463
Csengő	I. 290	446
Csin-bin	II. 7	377
Csodálkozás	I. 169	413
(Csodálkozó bogarak közt)	I. 266	439
Csókkérés	—	I. 365
Csókkérés tavasszal	I. 16	365
Csókolj, csókolj...	II. 257	460
Csöndes esti zsoltár	I. 25	368
Csudálkozunk az életen	I. 169	413
(Csüngője voltam)	I. 316	455
(Dagadt hentes bárdja)	II. 314	471
Dal	I. 320	455
Dalocska	I. 276	442
Derengő rózsa)	I. 337	461
Derű	I. 320	455
(De szeretnék...)	II. 249	459
Dicsértessék	I. 178	416
Dörmögő	II. 10	378
(Drága barátaim .)	II. 328	474
Dudoló	I. 323	456
Egeres	II. 26	385
(Egész testében . .)	II. 304	468
(Egy átlátszó oroszlán)	I. 259	437
Egyedül	II. 262	461
Egy ifjú párra	II. 99	404
Egy kisgyerek sír	II. 77	396
Egy költőre	II. 24	385
Egy költőre	II. 230	454
Egy Modiáno-cigarettapapír elszakadt	II. 345	478
Egy spanyol földműves sirverse	II. 160	424
Egyszerű ez	I. 155	410
Egyszerű vers ..	I. 50	374
Egy új honórhöz	II. 353	479
Együgyű ének	I. 226	429
Egy vak ember sír	II. 307	469
Ekrazittőmeg	I. 247	435
Elégia	II. 89	400
Elernyedés	I. 331	458
El innen	I. 115	353
Elköszönő szelíd szavak	I. 111	392
Elküldtem hozzád	II. 288	463
Elmaradt ölelés_míatt	II. 187	434

Emberek	II. 133	413
Emberiség	II. 140	416
Emlék	II. 65	394
Engem temetnek	I. 291	447
Eperfa	II. 35	387
Epigramma	II. 357	481
Erőének	I. 54	374
Erősödik	I. 241	433
Esik	I. 287	446
Esik	II. 9	378
Eső	II. 58	393
Este volt s a bőrünk összeért	I. 199	421
Esti felhőkön	I. 228	429
Eszmélet	II. 107	405
(Ezen újabb kis magyarnak)	II. 358	481
Ezer fárosznyi végzet	I. 96	385
Ezüst élet	I. 216	427
(Édesanyám, egyetlen drága ...)	II. 328	474
Éhség	I. 26	368
Éji dal	I. 321	456
Éjjel	I. 85	380
(Éltem, így érdemeltem. . .)	II. 301	467
(Én azt akarom. . . .)	II. 318	472
(Én ámulok. . .)	II. 324	473
Én dobtam	I. 231	430
(Ének, hajlj ki ajkamon)	II. 327	474
Ének magamhoz	I. 57	374
(Én hazám. . .)	II. 303	468
(Én ki emberként. . .)	II. 204	441
(Én költő vagyok. . .)	II. 314	471
Én nem tudom.	II. 220	448
Én nem tudtam	II. 134	413
(Én óvakodva szürcsölöm)	II. 353	479
Érik a fény	I. 226	429
Érted haragszom, nem ellened	I. 282	444
Érzitek-e?	I. 195	421
És csak csudálkozunk az életen	—	I. 413
És keressük az igazságot	I. 137	402
(És testem végül. . .)	II. 303	468
(Éva vigyázz. . .)	II. 349	479
Fagy	II. 53	391
(Fagyon veszve. . .)	II. 305	469
Falak	I. 40	372
Falu	II. 117	408
Farsangi lakodalom	II. 38	388
Favágó	II. 16	381
Fák	II. 71	395
Fegyvertelen	—	II. 387
Fekete égboltban	—	II. 397
Felfelé törés	II. 332	475
(Fényszóróként kutatja)	II. 321	473
Férfiszóval	I. 180	417
Fiatal asszonyok éneke	I. 281	443
Fiatal életek indulója	I. 38	371

Fiatal rák	I. 255	436
Figyel a kancsal	I. 158	411
Flóra	II. 193	437
Flóra	II. 198	438
(Flóra, csináljunk gyereket)	II. 321	473
Flórának	II. 200	439
Fohászzkodó ének	I. 12	364
Forduló	I. 183	418
Földmadár	I. 132	400
Förgeteg	I. 333	460
Frisses	I. 196	421
Füst	II. 21	383
Galántai bátyámnak	II. 332	475
Gügyü, gügyü, Döncike	II. 337	476
Gyász és patyolat	I. 120	394
Gyémánt	I. 130	399
Gyereksírás	I. 328	457
Gyermekké tettél	I. 156	422
Gyöngy	I. 327	457
Gyöngysor	I. 60	374
Gyönyörút láttam	II. 231	455
(Ha a hold süt...)	II. 151	420
(Ha elhagysz)	II. 323	473
Hajad az ujjammé	I. 280	443
Hajnal	—	II. 405
Hajnalban kel föl, mint a pécek	I. 236	432
Hajnall vers	—	I. 424
Hajnali vers kedvesemnek	II. 277	462
Hajón megyek Pestre	I. 277	442
Ha ki erős ember	I. 289	446
(Ha lelked, logikád)	II. 366	483
(Ha lényed erős...)	II. 317	472
(Hallom, hogy az Ádám . .)	II. 360	481
Háló	II. 73	395
Ha nem leszel	II. 227	452
(Ha nem szorítsz . .)	II. 228	452
Hangja	I. 278	442
Harag	II. 152	420
Haragos bírák feketében	—	II. 446
Harc a békességért	I. 116	393
Harmatocska	II. 11	379
(Három vak holló...)	II. 315	471
(Három vándor)	II. 359	461
Határ	II. 61	394
Hazám	II. 215	447
Hej!, haj, mégis	—	I. 402
(Hétért...)	II. 299	467
Hét napja	I. 165	412
Hexaméterek	II. 193	437
Himnusz a borhoz	I. 61	374
Himnusz az élthez	II. 274	462
H vogató	I. 260	438
(Hizlalt eső...)	II. 298	466
(Hol a miniszterelnök . .)	II. 316	471

Holott náddal ringat	I. 325	457
Holttest az utcán	I. 28	368
Holt vidék	II. 51	391
Homály borult az erdőre	II. 251	459
Hont Erzsinek	II. 339	476
Hosszú az Úristen	I. 345	464
(Hová forduljon az ember)	II. 100	404
Hozzá!	II. 254	460
(Hull a levél)	II. 283	462
(25 éve..)	II. 365	483
Hűség	I. 88	381
Hűvösödik	I. 388	461
Ide újra a szeretet jön	I. 153	409
Ifjú munkás	I. 253	453
Igaz ember	I. 166	412
Igaz, őszinte búcsú	I. 82	379
(Ige)	II. 354	480
Illyés Gyulának	II. 350	479
Imádság megfáradtaknak	I. 192	420
(Ime hát megleltem hazámat...)	II. 246	459
(Indiában, hol éjjel a vadak...)	II. 177	432
Invokáció	II. 74	395
Írásjel	II. 35	387
Irgalom	II. 161	424
(Irgalom, édesanyám)	II. 319	472
Isten	I. 201	421
Isten	I. 223	428
Isten	I. 284	445
Istenem	I. 203	423
Iszonyat	II. 119	409
Itt egy fa, ott egy fa	I. 182	417
Itt hűvösebb	I. 338	461
Jaj, majdnem ...	II. 165	425
Jelenet	II. 309	469
Jelen, mult, jövő	II. 259	460
Jónál jobb	I. 149	408
(Jó volna-e.)	II. 293	464
József Attila	I. 229	430
József Attila	I. 306	451
(Jön a vihar)	II. 214	446
Jövendő férfiak	I. 125	396
Judit	II. 166	425
Juhász Gyulához	I. 31	369
Juhász Gyulának	I. 110	389
Juhász Gyuláról való nóta	I. 117	393
Jut az ember	I. 294	448
Jutka verse	II. 337	476
(Jutkám, csapódj...)	II. 361	481
Jut most elég virág	I. 289	446
Kakuc Marci	I. 161	411
Karácsony	I. 133	401
Karácsony	I. 134	401
(Karóval jöttél..)	II. 244	458
(Kásásodik a víz..)	II. 300	467

Kedvesem	I. 176	416
(Kedvesem, betegen . . .)	II. 235	456
(Kedveském . . .)	II. 295	465
(Kedves Zoltán)	II. 331	475
Kép a tükörben	I. 92	383
Kerek asztal	II. 346	478
Keresek valakit	I. 9	363
Keresztény	II. 35	387
Kertész leszek	I. 204	423
Kései sirató	II. 147	418
Keserű	I. 230	430
Keserű nekifoházkodás	I. 37	371
Kész a leltár	II. 186	433
Két dal	I. 321	456
Két dalocska	I. 274	442
Két hexaméter	II. 184	433
Két keserves	II. 7	377
Két vázlat	I. 307	452
Két vázlat	I. 343	463
Két vers	I. 315	455
Két vers	I. 318	455
Kiáltozás	II. 182	433
Kiáltunk Istenhez	I. 131	400
Kiáltvány Istenhez	—	I. 400
Ki-be ugrál . . .)	II. 183	433
(Kik csak hallották . . .)	II. 315	471
(Ki itt ha is csak . . .)	II. 335	495
(Kiknek adtam a boldogot . . .)	II. 229	453
(Ki lapengedélyt nekem nem adott)	II. 300	467
Kilóméterekkel	I. 269	440
Kirakják a fát	II. 188	435
Kirakom röggel	I. 293	448
Kispolgár	II. 33	386
Kiszombori dal	I. 303	450
(Ki tudom, még sokáig élek)	II. 316	471
Klárások	I. 329	458
Koldus	I. 46	373
Koldusok	I. 167	413
Komoly lett már	I. 188	419
Komor búcsúzás	I. 82	379
Kopogtatás nélkül	I. 239	433
Kosztolányi	II. 169	427
Kovács	I. 257	437
K. S. † TBC-ben	I. 318	455
Ködből, csöndből	I. 221	428
»Költőnk és korae	II. 240	457
(Költő szerelme . . .)	II. 307	469
Köntösök	I. 10	363
(Könnyű emlékek)	II. 236	456
Könnyű fehér ruhában	II. 225	452
Kövek	I. 138	403
Kristály	I. 130	399
Kukoricaföld	I. 23	367
Kultúra	I. 302	449

Kuruczok beszélnek	II. 351	479
Külvárosi éj	II. 55	392
Laci bá'	II. 8	377
Lányszépség dicsérete	I. 89	382
Lassan, tűnődve	II. 82	397
(Lassú álmódzásaiból.)	II. 302	468
Látod	I. 197	421
Lázadó Krisztus	I. 99	387
Lázadó szentek	I. 140	404
Leánykérő ének	II. 279	462
Leányszépség dicsérete	I. 91	383
Lebukott	II. 44	389
(Légy ostoba !)	II. 181	433
Lélekszirteken	I. 39	371
(Leontin)	II. 360	481
(Lépte könnyű. .)	II. 323	473
(Lesz lány hús.)	II. 303	468
(Leülekszik. .)	II. 132	413
(Le vagyok győzve.)	II. 242	458
Levegő	II. 142	417
Levél	II. 358	481
(Lez'g az élet.)	II. 323	473
Lopók között szegényember	I. 140	406
Lovas a temetőben	II. 275	462
Luca	I. 315	455
Lucához	I. 326	457
Magad emésztő	II. 123	409
Magány	II. 180	433
Magyar Alföld	I. 344	464
Magyarok	I. 80	378
Magyarok	I. 54	410
Magyarország messzire van	I. 244	434
Majd emlékezni jó lesz	II. 144	418
Majd megöregszel	II. 174	430
Május	II. 146	418
(Ma Lucie. .)	II. 340	477
Mama	II. 114	407
Mámor	II. 263	461
Mancinak (és Miskának)	II. 335	475
(Ma névnapja van)	II. 355	481
Már arra gondolok nem egyszer	II. 354	480
Már azt gondolom bánatomra	—	II. 480
Március	II. 145	418
Március	II. 202	440
Margaréta	II. 13	380
Már két milliárd	II. 194	437
(Már réges rég)	II. 212	445
(Már sokszor alszom úgy)	II. 306	469
Medália	II. 7	377
Medáliák	I. 351	466
Medvetánc	II. 66	394
Megfáradt ember	I. 122	394
Meghalt Juhász Gyula	II. 205	441
Megméressél	II. 195	437

Mégis elveszem	I. 268	440
(Még nem volt olyan disznó.)	II. 316	471
(Még ne utazz el. .)	II. 367	483
Melled két pólusa	I. 261	438
Mellékdal	II. 94	401
Mert a teremtés	I. 152	409
Mert ismeretlenünknek tetszik	I. 111	394
Mért hagytál el, hogyha kívánsz	I. 186	419
Miben hisztek ...	II. 238	457
(Mi emberek ...)	II. 127	411
Miért mondottál rosszat nékem	I. 139	404
(Miként a tiszta úrben. .)	II. 325	473
Mikor a szeretők	I. 276	442
Mikor az utcán átment a kedves	I. 224	428
(Mikor dolgozol. .)	II. 288	463
Milyen jó lenne nem ütni vissza	I. 170	413
(Mily szép vagy)	II. 318	472
Minden rendű emberi dolgokhoz	I. 159	411
(Minden s mindenki ...)	II. 322	473
Mindent hagyok	I. 189	420
Mindig jó tanácsot sziszegnek .	I. 275	442
Mint a mezőn	II. 175	481
(Mint a tejút ...)	II. 301	467
Mint gyermek	II. 137	415
(Mint locs-pocs fényben.)	II. 307	469
(Mint oroszlán. .)	II. 303	468
(Mint örök keservet)	II. 335	476
(Mint tenger alól)	II. 333	475
Mióta egyéb nagy írók	II. 314	471
Mióta elmentél	I. 338	461
Modern szonett	II. 131	412
Mondd, mit érlel	II. 59	393
Most a teremtés kezdetén vagyunk	I. 152	409
Most fehér a tűz	I. 234	430
Múlhatatlan	—	II. 412
Munkás	I. 256	437
Munkáshalál	—	I. 368
Munkások	II. 46	389
Munkások kórusa	I. 322	456
Műterem	I. 102	388
Művészet az emberek között	I. 150	408
Nagy ajándékok tora	I. 11	364
Nagyon fáj	II. 171	428
Nagy városokról beszélt	I. 237	432
(Nappal mint földet .)	II. 325	473
Napszonett	I. 17	365
Ne bántsd	II. 179	432
(Nedvesedik melán. .)	II. 326	474
(Ne feledd ...)	II. 372	484
Négyen ugrottunk vízbe	I. 285	445
(Négykézláb másztam ...)	II. 239	457
Néhány éjjelre padra, kőre...	I. 319	455
Néha szigetek	I. 232	430
Nekem mindegy	I. 184	418

(Ne légy szeles)	II. 315	471
Nem én kiáltok	I. 177	416
Németh Andor	I. 307	452
Nem tudják a lányok	I. 241	493
Nem tudunk élni	I. 32	369
Nem emel föl	II. 197	—
(Nem! nem!...)	II. 327	474
(Nem találok...)	II. 322	473
Nemzett József Áron	I. 314	456
Névnapi dicséret	I. 21	366
Nézem a lányát.....	I. 51	374
Niddy Jmpekovennek	—	I. 408
(Nincs közöm senkihez . .)	II. 325	473
(Nor-coc)	II. 361	481
Nő a tükör előtt	I. 185	418
(Nővérem csak küldi . .)	II. 339	476
Nyár.....	II. 22	283
Nyári délután	I. 18	365
Nyári délután	II. 103	404
(Nyári könnyű szellők)	II. 292	464
Nyár volt	I. 173	415
Nyolcesztendő lányok	I. 143	405
(Nyüzsög a boldogság...)	II. 343	478
(Ó bánat ne érij el).....	II. 287	463
Óda.....	II. 91	401
(Ó Európa...)	I. 305	451
(Oh hittem volna . .)	II. 313	471
Óh szív! nyugodj	I. 340	462
(Olyan bolond vagy)	I. 248	435
Oly friss	I. 196	421
Ordas	II. 54	392
Orgonaszó III.	—	I. 396
(Ó szőke csókok partja)	I. 118	394
Osztás után	II. 130	412
(Ó te szerencsétlen...)	II. 288	463
Ó, zordon szépség .	I. 45	373
Ónarckép	I. 79	378
(Ördög farába . .)	I. 339	462
Öreg minden	I. 332	459
(Örökkön háborog a tenger)	II. 88	463
Ősapám	I. 8	363
Ős patkány terjeszt kórt...	II. 210	444
Ősz	II. 112	407
Ősz	II. 141	417
Őszi alkonyat	I. 42	372
Összetört szívem	II. 52	460
Páncélvonalat	I. 267	439
Pap a templomban	I. 63	374
Parasztanyóka	I. 64	374
Párbeszéd	II. 41	388
Párizsi aniz	II. 338	476
Pauvre plaint-chant méchant	II. 347	478
Perc	I. 24	366
Pernye tánra	I. 330	458

Petőfi tüze	I. 75	376
Pillantásomtól az almák	I. 241	433
Pilóta	I. 249	435
Piros hold körül	I. 342	463
Piros szemű	I. 245	434
Pogányos hitvallás magyarul	II. 272	462
Pohár	I. 272	441
Pöttyös	I. 313	454
Prédikáció	II. 270	462
Proletárdal	I. 300	449
Proletárok	I. 71	375
Prolóógus	I. 36	371
Prolóógus mindenrendű emberi dolgokhoz	—	I. 411
Prózavers	I. 50	374
Pünkösöd előtt ...	I. 101	388
(Ragyog az ég)	II. 297	466
Reggeli	I. 348	465
Reggeli ájtatosság	II. 344	478
Reggeli fény	II. 199	438
Regös ének	II. 27	385
Rejtelmek	II. 193	437
Reménytelenül	II. 82	397
(Repedt kályhánom . .)	II. 290	463
Részeg a síneken	I. 33	369
Riának hívom	I. 233	430
Ringató	I. 325	457
Ritkás erdő alatt	II. 164	394
Rokkantak	I. 145	407
Roskad a kásás hó	II. 193	437
(Roskad a kormos hó . .)	II. 319	472
Rög a röghöz	I. 94	383
Rövid óda a kelő naphoz	I. 66	374
Sacrilegium	I. 87	380
Sárga füvek	II. 84	398
Sas	II. 222	450
(S az én apám ...)	II. 321	472
(Segítsetek . .)	II. 313	471
Senmi	II. 364	483
(S ha nem szeretsz úgy . .)	II. 308	469
Simon Jolán	I. 343	463
S.romb a hegycsúcson	I. 174	415
Smá 'Jiszróel	II. 362	481
Sóhaj	II. 282	462
(Sokan voltak ...)	II. 299	467
Sok gondom közt	I. 335	460
Somogyi Lolinak	II. 349	479
(S ó te szerencsétlen . .)	II. 288	463
Spenót		
Spleen	I. 62	374
Sportirodalom	II. 350	479
Szabados dal	I. 304	450
(Szaggatlak, mint a fergeg ...)	II. 237	456
(Szállj költemény . .)	I. 178	432
(Szamár széllal ...)	II. 314	471

Számvetés	II. 116	408
Szappanos víz	II. 115	408
Száradok, törődöm .	II. 221	449
(Száz éjszakán)	II. 326	474
Szeged alatt	I. 29	368
Szegény ember a XX. században	I. 209	424
Szegény ember balladája	I. 171	414
Szegény ember hova menjen?	II. 313	471
Szegény ember szeretője	I. 176	416
(Szél)	II. 35	387
Szélkiáltó madár	I. 209	424
Szél d, búcsuzó asszony	I. 148	407
Szép csöndesen aludj	II. 12	426
Szép lobogóval vagy anélkül	I. 218	427
Szép nyári este van	I. 194	420
Szerelem ez ?	I. 59	374
Szerelmesem mi már	I. 200	421
Szerelmes keserű hazafiság	I. 56	374
Szerelmes kiszólás	I. 70	375
Szerelmes vers	I. 76	376
(Szeretem . . .)	II. 313	471
Szeretném, ha vadalmafa lennék !	II. 258	460
Szeretnének	I. 346	464
Szeretők	I. 146	407
Szeretők lázadása	I. 308	452
(Szerették Ignótus Pali)	II. 372	484
Szocialisták	I. 283	444
Szocialisták	II. 43	389
(Szól a szája szótlan)	II. 312	470
(Szolgának állítod magad)	II. 367	483
(Szólj hát . . .)	II. 306	469
(Szóljon e költemény . . .)	II. 323	473
Szól az ember	I. 172	414
Szomorú	I. 225	429
Szomorú füz	I. 162	411
(Szonettjáték)	II. 344	478
(Szőke hajam)	I. 147	407
Születésnapomra	II. 208	444
Szürkület	II. 243	458
Tájék	—	II. 466
(Talán eltűnök hirtelen)	II. 245	459
Táncba fognak	I. 279	443
Tanítások	I. 123	395
Tanulmányfej	I. 68	375
Tavaszi ének	I. 15	365
Tavaszi labdajáték	I. 93	383
Tavaszi sár	I. 211	425
Tavasz van ! Gyönyörű!	I. 163	412
Távoli ének	I. 83	379
Távol zongora mellett	I. 7	363
Tedd a kezed	I. 317	455
(Tehervonatok tolatnak . . .)	II. 98	403
Tej	—	387
Tél	I. 44	373

Téli éjszaka	II. 79	396
Temetés után	II. 136	415
Tengerhez	II. 281	362
Tengeri fürdő	—	II. 431
(Tenyerembe tettem)	II. 287	463
Thomas Mann üdvözlése	II. 191	436
(Ti jók vagytok mindannyian)	I. 124	395
Tiszazug	II. 12	380
Tiszta szívvel	I. 210	425
(15 éve...)	II. 308	469
Tószunnyadó	I. 314	454
Tovább én nem bírom.....	I. 77	377
Tőkehaszon-ballada	—	II. 402
Tömeg	II. 29	387
Töredékek	II. 371	484
Tudod, hogy nincs bocsánat	II. 233	455
Tudtam én	I. 331	458
Tusikának	II. 331	474
Tűnődő	II. 35	387
Tüntetés	I. 156	410
Tüzek éneke	I. 235	430
Tüzek éneke	I. 349	465
Tűz van	I. 157	411
(Úgy élsz szívemben, Erzsi...)	II. 305	468
(Úgy eltűnt...)	II. 306	469
Úgye pajtás	I. 35	371
Úram	I. 119	394
Útrahívás	I. 95	383
Útrakészség.....	II. 268	462
Üdvözlés	I. 43	373
Ülni, állni, ölni, halni	I. 263	438
Ülünk egymás mellett	II. 261	461
Üvegöntök	I. 125	396
(Vadász szemünkre...)	II. 305	468
Vágymagam a hold alatt	II. 265	461
Vagyok, kinek kell, legyen kedve!	—	I. 445
(Vak, vak, vak).....	II. 314	472
(Valamikor volt a tett)	II. 355	481
Várakozás	I. 52	374
Várlak	I. 47	373
Vas-színű égboltban	II. 83	397
Vázlat a Külvárosi Éjhez	—	II. 403
Vázlatok az »Én ki emberként« c. vershez	II. 320	472
Végtelen óta	II. 280	462
Végül	I. 286	445
Verettetvén	—	I. 445
Vers	I. 97	385
Vers a szemedről.....	—	I. 375
Versek végére.....	I. 67	375
Vigasz	II. 97	403
Vihar	II. 35	387
Világ	—	II. 405
Világosítsd föl	II. 168	426
Villámok szeretője.....	I. 141	405

Virág	I. 302	449
(Virág Mártnak)	II. 342	478
Virágokat igazgatok	II. 326	474
Virágos	I. 273	441
Viszem a földem	I. 243	434
Wolke	II. 347	478
Zajtalanul és félelmesen	I. 286	445
(Zöld napsütés hintált . .)	II. 176	431
(Zúgó, fehér,)	II. 291	464
Zuzmára	I. 341	462

KEZDŐ SOROK MUTATÓJA

A bábok között elaludt a hangya	I. 278	442
A bánat szürke, néma postás	I. 41	372
A báránybunda árnyakat	II. 12	380
A boldogságunk némán meghúzódott.....	I. 49	373
A bögrét két kezébe fogta,	II. 34	386
A bögrét két kezébe fogta		
A bús biborkirályfi, naplemente	I. 19	366
A búzát vágja sok szilaj legény	I. 20	366
Acélgömbbe tömörítettett egyedülvalóság	I. 264	439
A csengetyűcsinálást.....	I. 290	446
A csillám szememből kihagy,	II 294	464
A csipogó árnyakból fiókáit	II. 297	466
A csorda megjött. Vén rokkant kapukba	I. 22	367
A csendes hajnali égről	II. 277	462
Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk !	II. 18	382
A dolgos test s az alkotó szellem, ...	II. 106	405
A dombon két gyerek tornyot rakott magosra a szép, puha sárból	I. 254	435
A dombon tornyot raktak a kicsik, tornyot raktak, szép puha sárból	I. 436	436
A meddő dombok homlokából	—	I. 412
A fák megálltak mozdulatlan	I. 215	426
A fán a levelek	II. 112	407
A fán a levelek	II. 113	407
A földéken néhány komoly paraszt	I. 122	394
A föld alól a gyors csirák	II. 145	418
A földesúr, akinek sérvig	II. 216	447
A földön semmi nem örök	II. 266	461
A fürgeteg fekete hab, ezüst :	—	I. 460
A fürgeteg fekete vadezüst ;.....	I. 333	460
A gép elkapta. Messze fröccsent vére,	I. 27	368
A gép megállt. Dús porfelleg kering	—	I. 368
A gép megállt. Elfáradt por kering	I. 26	I. 368
A gót s latin betűk sivatagában.....	I. 14	365
A gyenge szűz, a patyolat	I. 120	394
A gyereket úgy szeretik, ...	II. 371	484
A gyolcs ködökben puha varjak ülnek	II. 17	382
A gyolcs ködön át puha varjak szállnak,.....	—	II. 382
A hallgatag gép, nézd, helyére ér,	II. 302	467
A halak téli pattanása villan, ...	—	II. 466
A hangok ömlenek a zongorából	I. 7	363
A harisnyája egy lucsock,	II. 360	481
A három rettentő kovács	I. 318	455

Ahogy fölvetem boldog szememet, ...	II. 105	405
Ahogy öreg akác nyújt egy hulló levelet a fiatal hársnak, ...	II. 355	481
Ahol a szabadság a rend, ...	II. 316	471
A holdas fények rajta, mintha kertben.....	I. 105	390
Ahol nincsen villanylámpa	I. 304	450
A hullámok lágy táncsa odaát	II. 162	424
Ajkam hiába is haraptad	I. 83	379
Ajtót nyitok, Meglódul lomhán	II. 129	412
A kakas forgó szavakat szól, ...	I. 348	465
Akár egy halom hasított fa	II. 108	406
A kártya ki van osztva. Reszketünk, ...	II. 130	412
A kelő korongba hajítom hegygel.....	I. 265	439
A kenyeret s a csókot hirdetem	II. 335	475
A kerten, hallatlan semmit idézve	II. 300	467
Aki balsz. vemet adta, ...	—	I. 454
A kínba mégcsak most fogunk, mi restek	II. 169	427
A kínhoz kötnék kemény kötelek	II. 319	472
A koldusszegénynek krajcárt adtok,.....	I. 127	398
A költő olyan, mint a kisgyerek, ...	II. 365	483
A kövezeten kis csatak hunyorgott	II. 128	411
A kukoricaföldön ülök, várok, ...	I. 23	367
A küszöbön a vashabú vödör, ...	I. 353	467
A láng ellibbent a sötétben, ...	II. 136	415
A lelkem életért zúgó tavában	I. 39	371
Alkotni vagyunk, nem dicsérni	I. 192	420
A lombok közt (209)	II. 289	463
A lovak kiháló fájából való	I. 198	421
Alszik a vár, elhagyatott. Kong a terem, fojt a magány	I. 52	374
Alvó tavú békességgel, ...	—	I. 454
Alvó Titánt legyenek így gyötör, ...	II. 371	484
A meddő dombok homlokából	I. 164	412
A mellékudvarból a fény	II. 55	392
Amíg fiatal volt a legény, ...	II. 322	473
Amikor verset ír az ember, ...	II. 366	483
Amint kihül lehang az éjbe esve	I. 107	391
Amióta megláttalak	II. 255	460
Amit szívedbe rejtész, ...	II. 155	421
A multkor, szerda este ángyikám, ...	I. 142	405
A munkásnak nem több a bére, ...	II. 217	447
A műterem kopott, öreg falán	I. 102	388
A nagy városokat sehogysem tudom elfeledni, ...	I. 238	432
A napba bálmul sebtiben.....	II. 15	381
A nap kigyulladt vonata elrobogott.....	I. 197	421
A nap még füstölög	II. 298	466
A nyakába kék kötő —	II. 341	478
Anyám, ki már a messzi végtelen vagy	I. 84	380
Anyám kún volt, az apám félig székely, ...	II. 159	423
Anyám meghalt, most nem tudom mit tegyek véle, ...	I. 295	448
Anyám meghalt, most nem tudom, hogy visel- kedjem vele szemben, ...	I. 242	434
Anyám melle tárula feléd, ...	I. 328	457

A nyárfák közt ezüst habokkal	II. 300	407
Apáink mindig robotoltak.....	I. 31	371
A pályaudvar h' dja még remeg,	II. 188	435
A pap mosolyog és der sen	I. 291	447
A patron sosem kelt föl reggel,	II. 338	470
A patyolat, a patyolat	—	I. 394
A pipafüst lenyúl a földig.	II. 296	466
A pohár friss, tiszta növény, ...	I. 272	441
Apró, kemény kontyú ángyom	II. 65	394
A rakodópart alsó kövén ültem,	II. 158	422
Aranybojtú nyár, lóg vállamon, ...	II. 37	388
Arany hajad, mint a nap sugára,.....	II. 254	460
Arany kalásztól duzzadt rónaságon	I. 36	371
Aranyos lapály, gólyahír, ...	II. 22	383
Arcodon könnyed ott ragadt	II. 290	464
Arcuk egy-egy kis külváros, ahol	II. 299	467
A rengő lomb virágban ég	II. 146	418
A rétek, utak csendesén	I. 323	456
A Royalban muzsika	II. 357	481
A rózsakötőjű nap csak nékem integet,	I. 113	392
A sötét szoba sarkában zokog	II. 77	396
A szeretők hallgatva megálltak,	I. 262	438
A szívem hoztam el. Csinálj veled,	I. 48	373
A szívem ócska istenes remek	—	I. 364
A szív érez, a szem kutat	II. 253	460
A szobakonyhán félhomály van	II. 119	409
Asszonyra várok, aki vággyal telve	I. 86	380
A talló kalászeit hányva.....	I. 213	426
A távol új és új egeket szór	I. 205	424
A távol új s új egeket szór,	—	I. 465
A tegnapiak és atyáitok	I. 127	398
A tegnapiak és öregapáitok	—	I. 398
A te hajad kövérfürtű feketében lecsordul	I. 200	421
A teherpályaudvaron	II. 108	406
A tó jegét kásás hó fedi.....	II. 322	473
A tükör előtt öltözik. Csupasz,	I. 185	418
A város peremén, ahol élek, ...	II. 86	398
A vásártéren sátrat ütnek, vernek.	II. 324	473
Avas szalonján élt mint az idő.	II. 10	378
A vekker nem tud semmiről	I. 322	456
A vén diványon hentereg a nap	I. 17	365
A világrészek csöndesen	I. 300	449
A virág elfáradt már szagosodni	I. 302	449
A virág elfáradt már szagosodni. Unta,	I. 450;	II. 349 470
A világ ha elbujdosat	I. 271	440
Az ajkaidról áradó varázslat	II. 320	472
Az árnyékból elindul lassan	—	II. 466
Az árnyékok kinyúlnak, ...	II. 226	452
Az asztal alól fölnyúlnak emlékeim	I. 225	429
Az éjjel hazafelé mentem, ...	II. 215	447
Az elmúltba szemem tétován tekint,	II. 259	460
Az eltaposott orrú fekete,.....	I. 354	460
Az ember él, habár üres a kamra	II. 131	412
Az ember végül homokos	II. 82	397

Az én falkám olyan falka.....	II. 68	395
Az én szívem sokat csatangolt,	II. 317	472
Az érc-oroszlán üstöket csóválva	II. 250	459
Azért jöttem, hogy feljelensem	II. 312	469
Azért vagyok, hogy virág nőjjön	I. 218	427
Az idő	II. 289	463
Az meglett ember, akinek	II. 109	406
Az őszi eső szürke kontya	II. 111	407
Az őszutói barna alkonyat	I. 42	372
Azt a szép, régi asszonyt szeretném látni ismét	II. 167	425
Azt hiszik, ha ők karikáznak, ...	I. 187	419
Azt olvastam, hogy perli a Nepet (102)	II. 157	422
Az utcán, a téren és a mezőn is	I. 211	425
Az üvegöntők nagy tüzeket raknak	I. 125	396
Áldalak búval, vigalommal	I. 310	453
Állás nélkül élek, akár a madár,	II. 304	468
Állok, hol állok, tócsa nő	—	II. 378
Állok, lábamnál tócsa nő	II. 9	378
Átizzadt fekvőhelyeden	II. 292	464
Bajtárs, már hamu feketéll a parázson,	II. 352	479
Ballagok lassan hazafelé	I. 268	440
Barátaim, a pilátusok megfűrdtek,	I. 195	421
Barátommal egy ágyban lakom, ...	I. 353	467
Bátyám, ki bortól mámoros éneket	I. 31	369
Be jó az éjben bátran menni,	II. 265	461
Be jó az éjjel bátran menni	—	II. 461
Belép a szép nő páholyába, ...	II. 331	475
Bennem betöltetlen szomorúság tátong	I. 32	369
Beteg vagyok 3 napja nem láttam senkit,.....	I. 240	433
Bezárva okos örültek közé	I. 80	379
Bizony a szirmok összeborulnak este	I. 175	416
Bizony nem voltam én sem az	II. 161	424
Bocsassátok meg, barátság, te hív kincs	II. 308	469
Bogár lépjen nyitott szemedbe. Zöldes	II. 180	433
Boldog hazug, kinek van lstene	II. 135	414
Borostyánkőbe én be nem fagyok	I. 350	466
Borostyánkőbe fagy be az ügyész,	I. 353	467
Bor, te dús örömelixír	I. 61	374
Bölcs, vén könyvekben áll, hogy por vagyunk.	I. 128	398
Bukj föl az árból hirtelen,	—	II. 445
Bukj föl az árból istenem	—	II. 445
(Burzsoá) Szép proletár hova mégy. No fiam nézd, állj meg a szóra !	II. 41	388
Bús fejetekbe úzve jöttem.	I. 82	379
Búsulsz-e Pista? ... A tépett esőben	II. 152	420
Csak az olvassa versemet, ...	II. 219	148
Csak most értem meg az apámat,	II. 223	451
Családunkban a jó a jövevény.	II. 133	413
Csendes, kérébe kötött reggel	II. 289	463
Cseveg az olló. Néne	II. 103	404
Csodálkozó bogarak közt lépkedek bátran,.....	I. 266	439
Csókolj, csókolj utoljára	II. 257	460
Csomagodat ne bontsd ki, ...	II. 154	421

Csöngője voltam én Lucámnak	I. 316	455
Csöpp, gyenge, csetlő-botló reggel	II. 36	387
Csüngője voltam én Lucámnak	I. 316	455
Dacos, vad erdő sűrű nagy hajam	I. 79	378
Dagadt hentes bárdja vágjon át, ...	II. 314	471
Dagassz gázlángnál kenyeret, ...	II. 96	402
Dalol a madársereg	I. 24	368
Derekamban tizenhétéves izmok ringatóznak	I. 54	374
Derűs vagyok és hallgatag	I. 320	455
Derűs vagyok és hallgatag	I. 321	456
De szeretnék gazdag lenni, ...	II. 249	459
Dicsérlek hát, míg minden erőm itthagyt:	I. 91	383
Disznó, de akin jáspis a csülök	I. 352	466
Dolgaim elől rejtegetlek, ...	I. 203	423
Dongó ödöng az erdő szélénél.	II. 61	394
Drága barátaim, kik gondoltok még a bolonddal,	II. 328	474
Drága gyermek, ...	II. 356	481
Drukkoltam s szólék: »Szent Konstantin, ápolj!	II. 345	478
Du wurst nicht meine Frau sein,	II. 347	478
Dübörgő gépváros zúgó agyam.	I. 104	390
Ebben a csendes, úri idegen	II. 307	469
Egész testében reszket, mint a gyermek, ...	II. 304	468
Egy átlátszó oroszlán él fekete falak között	I. 259	437
Egyedül fogok én állni a világon	II. 262	461
Egy nagyon tiszta vízcseppet	I. 307	452
Egy részeg ember fekszik a síneken	I. 33	370
Egyre várlak. Harmatos a gyep,	I. 47	373
Egyszer, ha nem veszl észre,	I. 343	463
Egyszerű volt és természetes	I. 132	400
Elefánt voltam, jámbor és szegény,	I. 351	466
Elefánt voltam, derék és szegény,	—	I. 466
Elküldtem hozzád Sándor Imrét	II. 288	463
Eljön az éjjel, amelynek	II. 308	452
Előtte sívár halom mered, ...	I. 13	365
Előttetek egy ember ment el	I. 126	398
Elsirattam — sírni szabad —	I. 318	455
Eltűröm és szeretnek nagyon	I. 448	
Ember, ne félj! Milyen gyermeki vagy, —	II. 294	464
Engem nem hívnak Párisok, Velencék,	I. 56	374
Erdő vagy, ifjú lombos, ezredéves	I. 180	417
Esik, esik —	I. 287	446
Esős kisimult vidéken	II. 289	463
Este volt s a nyári égről	I. 199	421
Esti felhőkön fekete fű nő, ...	I. 228	429
Etel felé, ki ásítózva szoptat	II. 359	481
Ettem-ittam fekete, undok	II. 116	408
Eveztem én az élet kék taván.	II. 267	461
E világon ha ütsz tanyát, ...	II. 62	394
Ez éles, tiszta szürkület való nekem	II. 243	458
Ezen újabb kis magyarnak	II. 358	481
Ezernyi fajta népbetegség, ...	II. 215	447
Ez mind csak játék. Ceruzával from	II. 35	387
Ezt a székét odább tolni,	I. 263	433

Édesanyám, egyetlen, drága	II.	328	474
Éjjel, ...	I.	270	440
Éles a szeme a vadnak, ...	II.	54	392
Éltem, így érdemeltem én meg, ...	II.	301	467
Én ámulok, ...	II.	324	473
Én az istenem úgy szeretem, ...	I.	223	428
Én azt akarom, bár ostobának látszik	II.	318	472
Én dobtam ide magamat, szívünkben vakok topognak, ...	I.	231	430
Énekelni oly nehéz, hol kíváncsi szemek figyel- nek	II.	74	395
Ének, hajolj ki ajkamon, ...	II.	327	474
Éneklem a tavaszt, a fényt	I.	15	365
Énektestű és ismeretlen	I.	181	417
Én fölém az est alól	II.	108	406
Én hazám, fajom és emberiségem	II.	303	468
Én, ki emberként vagyok, élve, boldog,	II.	204	441
Én költő vagyok, de nem kell dicsőség	II.	314	471
Én már fiatalember lettem	I.	201	423
Én nem tudom, mi fenyeget,	II.	220	448
Én óvakodva szürcsölöm	II.	353	479
Én úgy hallgattam mindig, mint mesét, ...	II.	134	413
Én úgy vagyok, hogy már százezer éve	II.	158	423
Épp ezer korona, hajón megyek Pestre	I.	277	442
És akkor zuhogott, csattogott, villámlott	II.	264	461
És amikor ki kellett állni a gátra,	II.	351	479
És isten lábánál ülünk le együtt, ...	I.	288	446
És szoknyád szagát is akarom tőled	I.	287	446
És testem végül megbetegedett	II.	303	468
Éva	II.	349	479
Fagyon veszve, vagy éhen. Így a sorsom.	II.	305	469
Fájás, nyomor és jóság hajtott össze	I.	283	444
Fák közt, ...	II.	105	405
Fakó köntösben, hősizin ménlován,	I.	8	363
Falvát megőrült népe lerombolá	I.	75	376
Fegyverben, réved fön a téli ég	I.	340	462
Fehérruhában átszalad	—	—	II. 480
Fejem forró, de büszke templom	I.	63	374
Fejünkre tapodták a multat	I.	153	409
Félek, nem tudod megbocsájtani	II.	198	438
Fényszóróként kutatja	II.	321	473
Fiam, nem élek soká, azt hiszem	I.	168	413
Fiatalember, húszesztendő, velem egyldős,	I.	226	429
Flóra, csináljunk gyereket, ...	II.	321	473
Forgolódnak a tőkés birodalmak, ...	II.	46	389
Fosztja az ősz a fákat, hűvösödik már,	II.	166	425
Földtől eloldja az eget	II.	107	405
Franco tábornok besorolt ádáz katonának,	II.	160	424
Friss daloló szerelemmel elődbe	II.	179	462
Fuldoklik már a széternyedtt szoba	I.	18	366
Furcsák és betegek, ...	I.	146	407
Futtam, mint a szarvasok, ...	II.	28	386
Fülett a csend — egyet ütött	II.	109	406
Fürtöm szőlőkhöz volt hasonló	I.	341	462

Fürtös, láncos, táncos, nyalka,	II. 60	304
Füstöl a víz, lóg a káka	II. 51	301
Gazdag boglyák közt éhen sorvadok		II. 387
Gondom földörög tankja alatt a föld,	I. 116	393
Gögössen, egymagamba jöttem.	—	I. 379
Guggolva, ringadoz	II. 11	379
Gügyü, gügyü Döncike	II. 337	476
Gyenge muharos mezőt	II. 289	463
Gyere, menjünk édesapádhoz, ott ül a lámpa előtt	I. 253	435
Gyere, Úristen, nézd meg itt vagyok —	I. 37	371
Gyermekké tettél. Hiába növesztett	II. 156	422
Gyöngy a csillag, úgy ragyog	I. 327	457
Gyönyörűt láttam, édeset	II. 231	455
Ha a hold süt a néma, sírontúli fény,	II. 151	420
Ha az isten fródiák volna	I. 179	417
Ha beomlanak a bányát	II. 106	405
Ha bolygók és világok mind kihűlnek	I. 108	391
Ha elhagysz, mint az ég alján a nap,	II. 323	473
Ha elmegyek, ha szólítanak,	II. 268	462
Hahó, te gálya	II. 276	462
Hajad az ujjamé, a szoknyád alatt	I. 280	443
Ha jó a sápadt ifjú — Éjjel	II. 275	462
Ha ki erős ember, erős az ő dolga,	I. 289	446
Ha könny csorog, ...	II. 282	462
Halál, terítsd rám köntösöd, hiszen fázom,	I. 62	374
Ha lelked, logikád, ...	II. 366	483
Ha lényed erős, derítő levegőjét	II. 317	472
Halkan hörög végsőt a lámpa	I. 85	380
Hallom, hogy az Ádám úgy »ül, mint a cövek«	II. 360	481
Hallottam sírni a vasat, ...	II. 109	406
Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám, ...	I. 239	433
Ha mosolyog, mosolya csupa csillag	I. 169	I. 413
Ha mosolyog, az reszket mint a csillag	—	I. 413
Ha mosolyog, hát az akkor egy csillag,	—	I. 413
Ha nem leszel most azé, ki szeret,	II. 227	452
Ha nem szorítsz úgy kebeledbe,	II. 228	452
Ha nem szorítsz vadul szívedre	—	II. 452
Ha olyan buzgó volnék, mint szerelmes	II. 195	437
Harapj az égbe nyers h'shajnalon	—	I. 466
Ha reggeli fényben elindul a táj	II. 199	438
Harmínchat fokos lázban élek mindíg	II. 147	418
Harmínckét éves lettem én —	II. 208	444
Három vak holló kerengett a fán	II. 315	476
Hát huszonöt év rút robotja kellett	I. 117	393
Hát kijöttem ide, az erdőbe.	II. 72	395
— Hé, emberek, hova, hova?	II. 39	388
Hegyes fogakkal mard az ajkam,	I. 76	376
Hétért — magamat kérdem —	II. 299	467
Hiába gyúl ki nagy szemedbe' máglya,	I. 97	385
Hiába, hogy tegnap sem ettem,	II. 7	377
Hízalt eső kapirgál	II. 298	466
Hízott eső		II. 466

Hogyan volt, azt már nem tudom,	I. 92	383
Hogyha golyóznak a gyerekek,		
Hogyha golyóznak a gyerekek.....	I. 201	421
Hol a miniszterelnök, aki nem rég,	II. 316	471
Hol a tiszta szavak nem dadognak,	I. 115	393
Holott náddal ringat,.....	I. 325	457
Hol vagy erős pogány sereg,	II. 272	462
Hol van az a kis ház, hol kevesen járnak?.....	II. 260	460
Homály borult az erdőre,.....	II. 251	459
— Hoppsz, hopp! Mint bő parasztleányok.....	II. 7	II. 377
Hordunk vinnyogó kosarat,.....	II. 95	402
Hosszú az Úristen,.....	I. 345	464
Hosszú sorban jönnek, mennek,.....	I. 143	405
Hová forduljon az ember, ha nem tartozik a harcosok közé,.....	II. 100	404
Hull a hajam, nincs kenyerem,	II. 73	395
Hull a levél a fáról.....	II. 283	462
Hullj eső hullj és öntsd el e világot	I. 288	446
Huszonhárom király sétál,	I. 354	467
25 éve a papírt szolgálja.....	II. 365	483
Igaz-e, hogy érezlek most is,.....	I. 186	419
Igazságot gyujtván, hűs fényt az Úrnek,	I. 109	391
Igen, tudom, még nem volt a világ.	I. 151	409
Ijessz meg engem, istenem,.....	II. 213	445
Ím, — a hűs udvar téglakocka.....	II. 115	408
Ime, hát megjelentem hazámat	II. 246	459
Ime, itt a költeményem.....	II. 240	457
Ime már megvan az egysejtű ember,	I. 152	409
Imhol őzike-lépésekben.....	I. 313	264
Ím itt a szenvedés belül,.....	II. 108	406
Immáron új rőzse lobog a parázson	II. 351	479
Indiában, hol éjjel a vadak.....	II. 177	432
Irgalom, édesanyám, mama, nézd, jaj kész ez a vers is.....	II. 319	472
Ismeretlen érveket ki győz	I. 279	443
Isten!	I. 131	400
Istenem, adj két megvakult szemet,	I. 77	377
Istenem, én nagyon szeretlek,	—	I. 423
Itt egy fa, ott egy fa,.....	I. 182	418
Itt kuksolok a szilvafák között,.....	II. 13	380
Itt nyugszom. Franco besorolt ádáz katonának,	II. 160	424
Itt ülök csillámló sziklafalon.....	II. 91	401
Jaj, majdnem szétfeszít a szerelem.	II. 165	425
Jaj, szeressetek szilajon,.....	II. 182	433
Japánban ülünk három fáradt vándor,	II. 359	481
Je n'ai point de thème,.....	II. 164	425
Jóról és rosszról nem gondolkozom,	I. 346	464
Jó volna-e, ha megdermedne fönt.....	II. 293	464
József Attila, hidd el, hogy nagyon szeretlek,.....	I. 229	430
Jöjj, testvérkém, atyánk, a bujdosó nap	I. 94	383
Jön a vihar, mint nem is régen,	—	II. 446
Jön a vihar, tajtékja ében,.....	II. 214	446
Jön, jön Pápai, néptanítóképtű szelíd ember	II. 371	484
Jut az ember két virághoz.....	I. 294	448

Jutkám csapódj! Ős szép szőke kalászsom!	II. 361	481
Kakukkos isten rakott idegen világ pihéibe,	I. 161	411
»Kalapok, tompok, szallagok« —	II. 360	481
Kardhegyen pörg a világ	I. 274	442
Karóval jöttél, nem virággal,	II. 244	458
Kár volna magamat eladnom	I. 190	420
Kásásodik a víz, kialakul a jég	II. 300	467
Kaszák villannak az egen,	II. 58	393
Kazánt súroltam, űztem varjat	—	I. 445
Kazánt súroltam; vágtam sarjat;	I. 286	445
Kedvesem beteg	II. 235	456
Kedvesem erősderekű karcsú asszony,	I. 236	432
Kedvesem erőskétkarú karcsú asszony	—	I. 432
Kedveském, ha szemed lágy lobogásait	II. 296	464
Kedves Zoltán.	II. 331	475
Kegyetlen bánat marja meg szívét,	I. 70	376
Kék, piros, sárga, összekevert	II. 107	405
Keményderékű gyárbörtön dús füstje	I. 58	374
Képedet halk ritmusok ősi habján	I. 95	384
Kerekék lehettek a talpán,	I. 150	408
Kerengő bolygó friss humussza lelkem,	I. 103	389
Keresztények, ti hajtsatok fejet	I. 30	369
Kertész leszek, fát nevelek	I. 204	423
Kesztner Zoltán bátyám fogadja	II. 336	476
Kétért — magamat kértem —		
Kezdetben volt Pakots,	II. 354	480
Ki-be ugrál a két szemem, úgy érzem	II. 183	433
Ki gyáván várja a halált	I. 78	377
Kigyulladt a repülőgép a világ alatt,	I. 267	439
Ki itt ha is csak félig üdvözöl	II. 335	475
Kik csak hallották a szerelem hírit	II. 315	471
Kiknek adtam a boldogot,	II. 229	453
Ki lapengedélyt nekem nem adott,	II. 300	467
Ki lesz a madár, ha meghalunk és a világok ékköveit csiszolgatjuk?	I. 247	435
Kilométerekkel vagyunk magunk előtt és meglóbal- juk elveszett lelkeinket, melyekben vágyaink virrasztanak	I. 269	440
Kínában lóg a mandarin	I. 347	465
Kislány ő még, a mamája nyújtózkodva karjára veszi,	II. 337	476
Kis nedves, csetlő, botló reggel		
Kis, nyurga füst virágzik hold előtt	II. 21	383
Kiszaladt a vér ereinkből	I. 156	410
Ki tiltja meg, hogy elmondjam, mi bántott	II. 142	417
Ki tudom, még sokáig élek,	II. 316	471
Kívül-belől	II. 171	428
Klárások a nyakadon,	I. 329	458
Komoly lett már hejehuja lelkem,	I. 188	419
Komor bolygóm a legszebben lobog,	I. 109	391
Kopár szobám — kopárabb négy fala	I. 40	372
Kopaszodsz és őszülsz te!	II. 8	377
Koromorrú bikát fejtem,	II. 27	385
Kovács, kovács, fölgyúrted jól az inget	I. 257	437

Költő szerelme szalmaláng, ...	II. 307	469
Költő vagyok — mit érdekelne	II. 206	442
Költő vett föl, pici lábán	II. 69	395
Könnyű emlékek, hova tűntetek?	II. 236	456
Köt a karcsú füst már, e szelíd virág,	—	II. 436
Kövér kazlak közt éhen sorvadok	II. 35	387
Kuka kakuk mekegett, ...	II. 38	388
Külön világot alkotok magam,	I. 103	389
Lábonjáró szomorúfűz	I. 162	411
Lábunk elkophat hónaljig, ...	I. 137	402
Laci helyett írok befejező verset,	II. 359	481
Langy permeteg eső szemerkél,	II. 202	440
Lassú álmodozásaiból, amint	II. 302	468
Láttam a boldogságot én, ...	II. 109	406
Láttam, Uram, a hegyeidet	I. 284	445
Le a kapitalizmussal! Hatalmat, húst a dolgozóknak, ...	II. 43	389
Le coeur est tard car Dieu est lourd,	II. 347	478
Legalább hús fok hideg van	I. 134	401
Legalább 20 fok hideg van	I. 133	401
Légy fegyelmezett!	II. 79	396
Légy ostoba! Ne félj; a szép szabadság	II. 181	433
Lehet, hogy hab vagy, cukrozott tejen	I. 352	466
Lehunyja kék szemét az ég, ...	II. 153	421
Lelked valami különös csoda:	I. 10	389
Lelkedet halk ritmusok ősi habján	—	I. 384
Lelkem, részeg szavak örök-mogorva csősze,	I. 65	374
Lement a nap nyugaton, ...	I. 155	410
Lépte könnyű, szeme lágy	II. 323	473
Lesz lágy hús s mellé ifjú karalábé	II. 303	468
Lesznek, akik majd kinevetnek	I. 123	395
Leülekszik, nem illan el bajom.	II. 132	413
Le vagyok győzve, (győzelem ha van)	II. 242	458
Lezúg az élet habzó tengerén	II. 323	473
Lídi nénémnek öccse itt, ...	I. 299	448
Lírám földörögő tankja alatt a föld	—	I. 393
Lombozott a por még, ám elült a zaj,	II. 192	436
Lopók között szegény ember	I. 144	406
Lucám, hiába válok tőled,	I. 326	
Lucie nénémnek fénye itt	—	I. 449
Magad emésztő, szikár alak	II. 123	409
Magamban bíztam eleitől fogva —	II. 186	433
Magyar Alföld — gond a dombja;	I. 344	464
Magyarország messzire van	I. 244	434
Magyar vagyok, de európai, ...	I. 243	434
Majd csöndbe fagnak a dalok,	—	II. 453
Majd eljön értem a halott	II. 453	454
Majd megöregszel és bánni fogod,	II. 174	430
Ma Lucie, ...	II. 340	477
Mamám melle táru! most feléd	—	I. 457
Ma nektek tornyozó akaratból ekhózik öblös	I. 71	376
Ma névnapja van Ete! nek	II. 355	481
Már arra gondolok nem egyszer, ...	II. 354	480
Már azt gondolom bánatomra	—	II. 480

Már egy hete csak a mamára	II. 114	407
Már elhagyom tizennyolc évemet	I. 111	392
Már félig készen, büszkén állt a fal	I. 28	368
Margitsziget, hol joghurtot söröztem, ..	II. 104	405
Már karcsú idomaira	II. 106	405
Már két milliárd ember kötöz itt,	II. 194	437
Már nem képzelt ház üres telken,	II. 195	437
Már régesrég rájöttem én, ...	II. 212	445
Már sokszor alszom úgy a népligetben, ...	II. 306	469
Márta, hajad, ...	I. 16	365
Ma újfent üdvözöl szívem	I. 43	372
— Meghalt? Hát akkor mért ölik naponta	II. 23	384
Még nem volt olyan disznó, ki elájult,	II. 316	471
Még ne utazz el, Sáríkáim Pozsonyba,	II. 367	483
Megöregszel és bänni is fogod	—	II. 430
Megöregszel és majd bänni fogod	—	II. 430
Megőrized-e lángvirágom, ...	II. 342	478
Megrázhatom fáimat, már közelednek testvéreim... I.	I. 227	429
Megszületté lábbal, kézzel, ...	II. 353	479
Megvallattak, hogy vérzett a husunk	II. 44	389
Megy a mező, mint a víz	II. 26	385
Melled két pólusa közt a kék sugár —	I. 261	439
Mély szürkeségbe szédült át a reggel	I. 68	375
Menyasszony-múlásban	I. 315	455
Méért legyek én tisztességes? Kiterítetek úgylis!	II. 184	433
Miben hisztek, ti makacs égl testek	II. 238	457
Micsoda óriás sas	II. 222	450
Mi emberek, sötét erők, ...	II. 127	411
Miért mondottál rosszat nékem?	I. 139	404
Míg nyugtalanul forgott nagy, lágy habokon az az		
éj, ...	II. 163	425
Miként a tiszta űrben a világok,	II. 325	473
Mikor a szeretők veszekednek, ...	I. 276	442
Mikor a villamos csilingel	—	I. 422
Mikor az utcán átment a kedves, ...	I. 224	428
Mikor dolgozol csendesen	II. 288	463
Mikor fölkel a nap, ...	I. 282	444
Mikor már minden sötét és felszakad	I. 50	374
Mikor nagyokat ütnek rajtunk, ...	I. 170	413
Mikor raktok paraszakat	I. 128	398
Mikor születtem, a kezemben kés volt —	II. 185	433
Mily szép vagy, milyen gyönyörű, ...	II. 318	472
Mindenkor idejük van a zsolttárolknak	I. 130	399
Minden s mindenki szeret engem —	II. 322	473
Mindent hagyok. Nem igaz a víz,	—	I. 420
Mindent, mi nem ennivaló, ...	II. 225	452
Mindig figyel valaki — biztos kancsal —	I. 158	411
Mindig jótanácsot sziszegnek	I. 275	442
Minek magunkat lassan ölni?	I. 80	378
Minket, Gyuszi, szeretni kell	II. 350	479
Mint alvadt vérdarabok, ...	II. 92	401
Mint a mezőn a kisiút, ha	II. 175	431
Mint a Tejút a vonuló	II. 301	467
Mint az ibolyák, a férfi kebelben a szív kivirágzik	II. 331	474

Mint egy tányér krumplipaprikás	II. 117	408
Mint feledésbe hulló vesszorok,	I. 108	391
Mint gyerek a páncélos bogarat	II. 35	387
Mint gyermek, aki bosszút esküdött	II. 137	415
Mint gyermek, aki már pihenni vágyik	II. 191	436
Mint ha szerelmes béka	I. 96	385
Mint holt leánynak örült szeretője	I. 88	381
Mint jó hú talaj izzó homok,	—	II. 473
Mint locs-pocs fényben a vastaligákkal	II. 307	469
Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten,	II. 89	400
Mint oroszlán, ki ketrecében bömböl	II. 303	468
Mint örök keservet,	II. 335	476
Mint tenger alól felmorajló vulkán	II. 333	475
Mint vad, részeg legény, kit mámorában	I. 87	380
Mint vércsevágy a röpke vad galambot,	—	—
Mióta egyéb nagy írók	II. 314	471
Mióta elmentél, itt hívősebb	I. 338	461
Mit visel urinő és mit hord kokott	II. 361	481
Mondd, mit érlel annak a sorsa,	II. 59	393
Most a jövőndő férfiakról szólok	I. 125	397
Most azon muszáj elmerengnem,	II. 200	439
Most már nem tudom, mit tegyek,	II. 127	411
Munkát! kenyeret!	II. 29	386
Nagy bánatomnak égő csipkebokrán	I. 119	394
Nagy csöndű, komoly kísértet kísér	I. 216	427
Nagy, ezüst halak árnyéka suhan a korálok fö-		
lött,	I. 255	436
Nagy hitvallás a nem-akarás	II. 270	462
Nagy, méla bánat alvad a szívemben	II. 334	475
Nagy, mély szemed reámragyog sötétén	I. 69	375
Nagyon utálkozhatott az Isten	I. 189	420
Nagy szívemből a keserűség torka	I. 121	394
Nagy szürkeségbe szédült át a reggel	—	I. 375
Nagy városokról beszélt a messi vándor,	I. 237	432
Nappal mint földet vad homok,	II. 325	473
Ne bántsatok, én nem álmodok	—	I. 427
Ne bántsatok, ha most rossz vagyok,	I. 216	427
Ne bánts a gyenge nőt, ha már szeretted,	II. 179	432
Ne bánts a gyöngé nőt, hiszen szeretted	—	II. 432
Ne bánts a kuruzslót, hiszen szeretted	—	II. 432
Nedvesedik melán az elhagyott	II. 326	474
Ne feledd, hogy régi szabál:	II. 372	484
Négyen ugrottunk vízbe. A habok	I. 285	445
Négykézláb másztam. Álló Istenem	II. 239	457
Ne hadd el magad, öregem,	II. 97	403
Néhány éjjelre, padra, kőre	I. 319	455
Néhány éjjelre padra, kőre	I. 321	456
Néha szigetek buknak föl fejünkben, madarak	I. 232	430
Nekem mindegy: van isten, vagy nincsen	I. 184	418
Ne legyen bennetek kegyetlenség	I. 124	395
Ne légy szeles.	II. 315	471
Nem adatott meg mindenkinek	I. 219	427
Nem emel föl már senki sem,	II. 197	438
Nem én kiáltok, a föld dübörög.	I. 177	416

Nem érzem én, csak értem aggodalmad	II. 105	405
Nem hiszem el, hogy megsülök	—	II. 480
Nem, nem igaz, nem, nem igaz	II. 363	482
Nem! Nem! kellene kiáltoznom	II. 327	474
Nem találok szavakat magamra	II. 322	473
Nem várom már az életet	I. 221	428
Nemzett József Áron, ...	I. 324	450
Nézem a lámpám. Villamos lámpa	I. 51	374
Nincsen	II. 358	481
Nincsen apám, se anyám, ...	I. 210	425
Nincs itt semmi szép, mert nincs igazság	I. 114	392
Nincs közöm senkihez, szavam szálló penész,	II. 325	473
Nővérem csak küldi a kenyereket,	II. 339	476
Nyári könnyű szellők	II. 292	464
Nyár volt, ...	I. 173	415
Nyavalatörés, nyavalatörés kárhozat,	II. 332	475
Nyugalom, szerelem, ...	—	II. 456
Nyüzöség a boldogság bennem	II. 343	478
Ó bánat ne érij el csak holnap	II. 287	463
Ó Európa, hány határ	I. 305	451
Ó Európa, hány redő	—	I. 451
Ó, hagyj Uram még így feküdni hasmánt	II. 344	478
Óh emberiség, kit törött anyám	II. 140	416
Óh, hát miféle anyag vagyok én, ...	II. 92	401
Óh, hittem volna inkább, hogy van isten,	II. 313	471
Óh kerek világ kerek asztala,	II. 346	478
Óh, köd a lelkem, ködben áll	I. 337	461
Óh mennyire szeretlek téged, ...	II. 91	401
Ó hol vagyon a régi kelta már	II. 345	478
Ó jajgató, bús hangok, a könyvetek megírtam	I. 67	375
Ó jaj, mi igazán tiszták vagyunk,	I. 154	410
Olyan bolond vagy	I. 248	435
Oly friss-ízű az ég, én tudom, ...	I. 196	421
Oly lompos volt és lucskos, ...	I. 193	420
Oly sok zavart okoztál — kedvesebben,	I. 303	450
Ó, Örök szép Nap, te erős, hatalmas, ...	I. 66	374
Ó rádióaktivitás! most olvasok és görögdinnyét eszem és erősen tudom	I. 230	430
Ó szőke csókok partja, konok leány;	I. 118	394
Ott alszunk a száraz fában, villogó, bő szénarakásban	I. 235	430
Ott alszunk a száraz fában, villogó, bő	I. 349	465
Ó Uramisten, ne légy Te a Jóság, ...	I. 99	387
Ó, Uram nem bírom rímbe kovácsolni dicsőségedet.	I. 25	368
Ó, zordon Szépség, trónusodhoz jöttem	I. 45	373
Óblós mellet szeptemberbe	I. 34	370
Ókölnyi nagy rubinkövet adok, ...	I. 11	364
Ördög farába, semmi husába	I. 339	462
Ördög röhög és isten sír belőle	I. 141	405
Öreg, a varrás újra gennyezik	I. 167	413
Öregem, na mi van veled !	II. 294	464
Öreg én eztán lopni fogok!	I. 167	413
Öreg eperfa áll az út felén, ...	II. 35	387
Öreg itt minden, a vén villar	I. 332	459
Öreg kövek, ne haragudjatok,	I. 138	403

Örjögök, Rád ha néznek, ...	I. 59	374
Örökkön háborog a tenger	II. 288	463
Örökre látlak szépség-verte szemmel	I. 46	373
Ős patkány terjeszt kórt miközttünk, ...	II. 210	444
Őszetört szívem bús kesergője	II. 252	460
Parasztlábaikról	I. 145	407
Páris, Berlin, Moszkva és Szeged	—	I. 408
Párizs, Berlin, Madrid és Szeged —	I. 149	408
Pharao, Élet, örök Nagyúr	II. 274	462
Pihés, huncut, görbe állunk	I. 281	443
Pillantásomtól az almák pirosodnak és gömbölyöd- nek, ...	I. 241	433
Piros hold körül denevérek	I. 342	463
Piros labdámát föl-fölhajigálom	I. 93	383
Polyphemos hajdan mögötte mind,	II. 333	475
Porszem mászik gyenge harmaton, ...	I. 351	466
Puha szántások esővert, leves	II. 71	395
Pusztába viszi csókjait magával	I. 148	407
Ragyog az ég. Terülő, fagyos háló, ...	II. 297	466
Ragyog a zöld gyík — sorsom keresi, ...	I. 352	466
Rajzás és nyüzsgés szívemben	I. 336	461
Reggel hét óra van, zörög már a vekker,	II. 371	484
Rejtelmek, ha zengenek	I. 193	437
Remegni keil a vérsötét	I. 10	364
Rengő csoda Tenger!	II. 281	462
Repedt kályhámön macska ül	II. 290	463
Retteg a szegénytől a gazdag	II. 217	447
Riának hívom őt, ...	I. 233	430
Riasztó, mint a földmorajló tenger	I. 53	374
Rimánkodik az éghez sok bolond	II. 144	418
Ritkás erő alatt a langy tó	II. 64	394
Roncsolt lábaikról	—	I. 407
Roskad a kásás hó, cseperészget a bádogeresz már,	II. 193	437
Roskad a kormos hó, cseperészget a bádogeresz már, ...	II. 319	472
Rózsa, rózsza, szállj és énekelj	I. 178	416
Rózsás ajkaidon mámoros élet él, ...	I. 21	366
Röpül a rigó, akkor megáll	—	I. 438
Röpül a rigó, röpül, megáll, lebukik a tó közepe fölött éppen, ...	I. 260	438
Sakált kiált, hollót hörög	II. 24	385
Sárga füvek a homokon, ...	II. 84	398
S az én apám, az én anyám	II. 321	472
Segítetek, hogy meg ne öljem, ...	II. 313	471
Semmi, semmi, semmi, semmi	II. 364	483
S ha nem szeretsz úgy, mint tenmagadat,	II. 308	469
S kereng a bolygó, mint fáradt agy este	I. 107	391
S mégis magyarnak számkivette,	II. 218	448
Sokan voltak, körülvettek, ...	II. 209	467
Sok gondom közt veled vesződöm	I. 335	460
Sok szárnyad alatt melengeted együgyű, szebbik szívemet	I. 245	434
Sok urunk nem volt rest, se kába	II. 216	447
S ó te szerencsétlen, ki vizályaiba taszítod az osztályt!	II. 288	463

Sovány vagyok, csak kenyeret	II. 107	405
Sötét lütem szent, hömpölygő folyam, ...	I. 100	301
Sportirodalma, Takács, kedvessé tette a sportot	II. 350	470
Sur les eaux fraîches et immenses	I. 301	440
Szabó Dezsőt olcsón adja —	II. 332	475
Szagatlak, mint a fergeteg az erdőt	II. 237	450
Szakállam sercenj, reccsenj, kunkorodj, ...	I. 354	407
Száll az ének a mezőnek, esti szellő holló szár- nyán, ...	I. 55	374
Szállj költemény, szólj költemény	II. 178	432
Szállt a daru. Tüntén	II. 33	385
Számár széllel pajtáskodni vén	II. 314	471
Száradok, törődöm, ...	II. 221	440
Száz éjszakán	II. 326	474
Száz göbbedő odvas falunkba'	II. 14	381
Szegény ember, hát már megint lázadsz?	I. 209	424
Szegény ember hova menjen?	II. 313	471
— Szegény ember, hogy adod a bölcsőt?	I. 171	414
Szegénység szenny lepleiben	II. 362	481
Szél csapta égi rózsabokromat, ...	II. 35	387
Szemeim, ti fényfejő parasztnők	I. 166	412
Szemén a pontos ősi szemüveg	II. 344	478
Szent, éhes lelkem, pünkösöd ünnepére,	I. 101	388
Szépen beszélsz! Fogalmad úgy	II. 127	411
Szép este van. Szép csöndesen aludj.	I. 212	426
Szép, nyári este van	I. 194	420
Szépség-fák állnak illatokkal telten, ...	I. 104	389
Szép szál legény vagy, egy röpüléssel	I. 249	435
Szerelmesem, mi már egymást úgy kívánjuk, úgy szeretjük, ...	I. 200	421
Szeretem és szeretnek nagyon	I. 293	448
Szeretem s ezért megölmöm, ...	II. 313	471
Szeretlek, mint anyját a gyermek	II. 92	401
Szeretném felverni lelkem dalával	II. 263	461
Szeretném, ha vadalfafa lennék!	II. 258	460
Szeretni kell a csalfa köd-egyet	I. 57	374
Szerették Ignotus Pali, ...	II. 372	484
Szétkujtorognak részeg-boldogan, ...	I. 105	390
Szól a szája szólítatlan, ...	II. 312	470
Szól a telefon, fáj a hír, ...	II. 205	441
Szolgának állítod magad, ...	II. 367	483
Szóljon e költemény arról, aki ápol	II. 323	473
Szólj hát, mit tegyek én, hogy szeress	II. 306	400
Szonett, te drágakő, te antik	I. 60	374
Szőke hajam már kibontom a szélnek,	I. 147	407
Takarékos emberhez illón	I. 246	434
Talán eltűnök hirtelen . . .	II. 245	450
Tanultátok-e a számokat?	I. 129	300
Tar ágak-bogak rácsai között	II. 141	417
Tar ágak rácsai között	—	II. 417
Tavasza van, tavasza van, gyönyörű tavasza, ...	I. 163	412
Tedd a kezed	I. 317	455
Tedd le kissé a szerszámokat, ...	I. 256	437
Téged szeretnek: könnyen értenek,	II. 230	454

Tehervonatok tolatnak, ...	II.	98	403
Tele vágyakkal zokog a lelkem	I.	9	363
Tenyerembe tettem a lelkem:	II.	287	463
Te rongy, aki szeretni gyáva vagy, ...	II.	170	427
Te tűzkazal, mint pernye	I.	330	458
Ti jók vagytok mindannyian	I.	124	396
Tintába mártom tollamat	I.	165	412
Tiszánk, ifjú folyónk e nyári estén	I.	29	369
Tizenöt éve frok költeményt	II.	308	469
Tószunnyadó békességgel, ...	I.	314	454
Totyog, totyog a piócahalász, ...	I.	351	466
Töprengett ősszel szilajon, ...	II.	53	391
Trefás személyek előttem komoly dolgokat mondot- tak, ...	II.	339	476
Tudnál-e, Flóra, annyira szeretni, ...	II.	198	438
Tudod, hogy nincs bocsánat.	II.	233	455
Tudtam én, hogy itt leszel közel, ...	I.	331	458
Tűz van!	I.	157	411
Úgy élsz szívemben, Erzsi, mint a bánat	II.	305	468
Úgy eltűnt, mint a bolha	II.	306	469
Úgye pajtás mulatunk ma, ...	I.	35	371
Úgy érzem, hogy múlik az idő, hogy bonyolultabb	II.	99	404
Úgy jönnek elő gondolataim, ...	—	—	I. 469
Úgy ugrottál gyorsan a napra közénk, fiú téged. . .	II.	357	481
Úgy vártalak, mint a vacsorát este,	II.	187	434
Úgy vártalak, mint az anyámat este	—	—	II. 435
Új borzongást gondolt ki a kert	I.	292	448
Ülök én újfent dögrovást a porban	I.	140	404
Ülünk egymás mellett a padon	II.	261	461
Üveghegy ez. Ezerszínű üveg	I.	174	415
Vadász szemünkre lányok térde les	II.	305	468
Vágom a fát hűvös halomba	II.	16	381
Vak, vak, vak	II.	317	472
Valaki másnak kéne mostan jönni,	I.	89	382
Valami forró, nyári éjszakán	I.	98	386
Valamikor volt a tett, ...	II.	355	481
Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni	I.	44	373
Változások nehéz szagát görgeti a szél	I.	183	418
Van egy színház, végtelen és mibennünk lakik	I.	159	411
Vas-öltönyben előttem áll	II.	256	460
Vas-színű égboltban forog	II.	83	397
Vasútnál lakom. Erre sok	II.	110	406
Végtelen óta folynak a percek, ...	II.	280	462
Vén Baál, te kapzsi, gyáva, rút gyászisten, ...	II.	273	462
Vén, ráncosarca majdnem fekete, ...	I.	64	374
Vidám és jó volt s tán konok	I.	306	451
Vigasztaljátok a szenvedő alkonyokat, közéjük való kedvesem is, ...	I.	234	430
Világhogárkák szárnya csókra rebben, ...	I.	106	390
Világosítsd föl gyermekeid:	II.	168	426
Világ van a szegényember vállán,	I.	176	416
Virágokat igazgatok	II.	326	474
Villám cikázik át az égen	—	—	II. 446
Virágos fák közt ballagok	I.	273	441

Visz a vonat, megyek utánad	II. 04	401
Vízcepp az ég, viszi a szél	II. 348	470
Volt az ember. Járt, megállt, szétnézett,	I. 172	414
Volt fogam közt már szivar, ...	I. 258	437
Zord bűnös vagyok, azt hiszem, ...	II. 138	415
Zöld napsütés hintál a tenger lágy, habos vizén,..	II. 176	471
Zúdul a szél rétekre, ...	II. 85	398
Zúg már az ős, gyűlik és kavarog	II. 163	424
Zúgó, fehér	II. 291	464
Zsoldos a férfi, a nő szajha	II. 203.	440

1940-1941